Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Юридична клініка

АКТУАЛЬНІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Збірка тез наукових доповідей і повідомлень
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів,
аспірантів, науковців та молодих вчених

(Харків, 18 листопада 2017 р.)

Харків
«Право»
2017

УДК 340.413(477)
ББК 67.0-32
А43

Р е д а к ц і й н а к о л е г і я:
В. П. Янишен – кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права № 1 НЮУ імені Ярослава Мудрого, керівник Юридичної клініки.
Я. О. Токарь – здобувач кафедри цивільного права № 1 НЮУ імені Ярослава Мудрого, адміністратор Юридичної клініки.
Н. В. Рогальська – студентка НЮУ імені Ярослава Мудрого, консультант Юридичної клініки

А43 **Актуальні** шляхи удосконалення українського законодавства : зб. тез наук. доп. і повідомл. VI Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів, науковців та молодих вчених (Харків, 18 листоп. 2017 р.) / НЮУ ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2017. – 440 с.

ISBN 978-966-937-287-1

У збірці містяться тези наукових доповідей і повідомлень учасників VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів, науковців та молодих вчених «Актуальні шляхи удосконалення українського законодавства».

Для науковців, аспірантів юридичних ВНЗ, молодих вчених-правників, студентів та всіх, хто цікавиться тенденціями розвитку українського законодавства.

УДК 340.413(477)
ББК 67.0-32

Відповідальність за зміст тез доповідей та повідомлень несуть самі автори

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017
© Юридична клініка, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017

ISBN 978-966-937-287-1

Вступне слово

Шановні колеги – правники!

Україна знаходиться на стадії динамічних змін соціальної, політичної, економічної та правової сфер. Проєвропейський вектор спрямування вимагає від нашої держави приведення законодавства у відповідність до норм Європейського Союзу. Тому наша конференція присвячена актуальним шляхам удосконалення українського законодавства.

Безумовно ми впевнені, що Україна має величезне майбутнє і вже зараз внесок кожного із нас має фундаментальне значення. Саме тому важливу роль відіграють науковці, молоді юристи – теоретики та практики, молоді науковці, які приймали участь у складанні збірки тез. У кожному науковому доробку було зроблено спробу виробити нові підходи до розуміння процесу покращення законодавчого масиву, усунення прогалин та подолання колізій у обраній темі.

Вважаємо, що такі заходи є корисними не тільки для студентів, аспірантів, молодих учених, а й викладачів та практикуючих юристів.

Сподіваємося, що вклад, який було зроблено колективом Юридичної клініки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та учасниками конференції послугує поштовхом для подальшої роботи та натхнення до наукового розвитку не тільки кожного читача, але і послугує фундаментом для розвитку якісного законодавчого процесу.

З повагою,
керівник Юридичної клініки
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
к.ю.н., доцент В. П. Янишен

Секція адміністративного права та правоохоронних органів

Війтова Діана Сергіївна,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 2 курс, 3 група

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНИХ

Дана тема є надзвичайно важливою через велику кількість вчинюваних особами, що не досягли 18 років, адміністративних правопорушень. Це, у свою чергу, становить високий рівень небезпеки для розвитку демократії країни. Причинами протиправної поведінки серед підлітків найчастіше є неналежний догляд за дітьми батьків або їхня відсутність.

Після досягнення особою 16-річного віку вона може бути притягнена до адміністративної відповідальності, що закріплює ст. 12 КУпАП. Визначення терміну «неповнолітні» Кодекс не надає, але ст. 13 передбачає відповідальність неповнолітніх, до яких, як можна зрозуміти, відносять осіб віком від 16 до 18 років. Такі суб'єкти адміністративного права визнаються особливими у зв'язку з віком, що обумовлений психічними та фізіологічними особливостями таких осіб. А. Фрейд зазначив: «Подростки исключительно эгоистичны, считают себя центром Вселенной и единственным предметом, достойным интереса, и в то же время ни в один из последующих периодов своїй жизни они не способны на такую преданность и самопожертвование».

До неповнолітніх віком 16-18 років, які скоїли адміністративні проступки, можуть бути застосовані заходи, передбачені ст. 24/1 КУпАП, а саме: зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого, попередження, догана або сувора догана, передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Слід звернути увагу на ст. 13 КУпАП, частина 2 якої передбачає випадки, коли неповнолітні підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах, зокрема, у разі вчинення такою особою адміністративних

правопорушень, передбачених статтями 44, 51, 121-127, частинами першою, другою і третьою статті 130, частиною другою статті 156, статтями 173, 174, 185, 190-195 КУпАП.

Водночас, у ст. 184 КУпАП ідеться про вчинення особою у віці від 14 до 16 років правопорушення. Хоча по суті такі особи не несуть відповідальності, а штраф накладається на батьків або осіб, які їх замінюють, це справляє непрямий виховний вплив на неповнолітніх та вказує батькам на прогалину у вихованні, за допомогою чого здійснюється профілактика вчинення правопорушень, у тому числі повторних. Відповідно до ст. 221 КУпАП судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів розглядають справи про адміністративні правопорушення, вчинені особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років.

Проаналізувавши судову практику щодо справ про адміністративні правопорушення, які вчиняли неповнолітні за 2017 рік, можна зробити висновок, що кожне третє правопорушення вчинене неповнолітнім передбачене ст. 175[1] КУпАП, а саме: куріння тютюнових виробів у заборонених місцях, кожне четверте – ст. 178 КУпАП про розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв у заборонених законом місцях або поява у громадських місцях в п'яному вигляді. Доволі часто неповнолітні особи порушували і ст. 173 КУпАП, вчинивши дрібне хуліганство. Наприклад, у справі № 184/139/17 від 26 червня 2017 року Орджонікідзевського міського суду Дніпропетровської області про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст.175-1 КУпАП, суд визнав неповнолітню особу винною та вирішив застосувати захід впливу у вигляді попередження.

Звернувши увагу на попередні роки, можна побачити, що кількість правопорушень, вчинених неповнолітніми станом з 2011 по 2015 зменшувалася. Так, у 2011 році було вчинено 29 тис. правопорушень, у 2012 – 22 тис., у 2013 – 23 тис., у 2014 – 21 тис., 2015 – 19 тис.

Кількість правопорушень серед неповнолітніх хоча і падає, проте, статистика сумна. Наша держава повинна прагнути до зменшення випадків

відповідальності неповнолітніх, для цього потрібен механізм запобігання їхнім правопорушенням.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Зелінська Я. С.

Гончарук Лідія Юріївна

Доцент кафедри адміністративного та фінансового права, к.ю.н.,

Носач Сергій В'ячеславович

Магістр 2 року навчання юридичного факультету

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПІДСТАВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З БЕЗПЕКОЮ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

У зв'язку з тим, що адміністративна відповідальність пов'язана із встановленням об'єму застосування заходів адміністративного стягнення, а отже, із забезпеченням законності відповідальності, дотриманням прав і свобод громадян, на сьогодні не останнє місце в теорії права посідає проблема щодо визначення підстав адміністративної відповідальності. Відсутність таких підстав виключає безпосередньо правову відповідальність особи в суспільстві, зберігає недоторканним її суб'єктивні права.

Проблемам визначенню підстав адміністративної відповідальності завжди приділялося достатньо уваги з-боку науковців. Одні автори під підставами адміністративної відповідальності розуміють наявність у діях особи складу проступку [2, с. 151], інші зазначають, що підставами є об'єктивно протиправне діяння, вчинення адміністративного проступку – суспільно небезпечної, протиправної, винної дії або бездіяльності, що порушує адміністративний закон

[3, с. 200], інші – підставами адміністративної відповідальності вважають вчинення особою адміністративного проступку [4].

В Україні законодавець закріпив поняття адміністративного правопорушення (проступку) у ст. 9 КУпАП, де чітко визначив, що це протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність [1].

Слід погодитися з думкою деяких науковців, котрі виділяють три ознаки, за наявності яких настає реальна адміністративна відповідальність [5, с. 44]:

1) нормативна – це наявність правової норми, яка передбачає адміністративний проступок і відповідальність за його вчинення;

2) фактична – це вчинення протиправного, винного діяння особою, за яке законодавством передбачено адміністративну відповідальність;

3) процесуальна – це постанова (рішення) органу адміністративної юрисдикції про накладення на правопорушника певного виду адміністративного стягнення або заходу впливу, передбаченого ст. 24-1 КУпАП.

Адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, як й інші адміністративні проступки, мають свій склад, який містить елементи, що всебічно характеризують скоєне протиправне діяння. До них належать об’єкт, об’єктивна сторона, суб’єкт і суб’єктивна сторона. При цьому для притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності необхідна обов’язкова наявність у протиправному діянні усіх елементів складу правопорушення.

Тому склад адміністративного правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, необхідно розуміти як сукупність обов’язкових об’єктивних і суб’єктивних ознак, які утворюють і характеризують, згідно з чинним законодавством, суспільно шкідливе діяння як певний вид адміністративного проступку в цій сфері.

Аналіз статті 9 КУпАП дозволяє зробити висновок про те, що

адміністративне правопорушення (проступок) характеризується низкою ознак.

В першу чергу, це ***діяння***, тобто вчинок людини, дія чи бездіяльність, а також акт зовнішнього вияву ставлення особи до реальної діяльності інших людей, суспільства та держави. Наприклад, діями можуть бути перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонний сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху (ст. 122 КУпАП) або керування транспортними засобами особами, які перебувають у стані сп'яніння (ст. 130) тощо. Як бездіяльність можна розглядати, наприклад, невиконання законних вимог посадових осіб поліції (ст. 188-28) та інші.

Наступною ознакою правопорушення є ***суспільна небезпечність (шкідливість)***. Суспільна небезпека і шкідливість діяння є об'єктивно-матеріальними ознаками адміністративного проступку, що знаходять своє конкретне вираження лише у відповідній юридичній формі, відображенням якої і є адміністративна ***протиправність***, тобто заборона дій, передбачених конкретною адміністративно-правовою нормою.

Наступною ознакою проступку є ***винність***, яка передбачає наявність у особи відповідного власного психічного ставлення до певного вчинку та його наслідків. Ознака винності суб'єкта, який вчинив неправомірне діяння, акцентує увагу на тому, що юридична відповідальність може наступати тільки за винні діяння (у формі умислу або необережності). Адміністративним проступком може бути тільки винна дія чи бездіяльність, яка вчинена умисно або з необережності.

Щодо правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, то такі проступки вчиняються як умисно (наприклад, безквитковий проїзд, експлуатація водіями транспортних засобів, номери агрегатів яких знищені чи підроблені тощо), так й через необережність, коли особа передбачає можливість настання суспільно шкідливих наслідків свого діяння, але легковажно розраховує на їх відвернення, чи не передбачає, хоча повинна була б і могла їх передбачити (наприклад, перехід дороги пішоходами у невстановленому місці).

Одним з обов'язкових юридичних ознак адміністративного проступку також є ***караність***, яка означає, що за здійснення конкретного вчинку адміністративним законодавством передбачається відповідне покарання. Так, за залишення водіями транспортних засобів місця дорожньо-транспортної пригоди (ст. 112-4 КУпАП) передбачене як накладення штрафу, так й громадські роботи або адміністративний арешт [1].

За своєю сутністю адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху є суспільно небезпечними посяганнями на життя, здоров'я, майно учасників дорожнього руху, державне та громадське майно тощо. Все це складає права та інтереси учасників дорожнього руху, держави та суспільства щодо безпечних та комфортних умов користування вулично-шляховою мережею країни. За змістом зазначені правопорушення є винними діяннями суб'єкта адміністративно-деліктної відповідальності. За формою вони є протиправною дією або бездіяльністю, за вчинення якої передбачена адміністративна відповідальність.

Особливістю правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху є те, що шкода особі або майну завдається в основному при порушенні правил використання (експлуатації) транспортних засобів як джерел підвищеної небезпеки.

Таким чином, враховуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що:

– єдиною фактичною підставою застосування адміністративної відповідальності у сфері безпеки дорожнього руху є вчинення проступку у цій сфері, тоді як реальне настання адміністративної відповідальності за порушення правил дорожнього руху можливе лише за наявності трьох ознак: нормативної, фактичної та процесуальної; – адміністративному правопорушенню у сфері безпеки дорожнього руху властиві усі загальні ознаки адміністративного проступку – суспільна небезпечність, протиправність, винність, караність. Він також є діянням (дією або бездіяльністю), вчиненим деліктоздатним суб'єктом, проте ці ознаки мають свої особливості, які свідчать про своєрідність його як самостійного виду адміністративного проступку; – під адміністративним

правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху необхідно розуміти суспільно небезпечне, протиправне, винне (умисне або необережне) діяння (дія чи бездіяльність), яке порушує закріплені в адміністративному законодавстві права учасників дорожнього руху на безпечні та комфортні умови користування вулично-шляховою мережею і за яке законом передбачено адміністративну відповідальність; – серед чинників, що впливають на виникнення правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху слід виділяти технічний, дорожній, географічний, погодно-кліматичний та "людський" чинники.

Список використаної літератури:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/80731-10 (дата звернення 02.11.2017)

2. Мінка Т.П. Адміністративне видворення іноземців органами внутрішніх справ: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07 / Мінка Тетяна Павлівна. – К., 2003. – 199 с.

3. Колпаков В. К. Адміністративне право України : [підручник] / В. К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 752 с.

4. Коваль Л. В. Відповідальність за адміністративні правопорушення / Коваль Л. В. – К. : Вища школа, 1975. – 157 с.

5. Ківалов С. В. Адміністративне право України : навч.-метод. посіб. / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Одеса : Юрид. літ., 2002. – 312 с.

Демченко Василь Олександрович
Національний юридичний
університет
імені Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 2 курс, 3 група

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Однією з найважливіших складових забезпечення ефективного функціонування державної служби є дисциплінарна відповідальність державних службовців, метою якої є виховання державного службовця, тобто вплив на його свідомість з метою недопущення ним повторного вчинення проступку, а також профілактика, тобто вплив на інших осіб, які працюють в державних органах, для запобігання проступків з їхнього боку.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII службова дисципліна – це неухильне додержання Присяги державного службовця, сумлінне виконання службових обов'язків та правил внутрішнього службового розпорядку.

Згідно із ст. 65 Закону України «Про державну службу» підставою для притягнення державного службовця до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку, тобто протиправної винної дії або бездіяльності чи прийняття рішення, що полягає у невиконанні або неналежному виконанні державним службовцем своїх посадових обов'язків та інших вимог, встановлених цим Законом та іншими нормативно-правовими актами, за яке до нього може бути застосоване дисциплінарне стягнення. Наприклад, порушення Присяги державного службовця, порушення правил етичної поведінки державних службовців, вияв неповаги до держави, державних символів України, українського народу; недотримання правил внутрішнього службового розпорядку та інші.

Суб'єктом, який уповноважений ініціювати дисциплінарні провадження та застосовувати дисциплінарні стягнення згідно зі ст. 68 цього Закону, є

суб'єкт призначення. Дисциплінарні стягнення накладаються на державних службовців, які займають посади державної служби категорії "А" та на державних службовців, які займають посади державної служби категорій "Б" і "В". Відповідно до ст. 6 Закону до категорії "А" належать посади державного секретаря Кабінету Міністрів України та його заступників, державних секретарів міністерств, керівників центральних органів виконавчої влади, які не є членами Кабінету Міністрів України, та їх заступників тощо. До категорії "Б" належать посади керівників структурних підрозділів Секретаріату Кабінету Міністрів України та їх заступників, керівників структурних підрозділів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та інших державних органів. До категорії "В" всі інші посади державної служби, не віднесені до категорій "А" і "Б".

Також у Законі міститься ряд нововведень, які закріплені в статтях 14-16, що регулюють питання діяльності Комісії з питань вищого корпусу державної служби. Можна зазначити, що відповідно до п. 29 Положення «Про Комісію з питань вищого корпусу державної служби», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2016 року № 243, з метою забезпечення виконання Комісією своїх повноважень щодо здійснення дисциплінарного провадження для визначення ступеня вини, характеру і тяжкості дисциплінарного проступку, вчиненого державними службовцями, які займають посади категорії «А», утворюється комітет з дисциплінарних проваджень щодо державних службовців, які займають посади державної служби категорії «А», який є робочим органом Комісії. Дисциплінарну комісію стосовно державних службовців, які займають посади державної служби категорій "Б" і "В", утворює керівник державної служби у кожному державному органі (ч. 2 ст. 69 Закону).

Дисциплінарні стягнення за статтею 66 цього Закону можуть накладатися у вигляді зауваження, догани; попередження про неповну службову відповідність, звільнення з посади державної служби.

Державний службовець має право на оскарження застосованого до нього дисциплінарного стягнення. Нормами ч. 1 ст. 78 Закону встановлено, що рішення про накладення дисциплінарного стягнення може бути оскаржено державними службовцями категорії «А» до суду, а категорій «Б» і «В» — до Національної держслужби або до суду. Строк, протягом якого державний службовець може подати скаргу щодо накладення на нього дисциплінарного стягнення, — 10 календарних днів після одержання державним службовцем копії наказу (розпорядження) про накладення дисциплінарного стягнення. Крім того, державний службовець може користуватися правовою допомогою адвоката або іншого уповноваженого ним представника.

Прикладом оскарження рішення ЩОДО застосованого дисциплінарного стягнення може бути постанова Волинського окружного адміністративного суду по справі № 803/1387/16 від 29 вересня 2016 року щодо визнання протиправним і скасування наказу прокурора Волинської області від 07 вересня 2016 року № 364к «Про притягнення до дисциплінарної відповідальності» ОСОБА_1 в зв'язку з допущенням ОСОБОЮ_1 в приміщення прокуратури сторонніх осіб, в якому суд виніс рішення визнати протиправним і скасувати наказ прокурора, так як Правилами пропускного режиму прокуратури Волинської області не визначено обов'язків саме позивача щодо забезпечення і підтримання встановленого пропускного режиму прокуратури Волинської області, які покладено на підрозділ охорони.

Отже, на сьогодні забезпечення ефективного регулювання відносин у сфері дисциплінарної відповідальності є надзвичайно важливим, так як наша країна намагається змінити та удосконалити систему державного управління. Ці зміни мають здійснюватися шляхом прийняття низки нормативно-правових актів загального та спеціального характеру, відповідно до яких державна служба буде функціонувати на єдиних правових засадах, і Закон України «Про державну службу» - це ще один крок на шляху до цього.

Науковий керівник: доцент кафедри адміністративного права НЮУ імені Ярослава Мудрого Зелінська Я. С.

Забіяка Юлія Вікторівна
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 3 група

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРОКУРОРА

На сьогодні ще триває процес реформування органів прокуратури що, викликає широкий резонанс у суспільстві. У зв'язку з оновленням законодавства про прокуратуру загострилися наукові дискусії стосовно всієї системи органів прокуратури, її функцій та правового статусу прокурорів. Визначення та розуміння правового статусу прокурора має вагоме значення для окреслення його прав, обов'язків, гарантій та наслідків порушення вимог встановлених законодавством.

Так, відповідно до юридичної енциклопедії, правовий статус особи – це особливе становище особи з комплексом прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, реалізація якого забезпечується системою конституційних та інших гарантій, а за характером правового регулювання поділяється на загальний, галузевий і спеціальний.

До змісту статусу прокурора передусім входять його права, обов'язки і відповідальність. Для здійснення прокурорським працівником своєї діяльності, виконання поставлених перед ним завдань він наділяється сукупністю прав і обов'язків, тобто певними повноваженнями. Наявність таких повноважень є головним елементом його статусу який слугує виконанню передбаченої у ст.. 1 Закону України «Про прокуратуру» мети: захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави. Правовий статус прокурора нерозривно пов'язаний з правовим статусом особи. Спеціальний правовий статус прокурора, як і депутата, військовослужбовця, посадової особи тощо, доповнює його загальний правовий статус додатковими (спеціальними) правами та обов'язками, іншими категоріями, в тому числі обмеженнями,

заборонами, вимогами, коригуючи його на певний проміжок часу, на період перебування на посаді прокурора.

Правовий статус прокурора являє собою об'єднання його правового положення як всередині системи прокуратури так і поза нею, коли прокурор виступає учасником правовідносин.

Права та обов'язки прокурора, як основного елементу його статусу, детально регламентовані окремими законодавчими актами за кожною з його конституційних функцій.

Проте слід визнати, що неслужбові ролі прокурора тісно пов'язані зі службовими, вони впливають одна на одну та можуть викликати деякі обмеження свободи поведінки їх носія. Сутність таких обмежень щодо правових можливостей людини, яка наділена статусом прокурора, полягає у виключенні (або обмеженні) свободи вибору поведінки в певній сфері правовідносин. Встановлюючи такі обмеження, законодавець, як на його думку, запобігає протиправному використанню прокурором свого відповідального посадового становища з метою захисту й охорони інтересів інших суб'єктів або суспільних інтересів. Прокурор обмежений у можливостях вчиняти будь-які дії, вступати у відносини, що можуть завдати шкоди його репутації, авторитету органів прокуратури в цілому.

Важливим елементом статусу прокурора є його відповідальність, яка настає за порушення законності та службової дисципліни, невиконання або неналежне виконання своїх службових обов'язків. Характерною ознакою відповідальності прокурора є те, що вона відповідає подвійному статусу прокурора як особи і службової особи органів прокуратури. Так, за вчинення злочину прокурор може нести кримінальну відповідальність як загальний суб'єкт, або ж як спеціальний, у разі прямої вказівки кримінального закону.

Правовий статус прокурора можна розглядати в двох аспектах: організаційному та функціональному.

Організаційна складова правового статусу прокурора містить в собі наступне:

нормативно встановлений порядок його набуття (вимоги, що ставляться до осіб, які претендують на зайняття посади, порядок зайняття посади);

нормативно встановлений порядок проходження служби (включаючи систему заборон та обмежень; атестацію);

нормативно встановлений порядок припинення статусу прокурора (включаючи юридичну відповідальність);

нормативно встановленні засоби (гарантії) забезпечення статусу (гарантії незалежності, матеріальні гарантії тощо).

Функціональною складовою правового статусу прокурора є його права та обов'язки. Службові права та обов'язки (повноваження) прокурора становлять основний зміст правового статусу прокурора та найбільш повно визначають міру можливої (службової) поведінки. Саме особливості завдань і специфіка предмету прокурорської діяльності в іншому напрямі (інші функції) визначають конкретні повноваження прокурора.

Прокурори в Україні мають єдиний статус незалежно від місця прокуратури в системі прокуратури України чи адміністративної посади, яку прокурор обіймає у прокуратурі. «Єдність правового статусу» у цьому випадку передбачає наявність у всіх прокурорів однакових загальних прав та обов'язків, рівних гарантій незалежності, вимог щодо несумісності, підстав та порядку притягнення до відповідальності, єдиного розміру базового посадового окладу, тощо. Не суперечить засаді єдиного статусу прокурорів встановлення: додаткових вимог до прокурорів, які претендують на посади у прокуратурах вищих рівнів, на адміністративні посади, а також на посади військових прокурорів чи прокурорів САП; коефіцієнтів щодо обрахування посадових окладів прокурорів залежно від рівня прокуратури та посади яку вони обіймають; вимог щодо підпорядкування прокурорів; ширших процесуальних прав вищестоящих прокурорів, тощо.

Узагальнюючи різні наукові підходи, правовий статус, можна визначити як сукупність формально визначених правових норм, які нормативно закріплюють єдині для всіх права та обов'язки прокурорів як суб'єктів владних

повноважень, при виконанні ними своїх функцій; адміністративні функції прокурора; гарантії їх діяльності; вимоги до осіб, що перебувають на службі в органах прокуратури; процедуру їх відбору та прийняття на службу, а також її проходження; відповідальність прокурорів; фінансування та матеріальне забезпечення прокурорів; правила професійної етики та поведінки прокурорів.

Науковий керівник: к. ю. н., професор Каркач Павло Михайлович

Зозуля Анна Олександрівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 2 курс, 18 група

ДЖЕРЕЛА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Адміністративне право посідає важливе місце серед інших галузей права, бо регулює такі суспільні відносини, що виникають у сфері державного управління в процесі здійснення розпорядчої та виконавчої діяльності органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Метою адміністративного права є публічне забезпечення прав і свобод людини. Однак, щоб ці права та свободи належним чином забезпечувались, адміністративне право потребує джерела, які будуть формувати норми, що мають юридичне, загальнообов'язкове значення.

Джерелами адміністративного права є прийняті уповноваженими органами акти правотворчості, що складається з адміністративно-правових норм та засвідчують їхню державну загальнообов’язковість. Нормами цієї галузі регулюється широке коло суспільних відносин і тому існує різноманітність та значна кількість її джерел. Проте, потрібно зазначити, що всі ці джерела складають систему логічно і послідовно розміщених актів.

Правова система України розподіляє джерела за принципами ієрархічності та підпорядкованості, що забезпечена юридичними механізмами та складається з таких актів: Конституції України, Міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надано Верховною Радою України, законів

України, постанови Верховної Ради України, укази та розпорядження Президента України, нормативні накази керівників центральних органів виконавчої влади, нормативно-правові акти Верховної Ради і Ради міністрів Автономної Республіки Крим, розпоряджень голів місцевих державних адміністрацій та рішень органів місцевого самоврядування, що містять адміністративно-правові норми.

Більш того, до джерел адміністративного права можуть бути віднесені рішення Конституційного Суду України, однак це не врегульовано належним чином на законодавчому рівні. З іншого боку, в результаті діяльності цього органу тлумачаться або визнаються такими, що не відповідають приписам Конституції України окремі адміністративно-правові норми.

Такі нормативно-правові акти як Кодекс адміністративного судочинства України, закони України «Про Конституційний Суд України», «Про забезпечення права на справедливий суд», «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», «Про судоустрій і статус суддів», містять норми за якими можна зробити висновок, що наша держава вже робить кроки на шляху до визнання судових рішень загальнообов'язковим джерелом адміністративного права. Проте, щоб визнати судові рішення офіційним джерелом, вони повинні мати відповідне законодавче закріплення. На жаль, на даний момент, відсутнє системне бачення щодо регулювання та декларування цього питання. При цьому, фактично українське законодавство говорить про нормативний характер рішень Конституційного Суду України, Верховного суду України та Європейського суду з прав людини, однак, на практиці судді в своїй діяльності рідко посилаються на такі джерела.

Доцільним було б застосовувати судові рішення під час здійснення правосуддя в Україні, бо вони заповнюють прогалини у праві та конкретизують закони. В країнах, де це законодавчо визначено, судова практика має велике значення в усуненні прогалин у законодавстві, у допущенні розширювального тлумачення суддями норм закону з метою вироблення одноманітного розуміння і застосування законодавства судовими органами і, таким чином,

забезпечується законність і правопорядок у суспільстві та верховенство права у всіх його проявах. На сьогодні вже існують всі політичні та правові передумови визнання судового прецеденту загальнообов'язковим джерелом, потреба в цьому базується на тому, що завдяки йому можна уникнути різних рішень з одних і тих самих справ, а також можливості колізій у законодавстві. Прецедент як джерело права стане впливати на прийняття рішення суддею у справах з адміністративних правопорушень та неодмінно буде дієвим інструментом боротьби з корупцією та мінімізації можливості винесення несправедливих рішень.

Таким чином, система джерел адміністративного права являє собою форму втілення його норм та відповідно відіграє важливу роль, тому що є основою для появи нових джерел цієї галузі права, щоб забезпечувати права та свободи людини і громадянина, організацію та діяльність органів виконавчої влади, засади місцевого самоврядування та державного управління за принципом верховенства права. Важливим є перспектива в подальшому визнання в Україні судового прецеденту як законодавчо закріплене джерело права для регулювання та реалізації принципів передбачених Конституцією України.

Науковий керівник: доц. Лученко Д. В.

Зубашков Максим
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
ІПКЮ,2 курс, 21 група

ДОЦІЛЬНІСТЬ РОЗПОДІЛУ ПОНЯТЬ «ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ» ТА «ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ»

Сучасні світові політико-правові реалії є напрочуд динамічними ,і змінюються й трансформуються завдяки процесам світової інтеграції у сфері взаємодії держав як політико-правових утворень з небаченою досі швидкістю.

Кожна держава ,як самостійне утворення на арені міжнародної політико-правової взаємодії обирає власний шляхи розвитку,вдосконалення власної правової системи задля збільшення ефективності своєї діяльності у всіх сферах суспільного життя .Будучи «сервісною» надбудовою над суспільством як системою, саме держава наділена прерогативою керування, управління як суспільством, так і самою собою.

Таким чином, як зазначає Л. І. Спіридонов ці та інші функції держави об'єднуються в одну-генеральну, однією з форм реалізації якої є управлінська (виконавчо-розпорядча) – оперативна, повсякденна реалізація органами виконавчої влади приписів ,законів і підзаконних актів у різних сферах державного управління. На думку В.В. Наконечного, що цитує І. Барцица, державне управління – це організаційний та регуляторний вплив держави на суспільство, що спирається на державно- владні повноваження, з метою його упорядкування та розвитку. У широкому контексті під державним управлінням слід розуміти діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, різноманітних громадських організацій, що уповноважені на здійснення державно-владних повноважень. Основними функціями державного управління найчастіше виступають: визначення цілей і планування, координація та стимулювання діяльності виконавців, контроль за виконанням тощо.

Кожна демократична держава виконує власну генеральну функцію базуючись у першу чергу на особливих правових нормах, що у більшості країн кодифіковані у вигляді конституцій, як письмового суспільного договору між державою і суспільством, що є гарантією делегування об'єктом управління прав на керування особою суб'єкту, себто декларує факт існування представницької демократії як форми народовладдя у державі.

Але окрім Конституції держава керується й іншими нормами права, покликаними врегулювати сам процес управління суспільством, що створює необхідність у кодифікації таких норм права, розширення нормативно-правової та теоретичної баз.

У нашій країні цю функцію виконує саме галузь адміністративного права, й саме вона наразі оперує такою категорією як «державне управління».

Україна наразі обрала власним шляхом розвитку інтеграцію у всіх сферах із Західним світом. Цей процес вимагає проведення багатьох реформ у різних сферах, серед яких однією з основних є правова. Задля врегулювання процесу ефективної взаємодії нашої держави із Західним світом національне право потребує багатьох змін, вдосконалень та інновацій в усіх його сферах, серед яких однією з основних є галузь адміністративного права як механізм регулювання державного управління.

Наслідуючи західні правові віяння у галузі адміністративного права, національне адміністративне право створило нове поняття -«публічне адміністрування».

Дана категорія є відносно новою у сфері адміністративного, та й взагалі публічного права, тому на думку Ястремської О. М. та Мажник Л. О. публічне адміністрування – це цілеспрямована взаємодія публічних адміністрацій з юридичними і фізичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та виконання основних функцій: орієнтуючого планування, яке визначає бажані напрями розвитку, створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії, розподілу праці, кооперування та координування діяльності, а також моніторинг результатів.

Головним акцентом, зокрема Н. Обушна, відділяють публічне адміністрування від інших функцій держави через зосередженість саме на наданні адміністративних послуг як специфічної форми діяльності держави та використанні диспозитивного методу.

Однак враховуючи думку І. В. Космідайла надання адміністративної послуги є одним із різновидів методу державного управління, що врегульовує суспільні відносини через надання адміністративних послуг. Яскравим прикладом саме надання адміністративної послуги в плані державного управління може слугувати, до прикладу, реєстрація юридичної особи певною Районною державною адміністрацією, адже ця процедура

покликана «взяти на облік» новостворену юридичну особу,і використовує імперативний метод для забезпечення самого факту такої реєстрації.

Фактор саме надання адміністративної послуги є прерогативою держави в особі її органів та посадових осіб і виступає одним з видів державного управління, яке глобально покликане керувати суспільством «в цілому»,за допомогою усіх доступних прийомів та методів.

Спираючись на вищеописані думки науковців можна дійти до висновку про недоцільність використання терміну «публічне адміністрування» через занадто вузький предмет, що він окреслює , тим більше така недоцільність призводить до непотрібного ускладнення національної правової системи, її громіздкості та ненадійності, тому, я вважаю доцільним не використовувати поняття «публічне адміністрування», так як його предмет повністю поглинає поняття «державне управління».

Кашицька Анастасія Юріївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 3 група

ПРИНЦИП НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПРОКУРАТУРИ

Відповідно до статті 3 Закону України «Про прокуратуру» однією з засад діяльності прокуратури є незалежності прокурорів, що передбачає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора щодо прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків.

Якщо простежити генезу становлення цього принципу, то вперше на Конституційному рівні принцип незалежності прокуратури було закріплено в Конституції СРСР 1936 року, у статті 17 якої встановлювалось, що «органи прокуратури здійснюють свої функції незалежно від будь-яких місцевих органів, підпорядковуючись лише Генеральному прокурору СРСР». Щодо

незалежної України, то 5 листопада 1991 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про прокуратуру» , який містив низку прогресивних положень, в тому числі вимоги щодо незалежності прокуратури.

Відповідно до п. 4 Рекомендації Rec (2000)19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя від 6 жовтня 2000 року держава повинна вживати дієвих заходів, що гарантують прокурорам можливість виконання своїх фахових обов'язків за відповідних правових і організаційних умов, а також відповідні умови, тобто бюджетні кошти, що перебувають у їхньому розпорядженні. Ці умови необхідно встановити з допомогою тісного співробітництва між представниками прокуратур.

Принцип незалежності прокуратури є похідним від конституційного принципу незалежності правосуддя. Він унеможливлює будь-який зовнішній тиск на прокуратуру як стрижневий елемент правоохоронної системи та передбачає підпорядкування прокурора під час виконання процесуальних повноважень виключно конституції та законам. Обов'язок легітимізації принципу незалежності прокуратури покладено на державу.

В науковій доктрині поділяють незалежність прокуратури на інституційну та індивідуальну. Інституційна незалежність прокуратури означає гарантовану конституцією та законами процесуальну правосуб'єктність прокуратури як інституту державної влади, її незалежність від інших органів публічної влади, а також закріплення обов'язку державних та інших органів поважати принцип незалежності прокуратури і безумовно дотримуватися означеного імперативу. Натомість індивідуальна незалежність прокурора полягає у законодавчо закріпленому праві прокурора користуватися незалежністю під час виконання своїх професійних обов'язків. Принцип незалежності прокурора загалом можна артикулювати таким чином: «прокурор під час здійснення процесуальної діяльності не зобов'язаний отримувати попередньої згоди начальника, а після виконання відповідних чинностей не потребує затвердження своїх дій начальником». Незалежність не слід ототожнювати з можливістю прийняття

рішень прокурором на власний розсуд, оскільки визначальним є право та обов'язок прокурора діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією і законами.

В статті 16 Закону України «Про прокуратуру» зазначається, що незалежність прокурора забезпечується:

1) особливим порядком його призначення на посаду, звільнення з посади, притягнення до дисциплінарної відповідальності;

2) порядком здійснення повноважень, визначеним процесуальним та іншими законами;

3) забороною незаконного впливу, тиску чи втручання у здійснення повноважень прокурора;

4) установленим законом порядком фінансування та організаційного забезпечення діяльності прокуратури;

5) належним матеріальним, соціальним та пенсійним забезпеченням прокурора;

6) функціонуванням органів прокурорського самоврядування;

7) визначеними законом засобами забезпечення особистої безпеки прокурора, членів його сім'ї, майна, а також іншими засобами їх правового захисту.

Ще однією важливою гарантією незалежності прокурора є те, що про початок кримінального провадження стосовно прокурора негайно повідомляється Генеральний прокурор.

До того ж органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інші державні органи, їх посадові та службові особи, а також фізичні та юридичні особи і їх об'єднання зобов'язані поважати незалежність прокурора та утримуватися від здійснення у будь-якій формі впливу на прокурора з метою перешкоджання виконанню службових обов'язків або прийняття ним незаконного рішення.

Не менш важливою гарантією забезпечення незалежності прокуратури є діяльність органів самоврядування прокуратури. Прокурорське самоврядування

здійснює низку функцій, серед яких, насамперед, виокремлено функцію управління внутрішньою діяльністю прокуратури. У своїй дисертації Добровольський Д.М. звертає увагу на недоцільність обмеження ролі зборів прокурорів виключно обранням делегатів та пропонує надати більш широке коло повноважень, насамперед, у сфері забезпечення незалежності прокурорів. Так, зокрема, передбачити збори прокурорів як орган прокурорського самоврядування, а до кола повноважень додатково зарахувати такі: а) організація виконання заходів щодо забезпечення незалежності прокуратури і прокурорів, вироблених органами прокурорського самоврядування вищого рівня; б) розгляд звернень прокурорів про випадки посягання на їх незалежність та звернення із цих питань до органів державної влади та органів місцевого самоврядування відповідного рівня. Він також вказує на доцільність надання права вищим органам прокурорського самоврядування офіційно звертатися до суб'єктів законодавчої ініціативи, насамперед, до Верховної Ради України та Президента України, з пропозиціями стосовно удосконалення законодавства про організацію та діяльність прокуратури, особливо стосовно підвищення рівня забезпечення її незалежності.

Згідно із чинним законодавством прокурор має право звернутися з повідомленням про загрозу його незалежності до Ради прокурорів України, яка зобов'язана невідкладно перевірити і розглянути таке звернення за його участю та вжити в межах своїх повноважень, передбачених цим Законом, необхідних заходів для усунення загрози.

Таким чином, на мою думку, хоча на законодавчому рівні в Україні і встановлено гарантії, які б забезпечували реалізацію принципу незалежності прокуратури, але чинне законодавство потребує подальшого вдосконалення з урахуванням позитивного досвіду зарубіжних країн. По-перше, прокуратура повинна бути незалежною від будь-якого зовнішнього впливу, в тому числі і від впливу з боку інших органів державної влади. До того ж прокурор під час реалізації ним своїх процесуальних повноважень повинен підпорядковуватись виключно Конституції та законом України.

Кідалов Сергій Олександрович,
к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства,
Національного університету біоресурсів і природокористування України
Кідалова Наталія Олександрівна,
асистент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Національного університету біоресурсів і природокористування України

ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ З ВІДБОРУ ОБ'ЄКТІВ, ЯКІ МАЮТЬ СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ ТА БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Державний контроль з відбору стратегічних об'єктів, питання не на щоденному слуху у населення, у порівнянні з безробіттям, соціальною незахищеністю, екологічною безпекою тощо.

Тим не менш, це не "знецінює" його цільову значущість для всіх видів безпеки в тому числі і економічної, гуманітарної, продовольчої, екологічної, енергетичної і їх безліч. Формулювання "знецінення" застосовано не випадково, оскільки яка ціна людського життя та здоров'я? Всім беззаперечно зрозуміло - вони безцінні!

Забезпечення екологічною, техногенною рівновагою, робочими місцями, "соціальним пакетом" тощо є невід'ємними факторами здоров'я і гідного рівня життєдіяльності людини. Тому з метою досягнення гармонії на рівні всіх життєвих благ в просторових і часових конкретних рамках по зазначених факторах екологічного, соціального, економічного, демографічного впливу та інше, необхідно застосовувати якісний контроль з відбору об'єктів, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 999 "Про визначення критеріїв віднесення об'єктів державної власності до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави" (далі -

Постанова № 999) установлено, що до об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, належать суб'єкти господарювання державного сектору економіки (далі - підприємства), які відповідають одному або кільком критеріям, наприклад, підприємства паливно-енергетичного комплексу, які забезпечують цілісність об'єднаної енергетичної системи України, підприємства, що здійснюють транспортування хімічних продуктів магістральними трубопроводами та обслуговування таких трубопроводів; підприємства, що здійснюють геологічне вивчення і розробку нафтогазоносних надр тощо, вичерпний перелік критеріїв вказаний в Постанові № 999 [1].

В свою чергу, наказом Мінекономрозвитку від 03.12.2010 № 1546 "Про затвердження Порядку подання та розгляду пропозицій щодо формування переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави" установлює процедуру подання та розгляду пропозицій щодо включення (виключення) підприємств до (з) переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави (далі - наказ № 1546) [2]. Перелік об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 № 83 (далі - постанова № 83) [3].

Однак, не дивлячись на нібито наявне нормативне підґрунтя процедури віднесення об'єктів державної власності до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, фактично вони мають лише фактор номінальності і регламентування контролю зі сторони держави як таке відсутне та і висвітлення цього порядку на законодавчому рівні, виявляється більше як не допуск до переліку ніж зобов'язання отримувати статус стратегічних. Що зрозуміло, наводить на думку, щодо умисно-якісного, поступового "легітимно-злочинного" занедбання всіх галузей держави. Так, наприклад, згідно абзацу 9 пункту 1 до стратегічних повинні відноситись підприємства залізничного транспорту загального користування, а також підприємства автомобільного,

морського та річкового транспорту. В свою чергу, звернувшись до Переліку згідно постанова № 83 Філія «Панютинський вагоноремонтний завод» публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» (раніше Державне підприємство "Український державний центр по експлуатації спеціалізованих вагонів" (ДП "Укрспецвагон") (далі - ПВРЗ) відсутній в переліку і ці не поодинокий випадок, при тому що, зазначений завод здійснює модернізацію та будівництво вагонів, підприємство виробляє та ремонтує запасні частини до вантажних вагонів, виконує ремонт та формування колісних пар, виготовляє гумо-технічні вироби тощо. Згідно підпункту 3.1.8. наказу № 1546 підтвердженням відповідності діяльності підприємства критерію, визначеному абзацом дев'ятим пункту 1 постанови № 999, є інформація уповноваженого органу управління про те, що основним видом діяльності підприємства є реалізація продукції у сфері залізничного транспорту загального користування, автомобільного, морського і річкового транспорту, та розрахунок частки продукції підприємства за основним видом діяльності на загальнодержавному ринку товару згідно з підпунктом 3.1.1 підпункту 3.1 цього пункту.

Тобто, на прикладі зазначеного вище ПВРЗ, згідно існуючої нормативної бази, його можна не включати до таких об'єктів, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави з наступних підстав: по перше, якщо підприємство здійснює вид діяльності, що має вплив на таку стратегічно-потужну галузь як залізнична, однак це не основний вид діяльності, по друге, розрахунок частки продукції підприємства за основним видом діяльності на загальнодержавному ринку товару не значний, не дивлячись на фактичний вплив її діяльності на галузь.

Отже, оскільки зазначений завод не входить до переліку затвердженого постановою № 83, відповідно загостреним залишається імовірність його втрати (приватизації, ліквідації, припинення тощо) та створення на його матеріально-технічній базі приватного утворення (гіпермаркету, приватної фірми, складу, тощо), що унеможливить або у всякому разі знизить можливість якісно і

оперативно здійснювати капітально-відновлювальний і деповський ремонт вагонів.

З врахуванням вище викладеного існуючи законодавчі акти потребують доопрацювання, оновлення або взагалі створення єдиного нового законодавчого акту, який би містив систему норм, що регулюють зазначену сферу діяльності та відповідно встановлюють якісний державний контроль.

Список використаних джерел:

1. Про визначення критеріїв віднесення об'єктів державної власності до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави: Постанови Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 999 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/999-2010-%D0%BF

2. Про затвердження Порядку подання та розгляду пропозицій щодо формування переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави: наказ Мінекономрозвитку від 03.12.2010 № 1546 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1325-10

3. Перелік об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави: постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 № 83 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/83-2015-%D0%BF

Крот Марина Анатоліївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 3 група

ПРИТЯГНЕННЯ ПРОКУРОРА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

В Україні проводиться реформа прокурорської системи. До працівників прокуратури суспільством і державою ставиться питання про підвищену відповідальність та вимоги щодо дотримання законності та правопорядку у своїй роботі. Прокурор має володіти високими моральними та етичними якостями, оскільки він є представником держави і не має підривати її авторитет.

Дисциплінарна відповідальність є самостійним видом юридичної відповідальності за трудовим правом. Її зміст складають передбачені у законі види дисциплінарних стягнень, що й виступають в якості застосованих до працівника санкцій за вчинення дисциплінарного проступку.

Слід розмежовувати види дисциплінарної відповідальності -- загальна та спеціальна. Загальна діє на підставі норм Кодексу законів про працю й поширюється на більшість працівників. Ст. 147 КЗпП визначає 2 види дисциплінарних стягнень – догана та звільнення. Спеціальна встановлена для вузького кола працівників.

Спеціальна дисциплінарна відповідальність – це окремий вид дисциплінарної відповідальності для чітко визначених суб’єктів, які за вчинений дисциплінарний проступок можуть бути піддані в межах спеціальних актів більш жорстким заходам дисциплінарного впливу з особливим порядком накладення та оскарження дисциплінарних стягнень.

Визначення терміна «дисциплінарна відповідальність працівників прокуратури» не надано в законодавчих чи інших підзаконних нормативних актах. Закріплено лише визначення дисциплінарного провадження.

Така відповідальність настає за порушення трудової дисципліни й службових обов'язків. Порушення можуть бути виражені у діях чи бездіяльності, допускатися як свідомо, так і з необережності.

У ст. 43 ЗУ «Про прокуратуру» передбачено підстави, за яких працівника органу прокуратури можна притягнути до дисциплінарної відповідальності, а саме: 1) невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків; 2) необгрунтоване зволікання з розглядом звернення; 3) розголошення таємниці, що охороняється законом, яка стала відомою прокуророві під час виконання повноважень; 4) порушення встановленого законом порядку подання декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру; 5) вчинення дій, що порочать звання прокурора і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та непідкупності органів прокуратури; 6) систематичне (два і більше разів протягом одного року) або одноразове грубе порушення правил прокурорської етики; 7) порушення правил внутрішнього службового розпорядку; 8) втручання чи будь-який інший вплив прокурора у випадках чи порядку, не передбачених законодавством, у службову діяльність іншого прокурора, службових, посадових осіб чи суддів, у тому числі шляхом публічних висловлювань стосовно їх рішень, дій чи бездіяльності, за відсутності при цьому ознак адміністративного чи кримінального правопорушення; 9) публічне висловлювання, яке є порушенням презумпції невинуватості.

Чітке визначення та нормативне закріплення підстав є позитивною новелою нового Закону, адже вона надає вичерпний перелік умов, за яких працівник прокуратури може бути притягнений до дисциплінарної відповідальності, що не підлягає розширенню. Наведені підстави призводять до унеможливлення зловживань у цій сфері.

За порушення однієї з указаних норм до працівника прокуратури застосовуються заходи дисциплінарного впливу, які виражаються в дисциплінарних стягненнях, які мають форму 1) догани; 2) заборони на строк до одного року на переведення до органу прокуратури вищого рівня чи на

призначення на вищу посаду в органі прокуратури, в якому прокурор обіймає посаду (крім Генерального прокурора); 3) звільнення з посади в органах прокуратури.

Відповідно до ст. 44 Закону, дисциплінарне провадження здійснюється Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів (КДКП). Право на звернення до КДКП із дисциплінарною скаргою про вчинення прокурором дисциплінарного проступку має кожен, кому відомі такі факти. Секретаріат КДКП у день надходження дисциплінарної скарги реєструє її та визначає члена КДКП для вирішення питання щодо відкриття дисциплінарного провадження. З підстав передбачених законом може бути відмовлено у відкритті дисциплінарного провадження.

Після відкриття дисциплінарного провадження член КДКП проводить перевірку в межах обставин, повідомлених у дисциплінарній скарзі. Розгляд висновку про наявність чи відсутність дисциплінарного проступку прокурора відбувається на засіданні КДКП. На засідання запрошуються особа, яка подала дисциплінарну скаргу, прокурор, стосовно якого відкрито дисциплінарне провадження, їхні представники, а у разі необхідності й інші особи. КДКП приймає рішення в дисциплінарному провадженні більшістю голосів від свого загального складу. Копія рішення КДКП вручається прокуророві.

Кадровим підрозділом Генеральної прокуратури України здійснюється контроль за обґрунтованістю та законністю застосування дисциплінарних стягнень до працівників органів прокуратури, вживаються заходи щодо скасування безпідставних і незаконних наказів.

Отже, створення нової інституції, яка колегіально вирішуватиме питання стосовно скарг про вчинення прокурором дисциплінарного проступку та здійснення безпосередньо дисциплінарного провадження значно підвищує об’єктивність у прийнятті рішень і слугує гарантією імунітету працівника прокуратури від необґрунтованого та несправедливого вирішення питань дисциплінарного характеру.

Милоненко Юлія Валеріївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 2курс, 3група

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Ефективна діяльність апарату державного управління неможлива без посилення юридичної відповідальності державних службовців. Статус державного службовця не виключає адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень.

Адміністративна відповідальність спеціального суб'єкту державного службовця настає за вчинення адміністративного правопорушення (проступку) - протиправної, винної (умисної або необережної) дії чи бездіяльності, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління (ст. 9 КУпАП). Державні службовці за вчинення адміністративних проступків притягуються до адміністративної відповідальності як спеціальні суб'єкти, тобто, якщо вони є посадовими особами. Так, наприклад, однією із підстав для припинення державної служби у зв’язку із втратою права на державну службу або його обмеженням є набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення державного службовця до адміністративної відповідальності за корупційне або пов’язане з корупцією правопорушення (п. 3 ч. 1 ст. 84 Закону України «Про державну службу» від 10.12. 2015 № 889-VIII).

Відповідно до статті 14 КУпАП посадові особи підлягають адміністративній відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з недодержанням встановлених правил у сфері охорони порядку управління, державного і громадського порядку, природи, здоров'я населення та інших правил, забезпечення виконання яких належить до їх службових обов'язків.

Недодержання посадовою особою встановлених правил є адміністративним проступком, що й зумовлює застосування в багатьох

випадках адміністративної відповідальності. До того ж, у КупАП є окремий розділ, невиконання положень якого можуть призвести до адміністративної відповідальності державних службовців, а саме - розділ 15 «Адміністративні порушення, що посягають на встановлений порядок управління».

Окрім КУпАП адміністративна відповідальність державних службовців визначається Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII.

Підставами для притягнення державних службовців до адміністративної відповідальності відповідно до розділу IV цього закону, є вчинення ними таких діянь: 1) використання своїх службових повноважень або свого становища та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах.2) безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:3) зайняття іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової і творчої діяльності, медичної практики, інструкторської та суддівської практики із спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України.

З усього вищенаведеного можемо зробити висновок про те, що відповідальність державних службовців є важливим елементом, для функціонування демократичної держави. У контесті вдосконалення законодавства можемо зазначити те, що прийняття Адміністративно-процедурного кодексу буде дуже вдалим кроком, оскільки даний кодифікований акт може зафіксувати процедуру притягнення державних службовців до адміністративної відповідальності, а це, в свою чергу, суттєво полегшить правозастосування.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Зелінська Я. С.

Приліпко Віта Валеріївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 2 курс, 3група

ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В СФЕРІ ОСВІТИ

Конституція України у статті 53 закріплює право на освіту як одне з визначальних прав людини і громадянина, гарантуючи її доступність, наявність конкурсних засад здобуття та різноманіття форм освіти. Відповідно до Закону України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Важливе значення в процесі публічного адміністрування в сфері освіти займають адміністративні послуги. Так, згідно із статтею 1 Закону України «Про адміністративні послуги» від 06 вересня 2012 року № 5203-VI адміністративною послугою є результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи. Пропонуємо детальніше зосередитися на дослідженні видів адміністративних послуг, що надаються в освітній сфері.

За критерієм оплатності адміністративні послуги, які надаються у сфері освіти, поділяють на: (1) оплатні : видача ліцензії на провадження освітньої діяльності закладів освіти, проставлення апостилю на офіційних документах, які мають відношення до сфери освіти і науки, визнання і встановлення еквівалентності документів про освіту, виданих навчальними закладами іноземних держав; видача навчальними закладами свідоцтва про атестацію; (2) безоплатні - облік дітей дошкільного та шкільного віку, надаються довідки для здійснення індивідуального навчання, тощо.

Далі зосередимо увагу на розкритті специфіки надання адміністративних послуг, розглядаючи окремі їх види.

Відтак, видача ліцензії на провадження освітньої діяльності врегульована Постановою Кабінету Міністрів України "Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти" від 30 грудня 2015 року № 1187. Органом, що здійснює видачу ліцензії, є Міністерство освіти та науки України. Ведеться електронний реєстр для подачі документів, а також ліцензійний реєстр. Згідно із Листом Міністерства освіти і науки України від 24 липня 2015 року № 1/9-355 «Щодо строку дії ліцензії» ліцензії є безстроковими.

Проставлення апостилю є спрощеною процедурою легалізації офіційного документа. У 2002 році Україна стала однією із країн-учасниць Гаазької Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів, 1961 року (апостиль). Як наслідок, було спрощено процедуру консульської легалізації документів. Таким чином, апостиль є спеціальним штампом, який засвідчує легалізацію офіційних документів держав - учасниць Конвенції. До числа органів, що наділені повноваженнями на проставлення апостилю входить і Міністерство освіти і науки України. Документами, що підлягають легалізації, є атестат, диплом і додатки, довідки і навчальні плани, сертифікати і посвідчення про підвищення кваліфікації, диплом і сертифікати про присвоєння вчених звань.

Визнання іноземних документів про освіту здійснюється для того, щоб громадяни, які здобули освіту за межами України, могли продовжити здобуття освіти в Україні, або ж здійснювати професійну діяльність. Визнання відбувається в індивідуальному порядку. Якщо мова йде про продовження навчання на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня за межами України, то таке визнання може бути здійснено навчальним закладом, у якому особа бажає продовжити навчання.

Щодо видачі навчальними закладами свідоцтва про атестацію, то слід зауважити, що суб'єктами атестації є лише ліцензовані професійно-технічні навчальні заклади. Основними завданнями атестації є: аналіз і оцінка реального стану організації та здійснення навчально-виховного процесу, оцінка відповідності знань, умінь і навичок учнів, слухачів вимогам навчальних планів і програм, визначення відповідності умов професійно-технічної освіти, наявної

матеріально-технічної та навчально-методичної бази вимогам навчальних планів і програм. Атестований професійно-технічний навчальний заклад набуває право видачі документа про професійно-технічну освіту державного зразка.

Ведення обліку дітей дошкільного та шкільного віку здійснюється відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року № 2402-III. Так, у ст. 19 даного Закону вказується, що облік дітей дошкільного та шкільного віку організовують місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

У міжнародні практиці в системі публічного адміністрування освіти та надання адміністративних послуг в широкому обігу перебуває електронний документообіг, що значно спрощує процедуру та тривалість надання відповідних послуг. Характерною рисою при здійсненні публічного адміністрування освіти для більшості європейських країн є також і надання значної автономії у прийнятті управлінських рішень безпосередньо навчальним закладам.

Таким чином, адміністративні послуги відіграють важливу роль в процесі здійснення публічного адміністрування сфери освіти. Контроль за наданням адміністративних послуг за участі Міністерства освіти і науки є запорукою якісного процесу їх надання. Адже саме завдяки якісному наданню освітніх адміністративних послуг забезпечується належна організація та функціонування системи освіти. Тому українське законодавство в сфері освіти повинно постійно удосконалюватися і відповідати сучасним вимогам Європейської спільноти. Для цього, на нашу думку, на даному етапі розвитку в Україні необхідно забезпечити належне виконання Закону України «Про освіту».

Науковий керівник: *ас. Зелінська Я. С.*

Псьота Олександр Володимирович,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 2 курс, 10 група

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ ДО ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

Останні декілька років в Україні проводиться реформа державної служби, яка націлена, передусім, на подолання інституційної слабкості і перехід від застарілої радянської системи до європейської моделі управління. Можемо констатувати, що наша держава вже досягла значних успіхів на цьому шляху. Так, було майже повністю оновлено законодавчу базу у цій сфері, впроваджено нові механізми доступу та проходження державної служби тощо.

Відзначимо, що державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави (ч.1 ст.1 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889). Держава забезпечує рівний доступ до державної служби шляхом заборони всіх форм та проявів дискримінації, відсутності необґрунтованих обмежень або надання необґрунтованих переваг певним категоріям громадян під час вступу на державну службу та її проходження.

Одним із важливих досягнень реформи інституту державної служби є запровадження відкритих конкурсів на всі посади державної служби. Власне, це нова філософія вступу на державну службу, оскільки оцінюються і вимірюються, насамперед, особистісні компетенції кандидата на посаду. Конкурсна система добору кадрів на посади державної служби дозволяє залучати досвідчених, талановитих фахівців, які можуть приймати відповідальні рішення, не допускати грубих помилок.

Згідно ч. 1 ст. 19 цього Закону право на державну службу мають повнолітні громадяни України, які вільно володіють державною мовою та яким присвоєно ступінь вищої освіти не нижче: магістра – для посад категорії «А», «Б»; бакалавра, молодшого бакалавра – для посад категорії «В».

Конкурсний відбір до державних органів вже показав і певні недоліки, зокрема, прояви корупції, домовленість з комісією, складність процесу проходження конкурсу, упереджене ставлення членів комісії до конкурсантів, низька фаховість членів комісії. До речі, прагнення омолодити вікову структуру кількісного складу державних службовців отримало свій відгук серед молоді, яка відразу після закінчення навчальних закладів намагається отримати посаду, скориставшись можливістю пройти за конкурсом. Проте серед категорій держслужбовців молоді кадри не можуть за умовами конкурсу претендувати на вищу посаду, ніж категорія «В». В керівному складі державних органів спостерігається лише ротація діючих державних службовців. Кандидати, вік яких складає приблизно 50 років і більше, також мають малі шанси на успішне проходження конкурсного відбору, оскільки приорітетним напрямком в реформуванні державної служби уряд вбачає омолодження кадрів.

Серед основних вимог до претендентів, що бажають зайняти посади державної служби новелою є вимога щодо вільного володіння державною мовою, на якому ми хочемо зупинитися окремо.

Відповідно до п.5 ч.1 ст. 25 Закону визначено, що особа, яка бажає взяти участь у конкурсі, має подати посвідчення атестації щодо вільного володіння державною мовою. Порядок атестації осіб, які претендують на вступ на державну службу, щодо вільного володіння державною мовою, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2017 р. № 301. Відповідно до п.2 Постанови атестація – це оцінювання рівня вільного володіння державною мовою особами, які претендують на зайняття посади державної служби відповідно до вимог щодо рівня мовної та комунікативної компетентностей. Проведення такої атестації відноситься до платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної та комунальної форми власності. Саме платність атестації і становить певні труднощі для кандидатів, адже для більшості це є досить обтяжливим, оскільки середня плата становить у середньому від 500,00 грн. до 1000,00 грн.

Згідно з п.56 вказаної Постанови, отримати посвідчення можна і на безоплатній основі у разі надання одного з таких документів: 1) документи державного зразка про загальну середню освіту, видані до 2000 року, з оцінкою "5" за вивчення української мови; 2) документи державного зразка про загальну середню освіту, видані після 2000 року, з балом про підсумкову державну атестацію з української мови не менше 10; 3) диплом молодшого бакалавра (молодшого спеціаліста), бакалавра, магістра (спеціаліста) з відповідним додатком з оцінкою "відмінно" за вивчення української мови; 4) диплом бакалавра, магістра (спеціаліста) за спеціальностями українська мова та література; українська мова та література і іноземна мова; філологія. Але, навіть в такому випадку деякі вищі навчальні заклади, що надають ці послуги, просять зробити певний благодійний внесок. Також варто зазначити і про відсутність єдиної форми посвідчення, єдиних вимог захисту від підробки такого документа.

Звичайно, це далеко не повний перелік проблем доступу до державної служби. Кандидатам залишається сподіватися, що реформа державної служби нівелює наявні проблеми, насамперед, позбавить сферу державної служби від тотальної корупції. Отже, можна зробити висновок, що проблема доступу до державної служби в Україні дійсно є актуальною. Чіткий план дій з проведення реформи, прозора антикорупційна стратегія – запорука вирішення цієї проблеми.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Ковтун М. С.

Рогальська Надія Володимирівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 4 курс, 17 група

СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Проблема боротьби з корупцією є широко розповсюдженою та становлить важливу і невід'ємну частину діяльності правоохоронних органів в

усіх провідних державах світу. Діяльність із запобігання та протидії корупційним правопорушенням, як правило, здійснюється спеціалізованою системою органів. Стаття 36 Конвенції Організації Об'єднаних Націй «Проти корупції», ратифікована і Україною, закріплює, що держави-учасниці повинні забезпечити , наявність органу чи органів або осіб, які спеціалізуються на боротьбі з корупцією за допомогою правоохоронних заходів.

Така необхідність обумовлена низкою чинників, серед яких, зокрема: потреба спеціалізованої підготовки, підвищені вимоги до кадрового складу, особливий суспільний інтерес до подібних діянь та їх розслідування.

Перші спеціалізовані антикорупційні органи з'явилися в Сінгапурі та Гонконзі у 1950-х та 1970-х роках відповідно. На сьогодні виокремлюють існування трьох основних моделей організації та функціонування антикорупційних органів. Першу становлять багатоцільові органи з правоохоронними повноваженнями – для них характерним є поєднання превентивних заходів та безпосереднього розслідування корупційних злочинів. До другої моделі відносять служби боротьби проти корупції в структурі правоохоронних органів, що передбачає створення антикорупційних служб в органах, які відповідають за виявлення і розслідування корупції, або в органах прокуратури. Третю модель складають інституції із запобігання корупції, розроблення політики і координації дій, що, як правило, виконують превентивні функції. Найбільш поширеною є друга модель організації антикорупційних органів, в рамках якої і передбачено діяльність антикорупційних органів у структурі правоохоронної системи, прикладом яких є і функціонування Антикорупційної прокуратури.

Пропонуємо детальніше розглянути зарубіжний досвід створення антикорупційних структур у рамках другої моделі.

Так, у Хорватії в 2001 році в складі Державної прокуратури було утворено Управління з припинення корупції та організованої злочинності. Правовий статус визначено окремим законом, завданнями є: збирання даних, функції з розслідування, кримінального переслідування та запобігання

корупції, а також здійснення міжнародного співробітництва та обміну інформацією. У своєму штаті Управління не має слідчих або офіцерів поліції, а прокурори наділені особливими повноваженнями, зокрема, можливість звернення із запитами до органів державної влади, банків та фінансових установ з метою отримання допомоги в розслідуванні, а невиконання вимог тягне кримінальну відповідальність за перешкоджання офіційній особі у збиранні доказів.

В Іспанії з 1995 року функціонує Спеціальна прокурорська служба з припинення економічних злочинів, пов'язаних із корупцією, та є структурним підрозділом Державної прокурорської служби. Служба здійснює розслідування економічних злочинів та злочинів державних службовців, що пов'язані з виконанням службових обов'язків. Орган наділений прямим доступом до баз даних Податкової інспекції.

У Німеччині широко розвинута система антикорупційних органів у межах земель, однак відсутній єдиний центральний орган.

У Швеції до структури Національної прокуратури входить Національний антикорупційний відділ, що провадить розслідування корупційних злочинів. До штату, окрім прокурорів, включаються також і фінансові аналітики. Розслідування правопорушень у даній сфері Відділ здійснює у співпраці із Національним антикорупційним поліцейським підрозділом.

Антикорупційна спеціалізація в системі органів прокуратури існує також у Австрії, Литві, Румунії, Молдові та інших країнах.

Україна активізувала свою діяльність у сфері боротьби з корупційними правопорушеннями порівняно недавно, каталізатором якої стали процеси євроінтеграції. У жовтні 2014 року було затверджено Засади державної антикорупційної політики в Україні на 2014-2017 роки, внесено зміни до Закону України «Про прокуратуру», а наказом Генерального прокурора від 22 вересня 2015 року було створено Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру на правах структурного підрозділу ГПУ. Згідно із положенням Закону, до її функцій віднесено:

1) здійснення нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування Національним антикорупційним бюро України;

2) підтримання державного обвинувачення у відповідних провадженнях;

3) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, передбачених цим Законом і пов'язаних із корупційними або пов'язаними з корупцією правопорушеннями.

Керівник Спеціальної антикорупційної прокуратури є заступником Генерального прокурора. Зайняття посад відбувається на основі відкритого конкурсу. Дискусійним є положення Закону про встановлення обмеження у прийнятті на посади тих, хто протягом останніх п'яти років до жовтня 2014 року працював у спеціально уповноважених підрозділах по боротьбі з корупцією в органах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та митних органах. Це пов'язують із надзвичайно високим рівнем корупції на момент утворення органу, презюмуючи таким чином неефективну роботу в попередніх структурах. Проте, як наслідок, ігнорується наявний досвід у ймовірних кандидатів, у даній сфері.

Статистичні дані щодо діяльності з моменту створення до 30 червня 2017 року, свідчать, що за час від створення всього було складено обвинувальні акти щодо 121 осіб, 75 справ було скеровано до суду та ухвалено 18 вироків.

Отже, Спеціалізована антикорупційна прокуратура є важливою ланкою в системі органів боротьби з корупцією. Перейняття значного досвіду зарубіжних країн та врахування національної специфіки вчинення правопорушень у даній сфері є передумовами до успішної реалізації Антикорупційної стратегії та очищення державного апарату від корупції як суспільного явища.

Науковий керівник: доц. Овсяннікова О.О.

Ситник Роман Валерійович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ВЮФ, 2 курс, 2 група

НЕДОЛІКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Однією із складових системи національної безпеки є посилення демократичного цивільного контролю за діяльністю у сфері державної безпеки. Враховуючи євроінтеграційні спрямування України, вагомого значення набуває потреба наближення (шляхом гармонізації, уніфікації, аккультурації) національного законодавства до стандартів ЄС і НАТО. Судовий контроль відіграє важливу роль у комплексі органів, які контролюють оперативно-розшукову діяльність різних збройних структур. Насамперед, це сприяє підвищенню довіри населення до держави, підвищує рівень демократії, збільшує можливість захисту прав і свобод людини та громадянина, створює перешкоди для зловживання повноваженнями спецструктур. Метою дослідження є удосконалення законодавства України. Законність використання оперативно-розшукової діяльності - важливе питання, підхід до якого має бути більш ніж серйозний. Оскільки найменше неправильне трактування правових засад може негативно вплинути на життя людини, її особистий простір, безпідставне порушення її Конституційних прав. Потрібно звести до мінімуму зловживання правом у даній сфері діяльності. Правове регулювання судового контролю за оперативно-розшуковою діяльністю потребує доопрацювання.

Метою даного дослідження є пошук вирішення правових колізій і прогалин щодо судового контролю в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності різними силовими структурами, удосконалення законодавства України у цій галузі.

Серед українських авторів, які займаються дослідженням даного питання, слід виділити праці О.М. Бандурки, О.Ф. Долженкова, В.Ю. Журавльова, В.Л.

Ортинського та цілого ряду інших.В українській мові слово «контроль» має значення перевірки, а також спостереження з метою перевірки, контроль над звітністю, громадський контроль, державний контроль.

Контроль – як функція управління – являє собою спостереження, а також перевірку відповідності діяльності підлеглих та структурних підрозділів прийнятим управлінським рішенням.

Судовий контроль – це регламентовані нормативно-правовими актами правовідносини, що виникають між судом та оперативними підрозділами при виконанні їх функцій, тобто це спосіб у який суд має можливість реагувати на ті порушення, що допускаються у сфері здійснення владних повноважень, і відповідним чином корегувати зміст цих правовідносин.Метою судового контролю є забезпечення прав та свобод людини і громадянина, законності та обґрунтованості обмеження конституційних прав осіб при проведенні оперативно-розшукових заходів.

Сучасний судовий контроль представлений в усіх міжнародних документах, що присвячені судовій системі, зокрема в документах ООН, щодо захисту прав та свобод людини та організації правосуддя, документах Ради Європи, Європейського Союзу, в Конституції України функцію контролю за обмеженням прав громадян віднесено до компетенції судових органів.

В колишньому СРСР і до утворення незалежної України оперативно-розшукова діяльність здійснювалась у широкому масштабі, проте на законодавчому рівні такі заходи визначені не були, а регулювались лише на рівні відомчих актів правоохоронних органів.

18 лютого 1992 року було прийнято Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»[1],яким легалізована негласна оперативно-розшукова діяльність, яка здійснювалась на підставі внутрішньовідомчих нормативних актів правоохоронних органів (МВС, СБУ), а також збільшилась кількість державних органів, яким надано право здійснювати оперативно-розшукову діяльність (крім оперативних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України і Служби зовнішньої розвідки – також

відповідним підрозділам Державної прикордонної служби, управління державної охорони, податкової міліції, органів і установ Державного департаменту України з питань виконання покарань, розвідувального органу Міністерства оборони).

Згаданий Закон України зазнав змін та доповнень після прийняття 1 квітня 2012 року нового Кримінально-процесуального кодексу України, а також «Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні».[4]

У статті 14 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» функцію нагляду за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності покладено на органи прокуратури, починаючи від Генерального прокурора до прокуратур обласного рівня, а роль і місце суду в цьому питанні залишилось не визначеними.

Разом з тим, у тексті Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» містяться вимоги про необхідність:

а) виконувати письмові доручення слідчого, вказівки прокурора та ухвали слідчого судді суду і запити повноважних державних органів, установта організацій про проведення оперативно-розшукових заходів; [1; п.2 ч.1 ст.7] ,

б)отримання дозволу слідчого судді в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом Українина витребовування документів та даних, що характеризують діяльністьпідприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні злочину, джерело та розміри їх доходів, із залишенням копій таких документів та опису вилучених документів особам, в яких вони витребувані, та забезпеченням їх збереження і повернення в установленому порядку. Вилучення оригіналів первинних фінансово-господарських документів забороняється, крім випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України [1; п.4 ст.8]

в) винесення ухвали слідчим суддею, постановленої за клопотанням керівника відповідного оперативного підрозділу або його

заступника,погодженого з прокурором, для негласного обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи, аудіо-, відеоконтроль особи, аудіо-, відеоконтроль місця, спостереження за особою, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж, накладення арешту на кореспонденцію, здійснення її огляду та виїмки, установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу

[1; п.20 ч. 2 ст.8].

г) ухвали слідчого судді щодо отримання дозволу для здійснення заходів (зазначених в пункті 20 частини 2 статті 8)з метою отримання розвідувальної інформації для забезпечення зовнішньої безпеки України.[1; ч.4 ст.8], без повідомлення третіх осіб

д) рішення слідчого судді стосовно окремих обмежень прав і свобод людини та юридичних осіб, які мають тимчасовий характер з метою виявлення, попередження чи припинення тяжкого або особливо тяжкого злочину та у випадках, передбачених законодавством України, з метою захисту прав і свобод інших осіб, безпеки суспільства.[1; ч.5 ст.9]

Під час здійснення оперативно-розшукової діяльності не допускається порушення прав і свобод людини та юридичних осіб. Окремі обмеження цих прав та свобод мають винятковий і тимчасовий характер і можуть застосовуватись лише за рішенням суду щодо особи, в діях якої є ознаки тяжкого або особливо тяжкого злочину, та у випадках, передбачених законодавством України, з метою захисту прав і свобод інших осіб, безпеки суспільства.

Фактично на сьогодні судовий контроль здійснюється в порядку, визначеному такими актами: Постановою Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2007 р. № 1169 «Про затвердження Порядку отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації» [5], Постановою Пленуму Верховного Суду України від 28 березня 2008 р. № 2 «Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих

конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства», частково КПК України 2012 року» [6] та «Інструкцією про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», створена на його основі, прописують судовий контроль під час організації проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

У законі «Про оперативно-розшукову діяльність» було б доречним створення спеціального розділу про забезпечення судового контролю за здійсненням гласної негласної оперативно-розшукової діяльності або доповнити принаймні в КПК України главою, яка б виокремила б судовий контроль над іншими видами нагляду (наприклад, прокурорським). З метою забезпечення основних прав громадян, визначених статтями 30,31 ,32 Конституції України ст. 14 Закону про ОРД чітко прописує прокурорський нагляд, без регламентації судового контролю.

Це можливо розглядати як прогалину у законодавстві, що може негативно відбиватись на дотриманні основних прав громадян, зловживанні службовим становищем правоохоронцями, прийняття незаконних судових рішень.

З прийняттям у 2012 році КПК України було більш чітко визначено порядок та місце судового контролю за дотриманням законності досудового розслідування, зокрема організації негласних слідчих (розшукових) дій, чого не скажеш про гласне досудове розслідування.Це може призвести до підміни гласних та негласних методів оперативно-розшукової діяльності без отримання на те відповідного дозволу в рамках кримінального провадження.

Отже підсумовуючи сказане, вважаю за необхідне Закон «Про оперативно-розшукову діяльність» та Кримінально-процесуальний кодексУкраїни в частині «Досудового розслідування» доповнити розділом про окремий вид нагляду – судовий контроль, який чітко буде виписаний по прикладу прокурорського нагляду. Створення більш чіткого механізму та ієрархії судового контролю в рамках КПК України дозволить забезпечити основні права та свободи громадян

України виписані в основному законі, як це декларує правова демократична держава.

Використана література:

1. Закон України «Оперативно-розшукову діяльність»від 18 лютого 1992 рокуіз змінами, внесеними згідно із Законами № 2246-III (2246-14) від 18.01.2001, № 965-IV (965-15) від 19.06.2003, № 1130-IV (1130-15) від 11.07.2003, № 4652-VI (4652-17) від 13.04.2012,№ 267-VIII (267-19) від 19.03.2015

2. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року

3. Кримінально-процесуальний кодекс України, прийнятий законом України № 4651-17 6 квітня 2012р.

4. Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні»

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2007 р. № 1169 «Про затвердження Порядку отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації»

6. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 березня 2008 р. №2 «Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства».

Науковий керівник: доцент Харитонов С. О.

Тимощук Ганна Олександрівна,
Національний юридичний
університет
Ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 8 група

УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Взаємодія слідчих з оперативними підрозділами має важливе значення для розслідування кримінальних справ, для якості проведення слідчих (розшукових) дій і належного використання отриманої доказової інформації з метою справедливого вирішення справи.

Грамотна і ретельна підготовка взаємодії – це основа якісного і своєчасного вирішення завдань, що стоять перед взаємодіючими суб'єктами, тому що за допомогою взаємодії реалізуються завдання, які неможливо вирішити роз'єднаними, розрізненими діями. Взаємодія повинна відбуватися там, де у процесі повсякденної діяльності досягнення тієї або іншої мети можливе лише спільними зусиллями різних суб'єктів.

На жаль, чинний кримінальний процесуальний закон регламентуванню взаємодії органів досудового розслідування і оперативних підрозділів приділяє небагато уваги. За КПК України 1960 р. взаємодія слідчого із співробітниками оперативних підрозділів мала істотні особливості, тобто сторони могли виконувати поставлені перед досудовим слідством завдання як однаковими засобами, здійснюючи кримінальну процесуальну діяльність, так і різними: слідчий шляхом проведення процесуальних дій, а оперативні підрозділи – оперативно-розшукових заходів.

З метою відновлення ефективності такої взаємодії, вважаю за доцільне внести доповнення в чинний кримінально процесуальний кодекс, відповідного до якого слідчий має право доручити оперативному підрозділу виконання не тільки негласних слідчих (розшукових) дій, але й оперативно-розшукових заходів. Справа в тому, що негласні слідчі розшукові дії передбачають

виконання певних процесуальних дій, регламентованих кримінальним процесуальним законодавством, але оперативно-розшукові заходи дозволяють розширити коло можливостей щодо встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. На сьогоднішній день ми маємо складну ситуацію: у разі вчинення, наприклад, умисного вбивства, слідчий може доручити оперативному підрозділу провести одну з необхідних негласних слідчих (розшукових) дій. Проте будь-яка негласна слідча (розшукова) дія передбачає її проведення щодо певної особи. Коли ж таку особу не встановлено, доручення про проведення такої дії неможливе.

Варто відзначити, що у новому кримінальному процесуальному законі система слідчих дій зазнала істотних перетворень, що відбулися за рахунок уведення до її складу негласних (розшукових) дій. Ініціатива законодавця стосовно надання органам досудового розслідування правомочностей з володіння широким інструментарієм, який знаходиться у розпорядженні оперативних підрозділів, ще пройде свою апробацію часом і підтвердить доцільність використання у розкритті та розслідуванні злочинів негласних дій, що провадяться у тому числі із використанням спеціальних технічних засобів фіксації інформації.

Безперечно поєднання гласних і негласних методів здобуття інформації про підготовку та вчинення злочинів при одночасному посиленні конституційних гарантій прав і свобод особи повинно стати ефективним інструментом протидії злочинності, що слугуватиме вирішенню завдань кримінального судочинства у масштабах всієї країни та стане запорукою високого рівня правопорядку в державі.

Науковий керівник доц. Вапнярчук В. В.

Фаркаш Ярослав Володимирович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 21 група

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

За останні декілька років правове регулювання діяльності органів прокуратури України зазнало серйозних змін. Пов'язано це в першу чергу з прийняттям 14 жовтня 2014 року Закону України «Про прокуратуру», а також із внесенням змін до Конституції України Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02 червня 2016 року, численними наказами Генерального прокурора, рішеннями органів прокурорського самоврядування. Оновлення нормативно-правової бази відповідно до вимог часу, а також стандартів «прокурорської» практики європейських країн, є вкрай позитивним явищем, але поряд з цим існує низка проблем, які, на жаль, так чи інакше виникають під час діяльності органів прокуратури України.

Правові аспекти діяльності органів прокуратури України, зокрема, окремі проблемні питання реалізації різноманітних норм на практиці, висвітлювали: В.С. Бабкова, Л.Р. Грицаєнко, В.С. Зеленецький, П.М. Каркач, В.П. Корж, А.В. Лапкін, А.В. Матіос, О.О. Овсяннікова, А.Д. Чорний, О.О. Шандула та інші.

Як відомо, відповідно до вимог ч. 1 ст. 14 Закону України «Про прокуратуру», протягом останніх двох років провадиться поступове скорочення чисельності працівників органів прокуратури до 10 тисяч осіб з 1 січня 2018 року. Зумовлено це тим, що ряд функцій, які до прийняття нового закону виконували органи прокуратури, або відійшли до компетенції інших органів, або взагалі припинили своє існування. Відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу, а саме абз. 2 п. 1 Прикінцевих положень та п. 1 Перехідних положень, до створення Державного бюро розслідувань слідчі

органів прокуратури здійснюють досудове розслідування злочинів за підслідністю згідно з ч. 4 ст. 216 цього кодексу. Не дивлячись на те, що створення Державного бюро розслідувань повинно було відбутися у термін до 20 листопада 2017 року, наразі воно працює лише «на папері» у вигляді відповідного закону. У зв'язку з цим, враховуючи тенденцію скорочення штату, навантаження на працівників органів прокуратури невпинно зростає і навіть в найближчій перспективі цілком можливо, що якість роботи органів прокуратури суттєво знизиться. На нашу думку, єдиним вирішенням цієї проблеми є відстрочення виконання положень ч. 1 ст. 14 Закону України «Про прокуратуру» до моменту реального створення Державного бюро розслідувань.

Досить неоднозначними, на нашу думку, є положення ст. 40 Закону України «Про прокуратуру» щодо призначення Генерального прокурора. По-перше, добір кандидата здійснюється на поза конкурсній основі, що виключає можливість багатоступеневої перевірки його знань, умінь та навичок, морально-ділових та професійних якостей, а також усуває можливість існування здорової конкуренції, за якої повинен бути призначеним лише найкращий із кращих. Відсутність конкурсного добору кандидатів на заняття посади Генерального прокурора залишає за Президентом України досить широкі дискреційні повноваження, які досить формально обмежуються згодою Верховної ради України. По-друге, значним недоліком, на нашу думку, є відсутність вимог до кандидата на посаду щодо вищої юридичної освіти та стажу роботи в органах прокуратури України. Такий кандидат може бути майстром з управління і організації роботи, однак брак знання різноманітних тонкощів прокурорської діяльності може негативно впливати на ефективність роботи всієї структури. Зважаючи на вищевказане, вважаємо, що включення вимог щодо освіти і стажу роботи, а також запровадження конкурсного добору кандидатів Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією прокурорів для подальшого подання Президенту України кількох кандидатів, які проявили себе краще за інших, з метою надання йому можливості призначити за згодою Верховної ради України одного з них, сприятиме вирішенню цієї проблеми.

Проблемним питанням є оплата праці прокурорів. До цих пір ще існує колізія правових норм щодо нарахування заробітної плати прокурорам. У ст. 81 Закону України «Про прокуратуру» містяться положення, які досить детально встановлюють порядок обчислення розміру заробітної плати та в якій зазначається, що заробітна плата прокурора регулюється цим Законом та не може визначатися іншими нормативно-правовими актами. Однак, з моменту прийняття нового закону, ця норма жодного разу не була застосована. У прикінцевих положеннях Законів України «Про державний бюджет» на 2015 та 2016 роки зазначалось, що норми і положення ст. 81 Закону України «Про прокуратуру» застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявних фінансових ресурсів державного і місцевого бюджетів та бюджетів фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування. В 2017 році це питання регулюється Постановою Кабінету Міністрів України «Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників органів прокуратури» № 505 від 31 травня 2012 року. Виходить, що норми підзаконного нормативно-правого акта мають більшу юридичну силу, ніж норми закону. На нашу думку, це взагалі є неприйнятним, необхідно або виконувати вимоги ст. 81 Закону України «Про прокуратуру», або вносити зміни до цього Закону.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що в процесі застосування положень нових нормативно-правових актів щодо органів прокуратури України виникають деякі проблеми, поступове вирішення яких відповідно до наведених пропозицій, на нашу думку, суттєво підвищить якість та ефективність роботи цього органу.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри організації судових та правоохоронних органів Овсяннікова О.О.

Цибульник Неллі Юріївна
здобувач Науково-дослідного
інституту
публічного права

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ КРИТЕРІЙ: ВАРТІСТЬ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПРОДУКТУ (ПОСЛУГИ) ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Найбільшою зміною за два останніх десятиліття в галузі публічних закупівель в Україні є зміна фокусу системи публічних закупівель з обмежень на досягнення мети, тобто необхідно максимізувати досягнення цілей, поважаючи обмеження. Наприклад, баченням Федеральної системи закупівель США є доставка вчасно до замовника продукції чи послуг найкращої вартості, зважаючи на публічну довіру та слідуючи цілям публічної політики. Разом з цим, у розвинутих країнах більш пріоритетним є підхід до закупівель з точки зору сталого розвитку. Однак треба зазначити, що в Україні більший акцент все-таки робиться на антикорупційному підході до публічних закупівель.

В контексті закупівель з метою сталого розвитку дуже важливим є наявність двох інструментів-критеріїв, які не імплементовані в українській системі публічних закупівель, а саме визначення вартості життєвого циклу продукту, послуги чи роботи та наявність якісного критерію оцінки тендерної пропозиції.

У рамках гармонізації системи державних закупівель в Україні зі стандартами Європейського Союзу, концепція вартості життєвого циклу вважається корисною як для забезпечення ефективності, так і для прозорого витрачання державних коштів. Дана концепція була виділена окремо в директивах ЄС 2014 року та використовується багатьма закупівельними організаціями в Європі та в світі.

Критерій вартості життєвого циклу продукту, послуги чи роботи, включає в себе:1) витрати користувача: витрати, пов’язані з купівлею; витрати, пов’язані з використанням, такі як використання енергії та інших ресурсів;

витрати на технічне обслуговування; витрати на ліквідацію; 2) витрати, пов'язані із впливом продукту, послуги чи роботи на навколишнє середовище протягом його життєвого циклу.

Концепція вартості життєвого циклу може бути використана при здійсненні публічних закупівель на стадії планування закупівель для порівняння технологій та при розробці технічних специфікацій або як частина критерію при визначенні переможця для порівняння вартості пропозицій та при обранні найбільш економічно вигідної пропозиції. Дійсно, що питання критеріїв у сфері публічних закупівель є істотним для України сьогодення і має бути вирішеним у першу чергу, враховуючи нагальний процес апроксимації законодавства у цій сфері до норм Європейського Союзу.

Аналізуючи вітчизняне законодавство у сфері публічних закупівель, констатуємо, що відповідно до ч. 1 ст. 16 Закону України «Про публічні закупівлі» від 25.12.15. №922-VIII замовник вимагає від учасників подання ними документально підтвердженої інформації про їх відповідність наступним кваліфікаційним критеріям, які визначені ч. 2 цієї ж статті Закону: наявність обладнання та матеріально-технічної бази; наявність працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід; наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічного договору.

Українське законодавство передбачає оцінку вартості пропозиції як основного критерію для визначення переможця, що, в умовах невизначеності, часто використовується і як єдине мірило через його відносну об'єктивність і простоту. Оцінка тендерних пропозицій проводиться автоматично електронною системою закупівель на основі критеріїв і методики оцінки, зазначених замовником у тендерній документації, та шляхом застосування електронного аукціону.

Остаточна ціна пропозиції визначається під час електронного редукціону – трьохетапного аукціону на пониження ціни, під час кожного етапу учасник має право один раз знизити ціну не менш як на встановлений у тендерній документації крок. Після проведення аукціону пропозиції учасників

розташовуються у порядку збільшення ціні, тендерні пропозиції розкриваються, і замовник розпочинає процедуру розгляду пропозицій. Першою розглядається пропозиція із найнижчою ціною. Строк розгляду тендерної пропозиції не повинен перевищувати п’яти робочих днів з дня проведення аукціону, але може бути продовжений до 20 робочих днів. У разі відхилення тендерної пропозиції з найнижчою ціною замовник розглядає наступну тендерну пропозицію з переліку учасників, що вважається найбільш економічно вигідною.

Відомо, що є товари і послуги, які складно купувати, ґрунтуючись лише на вартості і стандартних вимогах до всіх замовників. У таких випадках потрібно враховувати не тільки цінові критерії, але і такі параметри, як рівень сервісу, привабливість умов оплати, швидкість виконання договірних зобов’язань тощо.

Постійна модернізація української системи публічних закупівель не тільки забезпечить краще співвідношення ціни та якості при виборі переможця тендеру на публічні закупівлі, створить конкурентне середовище, мінімізує корупцію, підвищить рівень прозорості та підзвітності в даній сфері, а також сприятиме підвищенню ефективності управління державними фінансами, розвитку повноцінно функціонуючої ринкової економіки та забезпечить виконання міжнародних зобов’язань України у сфері публічних закупівель шляхом послідовної адаптації законодавства України до стандартів Європейського Союзу. Зокрема влучно було б внести зміни до Закону України «Про публічні закупівлі», а саме критерій вартості життєвого циклу у п. 3 статті 28, де зазначено про використання декількох критеріїв для оцінки тендерних пропозицій. Відповідно до п.7 ст. 28 Закону України «Про публічні закупівлі» у замовника є право запитувати від органів державної влади, підприємств, інституцій і організацій підтвердження інформації, наданої учасником торгів, в рамках їх компетенції.

Науковий керівник: д.ю.н., доцент Шаповал Р.В.

Чехівський Ярослав Олегович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 2 курс, 3 група

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ

У 2014 році почався процес проведення реформи правоохоронної системи і був прийнятий Закон України "Про національну поліцію" № 580-VIII від 02. 07. 2015

Відповідно до статті 2 цього закону до завдань поліції належить: забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

У процесі діяльності поліції застосовується державний примус, який здійснюється у формі адміністративного, що використовується для забезпечення належної поведінки людей. Для забезпечення покладених на поліцію повноважень у законі регламентуються поліцейські заходи, як комплекс дій превентивного або примусового характеру, які обмежують права і свободи людини та застосовуються поліцейськими відповідно до ст. 29 Закону України "Про національну поліцію". Метою застосування поліцейських заходів відповідно до ч. 2 ст 30 Закону України "Про національну поліцію" є охорона прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення. У цьому випадку під публічною безпекою можна розуміти високий та надійний стан захищеності життєво важливих державних і суспільних інтересів, а також прав і свобод окремої людини.

В науковій літературі розрізняють такі заходи адміністративного примусу як : заходи адміністративного запобігання, заходи припинення правопорушень, а також адміністративні стягнення. Закон України "Про національну поліцію" містить такі поліцейські заходи: превентивні, та примусові заходи, а також

регламентує їх застосування відповідно до п. 2, ст. 30 цього закону. Поліцейські заходи можна віднести до заходів припинення правопорушень, які поділяються на загальні і спеціальні. До загальних заходів адміністративного припинення відносяться превентивні поліцейські заходи, а до спеціальних відносяться примусові заходи, адже вони направленні на заподіяння правопорушнику шкоди.

Стаття 31 визначає види превентивних заходів серед яких ми можемо виділити: опитування особи, перевірка документів, поверхнева перевірка,зупинення транспортного засобу, вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної ділянки, обмеження пересування особи, проникнення до житла чи іншого володіння особи, перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ, застосування технічних приладів та засобів, поліцейське піклування.

ОсновнЕ призначення превентивних заходів у більшості випадків полягає у запобіганні правопорушення, а також захисті прав людини. Наприклад, п. 2, ч. 1, ст. 32 Закону України "Про національну поліцію" встановлюється, що перевірка документів особи здійснюється, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має намір вчинити правопорушення. Також можемо взяти в приклад зупинення транспортного засобу, застосування якого регламентує ст. 35 цього закону, і здійснюється у випадку якщо є очевидні ознаки, що свідчать про технічну несправність транспортного засобу і це у подальшому може запобігти жертвам, у разі, якщо, наприклад, станеться аварія.

Примусові заходи відповідно до ч. 1, ст. 42 Закону України "Про національну поліцію" складаються з фізичного впливу, застосування спеціальних засобів і вогнепальної зброї. Застосування цих заходів пов'язано із припиненням правопорушення, а також захистом прав людини, так як проаналізувавши відповідні норми закону, то їх застосування пов'язано із певною неправомірною дією особи. Особливість примусових заходів полягає у тому, що їх застосування жорстко регламентовано законодавством України і застосовуються лише у випадках визначених законом. Жорстка регламентація

обумовлюється тим, що ці заходи пов'язані із нанесенням шкоди іншій особі.

Під застосуванням фізичного впливу ми можемо розуміти певні прийоми рукопашного бою, які застосовуються у випадках забезпечення особистої безпеки поліцейського та інших осіб, затримання особи, яка вчинила злочин. Спеціальні засоби, перелік яких визначено у ч. 4 , ст. 32 Закону України " Про національну поліцію", включають у себе гумові кийки, службові собаки, коні, водомети та інші. Саме спеціальні засоби забезпечують ефективну діяльність національної поліції у сфері припинення правопорушень, охороні громадського порядку і захисту прав людини. Законодавство України також деталізовано регламентує застосування цих засобів.

Найрадикальнішим заходом є вогнепальна зброя, застосування якої регламентується ст. 46 Закону України "Про національну поліцію", а також відомчими актами, наприклад як "Інструкція із заходів безпеки при поводженні зі зброєю" затверджена наказом МВС №70 від 01. 02. 2016. Підставами її застосування є загроза життю поліцейського, людині у разі здійснення на неї нападу , у разі звільнення заручників та інші. Закон вимагає від поліцейського зробити попередження щодо припинення правопорушення, а також повідомити намір використання вогнепальної зброї. Але все одно відбуваються зловживання поліцейськими зброєю. Особливо щодо вимог співрозмірності фактичної небезпеки, яка виникла та виду спеціального засобу, який підлягає застосуванню у цьому випадку.

В деяких країнах стандарти поліцейських заходів дещо відрізняються від наших. Найбільш вагомим прикладом може слугувати поліція США, де застосування примусових заходів не є таким регламентованим як в Україні. Прикладом може бути автомобільна погоня, яка в США не триває довго, так як після попередження про застосування зброї вони вправі знешкоджувати порушника дорожнього руху, який загрожує громадському порядку і життям людей, без пояснень про намір використання зброї, а також знаходження інших шляхів для зупинення транспортного засобу як це робиться в Україні.

Ми можемо стверджувати, що поліція наділена правовими засобами

реалізації своїх повноважень. Застосування поліцейських заходів забезпечують правопорядок, захист прав людини, що є дуже важливим у розвитку демократичної, правової держави. Але застосування цих заходів одночасно виступає небезпечним для здоров'я і життя особи. Тому поліцейські заходи повинні застосовуватися у певних рамках, які визначені законодавством задля забезпечення принципу законності і це здійснюється наглядом і контролем з боку вищих органів державної влади, прокурорським наглядом, а також правом громадян на судове оскарження дій поліцейських. Тому українське законодавство повинно постійно удосконалюватися у напрямку застосування поліцейських заходів для забезпечення недопущення зловживання поліцейськими їхніми правами під час здійснення своїх обов'язків, а також у сфері механізмів захисту прав людини від дій поліцейських.

Шевчук Наталія Віталіївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ 2 курс, 9 група

ДО ПРОБЛЕМИ КОДИФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ

Сучасне суспільство знаходиться на етапі трансформаційних процесів, зокрема реформуються певні галузі життєдіяльності, впроваджуються демократичні тенденції, зростає участь громадянського суспільства в розвитку і функціонуванні держави. Важливу роль в забезпеченні реалізації соціально-культурних, економічних, політичних процесів, а також у підтримці суспільного правопорядку та безпеки відіграє адміністративне законодавство. Залишається актуальним питання щодо розбудови ефективної системи публічного управління шляхом викладення єдиних стандартів діяльності публічної адміністрації в окремому процедурному законодавчому акті. Певні аспекти цього питання були предметом розгляду В. П. Тимощука, А.М. Школика, Р. О. Куйбіди, М. В. Теличка та інших дослідників.

Перехід від державоцентриського до людиноцентриського моделі адміністративного права характеризується діяльністю державних органів щодо створення умов для реалізації та захисту прав, свобод та законних інтересів особи. Конституція України зазначає, що органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи повинні діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачений Конституцією України та законами України, отже реалізація владних повноважень органів публічної влади потребує відповідного унормування. Питання щодо визначення поняття адміністративної процедури є неоднозначним. Зокрема, науковці Н. Саліщева, М. Пискотін, А. Клюшниченко дану категорію тлумачать як діяльність уповноважених органів влади щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення та застосування заходів адміністративного примусу [1, с. 11]. Дослідник В. П. Тимощук вважає, що під адміністративною процедурою необхідно розуміти встановлений законодавством порядок розгляду і розв'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ [2, с. 198]. Якщо звернутися до зарубіжного досвіду, то потрібно сказати, що такі країни як Польща, Німеччина тлумачать адміністративну процедуру як провадження з прийняття лише індивідуальних актів органів публічної організації на противагу нормативним. Науковець В. Р. Біла узагальнюючи наукові підходи до визначення даного питання дійшла висновку, що по-перше, адміністративна процедура – це встановлений порядок дій, по-друге, такий порядок закріплено в нормативно-правових актах, по-третє, ці дії здійснюються органами виконавчої влади та місцевого самоврядування та, по-четверте, ці дії здійснюються з певною метою й мають конкретний результат [3, с. 12]. Відповідно до цього головними ознаками адміністративної процедури є публічність, індивідуальний характер, правова основа, цільова спрямованість. Таким чином адміністративна процедура регулює організаційні питання повноважень органів публічної влади, а також питання щодо прийняття рішень в конкретних справах для сприяння реалізації законних інтересів та прав приватних осіб.

Підкреслюючи важливість адміністративної процедури як гарантії захисту прав та законних інтересів приватних осіб на часі є створення єдиного процедурного кодифікованого джерела. Важливість даної кодифікації в українському законодавства обумовлюється великою кількістю різноманітних адміністративно-правових актів, що призводять до складності в регулюванні адміністративних відносин. Адміністративно-процедурний кодекс, на думку М. В. Теличка та інших дослідників, здатний підвищити ефективність реалізації функцій публічної влади [4, с. 40]. Зокрема, дана кодифікація повинна сформулювати загальний, встановлений порядок та мінімальні стандарти, яких мають дотримуватися у всіх галузях діяльності органи виконавчої влади, а також має регламентувати процедури розгляду адміністративних справ стосовно заяв і пропозицій громадян органами виконавчої влади і місцевого самоврядування. Проте, Центр політико-правових реформ зазначає, що адміністративно-процедурний кодекс повинен здійснювати рамкове регулювання процедурних відносин щодо надання адміністративних послуг [5]. Звертаючись до світової думки потрібно зазначити, що чимало держав приймають кодекси про адміністративну процедуру. Представники наукової еліти країн-учасниць Європейського Союзу розробили Модельні правила про адміністративну процедуру, де наголошують на необхідності такої кодифікації та відповідності її потребам сучасного суспільства. У звіті про оприлюдненняпроекту Закону України «Про адміністративну процедуру» Міністерство юстиції також запевняє, що Адміністративно-процедурний кодекс дозволить захистити права та законні інтереси особи у відносинах з державою, сприятиме поваленню бюрократії, свавіллю та корупційним проявам.

Отже, аналізуючи вищесказане, слід сказати, що кодифікація законодавства у сфері адміністративної процедури є важливою і потребує детального розгляду. Зокрема, доцільно визначити єдиний підхід до поняття адміністративної процедури та уніфіковані принципи регулювання в даній сфері. Також, слід врахувати світовий досвід, зокрема практику ЄС. Адже

даний кодифікований акт дозволить ефективно приймати рішення органам публічного адміністрування, закріпить загальні, базові та єдині моделі здійснення відповідної адміністративної процедури, визначить уніфіковані мінімальні засади та стандарти діяльності органів публічної влади, сприятиме спрощенню адміністративно-процедурної діяльності.

Використана література

1. Салищева Н.Г Административный процесс в СССР / Н. Г. Салищева. – М. : Юрид. лит., 1964. – 158 с.

2.Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / автор-упорядник В.П.Тимощук. – К. : Факт. 2003. – 496 с.

3.Біла В.Р Адміністративна процедура як нормативна модель процесуальних правовідносин / В.Р Біла // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Серія: Право. - Випуск 30. – С. 12 – 15.

4.Теличко М. В. Адміністративні процедури та їх роль в інституті державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень / М. В. Теличко // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. – 2014. – Вип. 35. – С. 33 – 42.

5.До проблеми правового регулювання адміністративно-процедурних відносин [Електронний ресурс] / ЦППР // Юридичний журнал. – 2014. – Вип. 3(9). – Режим доступу: http://pravo.org.ua/ua/news/2563-#

Науковий керівник, к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого О.М. Соловйова.

Секція господарського права

Забіяка Юлія Вікторівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ 4 курс, 3 група

ПОНЯТТЯ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ФОРМИ ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ

На сьогодні в Україні швидко розвиваються різноманітні форми підприємництва, що призводить до загострення конкурентних відносин, саме тому, питання боротьби з недобросовісною конкуренцією набувають нового, більш широкого змісту в контексті глобалізації та інтеграції України в європейську економіку.

За законодавством України недобросовісну конкуренцію можна визначити, як порушення правил поведінки, які склалися, широко застосовуються у підприємництві та визнаються підприємцями як обов'язкові ділові норми, що завдає шкоди відносинам добросовісної конкуренції і свободи у підприємницькій діяльності.

Антимонопольний комітет України визнає недобросовісною конкуренцією нечесні дії підприємця, що спрямовані на усунення чи обмеження конкуренції на ринку через використання чужої ділової репутації, створення перешкод конкуренту та досягнення неправомірних переваг у конкуренції на ринку, неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці.

Слід підкреслити, що для визнання дій суб'єктів господарювання такими, що є недобросовісними, необхідно, щоб вони мали певні ознаки, зокрема: - були спрямовані на придбання переваг у господарській діяльності, тобто суб'єкт господарювання повинен мати об'єктивну можливість отримати такі переваги; - порушували положення чинного законодавства або вимоги добропорядності й розумності; - завдають або можуть завдати збитків іншому суб'єкту господарювання, або можуть нанести чи наносять шкоду діловій репутації суб'єкта господарювання.

Найбільшою мірою недобросовісні способи конкуренції застосовуються у внутрішньогалузевій конкуренції між підприємцями, зайнятими виробництвом

і реалізацією однакової або взаємозамінної продукції. Водночас, вона може діяти й у міжгалузевій конкуренції. Недобросовісні прийоми можуть також використовуватися й у різних масштабах конкуренції: в індивідуальній, місцевій, галузевій, міжгалузевій, національній і глобальній конкуренції.

Недобросовісна конкуренція розкриває тих, що порушують законодавство, звичаї ділового обороту в сфері господарювання, а не ініціативних підприємців, що виявляють сміливе новаторство, прокладають шлях до економічного прогресу і зростання доходів. Вчиненням антиконкурентних узгоджених дій їх учасники посягають на свободу господарської діяльності, порушують публічні інтереси держави та приватні інтереси фізичних та юридичних осіб. При цьому, антиконкурентні наслідки, як правило, мають місце не тільки на ринку, на якому відбувається правопорушення, але й на суміжних ринках, що в цілому впливає на розвиток економіки.

За формою недобросовісну конкуренцію можна поділити на три великі групи: - неправомірні дії, спрямовані на отримання певних переваг над конкурентом за рахунок його інтелектуальної діяльності та ділової репутації; - неправомірні дії, пов’язані з дезорганізацією виробничого процесу конкурента, створенням йому перешкод у процесі конкурентної боротьби та досягненням неправомірних переваг у конкуренції; - дії, пов’язані з неправомірним збиранням, розголошенням та використанням комерційної таємниці.

Під діями які підпадають під поняття недобросовісної конкуренції розуміють:

- дії, сполучені із прямою або непрямою дезінформацією конкурентів або споживачів, введення їх в оману (ведення справ під чужим іменем, використання фірмового найменування найбільш відомої фірми, використання чужої торговельної марки, невідповідність реклами дійсним властивостям і якості товару, тощо);

- проведення цілеспрямованої політики, направленої на усунення конкурентів з ринку (встановлення контрастної ціни, обман покупця при

покупці, ухиляння від сплати податків, що сприяє встановленню більш низької ціни за рахунок зниження витрат);

- силовий вплив карного характеру на конкурентів (шантаж, кіднепінг, підпал);

- дискредитація конкурентів та поширення неправдивих відомостей, що ганьблять. Некоректне порівняння вироблених фірмою товарів або послуг з товарами конкурентів;

- розкрадання інтелектуальної власності у формі промислового шпигунства;

- рекрутування персоналу конкуруючої фірми (залучення до співробітництва персоналу конкуруючої фірми шляхом формування пропозиції на основі виявлених випадків невдоволення службовим становищем, зарплатою, умовами роботи й ін.);

- бойкот або спонукання до бойкоту придбання товарів конкурентів, позбавлення конкурентів ринків сировини або збуту товарів.

Правову основу захисту від недобросовісної конкуренції складають: Конституція України, Господарський кодекс України, Закон України «Про захист економічної конкуренції», Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Закон України «Про Антимонопольний комітет України».

Конкуренція є двигуном ринкового господарства, умовою ефективного розвитку та функціонування ринкової економіки в Україні, а тому на сьогодні дуже важливим аспектом є створення єдиної внутрішньо узгодженої системи регулювання добросовісних конкурентних відносин, створення належних умов для насичення споживчого ринку якісними та безпечними товарами, роботами, послугами, вдосконалення правового врегулювання добросовісної конкуренції, створення належних умов для реалізації громадянами-споживачами своїх законних інтересів і прав на території України.

Кашицька Анастасія Юріївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 3 група

ПРАВОВИЙ СТАТУС ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Кількість холдингових компаній щодня нестримно зростає. Це зумовлює необхідність докладної правової регламентації діяльності таких компаній задля належного врегулювання відповідних відносин. Холдингові компанії набувають все більшого значення, оскільки створюються, як правило в межах середнього та великого бізнесу, акумулюють великий капітал, створюють масштабне виробництво.

Сьогодні правова діяльність холдингових компаній регулюється Законом України «Про холдингові компанії в Україні» (далі – Закон), Господарським кодексом України (далі – ГКУ), Цивільним кодексом України, Законом України «Про акціонерні товариства» та іншими законами та нормативно-правовими актами.

Закон України «Про холдингові компанії в Україні» визначає холдингову компанію як акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств.

Корпоративне підприємство – господарське товариство, холдинговим корпоративним пакетом акцій (часток, паїв) якого володіє, користується та розпоряджається холдингова компанія.

У ГКУ зазначається, що холдингова компанія – публічне акціонерне товариство, яке володіє, користується, а також розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств (крім пакетів акцій, що перебувають у державній власності).

Дуже часто в науковій доктрині і в бізнес-практиці багатьох іноземних країн термін «холдинг» використовується для позначення не тільки материнської, а всієї сукупності компаній, що мають холдингові зв'язку. Так, наприклад, у юридичній літературі Франції і на практиці серед груп компаній розрізняють групи холдингового типу, холдингові групи або просто холдинги. У доктрині і правозастосовчій практиці Ірландії холдинг (Holding) розуміють як об'єднання, яке включає в себе холдингову (основну) компанію і компанії, що знаходяться під її контролем. В законодавстві Німеччини поняття холдингової компанії взагалі відсутнє. Холдингова компанія розглядається як пануюче підприємство концерну, який у свою чергу, є об'єднанням незалежних підприємств, що пов'язані системою участі, договорами про фінансування, виробничо-технологічне співробітництво. В законодавстві США, компанія, яка володіє понад 90% акцій кожного класу акцій корпорації визнається батьківською.

ГКУ закріпив головний принцип функціонування холдингової структури, а саме, установлення між холдинговою компанією й корпоративними підприємствами відносин контролю-підпорядкування.

Закон розглядає холдингову компанію як спеціальну організаційно-правову форму – Публічне акціонерне товариство, яке володіє та здійснює управління холдинговим корпоративним пакетом акцій. Аналіз цього закону свідчить, що основною його метою було не врегулювання відносин між кооперативними підприємствами у рамках холдингової групи, а встановлення низки обмежень щодо діяльності холдингової компанії, спрямованих на захист інтересів її засновників (держави).

В правовій доктрині визначають такі ознаки холдингових компаній:

— наявність головної, стосовно корпоративних, компанії, яка здійснює над ними контрольу межах, визначених законодавством;

— холдингова компанія стоїть на чолі групи компаній;

— холдингова компанія здатна впливати на рішення, які приймаються корпоративними підприємствами;

— між холдинговою компанією і корпоративними підприємствами встановлюються відносини контролю;

— у випадках, прямо передбачених законом, холдингова компанія несе відповідальність за збитки, спричинені корпоративнимоу підприємству.

До складу холдингу входять: головне підприємство, яке здійснює контроль і управління корпоративними підприємствами; корпоративні підприємства, контрольними пакетами котрих володіє головне підприємство; асоційовані підприємства, вкладення в котрі не дозволяють головному підприємству повністю контролювати їх і визначати основні напрямки фінансово-господарської діяльності; підприємства, вкладення в котрі не дають права участі в управлінні; інші господарські суб'єкти.

Залежно від ступеня контролю, який холдингова компанія справляє на корпоративні підприємства можна виділити:

— впливову холдингову компанію — підприємство, яке в силу закону має переважну участь у статутному капіталі залежного товариства або іншим шляхом може здійснювати вплив на прийняття рішень залежним підприємством. Частина 2 статті 126 ГКУ визнає такий зв'язок між впливовим і залежним підприємством простою залежністю, яка виникає у разі якщо одне з них має можливість блокувати прийняття рішень іншим (залежним) підприємством, які повинні прийматися відповідно до закону та/або установчих документів цього підприємства кваліфікованою більшістю голосів.— контролююча холдингова компанія — підприємство, яке контролює діяльність корпоративного підприємства на підставі закону, договору або в силу володіння контрольним пакетом акцій чи більшістю від загальної кількості акцій. У ГКУ таке підприємство так і називається — контролююче, а для Акціонерного товариства застосовується термін «холдингова компанія».

На мою думку, холдингові компанії сьогодні займають важливий щабель в економіці як України, так і всього світу, що відповідає вимогам сучасної ринкової економіки. Але при цьому поняття холдингової компанії в Україні та в зарубіжних країнах не є однаковим. Як правило, в іноземному законодавстві під

холдингами розуміється група компаній до складу якої входить основна компанія, яка здійснює контроль, а також підконтрольні компанії. В Україні холдингові компанії являють собою юридичну особу у формі акціонерного товариства, яка здійснює контроль над корпоративними підприємствами. Контроль в даному випадку полягає в можливості холдингової компанії здійснювати вирішальний вплив на прийняття рішень корпоративними підприємствами. На сьогодні в Україні діє низка нормативно-правових актів, які регулюють діяльність холдингових компаній, але вони потребують подальшого розвитку і вдосконалення відповідно до сучасних світових вимог.

Костін Владислав Сергійович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ,4 курс, 18 група

СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ «ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ» ТА «СОЦІАЛЬНА ДОЦІЛЬНІСТЬ» В ПРОЦЕСІ ВИБОРУ ПРАВОВОЇ МОДЕЛІ БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ

Питання правового регулювання феномену, який безпосередньо впливає на процес розподілення матеріальних та нематеріальних благ в суспільстві, завжди має у своєму контексті велику кількість вимірів співставлення основних конфліктів. Можна сказати, що саме ці механізми правового регулювання є одними із найбільш яскравих виявів права у розумінні класика німецької школи теорії права Рудольфа фон Ієрінга, а саме як гарантований законом інтерес. Однак слід зазначити, що, вочевидь, в даному випадку мова скоріше йде про взаємоузгоджений компроміс інтересів різних соціальних груп.

Саме таким питанням, на нашу думку, є питання вибору моделі правового регулювання банкрутства. В загальноприйнятому розумінні Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» закріплюється продебіторська модель банкрутства, тобто пріоритетом захисту наділяються права боржника. В рамках даного розгляду аналізувати вказану

модель ми будемо виходячи із категорій економічної ефективності та соціальної доцільності. Вибір цих двох категорій зумовлений, насамперед тим, що вони фактично репрезентують найбільш принципове зіткнення при визначенні справедливої моделі банкрутства. І якщо категорія економічної доцільності виходить із критерію корисності (утилітарності), тобто розумного балансу між суспільними прибутками та витратами, то соціальна доцільність, на наш погляд, виходить із більш апріорного розуміння суспільних цінностей.

Так, розгляд економічної ефективності полягає у співставленні низки об'єктивних показників. С. Онисько та О. Агрес зазначають, що аналіз якісних характеристик механізму банкрутства в Україні, показує, що Україна у розділі "Припинення діяльності" посідає 140 місце з-поміж 181 держави, при цьому за останні два роки її рейтинг за вказаним показником зріс на 16 пунктів. Процедура банкрутства в Україні в середньому триває 2,9 року, що на 1,2 більше, ніж у країн – членів Євросоюзу. Крім того, в середньому вдається відшкодовувати близько 9% вимог кредиторів, а в розвинутих європейських країнах середній показник становить 67%, у державах Східної Європи та Азії – 28%.

Зазвичай реалізація процедури банкрутства призводить до ліквідації компаній-боржників, а не до відновлення їх платоспроможності – менше 10% справ завершуються відновленням (в інших державах цей показник у середньому складає 60-85%). В Україні 42% від загальної вартості бізнесу витрачається на процедури, пов'язані з банкрутством, європейські підприємства втрачають 8%, а бізнес Східної Європи та Азії – 13%. Такий причинно-наслідковий зв'язок показує, що ефективність механізму банкрутства в Україні порівняно з іншими країнами є дуже низькою.

Таким чином, законодавство України щодо відновлення платоспроможності та банкрутства підприємств демонструє вкрай низьку ефективність та результативність відповідно до цілої низки об'єктивних показників. Щоб процедура банкрутства в Україні відповідала досягненням світової практики в цій сфері, потрібно скоротити її тривалість і вартість,

збільшити відсоток повернення вимог кредиторів, а також максимально забезпечити реальну спрямованість на відновлення платоспроможності суб'єктів підприємництва.

Що стосується соціальної доцільності, то тут ми не можемо виходити із якихось арифметичних показників, оскільки в даному випадку для визначення найбільш справедливої моделі ключовим є визначення найменш захищеного суб'єкта суспільних відносин. В умовах поступового переходу від планової до ринкової економіки таким суб'єктом є малі та середні підприємства, оскільки а) не мають таких об'ємів капіталізації, які дозволяють переживати періодичні моменти ринкової стагнації без втрати рентабельності та б) володіють порівняно меншим інструментарієм у визначенні «правил гри» на ринку. Маючи цей засновок та використовуючи філософський принцип «Теорії справедливості» Джона Ролза, за яким соціально-економічні нерівності повинні бути організовані таким чином, щоб робити основними бенефіціарами найменш захищені групи, оскільки за умови динамічності соціальної структури на цьому місці може опинитися будь-який суб'єкт, а значить будь який суб'єкт погодиться із саме такою організацією соціальних нерівностей. Використовуючи даний підхід стає зрозумілим, чому в апріорному значенні для нас може бути не настільки важливим факт порівняно меншої економічної ефективності.

Таким чином, суспільний дискурс стосовно вибору моделі банкрутства ніяким чином не може існувати лише в рамках одного критерію, оскільки в такому разі ми я к суспільство ризикуємо не взяти до уваги важливі соціальні інтереси, що призведе до подальших легітимаційних складнощів, а, отже, низької правозастосовної ефективності.

Крот Марина Анатоліївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 3 група

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ КОНЦЕРНУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Сучасні умови провадження господарської діяльності свідчать про те, що підприємство наодинці може мати певні здобутки у визначеній сфері, однак досягнення справжнього успіху та отримання прибутків, які і є свідченням вдалого провадження бізнесу, залежить від співпраці з іншими суб'єктами господарювання, які здійснюють пов'язану діяльність у відповідній сфері.

Згідно з ч. 1 ст. 118 Господарського кодексу України (далі – ГКУ) об'єднанням підпрниємтсв є господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробнчої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань.

Як суб'єкт права об'єднання має свої економічні, організаційні та юридичні ознаки, які відрізняють його від підприємства..

По-перше, підприємства консолідуються в групи — об'єднання на основі певних матеріальних (економічних) інтересів. По-друге, об'єднання як суб'єкт господарювання і суб'єкт господарського права має майно, юридично відособлене від майна членів об'єднання. По-третє, ознакою об'єднання є централізація в руках об'єднання як суб'єкта права функцій і повноважень його учасників. По-четверте, ознакою об'єднання є особлива (складна) правосуб'єктність. Її особливість обумовлена організаційною структурою об'єднання. Учасниками об'єднання можуть бути лише підприємства (організації) — юридичні особи, кожне з яких при входженні до об'єднання зберігає статус юридичної особи.

Господарське об'єднання — це об'єднання підприємств, утворене за ініціативою підприємств, незалежно від їх виду, які на добровільних засадах об'єднали свою господарську діяльність. Господарські об'єднання діють на основі установчого договору та/або статуту, який затверджується їх засновниками.

В нинішніх умовах необхідність існування великих організаційних структур бізнесу обумовлена об'єктивними причинами їх формування та функціонування: а) необхідність поєднання усіх стадій технічного процесу, що дає змогу комплексно використовувати сировину і матеріали; б) кооперування взаємопов'язаних спеціалізованих виробництв, що дає можливість комплексно виготовляти кінцевий продукт; в) забезпечення повноти циклу "наука - технічні розробки - інвестиції - виробництво - збут - споживання"; г) масовість випуску продукції, стабільний асортимент, що значно скорочує витрати на одиницю продукції, здешевлює її, робить доступною для населення.

Частина 1 ст. 120 ГКУ встанолює такі організаційно-правові форми об'єднань підприємств: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші форми об'єднання інтересів підприємств, передбачені законом (союзи, спілки, асоціації підприємців тощо).

Концерном визнається статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності. Учасники концерну наділяють його частиною своїх повноважень, у тому числі правом представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями. Учасники концерну не можуть бути одночасно учасниками іншого концерну.

Необхідно зазначити, що поняття «концерн», яке закріплене у законодавстві України, відрізняється від поняття, яке відображене у праві країн із розвиненою економікою.

Термін «концерн» у німецькому праві означає не юридичну особу відповідної організаційно-правової форми, як в українському праві, а загальне поняття, яке згідно з параграфом 18 Закону Федеративної республіки Німеччина «Про акціонерні товариства» охоплює собою численні різноманітні групи компаній, пов'язаних між собою відносинами контролю. Такий контроль

може здійснюватися через корпоративні права та відповідні договірні відносини.

Ситуація, коли міжнародні економіко-правові терміни вживаються в усіх економічно розвинених країнах в одному значенні, а в законодавстві України вони мають інше значення, виникають проблеми для української економіки: це дезорієнтує іноземних інвесторів та українських підприємців, які займаються зовнішньоекономічною діяльністю.

Чинне законодавство України передбачає можливість створити об'єднання лише підприємств, але, як показала практика, необхідність входити до складу господарського об'єднання є також у установ та організацій (наприклад з метою впровадження в життя наукових та інноваційних винаходів, розробок, пропозицій) та фізичних осіб-підприємців.

Отже, ГКУ надає можливість підприємствам об'єднуватися для досягнення відповідних цілей на основі договору або статуту та передбачає невичерпний перелік організаційно-правових форм об'єднання. Але існують прогалини у правовому регулюванні, зокрема, у питаннях утворення та припинення об'єднання, формування органів управління, утворення статутного капіталу, виходу учасників із складу об'єднання, відносини об'єднання з його учасниками тощо. Тому, я вважаю, що доцільно детальніше регламентувати порядок діяльності окремих господарських об'єднань, зокрема концерну.

Мартиненко Аліна Олексіївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 4 курс, 3 група

ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГОСПОДАРСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ В ЧИННОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Сьогодні в умовах розвитку ринкових відносин в Україні особливо важливим є вирішення питань, пов'язаних із правовим регулюванням господарських об'єднань, їх видами та організаційно-правовими формами.

Відповідно до ст.120 ГКУ об'єднання підприємств можуть утворюватись у формі асоціацій, корпорацій, консорціумів та концернів.

Асоціація - договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації.

Корпорацією визнається договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

Консорціум - тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети.

Концерном визнається статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності.

Якщо звернутися до права країн з розвиненою економікою, можна віднайти суттєві відмінності від інститутів українського права з аналогічними назвами. Зокрема, вони не є юридичними особами, що утворюються у складі інших юридичних осіб, та не утворюються з метою управління діяльністю інших юридичних осіб, що до них входять.

Той факт, що міжнародні економіко-правові терміни вживаються в міжнародному праві в одному значенні, а в законодавстві України вони мають інше значення, створює певні проблеми для української економіки. Така підміна понять дезорієнтує як іноземних інвесторів, так і українських підприємців.

Окрім того, під час проведення порівняльного аналізу ознак усіх зазначених форм господарських об'єднань стає очевидним, що між ними не існує будь-яких принципових відмінностей. Практично всі ознаки є тотожними, або описаними синонімічно, що свідчить про штучність поділу господарських об'єднань на різні організаційно-правові форми.

Відтак, Господарський кодекс України визначає, що асоціація і корпорація є договірними об'єднаннями, а консорціум і концерн – статутними. В той же час даний нормативно-правовий акт не вказує, чим відрізняється правовий статус договірного об'єднання від статутного. Виникає питання чим керувався законодавець, наділяючи об'єднання такими ознаками, як «статутність» чи «договірність». У міжнародному праві, наприклад, навпаки - корпорація означає юридичну особу, яка має статут, а консорціум означає договірне об'єднання, що не є юридичною особою і не може мати статуту.

Треба також зазначити, що законодавство України не дає визначення поняття «координація», не визначає, в чому полягає зміст такої управлінської функції. Не вказується й те, які права виникають в об'єднань підприємств у зв'язку з реалізацією функції координації.

Ст. 120 ГКУ зазначає, що асоціація утворюється на основі об'єднання учасниками фінансових і матеріальних ресурсів. Водночас згідно зі ст.123 ГКУ учасники будь-якого об'єднання підприємств можуть вносити на умовах і в

порядку, передбачених його установчими документами, майнові внески. Тому зазначена ознака асоціації, безумовно, поширюється на будь-які інші форми господарських об'єднань.

Щодо корпорації вказується, що вона створена на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств. Однак, очевидно, що будь-яке добровільне об'єднання утворюється на основі інтересів їх учасників, а не всупереч цим інтересам, тому така ознака також поширюється на будь-які інші форми об'єднань підприємств.

Таким чином, законодавство України містить суттєві проблеми стосовно визначення правового статусу господарських об'єднань. Варто зазначити, що такі проблеми помножуються під час входження підприємства до кількох об'єднань підприємств, що допускається ст.121 ГКУ.

З огляду на вищенаведене, необхідно відмітити, що поняття «асоціація», «корпорація», «концерн», «консорціум», які існують в законодавстві економічно розвинених країн світу, в українському праві були наповнені іншим змістом. Опис таких понять у Господарському кодексі України не надає чітких ознак, за якими одну організаційно-правову форму юридичної особи можна відрізнити від іншої.

У зв'язку з цим необхідним вбачається надання на законодавчому рівні більш чіткого визначення поняттям «асоціація», «корпорація», «концерн», «консорціум», а також їх приведення у відповідність з правом економічно розвинених країн та міжнародним правом.

Науковий керівник: Кудрявцева В.В., к.ю.н., асистент кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярославa Мудрого

Палешник Богдан Євгенійович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 4 курс, 6 група

ОСОБЛИВОСТІ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ ХОЛДИНГОВІ КОМПАНІЇ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЇХ НЕДОЛІКИ

Річ у тому, що холдингові компанії не з'явилися на пустому місці. Ті чи інші прототипи холдингових компаній існували у формі синдикатів, трестів, об'єднань підприємств. Становлення холдингових компаній в Україні відбувалося поступово, саме тому і тепер продовжується їх розвиток та вдосконалення правових норм, які регулюють відповідні положення. Саме тому, необхідно простежити еволюцію утворення холдингових компаній і віднайти можливі шляхи розв'язання проблем, що виникають при їх функціонуванні.

Під холдингом слід розуміти компанію, яка володіє контрольними пакетами акцій інших підприємств з метою здійснення по відношенню до них функцій контролю і управління. Поняття холдинг у світовій економіці трактується неоднозначно. Сам термін походить від англійського слова «hold», що в перекладі означає «тримати». Тому у вітчизняній науковій літературі це поняття розшифровується як структура, що складається з «тримаючої» компанії, яка володіє контрольними пакетами акцій інших компаній (тобто фактично «тримає» ці пакети). Іншими словами, холдинг – сукупність материнської компанії і контрольованих нею дочірніх компаній. Звідси можливі різні за складністю структури: існують як прості структури з однією материнською компанією і низкою дочірніх структур, так і більш складні групи компаній, коли кожна з дочірніх структур може бути материнською компанією щодо структур нижчого рівня, які є по відношенню до неї дочірніми тощо.

Однак, законодавче визначення такого поняття як холдинг, відсутнє в нормативно-правових актах. Натомість існує поняття холдингова компанія. Так, у Господарському кодексі України (далі – ГКУ) "холдингова компанія - публічне акціонерне товариство, яке володіє, користується, а також розпоряджається

холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств". Тут з'являється конкретна вказівка про те, що холдингова компанія – це публічне акціонерне товариство. Іншими словами, необхідно розуміти те, що якщо материнська компанія володіє частками в статутних фондах інших компаній, але зареєстрована у формі товариства з обмеженою відповідальністю, то це вже не холдингова компанія. Шляхом внесення зміни до нормативно-правових актів законодавець наголошує на тому, що холдингові компанії є виключно акціонерними товариствами, однак попередня редакція ч. 5 ст. 126 ГК дозволяла створення холдингових компаній у формі будь-якої господарської організації, а організаційні обмеження стосувалися лише її дочірніх підприємств, які обов'язково мали бути АТ.

У Законі України "Про холдингові компанії в Україні" (далі – Закон) наведене більш лаконічне визначення: холдингова компанія – акціонерне товариство, що володіє, користується і розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох чи більше корпоративних підприємств. Оскільки у всіх законодавчих визначеннях цього поняття йдеться про те, що холдингова компанія – це акціонерне товариство, то діяльність таких компаній, можливі варіанти їх утворення також регламентуються ЗУ "Про акціонерні товариства.

Враховуючи те, що визначення цього поняття наводиться не тільки в одному нормативно-правовому акті, важливо зазначити, що порядок утворення, діяльності і ліквідації холдингових компаній регулюється Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України "Про акціонерні товариства" в частині, що не суперечить Закону України «Про холдингові компанії в Україні».

Створення холдингових компаній не раз підтримували провідні вчені юристи і економісти: С. Жилинський, Т. Пасічник, В. Мамутов. Останній вважає за необхідне створення «великих регіональних господарських структур типу промислово фінансових груп, холдингів, корпорацій тощо (за рахунок ліквідації неефективного регіонального апарату Фонду держмайна України,

Антимонопольного комітету України, які наглядають за господарською діяльністю, але не несуть відповідальності за її результати), здатних забезпечити раціональну систему господарських зв'язків».

Проведемо ще одне коротке вивчення специфіки холдингових компаній. Як відомо, термін «холдингова компанія» вже не тільки активно застосовується в законодавстві та юридичній літературі, а й увійшов до праворозуміння. Основною рисою, що відрізняє холдингову компанію від інших суб'єктів господарювання, є можливість контролювати свої дочірні підприємства. Уперше в радянській юридичній літературі цей принцип було сформульовано вченим-цивілістом М. І. Кулагіним, який зазначав, що «контролювати акціонерні компанії можна, і не будучи взагалі власником її цінних паперів». На цьому принципі ґрунтується підхід іноземного законодавця, що видно з наведеного вище аналізу. Саме контроль є тим критерієм, що розподіляє між учасниками групи функції контролюючого та підконтрольного учасника. Контроль вирізняє холдингову компанію з поміж інших суб'єктів господарювання.

Неможливо оминути такий важливий момент, як адаптація законодавства України до законодавства ЄС, яка є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу. Тому Закон, і зокрема, його термінологія має узгоджуватись з acquis Європейського Союзу. Стаття 51 Угоди про партнерство та співробітництво між Європейськими Співтовариствами та Україною визначає сферу права компаній в якості однієї з пріоритетних сфер зближення законодавства України та поступового приведення його до законодавства ЄС. Поняття «холдингова компанія» використовується у праві ЄС, однак чітке його визначення відсутнє. Саме тому, холдингова компанія за своєю суттю не може бути об'єднанням підприємств, оскільки в американському та англійському праві – це компанія, яка здійснює контроль над дочірніми компаніями.

Отже, законодавець при тлумаченні норм зарубіжних країн неправильно інтерпретує їх в національне законодавство, адже термін «холдингова компанія» у законодавстві континентальної системи права є відмінним від національного і може вживатися поряд з іншими термінами, що позначають дане поняття.

Таким чином, економічні переваги організації суб'єкта господарювання у формі холдингових компаній зробили цю юридичну конструкцію популярною у більшості зарубіжних країн. Головною перевагою холдингової групи є те, що вона дозволяє діяти у правовому полі двом або більше формально юридично незалежним юридичним особам, які, у свою чергу, можуть контролюватися головною компанією як економічно, так і юридично. Поява холдингових компаній в Україні зумовлена низкою причин економічного характеру і привабливістю їх організаційно правових форм. Тому з метою зменшення кількості недоліків та негативних рис, а також покращення статусу холдингових компаній необхідно вносити якісні зміни в національне законодавство.

Науковий керівник: к. ю. н., ас. Кудрявцева В.В.

Яковлева Альона Юріївна
НЮУ імені Ярослава Мудрого
ІПКЮ,4 курс, 6 група

ДІЯЛЬНІСТЬ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИХ ПАЛАТ В УКРАЇНІ

Промислові підприємства усе частіше намагаються вийти на зовнішній ринок, що дає можливість розширення ринку збуту за рахунок налагодження зовнішньоекономічних зв'язків, укладання нових договорів, залучення іноземних інвесторів та ін. Зовнішньоекономічна діяльність сприяє покращенню становища не тільки підприємств, але і економіки країни в цілому, за рахунок підвищення Валового внутрішнього продукту. Однак, така діяльність потребує більшої кількості інформації: пошук відомостей про про зарубіжні підприємства, ринки і ціни, а також про стандарти якості та науково-технічні новації. Найкращий шлях вирішення цього питання є співпраця та вступ до торгово-промислових палат.

Спеціалізація яких орієнтована на надання послуг по збору, підготовці, аналізу і поширенню бізнес-інформації.

Торгово-промислові палати (далі- ТПП) в усьому світі асоціюються з інформацією. ТПП України приділяє велике значення інформаційному обслуговуванню своїх членів із закордонних фірм. ТПП України має єдину інформаційну мережу, що є частиною єдиної міжнародної інформаційної мережі Міжнародної торговельної палати, що володіє, мабуть, самою актуальною і самою обширною діловою інформацією у світі. ТПП України володіє електронними версіями довідників цін світового ринку, інформацією про світові ціни на товари і продукцію їхньої переробки, а також іншими базами даними.

ТПП України - недержавна неприбуткова самоврядна організація, яка на добровільних засадах об`єднує юридичних осіб та громадян України, зареєстрованих як підприємці, а також їх об`єднання. ТПП України уповноважена видавати сертифікати про походження товарів і карнети АТА, засвідчувати обставини форс-мажору, а також торгівельні і портові звичаї, заведені в Україні.На базі ТПП України діють Міжнародний комерційний арбітражний суд, що отримав широке визнання в світі, Морська арбітражна комісія та Третейський арбітражний суд.

Роль палат як посередників між вимогами економічного розвитку і політичним оточенням виявляється у п’яти головних напрямах їх діяльності: наданні консультацій з правових і економічних питань, включаючи питання розвитку міст і захисту навколишнього природного середовища; виконанні послуг у таких сферах, як торговельна практика, використання торгових знаків і патентів, мирне врегулювання спорів у підприємницькій діяльності; сприянні розвитку бізнесу, зокрема через поширення економічної інформації, інноваційних процесів і підтримку інтернаціоналізації торгівлі підвищенні кваліфікації та перепідготовці спеціалістів з проходженням навчання на робочому місці і, нарешті, у виконанні адміністративно-державних функцій – таких, як видача сертифікатів походження, завірення торговельних рахунків тощо.

З метою сприяння розвитку міжнародних економічних зв'язків ТПП України створює зі своїми закордонними партнерами спільні дорадчі органи – ділові ради, змішані торгові палати. Представники Палати входять до складу 69 міжурядових комісій з питань торгово-економічного співробітництва, підкомісій і робочих груп в них.

Згідно з чинним законодавством в Україні торгово-промислові палати мають право: проводити за дорученням державних органів незалежну експертизу проектів нормативно-правових актів з питань економіки, зовнішньоекономічних зв'язків; представляти і захищати законні інтереси членів торгово-промислової палати; проводити на замовлення українських та іноземних підприємців експертизу, контроль якості, кількості, комплектності товарів і визначати їх вартість; засвідчувати і видавати сертифікати про походження товарів; сертифікати засвідчення форс-мажорних обстави; створювати, реорганізовувати і ліквідовувати підприємства та інші організації; створювати за ініціативою учасників спору третейські суди відповідно до законодавства України; виконувати інші повноваження, що не суперечать законодавству України. Методичні та експертні документи, видані торгово- промисловими палатами в межах їх повноважень, є обов'язковими для застосування на всій території України.

Згідно з результатами аналізу міжнародного досвіду створення бізнес-асоціацій встановлено, що інститут торгово-промислових палат є однією з найпотужніших і широко розповсюджених у світі форм самоврядування підприємницького сектора. У країнах з розвиненою ринковою економікою торгово-промислові палати визнано вищим рівнем організації бізнес-асоціацій. Багатогалузевий характер діяльності палат і можливість вирішення багатьох соціально-економічних завдань бізнесу зумовлюють масове залучення до них підприємців і швидке зростання їхньої кількості у світі. Торгово-промислові палати країн співдружності, поряд з основними функціями, протягом багатьох років проводять експертизу імпортованих із-за кордону обладнання, технологій і товарів на предмет відповідності їх за якістю, кількістю та комплектністю умовам укладених угод, здійснюють патентно-ліцензійну та сертифікаційну діяльність, що,

на перший погляд, не є суттєвим, проте без цього неможливий контроль та порядок на ринку, боротьба з контрабандою та фальсифікацією товарів. Це значно підсилює вплив діяльності ТПП як на економічний розвиток держави, так і на міжнародні відносини.

З вищенаведеного можна зробити висновок, що найкращим джерелом інформаційного забезпечення підприємств при виході на зовнішній ринок є торгово-промислові палати, оскільки вони забезпечують високу своєчасність і доступність для підприємств достовірної інформації, перевагою якої є комплексність, вичерпність і постійна підтримка при здійсненні господарської діяльності. Оптимальним шляхом розвитку вітчизняної моделі ТПП є посилення кредитних можливостей банківської системи, формування більш потужного фондового ринку та державне сприяння розвитку бізнесу в Україні.

Секція державного будівництва та державного (конституційного) права зарубіжних країн

Полякова Юліанна Олександрівна
здобувач кафедри державного
будівництва
Національного юридичного
університету України
імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ АПАРАТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

На сьогоднішній день одним із актуальних завданням правової науки є теоретичне осмислення конституційно-правової природи системи забезпечення діяльності глави держави. Основним завданням допоміжних, консультативних, дорадчих органів при Президентові України є забезпечення його діяльності. Апарат глави держави займається підготовкою, проведенням у життя і наглядом за виконанням рішень глави держави, пов'язаних з впливом на суспільно-політичні відносини, відносини у галузі економіки, соціальної політики держави тощо, але не приймає самостійних державно-владних рішень. Виходячи з цього, можна стверджувати, що допоміжні органи набувають самостійного конституційно-правового статусу, оскільки є окремою ланкою в механізмі здійснення Президентом України своїх конституційних повноважень.

Втілення повноважень глави держави в життя багато в чому залежить від створення конституційно-правових передумов діяльності допоміжних органів, насамперед чіткого закріплення їх правового статусу, можливостей для належного вирішення поставлених перед ними завдань, а також визначення заходів, спрямованих на недопущення та припинення зловживань з боку допоміжних органів.

Українське законодавство не обмежує Президента щодо прийняття рішень про створення консультативно-дорадчих органів. Як правило, ради і комісії при главі держави утворюються на його розсуд, у випадку якщо їх створення розглядається як доцільне і необхідне. Водночас, неприпустимим є формування при главі держави органів з питань, не віднесених до відання Президента

України, а також органів, спрямованість функціонування яких виходить за межі допоміжної діяльності.

Повноваження допоміжних органів при Президентові України є похідними від повноважень глави держави, тобто вони є забезпечувальними для державно-владних повноважень Президента і не можуть перевищувати їх. На нашу думку, основною ознакою консультативно-дорадчих органів при главі держави є відсутність у них права видання від свого імені загальнообов'язкових нормативно-правових актів, рекомендаційний характер рішень, що приймаються колегіально.

Напрямки діяльності президентських рад і комісій похідні від конституційних повноважень глави держави, реалізацію яких вони покликані забезпечувати. Очевидно, що ці органи створюються далеко не за всіма питаннями, розгляд яких входить до компетенції глави держави, а лише у випадках, коли потрібне колегіальне вирішення питань особливої державної важливості, думка експертів і представників громадськості для вироблення і реалізації державної політики у певній сфері. Основними характерними ознаками органів і служб апарату Президента є: а) спрямованість на забезпечення діяльності Президента України; б) визначення їх правового статусу, порядку організації та діяльності законами України, а також актами Президента України; в) формування їх главою держави; г) відповідальність за виконання своїх обов’язків перед Президентом України.

Формально усі складові апарату Президента України мають рівний статус допоміжних органів при главі держави, однак на практиці їх політичне значення і місце системі апарату розрізняється. Наприклад, Указом Президента України від 13 серпня 2014 року № 644/2014 затверджено Положення про Національну раду реформ і Положення про Виконавчий комітет реформ. Національна рада реформ є спеціальним консультативно-дорадчим органом при Президентові України з питань стратегічного планування, узгодження позицій щодо впровадження в Україні єдиної державної політики реформ та їх реалізації. Виконавчий комітет реформ є допоміжним органом при

Президентові України, основними завданнями якого є підготовка пропозицій щодо стратегічного планування реформ, їх узгодженого впровадження та моніторинг реалізації реформ. Тобто, вказані органи є допоміжними органами при главі держави, однак відповідно до пункту 3 вищевказаного Положення Виконавчий комітет реформ: а) здійснює організаційно-аналітичне забезпечення діяльності Національної ради реформ; б) забезпечує підготовку та узгодження проектів порядків денних засідань Національної ради реформ, підготовку проектів рішень Національної ради реформ; в) розробляє критерії та показники оцінки досягнення цілей реформ, здійснює моніторинг упровадження та ефективності реалізації в Україні реформ, досягнення цілей реформ, ходу виконання рішень Національної ради реформ; г) за результатами здійснюваного моніторингу вживає заходів щодо забезпечення своєчасного, у повному обсязі виконання рішень Національної ради реформ, подає Національній раді реформ інформацію, документи та матеріали щодо виконання її рішень, інформацію про хід реформ і пропозиції щодо коригування напрямів, пріоритетів, стратегії та механізмів упровадження реформ; д) готує та подає на розгляд Національній раді реформ проект Стратегії сталого розвитку України, пропозиції щодо планування реформ, виходячи зі стратегічних інтересів держави у правовій, економічній, соціальній, науково-технологічній, екологічній, інформаційній та інших сферах, а також висновки, пропозиції, матеріали щодо інноваційних проектів, проектів реформ.

Невід'ємною складовою правового статусу консультативних, дорадчих органів, утворених Президентом України, є порядок їх формування. Президент України своїм указом затверджує положення (або інший вид установчого документа) про відповідний орган, у якому і визначається організаційна залежність одних консультативних, дорадчих органів від інших допоміжних органів при главі держави. Вважаємо, що сучасний етап нормативно-правової розбудови механізму державного управління потребує вдосконалення конституційно-правового забезпечення діяльності допоміжних органів при Президентові України. Особливо зважаючи на процес

перманентного збільшення числа допоміжних органів та штатів їх персоналу. Це призводить до появи органів з дублюючими функціями, послаблення контролю за їх діяльністю і, як наслідок, зменшення ефективності діяльності апарату глави держави. Останнім часом процес розростання апарату Президента України дещо призупинився, відбувається поступова ліквідація малоефективних структур при главі держави та скорочення чисельності службовців допоміжних органів. Водночас проблема нормативної регламентації статусу допоміжних органів при главі держави залишається вкрай актуальною.

Рудковська Мирослава Романівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 2 курс, 15 група

ПОНЯТТЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Україна отримала дороговказ та інструмент для внутрішньодержавних перетворень ратифікувавши Угоду про асоціацію між, з однієї сторони, Україною та, з іншої сторони, Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5. Вона передбачає проведення конституційної реформи, у тому числі в частині децентралізації. Суть якої полягає у відході від централізованої системи управління, побудові ефективної системи територіальної організації влади в Україні та забезпеченні спроможності місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання місцевого значення.

Поняття «децентралізації» є достатньо складним. У науковій літературі його розкривають через вплив на систему органів публічної адміністрації, адміністративно-територіальний устрій держави, розподіл повноважень, фінансових ресурсів та функцій між органами публічної адміністрації. Хоча

поняття «децентралізації» широко практикується, проте досі немає його однозначного розуміння. Залежно від аспекту, в якому вона розглядається, її сенс може певною мірою змінюватися.

Децентралізація – це послаблення або скасування централізації; система управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до органів місцевого самоуправління (тлумачення Великого тлумачного словника сучасної української мови).

Децентралізація є способом розмежування функцій та завдань, при якому їх більшість передається з центрального на нижчий рівень органів влади. Внаслідок розширення впливу громадськості, соціальних груп та територіальних громад, децентралізація влади в державі сприяє розвитку демократії.

Децентралізована влада: 1) є антиподом авторитарної держави та своєрідним мостом між центром публічного управління та громадянським суспільством; 2) спрямована на залучення громадян до управління державою; 3) надає послуги на місцевому рівні, що є найефективнішим та дозволяє швидше відгукнутися на потреби громадян; 4) формує у громадян відчуття спільноти.

Як справедливо зазначається у юридичній літературі, в Україні, на сьогоднішній день, місцеве самоврядування ще значною мірою не відповідає конституційним положенням у політичній системі держави, а виконання його функцій та завдань не підкріплене фінансовими та матеріальними ресурсами.

Завдяки запровадженню децентралізації в Україні планується підвищення якості життя людини за рахунок створення належних умов для стабільного розвитку територіальних громад, члени яких зможуть захищати свої права та інтереси ефективно, брати участь у вирішенні питань місцевого значення, забезпечувати надання адміністративних і соціальних послуг необхідної якості.

Децентралізація в нашій державі, згідно офіційних заяв Президента України, в таких сферах, як оборона, зовнішня політика, національна безпека,

верховенство права, дотримання громадянських свобод не означатиме послаблення центральної влади. Законопроект про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) передбачає за Президентом, у випадку, якщо ті порушуватимуть територіальну цілісність і суверенітет України, право розпустити органи місцевого самоврядування.

Проектом передбачена можливість здійснення місцевого самоврядування у специфічного порядку в окремих адміністративно-територіальних одиницях Донецької та Луганської областей. Проектом передбачено призначення префектів для нагляду за додержанням Конституції та законів України. Метою реформи є скасування районного поділу України, замість кількох десятків районів в області передбачається створення 4-6 повітів. Не змінюватимуться межі областей, які пропонують називати регіонами. Повіти повинні формуватися за критерієм кількості населення і компактності. Загалом вся Україна поділятиметься на 120-130 повітів. Така адміністративна одиниця як громада, об'єднання низки сіл, селищ або міст планується нижче повіту. Концепція полягає в об’єднанні сіл у громади щоб передати таким утворенням широку фінансову та управлінську автономію. Згідно з соцопитуваннями децентралізацію підтримують близько 75% українців.

Асоціація сприяння самоорганізації населення стверджує про те, що більшість проблем реформи виникають через недостатню комунікацію людей, яким на даному етапі складно знаходити спільну мову у нових умовах.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Стешенко Т. В.

Соха Семен Сергійович,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ 2курс, 10група

ДОБРОВІЛЬНА НАРОДНА ДРУЖИНА: ДОСВІД, ПРИКЛАД, ОСУЧАСНЕННЯ

Добровільна народна дружина (далі ДНД) – громадське формування, створене з метою сприяння правоохоронним органам у забезпеченні правопорядку, історично вони існували за будь-якого режиму і сприяли самоорганізації людей, які мали схожу громадську позицію, бажали підтримувати громадський порядок.

Вперше в Україні ДНД були створені у грудні 1958 року за ініціативою гірників шахт 1-2 "Червоний Жовтень" і імені Карла Маркса м. Єнакієво та коксохіміків і машинобудівників м. Горлівки. За прикладом донбасівців народні дружини стали створювати по всій Україні. Подібна самоорганізація була широко розповсюджена і законодавчо розвивалася, одним з актів є Положенням про ДНД по охороні громадського порядку Української РСР (1977). Зазвичай дружинники в групах по кілька чоловік патрулювали вулиці міст, периметр території підприємств і стежили за порядком у громадських місцях. Кілька осіб без проблем справлялися з дрібними правопорушниками, практикувалося спільне патрулювання з міліціонером.

Громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому законом порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин.

Громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону можуть бути створені на засадах громадської самодіяльності як зведені загони громадських формувань, спеціалізовані загони (групи) сприяння Національній поліції та Державній прикордонній службі України, асоціації громадських формувань тощо. Як зазначається у законі «про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону».

Натомість читаємо закон «Про Національну поліцію», де прописано, що Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству, тобто виконує завдання спрямовані на забезпечення охорони прав і свобод людини, охороні публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, наданню в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Постає логічне питання, навіщо державі додаткові органи самоорганізації, які б здійснювали охоронну діяльність, якщо у державній будові закріплений орган виконавчої влади – Національна поліція. Це вказує на некомпетентність працівників, безсилість і безавторитетність їх у суспільстві, що спонукає громадян брати суспільний порядок у свої руки. На прикладах з історії сучасної України знаємо, що певна самоорганізація може бути небезпечною, як для держави, так і для громадян. Звернімо увагу на загони козаків, самооборони у Криму, які розхитали ситуацію з суспільним порядком і дали можливість створити уявну картинку, наче населення виступає за відокремлення від України і захист суспільству потрібен не від сепаратистів, а від громадян своєї країни. Одночасно з цим маємо приклади організації громадян, які не дали змогу потенційним злочинцям захопити владу в окремих центрах, чим завадили розвалу держави, але згодом маргіналізувалися, перетворилися у рудимент певних подій, який не хоче саморозпуститися, бо реалізував своє фактичне завдання, а натомість пропонує свої послуги окремим юридичним, фізичним особам у якості охоронної фірми або, навпаки, здійснює рейдерські замовлення.

Підсумовуючи можемо зазначити, що держава у власній будові заклала інститут, здатний їй зашкодити.

Постає питання, що з цим робити, бо заборонити громадянам добровільні об'єднання неможливо апріорі, а повно їх регулювати держава неспроможна, інакше порушуються принципи самої такої організації. Знаємо приклад, коли громадяни могли реалізовувати свої прагнення з підтримання суспільного порядку абсолютно на законних підставах, з чіткою структурою, формою, обов'язками, відзнаками тощо. Мова іде про добровільні об'єднання дружинників, які чергували на вулицях, слідкували за порядком у громадських місцях, могли здійснювати арешти правопорушників, охороняли місця скупчення населення і таке інше.

Наразі цей інститут є забутим, проте він не втратив актуальності, необхідності у державному розвитку України. Не встановлюючи у цих тезах можливого закону, складових, назви, системи підпорядкування і т.і., можемо загально описати вид цього органу, діяльність, якщо утворюємо його під державним врядуванням.

Перш за все Національна поліція делегує повноваження Народним стрільцям (умовна назва за аналогією до Січових Стрільців) з приводу: здійснення превентивної та профілактичної діяльності, щодо запобігання, усунення умов і припиненню правопорушень, усунення будь-яких загроз життю та здоров'ю фізичних осіб, здійснення арешту і конвоювання у спеціальні відділки, вживанню заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, інших публічних місцях, надання невідкладної парамедичної допомоги постраждалим, вживання заходів для запобігання та припинення насильства в сім'ї, сприяння забезпеченню правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації на всій території України або в окремій місцевості, спостереження за чистотою, санітарним станом на вулицях тошо. Також у перемінні задачі січовиків можна відносити поточні проблеми локальної території: забруднення місцевості сміттям, високий рівень нападів на вулицях,

пограбувань, чим будуть забезпечуватися і локально усуватися проблеми певного центру.

Діяльність січовиків є цілодобовою, на конкурсній основі утворюється склад, головними критеріями для набору якого є: моральність, відважність, висока фізична підготовка. Їм надається особлива уніформа, окремий керуючий склад, з засобів фізичного впливу для носіння з собою січовиком: електрошокер, гумова бита, травматична зброя, перцевий балончик, кайданки.

Пропонується зробити досить чисельний набір службовців на перший час, що дозволить зменшити кількість безробітних на ринку праці, дозволить гарантувати забезпечення правопорядку на високому рівні, збільшить почуття довіри до правоохоронних структур, виховуватиме правильну модель поведінки у населення в цілому, істотно знизить кількість злочинів і правопорушень.

З вищевикладеного можемо зробити висновок, що неконтрольовані силові об'єднання є небезпечними у державі, якщо вони утворюються на політичному ґрунті, з іншого боку держава може узяти це питання під контроль, попутно оптимізуючи і покращуючи роботу правоохоронних структур, і зміни неефективної поліційної системи на якісно новий вид суспільного контролю.

Науковий керівник: к. ю. н., доц., Новиков О.В.

Фесенко Юлія Анатоліївна
Національний юридичний
університет імені Ярослава
Мудрого
ІПКЮ, 2 курс 15 група

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОАЛІЦІЇ ДЕПУТАТСЬКИХ ФРАКЦІЙ

Верховна Рада України є колегіальним органом, тому об'єднання народних депутатів навколо спільних цінностей і поглядів на розвиток суспільства є

запорукою її продуктивної та ефективної роботи. Важливою складовою цього процесу є консолідація депутатських фракцій і формування коаліції в парламенті.

Коаліцію депутатських фракцій можемо визначити як окремий суб'єкт конституційно-правових відносин.

Згідно з ч. 6 ст. 83 Конституції України, у Верховній Раді України формується коаліція депутатських фракцій, яка повинна складатись із більшості депутатів від конституційного складу.

Таким чином, коаліція депутатських фракцій визначається як окремий суб'єкт конституційно-правових відносин.

Вперше поняття «коаліція» було вжито в Законі України від 08 грудня 2004 р. № 2222-IV, про зміни до Конституції України, далі воно було внесене в Регламент Верховної Ради(далі – Регламент). Згодом відповідні норми були вилучені з Регламенту.

За Конституцією України формування, організація та припинення діяльності коаліції депутатських фракцій регламентується Основним Законом та Регламентом Верховної Ради. Але чинний Регламент не містить норм, які б регулювали ці процеси. Тому спостерігається виникнення прогалини в законодавстві.

Коаліція депутатських фракцій у Верховній Раді України формується протягом одного місяця з дня відкриття першого засідання Верховної Ради України, що проводиться після чергових або позачергових виборів Верховної Ради України, або протягом місяця з дня припинення діяльності коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України. Тобто, передбачено можливість утворення коаліції як у новообраній Верховній Раді України, так і в разі припинення діяльності коаліції впродовж строку діяльності Верховної Ради України відповідного скликання.

Коаліція депутатських фракцій має певні обов'язки (ст. 83 Конституції України), зокрема:

▪внесення пропозиції Президенту України щодо кандидатури Прем'єр-міністра

▪ внесення пропозиції щодо кандидатур до складу Кабінету Міністрів.

За неналежне виконання своїх обов'язків коаліцією Президент України може достроково припинити повноваження Верховної Ради України. Це положення зазначено в Конституції України.

Дострокове припинення повноважень має місце, якщо:

▪Протягом одного місяця у Верховній Раді не сформовано коаліцію депутатських фракцій

▪Протягом 60 днів після відставки Кабінету Міністрів не сформовано його персональний склад.

Домовленості депутатських фракцій і узгоджені політичні позиції мають фіксуватися у так званій коаліційній угоді про створення й діяльність коаліції, адже будь-яке об'єднання виникає та функціонує на певних формалізованих умовах (домовленостях).

Коаліційна угода є результатом формування уряду. Вона встановлює керівні принципи для наступного уряду та виконує роль порядку денного державної політики на кілька років.

Як правило, укладенню коаліційної угоди часто передують тривалі переговори. Це необхідно, оскільки партії, зазвичай, дають різні, часом суперечливі обіцянки виборцям. Умови угоди можуть бути більш чи менш деталізованими.

Останньою в Україні діяла коаліція депутатських фракцій, яка називалася «Європейська Україна» . Вона була сформована 27 листопада 2014 року з п'яти фракцій, але 17-18 лютого 2016 року дві фракції оголосили про свій вихід, в результаті чого, утворилась конституційна меншість в коаліції.

На сьогодні, має місце той факт, що коаліція депутатський фракцій існує лише де-юре.

Отже, проаналізувавши основні аспекти, можемо констатувати, що коаліцію депутатських фракцій у Верховній Раді України потрібно визначити

як формалізоване об'єднання депутатських фракцій з узгодженими політичними позиціями, кількість народних депутатів у яких становить більшість від конституційного складу Верховної Ради України, створене з метою формування відповідно до Конституції України складу Кабінету Міністрів України. Водночас її законодавче закріплення є недосконалим. Тому, для вирішення існуючих проблем потрібно створити такі умови існування та функціонування коаліції, які б дали можливість її ефективної праці на користь нашої держави.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Стешенко Т. В.

Фроляк Марія Петрівна
Національний юридичний
університет
імені Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 6 курс, 24 група

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ОБ'ЄКТИ СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»

Аналізуючи законодавство, яке регулює муніципально-правові відносини в Україні, вчені вкотре констатують факт недосконалості норм муніципального права. Для прикладу можемо розглянути частину 3 статті 16 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 року №280/97-ВР: «Матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад» [1].

З одного боку, майно, яке перебуває у власності територіальної громади сіл, селищ, міст, належить до комунальної власності, у той час як районні та

обласні ради, які відповідно до ч. 2 ст. 10 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст, розпоряджаються спільним майном останніх. У даному випадку ми можемо припустити, що «спільне майно» потрібне для реалізації «спільних інтересів», однак, чи можна стверджувати однозначно, що правовий режим такого майна чітко визначений законом, не відомо.

У частині 5 статті 16 Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» вказано, що від імені та в інтересах територіальних громад права суб'єкта комунальної власності здійснюють відповідні ради. Цим же Законом встановлено, що ради є представницькими органами місцевого самоврядування, тобто самостійними структурами, у які у тому числі є юридичними особами з відповідними правами. Однак, у даному випадку ми маємо спірну ситуацію, коли рада наділяється правами суб'єкта комунальної власності, але дані права реалізуються щодо об'єктів спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст. Таким чином, виникає питання: що таке об'єкти спільної власності територіальних громад?

Сьогодні, оцінюючи Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», необхідно відмітити, що з точки зору розвитку комунальної власності він є повністю застарілим: врахувати в одному законі всі особливості процесів управління комунальною власністю та, насамперед, тією часткою комунальної власності територіальних громад, що набула статусу спільної власності, так і не вдалося. Через відсутність однозначного тлумачення норм, встановлених законодавством у даній сфері в регіонах України відсутній єдиний підхід щодо організації структур управління об'єктами спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст області чи району [3].

Передане у власність областей та районів майно (односуб'єктна власність), автоматично набуло статусу належного усім територіальним громадам області, тобто є власністю багатосуб'єктною. Закон не вказує, чи є така власність спільною частковою або спільною сумісною або ж має інший правовий режим [2, с. 109].

Таким чином, коли майно певної територіальної громади села, селища, міста, передане у спільну власність обласної чи районної ради у повному обсязі, немає гарантій, що у подальшому інтереси громади беззаперечно будуть враховані при розпорядженні її майном. Тому за таким послідкує спірне питання з приводу належного представництва інтересів певної територіальної громади, що може призвести до конфлікту між декількома або усіма територіальними громадами, інтереси яких представляє обласна чи районна рада. Така ситуація ставить під загрозу належне функціонування останньої.

Нині існує досить громіздкий механізм функціонування спільної власності територіальних громад, який не сприяє розвитку інфраструктури міст, сіл, селищ та посиленню матеріальної основи територіальних громад. Вирішення даної проблеми полягає у чіткому розподіленні майна виключно між самими територіальними громадами, що необхідно вирішити на рівні спеціального закону [3].

Проаналізувавши норму, визначену у ч. 3 ст. 16 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», можемо зробити такий висновок: дана норма викликає суперечності при функціонуванні як самої територіальної громади, так і органу, який її представляє, оскільки володіння, користування чи розпорядження майном територіальної громади є одним з найважливіших чинників існування жителів населеного пункту. Спірні ситуації у даних відносинах ставлять під загрозу розвиток населеного пункту. Також викликають конфлікти між органами місцевого самоврядування, гальмуючи їх функціонування. Таким чином, діяльність в межах населеного пункту не приносить користі, так само як розвиток населених пунктів не вважається благополучним з точки зору залучення матеріальних благ зовні.

Отже, у даному випадку обласним та районним радам слід звернути увагу на проблему належного представництва та врахування інтересів територіальних громад сіл, селищ, міст з метою доцільного та раціонального використання майна, що належить їм на праві комунальної власності. Щоби врегулювати відносини у цій сфері необхідно створити спеціальні норми, які будуть

стосуватися правового режиму майна територіальних громад, а також визначити процедуру набуття права власності обласними та районними радами, яким територіальні громади сіл, селищ, міст надають право представляти їх інтереси і тим самим надають право власності на їх майно.

Науковий керівник: доц. кафедри державного будівництва Шеверєва В.Є.

Література:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 року №280/97-ВР (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1997. — № 24.

2. Ігнатенко В. М., Сиротенко С. Є. До питання про правовий режим окремої та спільної власності територіальних громад. — 2005. — №9. — С. 105-112.

3. Мамонова В. В., Гуляк О. О. Розподіл повноважень при управлінні майном спільної власності територіальних громад // Державне будівництво. — 2009. — № 2. — С. 112.

Секція екологічного, земельного та аграрного права

Волошина Анастасія Євгенівна
Національний юридичний університет
ім. Ярослава Мудрого
Інститут підготовки кадрів для органів
юстиції України, 4 курс, 13 група

ПРО ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Сільське господарство є однією з найважливіших галузей народного господарства, отже йому необхідні зміни у напрямку підвищення конкурентно-спроможності, забезпечення ефективності технологічних процесів виробництва та необхідного рівня якості продукції. Вказані відносини регулюються аграрним правом, отже важливе значення має якісне аграрне законодавство, яке належним чином повинно стимулювати розвиток аграрної сфери.

На мою думку, однією з причин, що стримують розвиток аграрного права, є недосконаліть аграрного законодавства, яке: 1) перевантажене суперечливими нормами, нормативно-правовими актами, що не є взаємоузгодженими та систематизованими; 2) формується шляхом безперервного накопичення законів та підзаконних актів; 3) не спрямоване на поступове утвердження й гарантування прав і свобод суб'єктів аграрних правовідносин, утворення належних правових передумов щодо реформування аграрно-правових інститутів; 4) нерівномірно розвивається; 5) не є ефективним; 6) не є стійким; 7) надміру динамічне.

У даній роботі, задля вирішення зазначених проблем, розглянемо шляхи систематизації аграрного законодавства та необхідність прийняття Аграрного Кодексу України, оскільки це буде сприяти вдосконаленню практики застосування норм аграрного законодавства.

Недоліки аграрного законодавства України розглядаються різними науковцями, проте комплексних наукових досліджень сучасного аграрного законодавства — небагато. Серед проблем сучасного аграрного законодавства можна зазначити наступні:

- аграрне законодавство формується шляхом постійного накопичення як законів, так і підзаконних актів, тобто складається з досить значної кількості правових актів, що мають різну юридичну силу;

- аграрно-правові норми нерідко необхідно шукати в законодавчих і підзаконних актах, що належать до інших галузей права;

- значна частина підзаконних правових актів містить норми, які суперечать актам вищої юридичної сили;

- нормативно-правові норми багатьох законів та підзаконних актів є бланкетними, мають декларативний характер, тому їх не завжди можна реалізувати на практиці.

Під час вивчення курсу аграрного права я звернула увагу, що досить значна частина суспільних відносин, які виникають у сфері сільськогосподарського виробництва, залишається не врегульованою на законодавчому рівні, а саме, такого врегулювання потребують аграрно-трудові відносини, права селян, інших суб'єктів аграрного права.

Чинне аграрне законодавство нерідко є складним для сприйняття, об'ємним за обсягом, різноманітним за колом врегульованих відносин, хоча деякі суспільні відносини залишилися без уваги. Тому сьогодні є важливою активізація роботи не лише з підготовки і прийняття нових законів, які б визначали правову регламентацію сільськогосподарського виробництва, але і систематизація аграрного законодавства в цілому.

В якості ефективного способу удосконалення аграрного законодавства пропоную варіант кодифікації цього сектору нормативно-правових актів, що передбачає систематизацію законодавства, при якій форма раніше виданих нормативно-правових актів впорядковується разом із удосконалення їх змісту по суті. У такий спосіб заповнюються прогалини в законодавстві, переглядаються нормативні приписи, що застаріли або не виправдали себе, законодавство доповнюється новими положеннями.

На мій погляд, предметом правового регулювання Аграрного кодексу України мають бути аграрні відносини, що становлять комплекс

взаємопов'язаних майнових, підприємницьких, членських, учасницьких, трудових, земельних, управлінсько-контрольних суспільних зв'язків, які складаються у сфері підприємницьких, виробничих, споживчих відносин за участю суб'єктів аграрної підприємницької діяльності всіх форм власності, організаційно-правових форм і методів господарювання, відносин, спрямованих на наповнення продовольчого ринку сировиною рослинного і тваринного (в тому числі водного і мисливського) походження, продуктами харчування та продовольством. Також необхідно приділити увагу такому об’єкту правового регулювання як робоча сила та її охорона, якість та безпека виготовленої продукції.

На мій погляд, незалежно від того, яка буде форма кодифікованого акта аграрного законодавства, беззаперечним залишається факт необхідності його прийняття для того, щоб заповнити прогалини у законодавстві, виявити зайві нашарування та усунути суперечності між нормативно-правовими актами різної юридичної сили.

Також для підвищення ефективності законодавчого регулювання аграрних відносин необхідно: визначити перспективи діяльності в аграрній сфері України; розробити найближчі та стратегічні напрямки розвитку аграрного сектору економіки; розробити умови та механізм належної реалізації аграрного законодавства України; дослідити досвід країн Європейського союзу щодо розробки аграрного законодавства; адаптувати українське аграрне законодавство відповідно до вимог Світової Організації Торгівлі

Сьогодні безперечно постає необхідність кодифікації аграрного законодавства, оскільки це підвищить дієвість його впливу на суспільні аграрні відносини, дозволить збільшити ефективність правових норм, зробити правове регулювання аграрних відносин якісним та стабільним.

Можна зазначити, що практичними завданнями на шляху вдосконалення аграрного законодавства в Україні, є: удосконалення понятійного апарату, відповідність аграрно-правових норм принципам, що закріплені в нормах міжнародного права, орієнтація нашого законодавства на успішні зразки

зарубіжного досвіду, з'ясування значення актів судової практики для здійснення систематизації аграрного законодавства. Проте кодифікація може бути ефективною, лише за умови проведення її на таких принципах як законність, всебічність, комплексність, безперервність і поетапність. Цей процес потребує залучення провідних науковців у галузі аграрного права з метою вироблення ефективних та конструктивних пропозицій щодо вирішення проблем у сфері правової регламентації сучасних аграрних відносин.

Гамова Альона Вячеславівна
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
Господасрсько-правовий факультет,
4 курс, 8 група

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В ЕКОЛОГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

У Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» зазначено, що однією з першопричин екологічних проблем України є недостатня сформованість інститутів громадського суспільства, а одним із найважливіших поставлених стратегічних завдань є приведення інституту управління у відповідність до стандартів Європейського союзу. Це пояснюється тим, що наразі Україна стоїть на шляху розбудови демократичного громадянського суспільства та доступу громадськості до управління в усіх сферах життя. Саме тому, метою дослідження є аналіз участі громадськості в екологічному управлінні, а також визначення напрямків його вдосконалення.

Одним із різновидів управління природокористування та охорони навколишнього природного середовища виступає громадське управління,

правові засади якого передбачені Конвенцією про доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхус, 25 червня 1998 року). На національному рівні це питання регулюється рядом нормативно-правових актів серед яких: закон України «Про доступ до публічної інформації», ЗУ «Про екологічну експертизу», Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля». Конституція України у ст. 38 проголошує право кожної особи на участь в управлінні державними справами. Регламентація громадського екологічного управління на законодавчому рівні зумовлена необхідністю підвищення правосвідомості громадян, привернення уваги до екологічних проблем української держави.

На думку науковців, участю громадськості в екологічному управлінні є механізм організації та діяльності громадян та їх організацій у сфері екологічних відносин, пов'язаних із природокористуванням, збереженням, відтворенням і охороною навколишнього природного середовища, забезпеченням екологічної безпеки.

На основі положень чинного законодавства України можна виділити такі види участі в управлінських процесах: вплив на формування екологічної політики, проведення моніторингу та екологічних експертиз, здійснення екологічного контролю.

Вплив громадян на галузь екології може бути прямим і опосередкованим. До опосередкованого впливу належить можливість реалізації пасивного виборчого права – обирати осіб, які формуватимуть екологічну політику держави. Цей засіб не є досконалим, оскільки в Україні не використовується відкличний мандат, тож жодного контролю та впливу на свого кандидата виборці, територіальні громади не мають.

Не є достатньо дієвою така форма впливу як направлення індивідуальних або колективних звернень або особисте звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових осіб. Це конституційне право закріплене ст. 40 Конституції України і передбачає можливість висловлення

пропозицій чи вимог щодо вдосконалення природоохоронної діяльності. Цей засіб, на нашу думку, також не дає у повній мірі здійснювати екологічне управління громадянам, оскільки не зобов'язують посадову особу до активних дій.

Одним із засобів прямого впливу є проведення екологічного моніторингу, який може мати як загальний, так і цілеспрямований характер. Громадський моніторинг забезпечує доступ до екологічної інформації, розвиток освітньої та просвітницької діяльності, підвищення оперативності екологічного контролю. З цієї форми витікає наступна: громадське обговорення. Ця форма є досить двозначною, оскільки з одного боку вона є проявом підвищення рівня демократії, оскільки раніше такі обговорення проводилися лише з питань використання ядерної енергії та екологічної безпеки. З іншого ж боку далеко не всі громадяни мають достатній рівень освіти, а на їх позиції можуть впливати різні чинники.

Питання екологічної експертизи висвітлено у Законі України «Про екологічну експертизу». Але якщо державна експертиза регламентована в повному обсязі, то статті про громадську експертизу мають прогалини у вигляді, наприклад, відсутності строків. Також потрібно зазначити, що висновки громадських експертів носять лише рекомендаційний характер. Доцільним також було б запровадження обов'язку посадових осіб надавати роз'яснення, щодо неврахування висновків громадських експертів у цій сфері.

Отже, можемо сказати, що громадяни України не можуть ефективно впливати на екологічну політику держави, оскільки існуючі інститути недостатньо регламентовані, нормативно-правові акти щодо них містять прогалини. Крім цього, вся діяльність громадськості зводиться до надання рекомендацій та привернення уваги до існуючих проблем. Реальні важелі впливу наразі відсутні. З метою вдосконалення реалізації права на участь громадськості в екологічному управлінні необхідним є не лише внесення змін до чинного законодавства, а й проведення всеохоплюючих кампаній еколого-

правової освіти населення, що сприятиме не тільки реалізації державної екологічної політики, а й підвищенню правосвідомості громадян.

Науковий керівник: Туліна Е. Є., к.ю.н., асистент кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Головко Людмила Олександрівна
доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Національного університету біоресурсів і природокористування України юридичний факультет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОСТУПУ ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Інформаційне забезпечення в сфері охорони навколишнього природного середовища є одним з основних елементів здійснення обов'язку держави створити сприятливі умови для життя і здоров'я людей. Без достовірної та повної інформації про стан довкілля неможливо говорити про належне здійснення інших екологічних прав особи. Так, право на екологічну інформацію є тим правом особи, що сприяє реалізації її права на благополучне довкілля, і саме тому займає особливе місце серед основних прав і свобод громадян, характеризуючи ступінь розвиненості сучасної демократичної держави. Поінформованість громадськості підвищує правосвідомість людей і розуміння ними екологічних проблем [1].

Проблемі регулювання доступу до екологічної інформації присвячено ряд нормативно-правових актів в Україні. Зокрема, до них належать Закони України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про оцінку впливу на довкілля», Постанови Кабінету Міністрів «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» та «Про Порядок

оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади».

Згідно статті 25 Закону «Про охорону навколишнього природного середовища», інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація) – це будь-яка інформація в письмовій, аудіовізуальній, електронній чи іншій матеріальній формі про:

– стан навколишнього природного середовища чи його об’єктів;

– землі, вод, надр, атмосферного повітря, рослинного і тваринного світу та рівні їх забруднення;

– біологічне різноманіття і його компоненти, включаючи генетично видозмінені організми та їх взаємодію із об’єктами навколишнього природного середовища;

– джерела, фактори, матеріали, речовини, продукцію, енергію, фізичні фактори (шум, вібрацію, електромагнітне випромінювання, радіацію), які впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища та здоров’я людей;

– загрозу виникнення і причини надзвичайних екологічних ситуацій, результати ліквідації цих явищ, рекомендації щодо заходів, спрямованих на зменшення їх негативного впливу на природні об’єкти та здоров'я людей; – екологічні прогнози, плани і програми, заходи, в тому числі адміністративні, державну екологічну політику, законодавство про охорону навколишнього природного середовища;

– витрати, пов’язані із здійсненням природоохоронних заходів за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища, інших джерел фінансування, економічний аналіз, проведений у процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля». Основними джерелами такої інформації є дані моніторингу довкілля, кадастрів природних ресурсів, реєстри, автоматизовані бази даних, архіви, а також довідки, що видаються уповноваженими на те органами державної влади, органами місцевого

самоврядування, громадськими організаціями, окремими посадовими особами [2].

Згідно із Законом інформування населення про стан навколишнього середовища передбачено у вигляді щорічної Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні, яка після її розгляду Верховною Радою України публікується та розміщується в Інтернеті. Створення аналогічного документу передбачено і для обласних державних адміністрацій. Інші статті Закону, що передбачають «систематичне інформування населення через засоби масової інформації про стан навколишнього природного середовища», «негайне інформування про надзвичайні екологічні ситуації та забезпечення вільного доступу до екологічної інформації» тощо без зазначення конкретних термінів і відповідальних виконавців мають декларативний характер. З огляду на це, громадяни України можуть гарантовано розраховувати на отримання екологічної інформації лише щорічно [3, с. 75].

На жаль, доводиться стверджувати, що населення України здебільшого отримує неповну, неточну, науково необґрунтовану інформацію про стан навколишнього природного середовища, окремих природних об'єктів, якість води, повітря, використання хімічних препаратів у сільському господарстві, меліорацію, аварії чи катастрофи. Інколи така інформація навіть приховується.

Таким чином, можна зробити висновок, що виконання функції активного інформування громадян України про стан навколишнього середовища органами влади залишається проблематичним. Відсутність повного доступу до екологічної інформації в має відчутні наслідки для громадян, їхнього здоров'я і добробуту, а також перешкоджає процесам охорони довкілля.

Список використаних джерел:

1. Карху О. С. Юридическая ответственность за нарушение законодательства об экологической информации : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. юрид. наук :спец. 12.00.06 «Природоресурсное право; аграрное право; экологическое право» / О. С. Карху – М., 2004. – 24 с.

2. Закону «Про охорону навколишнього природного середовища» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – № 41. – ст.546.
3. Радовенчик В.М. Доступ до екологічної інформації в Україні / В.М. Радовенчик, Я.В. Радовенчик, І.Г. Качула // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Хімічна інженерія, екологія та ресурсозбереження. – 2016. – № 1. – С. 75 – 81.

Горбачевська Т. І.
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
Факультет публічного права та
адміністрування, 4 курс, 4 група

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ГМО ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Питання біологічної безпеки ГМО стає все більш актуальним. Адже зі зростанням чисельності населення планети та постійним виснаженням природніх ресурсів постає проблема пошуку інших шляхів забезпечення життєво важливих потреб людини. Саме геномодифіковані продукти посідають перше місце у створенні штучних ресурсів для існування. Проте наскільки вони безпечні для людського організму сказати дуже важко. В даній роботі звернемось саме до біобезпеки як основної гарантії для здорової їжі.

Відповідно до ст.50 Конституції України кожному гарантується право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення.

До групи діючих нормативно-правових актів, які безпосередньо чи опосередковано регулюють використання ГМО відносяться: Закони України – «Про основи національної безпеки України», «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні

генетично модифікованих організмів », «Про захист прав споживачів», «Про дитяче харчування», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про захист населення від інфекційних хвороб», «Про тваринний світ» тощо.

Усю серйозність питання доповнює присутність у вищевказаних актах України таких визначень як «негативний вплив ГМО», «несанкціоноване використання ГМО», «вивільнення ГМО у довкілля», «рівень ризику» та інші. Не зважаючи на велику кількість законодавства на сьогоднішній день наша держава не може забезпечити стовідсоткової гарантії реалізації ст.3 Конституції України через відсутність глибокого, всебічного наукового дослідження щодо можливих негативних наслідків виробництва і споживання ГМО, що в свою чергу ставить під загрозу біологічну безпеку людини.

Адже в Україні, на жаль, відсутній належний контроль за згаданою продукцією і відповідна науково-дослідна база для вивчення впливу ГМО або їх компонентів на життя та здоров'я людини й екосистеми, що функціонують на території країни. Хоча добре відомо, що немаркована сільськогосподарська продукція американської селекції з умістом ГМО широко використовувалася в Україні ще до прийняття усіх вищезазначених нормативно-правових актів. Закон України "Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів"(далі – Закон) є доволі формалізованим і, відтак, не може реально гарантувати біобезпеку, про яку в ньому йдеться. Його ухвалення, фактично, легалізувало в Україні систему широкого обігу генетично-модифікованих організмів та продукції, отриманої за допомогою ГМО, в той час, коли розповсюдження таких продуктів на території країн-членів ЄС залишається суворо обмеженим. Після вступу до СОТ 2008 року український ринок узагалі став одним із основних споживачів ГМО-продукції в Європі, що особливо стосується сфер дитячого харчування та дитячої медицини. Це зумовлено тим, що регламентування обмежень та методів контролю за використанням продуктів, у яких присутні ГМО, практично не врегульоване українським законодавцем.

Внаслідок цього України стає зручним та прибутковим полем для реалізації геномодифікованих організмів.

ГМО потрапляє до харчових продуктів в Україні головним чином із сільськогосподарської сировини, що імпортується в Україну, насіння та з ГМ культур, вирощених в Україні. Незважаючи на заборони, вже вирощують трансгенну сою (майже на 20 тис. га), трансгенну картоплю, трансгенний ріпак, кукурудзу, почали вирощувати генетично модифіковані буряки. Понад третину посівних площ (понад 70 млн. га) засіяно модифікованими культурами. За різноманітними дослідженнями відомо, що 85% сої, яка засівається на полях України, є геномодифікованою.

На міжнародному рівні поширення ГМО регулює єдиний у цій галузі документ – Картахенський протокол з біобезпеки до Конвенції з біорізноманіття, який набрав чинності 11 вересня 2003 року, стороною якої є й Україна. Протокол визнає потенційні ризики та пріоритетність принципу перестороги у діяльності, пов'язаній з ГМО, визначає сферу відповідальності за порушення норм щодо поводження з ГМО, а також дає право країнам відмовитись від імпорту трансгенів на свою територію.

Відповідно до Закону існує декілька ланок, які здійснюють контроль за використанням ГМО: Комісії з біологічної та генетичної безпеки проведення генетично-інженерних робіт, які створюються при установах, підприємствах та організаціях для попереднього контролю за безпечністю ГМО, випробувальні лабораторії з визначення вмісту ГМО у продукції при науково-методологічному центрі з питань випробувань ГМО, Державний реєстр ГМО та сувора дозвільна система з використання генетично модифікованих організмів. Усі ці інститути мають забезпечувати чіткий фільтр усіх геномодифікованих організмів, які потрапляють на територію України на залежно від їх форми(як зразки для наукової діяльності, сировина для виробництва, готові продукти).

Наразі на сайті Держпродспоживслужби ми знайдемо тільки Реєстр генетично модифікованих організмів, кормів, кормових добавок та ветеринарних препаратів, які містять такі організми або отримані з їх

використанням (складається з двох найменувань). І ось саме це і є основною проблемою – зобов'язання щодо ведення реєстрів ГМО на законодавчому рівні закріплені, так само як і проведення експертизи на наявність ГМО в продукції, проте законодавство не виконується. Також в законодавстві не передбачено конкретних санкцій за недотримання вимог щодо використання ГМО.

Висуваються ідеї щодо введення абсолютної заборони на будь-яке використання ГМО, проте, вважаю, що дані дії тільки загострять ситуацію щодо нелегальної діяльності у сфері застосування ГМО. Адже замороження проблеми замість чіткого регулювання на є її вирішенням.

Підсумовуючи вищевказане, слід зазначити, що в Україні відсутня ефективна та діюча система контролю безпеки та якості геномодифікованих організмів. Тому на звичайних ринках пересічні споживачі купують ніким не перевірені продукти, що є прямою загрозою для здоров'я та життя людей. В Україні необхідно імплементувати правові положення не тільки щодо доступу до ГМО, а й правила, які б давали можливість прозорого та чіткого контролю за використанням таких організмів в різних сферах життя. Такі норми повинні запроваджувати уніфіковані міжнародні біоетичні стандарти щодо гарантування біобезпеки, пов'язаної зі створенням та використанням продукції з ГМО або їх компонентами, на території усіх континентів світу.

Згідно з такими стандартами, жоден продукт, що містить ГМО або їх компоненти (незалежно від його призначення), котрий не пройшов ретельної перевірки щодо його впливу на здоров'я людини, стан екосистем або їх складових як при короткостроковому, так і при довгостроковому вживанні, не повинен потрапляти до обігу в суспільстві, а порушення цих правил має передбачати найжорсткіші санкції.

Горбачевська Т. І.
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
Факультет публічного права та
адміністрування, 4 курс, 4 група

ПРАЛІСИ, КВАЗІПРАЛІСИ, ПРИРОДНІ ЛІСИ ЯК ОБ'ЄКТИ ПОСИЛЕНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ

Відповідно до нещодавно прийнятого Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат» (далі – Закон) встановлюється ряд охоронних заходів спрямованих на захист та відновлення лісу як національної природної спадщини нашої держави.

Запроваджено три основні категорії лісів, що підлягають особливій охороні – праліси, квазіпраліси та природні ліси. Основними заходами щодо відновлення лісу є: заборона будь-якого виду рубки (в тому числі санітарної), будівництва споруд, промислової заготівлі деревини, випасання худоби, проведення цілеспрямованих заходів щодо відновлення визначених лісів, установлення охоронних зон та надання територіям, на яких знаходяться дані ліси, статусу пам'яток природи.

Відповідно до ч.6 ст.39 прим.1 Закону визначення територій, які підпадають під дану категорію здійснюється за спеціальною методикою, яка розробляється і затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. Проте, на даний момент такої методики ще не існує. Тому, вважаю за доцільне виявити що собою являють праліси, квазіпраліси та природні ліси.

На сьогодні, в світі практично не залишилось пралісів, адже ними вважаються саме ті ліси, в яких ніколи не простежувався антропогенний вплив і які розвивалися тільки природнім шляхом. Такі ліси складають неймовірно малу частку від усього лісового масиву. Квазіпраліси та природні ліси являють

собою лісові масиви з незначним впливом людини, які здатні до самостійного відтворення. Основною відмінністю між цими двома поняттями є те, що природний відпад стовбурів та розклад деревини квазіпралісу не використовується людиною і таких ліс здатний до повного відновлення за менший проміжок часу ніж природний ліс. Проте сам природний ліс також має невеликий ступінь використання людиною.

З огляду на катастрофічну ситуацію щодо вирубки лісів в Україні та вивчивши сенс і походження понять вищевказаних видів лісу, ми дійшли до висновку, що дані зміни в законодавстві є малоефективними. Вони охоплюють дуже малу частку лісів держави, адже більшість лісів України інтенсивно використовуються та піддаються антропогенному впливу, тому віднести до категорій пралісів, квазілісів, природних лісів їх буде неможливо.

Стан лісових насаджень в Україні потребує більш розширеного та глобального регулювання з боку законодавця. Так, потрібно віднести до лісів посиленої охорони й ліси з особливим наявним рівнем видового, популяційного, та екосистемного різноманіття, що мають ландшафтне значення для його збереження на глобальному, національному або регіональному рівнях та розташовані на землях лісового фонду. Вони можуть бути розташовані у межах одиниць господарювання або містити кілька таких одиниць, де життєздатні популяції більшості, якщо не всіх аборигенних видів, мають природну (або наближену до неї) структуру розповсюдження та чисельності. Потрібно встановити обмеження щодо використання таких лісів для приведення їх до стану природніх. Ненадання належної уваги проблемі знищення лісів може призвести до зникнення більшості лісового масиву України.

Дайнеко Катерина Костянтинівна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 4 курс, 4 група

ОКРЕМІ ОСПЕКТИ ЗАХИСТУ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ У МЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Права людини в першу чергу забезпечуються у межах національної території та юрисдикції. В свою чергу, природа не визнає державних кордонів, забруднення повітря чи вод у певній державі може бути транскордонним і порушувати право на сприятливе довкілля громадян іншої країни. Мета охорони довкілля охоплює турботу і про нинішні, і про майбутні покоління людства в цілому, тому захист екологічних прав на міжнародному рівне є важливим не тільки для окремого індивіда, чиє право порушено, а й для людства в цілому.

На найвищому рівні захисту стоїть Комітет ООН з прав людини. Важливою особливістю діяльності Комітету є те, що він уповноважений звертатися до держав, які визнали його компетенцію, з проханням вжити «тимчасових заходів захисту» з метою уникнення невідворотної шкоди потенційній жертві порушення прав, передбачених Пактом про громадянські та політичні права. Тобто Комітет не може зобов'язати державу вжити таких заходів, його звернення мають значну політичну вагу і, як правило, виконуються державами. Це набуває особливого значення в контексті охорони довкілля та екологічних прав людини, оскільки у більшості випадків шкода, завдана навколишньому середовищу, є невідворотною.

Екологічні справи Комітету охоплюються ст. 27 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права «…щодо прав етнічних, релігійних і мовних меншин,зокрема права разом з іншими членами тієї ж групи користуватися своєю культурою…» та в переважній більшості стосуються прав корінного населення. Також, у своєму Загальному коментарі по статті 27 Пакту від 8 квітня 1994 року, зазначено, що культура проявляється у багатьох формах, у

тому числі у своєрідному способі життя, пов'язаному із використанням земельних ресурсів, особливо у випадку корінного населення. Дане право (користуватись своєю культурою) може включати такі види традиційної діяльності, як рибальство і мисливство,та право жити у резерваціях, захищених законом».

Наступний є регіональний рівень захисту та на цьому ріні функціонують три системи захисту прав людини: африканська, європейська та міжамериканська.

Африканська регіональна система прав людини створена на основі Африканської хартії прав людини і народів, прийнятій Асамблеєю глав держав та урядів Організації африканської єдності (ОАЄ) 26 червня 1981 р. Африканська хартія і передбачає право народів на загальне задовільне навколишнє середовище, сприятливе для їх розвитку, захист такого права у африканській комісії з прав людини надзвичайно ускладнений. В першу чергу, це пов'язано із самим формулюванням цього права у Хартії, носієм якого виступає не окремий індивід, а народ.

Тільки з кінця 1993 р. почалася публікація щорічних звітів Комісії, у яких можна знайти рішення у конкретних справах. Наразі, жодне з них не стосувалося справ, котрі торкалися б питань навколишнього середовища,його зв'язку з правами людини чи права на сприятливе навколишнє середовище.

Захист прав в межах європейської системи захисту прав людини здійснюється Європейський судом з прав людини на основі Конвенції про захист прав людини і основних свобод. Європейська конвенція та протоколи до неї не передбачають ані матеріальних екологічних прав (права на сприятливе/безпечне/здорове довкілля), ані процесуальних (права на доступ до екологічної інформації, до правосуддя та процесу ухвалення рішень з екологічних питань). Однак, деякі закріплені в цій конвенції права і свободи є умовою дотримання, необхідною складовою і гарантією забезпечення основного матеріального права у сфері охорони довкілля – права на сприятливе навколишнє природне середовище. Підтвердження цього є те, що рішення

Європейського суду формують судову практику, відповідно до якої визнається, що забруднення навколишнього середовища є причиною порушення основних прав громадян, таких як права на життя, на повагу до приватного та сімейного життя.

Європейський суд не посилався на багатосторонні природоохоронні угоди у своїх рішеннях, однак, захищаючи право людини на життя, повагу приватного та сімейного життя і житла, доступ до інформації та інші права, закріплені у Європейській конвенції., він робить внесок у справу забезпечення здорового і сприятливого навколишнього середовища. Водночас у кожному конкретному випадку позивач повинен довести зв'язок між забрудненням довкілля та індивідуальною шкодою як наслідок порушення передбаченого Конвенцією права. Серед відомих справ, розглянутих Судом, у яких заявники скаржилися на погіршення екологічних умов життя можна виокремити такі категорії справ: *шумове забруднення* («Powell і Rayner проти Сполученого Королівства» 1990, «Hatton проти Сполученого Королівства» 2003, «Moreno Gomez проти Іспанії» 2004, «DEÉS проти Венгрії» 2010, «Mileva та інші проти Болгарії» 2010, «Dubetska та інші проти України» 2011); *промислове забруднення* («Öneryıldız проти Туреччини» 2004, «Lopez Ostra проти Іспанії» 1994, «Fadeyeva проти Росії» 2005, «Giacomelli проти Италия» 2006, «Guerra та інші проти Італії» 1998, «Taşkın та інші проти Туреччини» 2004, «Tatar проти Румунії» 2009 «l'Erablière проти Бельгії» 2009, «Mangouras проти Іспанії» 2010, «Дубецька проти України» 2011); *вирубка лісів і містобудування* («Hamer проти Бельгії» 2007, «Kyrtatos проти Греції» 2003); *пасивне куріння* (Florea проти Румунії 2010).

Як показує практика, захист екологічних прав в міжамериканській системі прав людини відбувається головним чином на ґрунті захисту прав корінного населення. Окремі індивіди можуть звертатися у Міжамериканську комісію з прав людини, чи Міжамериканському суді з прав людини якщо держава ратифікувала Американську конвенцію прав людини (діє подвійний правовий режим).

У 1980 р. до Міжамериканської комісії з прав людини надійшла скарга на уряд Бразилії, у якій заявник (неурядова організація, що представляла інтереси народу яномамі) заявив про порушення численних статей Американської декларації прав та обов'язків людини, зокрема на ст. 11 право на охорону здоров'я та добробуту. Заявник стверджував, що будівництво швидкісного шосе, котре пролягло через землі народу яномамі, розробка мінеральних родовищ на території проживання мали руйнівний вплив на життя, добробут і самобутність індіанців. Міжамериканська комісія з прав людини дійшла висновку, що уряд Бразилії не вжив ефективних заходів для захисту прав народу яномамі і,таким чином, несе відповідальність за порушення їх права на життя, свободу, недоторканість особи, права на проживання та пересування і права на охорону здоров'я та добробуту. (Зокрема Комісія посилалась на ст. 27 Міжнародного пакту про громадські та політичні права).

Зі вступом в силу у 1999 р. Сан-Сальвадорського протоколу до Американської конвенції з прав людини, право людини на здорове навколишнє середовище прямо захищається Міжамериканською комісією з прав людини. В ст. 4 закріплене наступне «Кожен має право жити в здоровій обстановці та мати доступ до основних суспільних послуг. Держави-учасниці сприяють охороні, збереженню та вдосконаленню навколишнє середовище.

На основі проведеного аналізу матеріалу, викладеного вище, вважаємо за доцільне сформулювати наступні висновки: 1) за межами країни захист екологічних прав здійснюється на міжнародному та регіональному рівнях; 2) прямо чи опосередковано екологічні права закріплені на обох рівня; 3) прослідковується взаємовплив між системами захисту, але не значний вплив на міжнародний правопорядок в цілому; 4) практика захисту не є дуже інтенсивною; 5) необхідна постійно зростаюча тенденція подачі скарг до відповідних органів та їх розгляд, для більшого впливу на національні правові системи та вироблення загальних рекомендацій і стандартів екологічних прав.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Копиця Є.М.

Забіяка Юлія Вікторівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 3 група

ЛІС ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Ліси є основною складовою навколишнього природного середовища. Вони є національним багатством України і за своїм призначеннями виконують водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції, а також є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах. З метою здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження лісів України від знищення, пошкодження, ослаблення та іншого шкідливого впливу, спрямованих на захист від шкідників і хвороб, на раціональне використання і відтворення, в державі забезпечується правова охорона лісів, яка полягає в нормативному регулюванні суспільних відносин у цій сфері.

Згідно з ст. 1 Лісового кодексу України під лісом потрібно розуміти сукупність землі, рослинності, в якій домінують дерева та чагарники, тварин, мікроорганізмів та інших природних компонентів, що у своєму розвитку біологічно взаємопов'язані, впливають один на одного і навколишнє середовище. Ліси є національним багатством України і за своїм призначенням та місцем розташування виконують екологічні (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні), естетичні та інші функції, мають обмежене експлуатаційне значення і підлягають державному обліку та охороні.

Лісове законодавство передбачає охорону лісів від незаконних дій громадян, підприємств, установ та організацій, а також біологічний захист лісів від шкідників та хвороб, інших факторів, які впливають на санітарний стан лісових ресурсів.

Правова охорона лісів здійснюється за допомогою певних прийомів, способів правового впливу на відносини, об'єктом яких виступають ліси. Дані

прийоми і способи утворюють методи правової охорони лісів: адміністративно-правовий (імперативний), цивільно-правовий (диспозитивний).

Охорона лісів, в першу чергу, залежить від ефективності та обґрунтованості використання лісових ресурсів. Вона забезпечується раціональним використанням і відтворенням лісових ресурсів та проведенням інших заходів, які сприяють збереженню та підвищенню економічних, екологічних, естетичних та інших властивостей лісів.

Важливим аспектом правової охорони лісів є державний моніторинг. Раціональне використання та відтворення лісових ресурсів потребує створення повноцінної системи моніторингу лісів як комплексу безперервного спостереження, оцінки і прогнозу їх стану. В рамках системи державного моніторингу навколишнього природного середовища України моніторинг лісів має стати засобом управління лісовим господарством шляхом оптимізації системи лісокористування і запобігання критичним екологічним явищам і процесам.

На підставі ст. 89 ЛКУ охорону і захист лісів на території України здійснюють:

- державна лісова охорона, яка діє у складі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань лісового господарства та підприємств, установ і організацій, що належать до сфери їх управління;
- лісова охорона інших постійних лісокористувачів і власників лісів.

На сьогодні, особливу увагу до себе привертає проблема лісових пожеж в контексті зростання впливу таких глобальних процесів, як зменшення площ лісів світу, втрата біорізноманіття, глобальні зміни клімату та зміни у землекористуванні. Річна кількість лісових пожеж в Україні останніми роками збільшувалася, що є загальносвітовою тенденцією і відображає посилення антропогенного впливу на ліси та може бути результатом глобальних змін клімату. Причиною цього є недостатнє технічне забезпечення гасіння лісових

пожеж, яке не відповідає сучасному рівню. Недостатнім є також рівень співпраці та взаємодії між лісовою пожежною охороною та регіональними підрозділами МНС України.

З метою покращення координації в галузі запобігання та гасіння лісових пожеж, у першу чергу тих, які характеризуються транскордонним ефектом, під егідою ООН розробляється світова система раннього виявлення пожеж, яка базується на супутникових спостереженнях, прогнозуванні й моделюванні лісопожежних ризиків та централізованій інформаційній системі оповіщення.

Пріоритетними напрямами подальшого розвитку охорони лісів в Україні, як і в решті країн світу, мають стати впровадження сучасних комплексних систем раннього виявлення пожеж, підвищення готовності протипожежних сил, осучаснення технічних засобів гасіння пожеж та проведення протипожежної пропаганди з використанням сучасних інформаційних технологій.

Отже , правова охорона лісів - це сукупність правовідносин та правових норм щодо раціонального та невиснажливого користування лісами, їх збереження, відтворення, оздоровлення, відновлення пошкоджених ресурсів, підвищення їх продуктивності й біологічної стійкості, реалізації юридичної відповідальності за вчинені порушення. Під правовою охороною лісів слід, також, розуміти сукупність передбачених нормами права заходів, що спрямовані на попередження пожеж, незаконних рубок, пошкодження, ослаблення та іншого шкідливого впливу та порушень у сфері управління та користування лісовими ресурсами.

Кашицька Анастасія Юріївна

Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 3 група

ПРАВОВА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

В чинному законодавстві зазначається, що Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. До одного з принципів земельного законодавства належить принцип забезпечення раціонального використання та охорони земель (ст. ст. 1, 5 Земельного Кодексу України).

Відповідно до ст. 22 Земельного кодексу України землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури, у тому числі інфраструктури оптових ринків сільськогосподарської продукції, або призначені для цих цілей.

До земель сільськогосподарського призначення належать:

а) сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги);

б) несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель лісогосподарського призначення, землі під господарськими будівлями і дворами, землі під інфраструктурою оптових ринків сільськогосподарської продукції, землі тимчасової консервації тощо).

Відповідно до Закону України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 року, охорона земель сільськогосподарського призначення забезпечується на основі реалізації комплексу заходів, щодо збереження продуктивності сільськогосподарських угідь, підвищення їх екологічної стійкості та родючості

ґрунтів, а також обмеження їх вилучення (викупу) для несільськогосподарських потреб.

З юридичного погляду охорону земель сільськогосподарського призначення доцільно розглядати з декількох позицій: 1) як складову інституту особливої частини земельного права та земельного законодавства; 2) як систему обов'язків учасників земельних правовідносин; 3) як елемент правового режиму земель сільськогосподарського призначення; 4) як сукупність юридичних процедур з відповідними стадіями й етапами.

Розглядаючи охорону земель сільськогосподарського призначення як елемент правового режиму даної категорії земель, у спеціальній юридичній літературі виділяють наступні юридичні засоби такої охорони: 1) наявність нормативно-правових норм регулюючого характеру; 2) проведення агрохімічної паспортизації земель; 3) здіснення контролю за дотриманням чинного земельного законодавства в цій сфері; 4) застосування юридичної відповідальності за порушення вимог охорони земель сільськогосподарського призначення.

Кулинич П. Ф. стверджував, що у земельному законодавстві України як країни з перехідною економікою доцільно використовувати дві групи правових норм щодо охорони сільськогосподарських земель. До першої з них належать норми, які жорстко регламентують діяльність у сфері охороно сільськогосподарського земельного фонду як на національному і регіональному рівнях, так і на рівні окремих власників і користувачів земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Друга група правових норм у сфері охорони сільськогосподарських земель мають складати заохочувальні норми, якими закріплені правові стимули для вжиття суб’єктами земельних відносин заходів щодо охорони сільськогосподарських угідь.

Щодо агрохімічної паспортизації, то її, як обов'язковий захід на всіх землях сільськогосподарського призначення, було запроваджено Указом Президента України «Про суцільну агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення» від 2 грудня 1995 року № 1118/95.

Результатом агрохімічної паспортизації є складання та ведення агрохімічного паспорта земельної ділянки, в якому зазначаються початкові та поточні дані про рівні поживних речовин у ґрунтах та рівні їх забруднення. При цьому об'єктами агрохімічної паспортизації є сільськогосподарські угіддя, а саме: рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження. Агрохімічний паспорт є обов'язковим документом для всіх сільськогосподарських землевласників та землекористувачів. Проте чинне законодавство не встановлює заходів примусового впливу за невиконання зазначених вимог. Таким чином, така законодавча невідповідність робить вимогу обов'язкового ведення агрохімічного паспорта досить умовною. На сьогодні не сформовано досконалого механізму для здійснення контролюючих функцій відповідними службами, в частині обов'язковості складання та ведення агрохімічного паспорта, через відсутність чітко визначених критеріїв.

Наступним юридичним засобом охорони земель сільськогосподарського призначення є здійснення контролю за дотриманням чинного земельного законо- давства у сфері охорони земель сільськогосподарського призначення. Відповідно до ЗК України контроль за охороною земель (у тому числі й земель сільськогосподарського призначення) здійснюється органами загальної та спеціальної компетенції, а формами контролю за використанням та охороною земель є державний, самоврядний та громадський контроль. Так, зокрема, органами загальної компетенції, до повноважень яких відноситься організація державного контролю за охороною земель сільськогосподарського призначення, є Кабінет Міністрів України (ст. 13 ЗК України), координацію проведення контролю здійснює Рада міністрів Автономної Республіки Крим (ст. 16 ЗК України), місцеві державні адміністрації (ст. 17 ЗК України), контроль за охороною земель – обласні, районні, Київська та Севастопольська міські ради (ст. 9 ЗК України), сільські, селищні, міські ради (ст. 12 ЗК України). Органами спеціальної компетенції у сфері здійснення контролю за охороною земель сільськогосподарського призначення є Державний комітет України по земельних ресурсах, Міністерство охорони навколишнього

природного середовища України та їхні органи на місцях. Відповідно до чинного законодавства за порушення норм земельного законодавства традиційно передбачена кримінальна, адміністративна, дисциплінарна і цивільно-правова відповідальність.

Таким чином, земля є одним найцінніших ресурсів людства, саме тому створюється система правових засобів, спрямованих на забезпечення її відновлення, підтримання та покращення якісного стану. На сьогодні в Україні діє величезний масив нормативно-правових актів спрямованих на охорону земель сільськогосподарського призначення, який належним чином сприяє здійсненню юридичних засобів охорони.

Науковий керівник : к. ю. н. Копиця Є. М., ас. кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Крот Марина Анатоліївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 3 група.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ РОСЛИННОГО СВІТУ

Сучасна екологічна ситуація в Україні характеризується як кризова, це є наслідком нераціонального й неконтрольованого використання природних ресурсів. Під впливом цього виникає гостра необхідність правового регулювання охорони навколишнього природного середовища.

Питання правової охорони рослинного світу неможливо розглядати без охорони навколишнього природного середовища. У законодавстві надається легальне визначення «рослинний світ», а саме у Законі України «Про

рослинний світ»: рослинний світ - сукупність усіх видів рослин, а також грибів та утворених ними угруповань на певній території (ст. 3).

Аналіз праць науковців щодо визначення правової охорони рослинного світу показує, що її розглядають у вузькому і широкому розумінні. У першому випадку – як заборону чи обмеження використання рослинного світу на окремих територіях, тобто виділення певних територій, природних об'єктів комплексів, які підлягають особливій охороні у зв'язку з їх природоохоронними, науковими, естетичними та іншими цінностями. У другому – це процес, який здійснюється повсякденно, полягає у регулюванні відносин, пов'язаних із раціональним використанням, відтворенням і охороною рослинного світу.

На законодавчому рівні рослинний світ визнано самостійним природним об'єктом, що підлягає правовій охороні. Проте в юридичній літературі серед науковців дискутується питання, які об'єкти відносити до рослинного світу. Науковець Д. М. Демичев акцентує увагу на тому, що в екологічному законодавстві та юридичній літературі визначається склад рослинного світу, до якого відносять: ліси, нелісова деревинно-чагарникова рослинність, флора, яка зростає на землях водного фонду, природні пасовища на землях сільськогосподарського призначення, рослинність, що занесена до Червоної Книги. На думку А. П. Гетьмана, до рослинного світу слід віднести лише дикорослі рослини.

Тривалий час правова охорона рослинного світу здійснювалась у межах регламентації охорони та використання лісів, нелісова рослинність із точки зору законодавця залишалась практично без регулювання. У ЗУ «Про рослинний світ» законодавець уперше вжив термін «рослинний світ». До прийняття цього закону в ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» об'єктами правової охорони навколишнього природного середовища було визначено «ліс та іншу рослинність» (ст. 5).

ЗУ «Про рослинний світ» у багатьох положеннях дублює норми ЛК України, доцільно було б, щоб у ЛК більше уваги було приділено особливостям правового регулювання нелісової рослинності.

Особливий правовий режим охорони установлений щодо рідкісних і зникаючих видів рослинного світу. Розуміння необхідності ретельного обліку таких організмів зумовило створення Червоного Списку Міжнародної Спілки Охорони Природи.

Відповідно до ЗУ «Про Червону книгу України» об'єктами ЧКУ, що підлягають особливій охороні на всій території України, є рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, види рослинного світу, що постійно або тимчасово перебувають (зростають) у природних чи штучно створених умовах у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони. Рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, цілісні рослинні угруповання (а не окремі види), є об'єктами ЗКУ – офіційного державного природоохоронного документа.

Об'єктом правової охорони є також зелені насадження, що не підпадають під дію ЗУ «Про рослинний світ», а саме – насадження в містах та інших населених пунктах.

Згідно з Розділом XXX Угоди про асоціацію Україна зобов'язується поступово наблизити своє законодавство до законодавства ЄС у встановлені терміни. Відповідно до Директиви № 92/43/ЄС про збереження природного середовища існування, дикої флори та фауни, зміни мають бути впроваджені протягом 2–4 років з дати набуття чинності угоди.

На думку Туліної Е. Є., аналіз законодавства, що впорядковує відносини у сфері використання рослинного світу, дозволяє стверджувати про наявність у ньому значних прогалин і колізій. Основною проблемою слід назвати відсутність повного або часткового правового регламентування відносин щодо охорони, у тому числі й у підзаконних актах, що зумовлено суттєвою неузгодженістю між загальними, спеціальними й локальними рівнями такого регулювання і надмірною кількістю відсильних норм.

Отже, рослинний світ охороняється на рівні міжнародних угод, законодавчо та низкою підзаконних нормативно-правових актів, але суттєвим недоліком є декларативність флористичного законодавства. Держава не повністю контролює порушення норм закону у сфері рослинного світу. Доводиться констатувати, що часто застосування норм природоохоронних законів утруднюється передусім, відсутністю розуміння важливих екологічних проблем з боку суб'єкта правозастосування.

Магоммедова Шамснур Расул кизи
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 4 група

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ

Знешкодження й утилізації відходів є однією з найважливіших проблем людства. Розвиток промисловості і сільського господарства призводить до погіршення становища навколишнього середовища. В Україні в результаті утворення великих обсягів відходів питання екологічної безпеки набуло особливої гостроти. Більшість виробничих і побутових відходів утворюється у великих містах країни, що може призвести до забруднення навколишнього природного середовища. Крім того, певні види відходів належать до категорії небезпечних для життя і здоров'я людини.

Поводження з відходами - одна з найбільш масштабних і складних екологічних проблем, які потребують особливого правового регулювання. Вони проявляються, з одного боку, в спричиненні забруднення, а з іншого – в необхідності виділення земельних територій для видалення твердих відходів. Основна увага в екологічному законодавстві приділяється небезпечним

відходам, некоректне поводження з якими має найбільші негативні наслідки для природи. Небезпечні відходи - забруднення, які містять шкідливі речовини, що володіють небезпечними властивостями, такими як: токсичність, вибухонебезпечність, пожежонебезпечність, висока реакційна здатність, які містять збудників інфекційних хвороб, або які можуть становити безпосередню або потенційну небезпеку для навколишнього природного середовища та здоров'я людини самостійно або при вступі в контакт з іншими речовинами. Таке поводження регулюється багатьма законодавчими та іншими нормативними правовими актами.

В Україні практикується планово-регулярне вивезення сміття. Найчастіше відходи вивозять на спеціальні полігони - сміттєзвалища, де вони піддаються анаеробній деградації. Цей метод утилізації відходів є традиційним і на 65% дешевший від інших способів їх переробки. В Україні існує більше 3500 сміттєзвалищ, площа яких складає 180 тис. га. Екологічний вплив на навколишнє середовище сміттєзвалищ пов’язаний з тим, що значна їх частина не підготовлена для виконання своїх функцій, нерідко виникають стихійні звалища. До сміттєзвалищ часто потрапляють небезпечні речовини, що є неприпустимим з погляду екологічної безпеки. Деякі вчені наголошують на неефективності такого підходу та зазначаються на необхідності утилізації комунальних методів переробки на спеціальних заводах із попереднім їх сортуванням. Пропонується врегулювати дане питання на законодавчому рівні, що б значною мірою спростило знешкодження побутових відходів

Одною з основних проблем для навколишнього середовища є радіоактивні відходи. Їх поняття висвітлюється в Законі України "Про поводження з радіоактивними відходами" від 30 червня 1995 року. До них належать матеріальні об'єкти та субстанції, активність радіонуклідів або радіоактивне забруднення яких перевищує межі, встановлені діючими нормами, за умови, що використання цих об'єктів та субстанцій не передбачається. Залежно від рівня звільнення від контролю органу державного регулювання ядерної та

радіаційної безпеки, в свою чергу, такі відходи поділяються на довгоіснуючі і короткоіснуючі.

Головним напрямком вирішення проблеми забруднення довкілля відходами є їх утилізація. Під утилізацією розуміється їх використання як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів. При цьому утилізація відходів має не тільки велике екологічне значення (сприяє захисту довкілля від негативного впливу відходів), а й економічне (забезпечує ощадливе використання матеріально-сировинних і енергетичних ресурсів).

З метою забезпечення збирання, оброблення, збереження й аналізу інформації про об'єкти утворення, оброблення й утилізації відходів ведеться їх реєстр, у якому визначаються номенклатура, обсяги утворення, кількісні та якісні характеристики відходів, інформація про поводження з ними та заходи щодо зменшення обсягів утворення відходів і рівня їх небезпеки. Реєстр об'єктів утворення, оброблення й утилізації відходів ведеться на підставі звітних даних виробників відходів, відомостей спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері поводження з відходами. Порядок ведення реєстру об'єктів утворення, оброблення й утилізації відходів визначається Кабінетом Міністрів України.

Отже, сьогодні в Україні існує низка проблем, пов’язаних з знешкодженням й утилізацією небезпечних відходів. Вирішення цих проблем вбачається в прийнятті нового закону, який би регулював даний інститут в необхідній мірі. Першочерговими завданнями також є встановлення ефективного державного контролю за радіаційною безпекою та створення належних умов для утилізації відходів. Лише після врегулювання питань, пов’язаних з утилізацією небезпечних відходів, Україна стане на шлях вирішення екологічної кризи.

Мартиненко Аліна Олексіївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 4 курс, 3 група

ЕКОЛОГІЧНЕ СТРАХУВАННЯ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНСТИТУТУ В УКРАЇНІ

В останні роки увага громадськості все більше загострюється на питаннях, пов'язаних з екологічними проблемами. Це пояснюється зростаючим деструктивним впливом людства на навколишнє середовище. Швидке зростання чисельності і щільності населення та збільшення потужності промислових підприємств призводить до знищення все більших площ природних екосистем. Постійне зростання обсягу збитків, що спричиняються довкіллю, а отже і людині, зумовлює необхідність запровадження ефективних фінансових механізмів, які б дозволяли швидко та в повному обсязі відшкодовувати шкоду, завдану, внаслідок екологічних інцидентів, фізичним та юридичним особам. Таким механізмом в багатьох країнах світу є екологічне страхування.

У науковій літературі екологічне страхування визначається як страхування цивільно-правової відповідальності підприємств – джерел підвищеного екологічного ризику – за екологічну шкоду, заподіяну третім особам, а також страхування власних збитків у зв'язку з аварійним (раптовим) забрудненням довкілля з метою компенсації можливих збитків та екологічного стимулювання попередження аварій.

Майже кожен суб'єкт господарювання тією чи іншою мірою є джерелом небезпеки для довкілля. Розмір та вид негативного впливу на довкілля залежать від виду та масштабу його діяльності.

Екологічне страхування спрямоване на захист майнових інтересів юридичних та фізичних осіб від екологічних ризиків, особливо у разі настання екологічної шкоди. Використання даного інструменту дозволяє також

забезпечити захист життєво важливих інтересів громадян, створює умови для досягнення сталості розвитку, раціонального природокористування, відновлення довкілля, належної ліквідації екологічно несприятливих наслідків аварій.

Роль екологічного страхування полягає також у можливості зменшення видатків державного та місцевого бюджетів на подолання наслідків аварій та інших надзвичайних екологічних ситуацій, оскільки спричинена такими подіями шкода у разі здійснення страхування буде відшкодовуватись страховиками. Тому держава зацікавлена в запровадженні такого інституту.

Сьогодні система екологічного страхування перебуває все ще на початковому етапі свого розвитку, хоча таке страхування і було передбачене Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» ще у 1991 році. Чинне законодавство України у цій сфері характеризується відсутністю чіткого визначення поняття «екологічне страхування», невизначеністю його ознак та меж, порядку та механізму його здійснення.

У Розділі 3 «Стратегічні цілі і завдання» Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджених Законом від 21.12.2010 № 2818-VI, одним із завдань цілі 3 «Досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища» визначено розвиток до 2015 року нормативно-правової бази з екологічного страхування, що ґрунтуватиметься на визначенні питань щодо шкоди, яка може бути заподіяна здоров'ю населення.

На жаль, до цього часу органами державної влади так і не ухвалено жодного спеціального нормативно-правового акта із цих питань.

З огляду на вищезазначене, необхідним вбачається прийняття закону про екологічне страхування, який би визначив страхові ризики, страхові випадки, встановив би порядок здійснення обов'язкового екологічного страхування, порядок здійснення страхового відшкодування, права та обов'язки страховика і страхувальника, підстави відмови у виплаті страхового відшкодування, страхові ліміти тощо.

Іншим варіантом вирішення згаданої проблеми є внесення змін до чинного законодавства. Перш за все мають бути внесені зміни до Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища» та «Про страхування», якими варто передбачити визначення особливостей саме екологічного страхування, створити правові підстави для здійснення такої діяльності.

Здійснюючи відповідні перетворення Україна має враховувати досвід інших розвинених держав, законодавство яких передбачає наявність інституту екологічного страхування. Відтак, доволі поширеним положенням законодавства зазначених країн є норма, згідно з якою страховик може відмовити у виплаті страхового відшкодування, якщо він вимагав під час дії договору від страхувальника вжиття певних заходів, спрямованих на зниження ризику забруднення, а страхувальник ці вимоги не виконав. Така норма може знайти відображення і в українському законодавстві.

Важливим стимулюючим фактором розвитку екологічного страхування суб'єктів господарювання може стати також надання останнім пільг у розмірі страхових внесків у разі багаторічного безперервного страхування.

Для України необхідним є й розгортання широкої роз'яснювальної діяльності щодо переваг екологічного страхування для суб'єктів господарювання як з фінансової точки зору (у разі страхування компанія забезпечує себе додатковим фінансовим резервом для покриття збитків, пов'язаних із настанням страхового випадку), так і з точки зору маркетингу (екологічні катастрофи ніколи не сприяли підприємствам у їх сталому розвитку, особливо коли підприємство, винне у нанесенні значної шкоди довкіллю, виявиться не в змозі покрити усі завдані збитки). Варто згадати, наприклад, вибух нафтової платформи Deepwater Horizon компанії British Petroleum, у результаті якого даній компанії довелося виплатити більш як 14 мільярдів доларів на покриття завданих збитків, що є вкрай обтяжливим навіть для визнаного у світі гіганта нафтовидобування.

Підсумовуючи сказане, необхідно наголосити на тому, що розробка і прийняття Закону України «Про екологічне страхування» є надзвичайно

важливим для нашої держави. Окрім того, необхідним кроками вбачаються розробка типового договору екологічного страхування, розробка та реалізація стимулюючих заходів для здійснення суб'єктами господарювання такого страхування, наприклад, у вигляді регулярних публікацій рейтингу найбільш екологічно безпечних підприємств у тому числі із зазначенням факту наявності екологічного страхування, надання пільг в одержанні кредитів для потреб запровадження більш екологічно чистих та безпечних технологій на виробництвах у разі наявності екологічного страхування тощо.

Науковий керівник: Копиця Є.М. асистент кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Марченко Володимир Юрійович,
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 4 курс, 6 група

БЕЗПЕРЕШКОДНИЙ ДОСТУП ОСІБ ДО ВОДОЙМ В КОНТЕКСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИБЕРЕЖНИХ ЗАХИСНИХ СМУГ

Право користуватися природними об'єктами закріплено у ст. 13 Конституції України, де чітко визначено, що «земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону». Але зараз це право постійно обмежується і не завжди законно.

Відповідно до положень Водного кодексу України, один із природних ресурсів, доступ до якого і безперешкодне користування яким повинне бути забезпечене – це вода. Водокористування – це використання вод (водних

об’єктів) для задоволення потреб населення, промисловості, сільського господарства, транспорту та інших галузей господарства, включаючи право на забір води, скидання стічних вод та інші види використання вод (водних об’єктів). В свою чергу, законом водокористування поділяється на загальне та спеціальне. До загального водокористування відноситься і вільний доступ до водойм, що часто обмежується.

Питання, пов’язані з вільним доступом до водойм, регламентуються Водним кодексом України (далі ВК України), Земельним кодексом України (далі ЗК України) та іншими нормативно-правовими актами. Зокрема у ст. 47 ВК України зазначено, що «загальне водокористування здійснюється громадянами для задоволення їх потреб (купання, плавання на човнах, любительське і спортивне рибальство, водопій тварин, забір води з водних об'єктів без застосування споруд або технічних пристроїв та з криниць) безкоштовно, без закріплення водних об'єктів за окремими особами та без надання відповідних дозволів». Також у зазначеній статті вказано, що обмеження загального водокористування можуть застосовуватися з метою охорони життя і здоров'я громадян, охорони навколишнього природного середовища та з інших передбачених законодавством підстав уповноваженими на це органами державної влади та місцевого самоврядування. Стаття 88 ВК України визначає, що з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм в межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги.

Вважаємо за доцільне звернути увагу на положення, які стимулюють процес забудови прибережних смуг водойм через те, що ці смуги документально не визначені. Це дозволяє орендувати землі на березі водойм і проводити будівництво не порушуючи законодавства. Адже, якщо забезпечується мінімальний доступ до водойми (навіть 5 метрів прибережної смуги), орендар формально не порушує вимог законодавства.

Стаття 88 ВК Украйни і стаття 60 ЗК України, містять положення про встановлення прибережних захисних смуг за проектами землеустрою. Практика показала, що ця вимога зовсім заблокувала процес встановлення меж прибережних захисних смуг. І одна з причин — дуже велика вартість таких проектів. В Україні налічується понад 63 тис. річок, понад 1120 водосховищ, близько 40 тис. ставків. А ще є берегова лінія морів… Прикладом проблеми може слугувати деснянська заплава в межах Київської області (і великою мірою Чернігівської), що поділена на тисячі паїв. Це стало можливим тому, що на проекти землеустрою не вистачає коштів, а відповідно і прибережні захисні смуги не встановлені.

На вирішення питання встановлення захисних прибережних смуг у Верховній Раді в 2014 році був розглянутий в другому читанні законопроект, який міг значно поліпшити ситуацію. Внесений на розгляд в 2013 році Кабінетом Міністрів проект закону «Про внесення змін до Земельного і Водного кодексів України щодо земель водного фонду» (реєстраційний №2183а) передбачав запровадження спрощеної процедури на встановлення прибережних захисних смуг, а саме, без розроблення проектів землеустрою. Але законопроект не був прийнятий в цілому, що на нашу думку є негативною подією, бо таке актуальне питання і надалі залишається неврегульованим.

Зараз питання встановлення прибережних смуг навіть не розглядається в законодавчому органі. Натомість, розглядається законопроект №1107 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення безперешкодного доступу громадян до узбережжя водних об'єктів для загального водокористування», за яким можливе внесення змін до ЗК України та ВК України, про забезпечення безперешкодного і безоплатного доступу до узбережжя морів, морських заток, лиманів та островів у внутрішніх морських водах в межах пляжної зони, а також до узбережжя річок, водойм та островів для загального водокористування, крім земельних ділянок, на яких розташовані гідротехнічні, гідрометричні та лінійні споруди, санаторії та інші лікувально-оздоровчі заклади, дитячі оздоровчі табори. Перешкоджання такому доступу (в

тому числі шляхом влаштування огорож або інших конструкцій) на землях прибережних захисних смуг, наданих в користування, чи справляння за нього плати є підставою для припинення права користування землями прибережних захисних смуг.

У порівнянні зі старою редакцією кодексів ці положення додають гарантію забезпечення загального доступу до узбережжя річок та інших водойм, але про встановлення прибережних захисних смуг не за проектами землеустрою, а за спрощеною, визначеною в нормативних актах процедурою, не йдеться. А отже, якщо немає прибережної захисної смуги – можна майже необмежено будувати і огороджувати береги водойм (крім морів, лиманів, морських заток).

Таким чином, для вирішення питання встановлення прибережних захисних смуг найменш затратним для держави способом, вважаємо доцільним внесення змін до відповідних статей ЗК України і ВК України про здійснення фіксації меж прибережних смуг відповідними державними органами, що будуть визначені в процесі розробки порядку визначення прибережних захисних смуг, за спрощеною процедурою. Ключові положення цього порядку слід зафіксувати безпосередньо у відповідних статтях Водного і Земельного кодексів, а подробиці визначити в документах Кабінету Міністрів України.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, асистент кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Копиця Євгенія Миколаївна.

Палешник Богдан Євгенійович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 4 курс, 6 група

АКТУАЛЬНІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ НАДРОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Особливе місце серед природних ресурсів посідають ресурси надр, оскільки вони володіють значним об'ємом досить цінних властивостей. У науковій літературі наводяться різні групи надроресурсів (георесурсів). Основу природно-ресурсного потенціалу формують земельні та мінеральні ресурси (3/4), велике значення мають також водні та рекреаційні. У структурі потенціалу мінеральних ресурсів 70 % припадає на паливно-енергетичні, 17 — на металеві, 7 — на будівельні матеріали та 4,5 % — на нерудну сировину для чорної металургії і гірничо-хімічну.

З метою раціональної експлуатації надр для забезпечення потреб в корисних копалинах, охорони надр, в Україні сформовано державний фонд надр. Він включає ділянки надр, які вже використовуються, і ділянки, які ще не залучені до використання, зокрема, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони. Однак, однією із суттєвих проблем розвитку мінерально-сировинного комплексу України є відсутність належної правової основи регулювання використання й охорони надр. У зв'язку із цим у сфері правової регламентації зазначених відносин існує чимала кількість проблем.

Нині в Україні діє спеціальне законодавство, яке регулює розвідку, видобуток, збереження та транспортування корисних копалин. Сюди відносяться законодавчі та інші нормативно-правові акти, які визначають засади правового регулювання, систему, структуру, функції і компетенції державних органів управління в сфері видобутку та транспортування корисних копалин.

Згідно зі ст. 9 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», ліцензуванню підлягає лише видобуток

дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення, напівдорогоцінного каміння. Попри це, питання користування надрами перебуває на особливому контролі держави. Зокрема, питання надання спеціальних дозволів на користування надрами (*далі* — дозволи) у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони регулюється «Порядком надання спеціальних дозволів на користування надрами», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 р. № 615 (*далі* — Порядок). Дія цього Порядку поширюється на всі види користування надрами. Відповідно до ст. 13 Кодексу України про надра, користувачами надр можуть бути підприємства, установи, організації, громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, іноземні юридичні особи. Крім того, користувачами надр на умовах угод про розподіл продукції можуть бути громадяни України, іноземці, особи без громадянства, юридичні особи України або інших держав, об'єднання юридичних осіб, створені в Україні чи за її межами (інвестори), які відповідають вимогам законодавства України. Дозволи на користування надрами надаються Державною службою геології та надр України (Держгеонадр) переможцям аукціонів з їхнього продажу, а у випадках, передбачених Порядком, без проведення аукціонів. Надання дозволу на геологічне вивчення чи видобуток стратегічно важливих корисних копалин здійснюється відповідно до висновку Міжвідомчої комісії з питань надрокористування, утвореної згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про надання спеціальних дозволів на користування ділянками надр з метою геологічного вивчення та видобування стратегічно важливих корисних копалин» від 15 липня 1997 р. № 742.

У юридичній літературі дослідження правового режиму земель для користування надрами, в тому числі для видобування корисних копалин, тією чи іншою мірою проводили: Г.С. Башмаков, С.О. Боголюбов, О.К. Голіченков, О.Ю. Макаренко, О.М. Пащенко, О.П. Шем'яков, М.В. Шульга та інші. Разом із тим, не всі проблемні й дискусійні питання правового регулювання земельних

відносин у сфері користування надрами для видобування корисних копалин є вирішеними, значна їх частина потребують уточнення та доопрацювання. З огляду на викладене, виникає потреба в подальшому доктринальному аналізі правового режиму земель для видобування корисних копалин.

Незважаючи на значну увагу законодавця до правового регулювання користування надрами для видобування корисних копалин, у законодавстві України про надра термін «видобування корисних копалин» не визначено. Натомість у гірничому законодавстві України визначено поняття видобування певних видів корисних копалин, зокрема газу (метану) вугільних родовищ, нафти, природного газу та газового конденсату.

Нормативне визначення синоніму зазначеного терміна, а саме «добування корисних копалин», міститься у підпункті 14.1.51 ст. 14 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. No 2755, згідно з яким під останнім розуміється сукупність технологічних операцій із вилучення, у тому числі з покладів дна водойм, та переміщення, у тому числі тимчасове зберігання, на поверхню частини надр (гірничих порід, рудної сировини тощо), що вміщує корисні копалини.

У гірничій літературі видобування корисних копалин розглядається як добування або дія, власне процес добування корисних копалин із надр у результаті їхньої розробки. Аналіз наведених доктринальних та легальних визначень дозволяє стверджувати, що в основному видобування корисних копалин визначається як процес або діяльність із вилучення певних корисних копалин. Враховуючи наведене, можна запропонувати під видобуванням корисних копалин розуміти комплекс взаємопов’язаних гірничих робіт, у тому числі спря- мованих на вилучення корисних копалин із надр або безпосередньо із земної поверхні, а також їх первинну переробку.

Базові положення, що забезпечують конституційне право громадян на використання природних об’єктів, містять Конституція України, якою передбачено право кожного громадянина користуватися природними об’єктами, права власності Українського народу. На жаль, Конституція не

містить норм, що регулюють це право, тому що такі норми повинні бути наведені у відповідному пересурсовому законодавстві, що регулює користування надрами, зокрема Кодексі України про надра (далі – КУпН). У свою чергу, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» гарантує право загального використання природних ресурсів для задоволення життєво необхідних потреб (естетичних, оздоровчих, рекреаційних, матеріальних тощо) безоплатно, без закріплення цих ресурсів за окремими особами та надання відповідних дозволів, за винятком обмежень, передбачених законодавством України.

Сьогодні, виходячи з положень чинного законодавства України щодо користування надрами, законодавчо визначеного правового регулювання зазнало лише спеціальне надрокористування. За таких умов, будь-які дії людей щодо користування надрами для задоволення власних потреб можна розглядати як порушення встановленого чинним законодавством порядку користування надрами з відповідними правовими наслідками та відповідальністю.

Проте, через надзвичайно велику кількість нормативно-правових актів, які регулюють відповідальність за порушення законодавства про надра, між ними виникає певна неузгодженість, розбіжності та колізії. Доказом цього є велика кількість порушень законодавства про надра, за які винних неможливо притягнути до відповідальності по тим чи іншим причинам. Усунення цих недоліків можливе лише шляхом внесення якісних змін, визначення конкретних проблемних моментів та приведення їх у відповідність.

З вищезазначеного можна дійти висновку про те, що існує чимала кількість актуальних проблемних питань, які потребують найшвидшого вирішення у сфері правового регулювання використання надр.

Науковий керівник: к. ю. н., ас. Копиця Є.тМ.

Пархоменко Анастасія Андріївна
Національний юридичний університет
ім. Ярослава Мудрого
Інститут підготовки кадрів для органів
юстиції України, 4 курс, 1 група

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІМЕЙНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Законом України «Про внесення змін до Закону України "Про фермерське господарство" щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств» від 31.03.2016 р. № 1067-19 було запроваджену нову форму здійснення фермерського господарства в Україні - сімейне фермерське господарство. За своєю сутністю це перехідна ланка від особистого селянського господарства, яке створюється без набуття статусу юридичної особи чи фізичної особи-підприємця до фермерського господарства, яке є формою підприємницької діяльності громадян і створюється тільки шляхом набуття такого статусу. Метою прийняття цих змін, на мою думку, було набуття особистими селянськими господарствами повноправного статусу учасників відносин сільськогосподарського виробництва, виведення їх з «тіньового» підприємництва, встановлення оподаткування їх діяльності.

Законом встановлюється правовий статус сімейного фермерського господарства, його особливості та передбачається додаткова державна підтримка. Але є певні недоліки правового регулювання сімейного фермерського господарства в Україні. По-перше, ч. 5 ст. 1 Закону України «Про фермерське господарство»(далі-Закон) встановлює осіб, що можуть бути членами сімейного фермерського господарства. Ними можуть бути тільки члени однієї сім'ї відповідно до ст. 3 Сімейного кодексу України. Відповідно до цієї статті сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, а права члена сім'ї має і одинока особа. Тоді як ст. 3 Закону, яка має назву «Члени фермерського господарства» встановлює дещо інші вимоги до членів фермерського

господарства, зокрема досягнення 14-річного віку дітьми для набуття такого членства. Отже, необхідно, на мою думку, для усунення розбіжностей, у ст. 3 цього закону зазначити, що положення цієї статті застосовується тільки до фермерських господарств, які не мають статусу сімейного фермерського господарства. Що ж до віку членів сімейного фермерського господарства, то ніяких обмежень законодавець тут не встановив, окрім того, що ці особи повинні бути здатними до праці(адже праця членів сім'ї є обов'язковою в сімейному фермерському господарстві). Крім того, сімейне фермерське господарство може бути створено без набуття статусу юридичної особи відповідно до ст. 8-1 Закону фізичною особою-підприємцем самостійно або спільно з членами її сім'ї на підставі договору про створення сімейного фермерського господарства, що підлягає нотаріальному посвідченню. Виникає питання щодо доцільності укладення договору у випадку створення фізичною особою-підприємцем такого господарства самостійно. Тому, на мою думку, необхідно внести зміни до ч.1 ст. 8-1 цього закону відповідно до яких обов'язковість укладення такого договору не поширюється на цей випадок.

По-друге, обов'язковість праці членів сім'ї ніяким чином не перевіряється і не підтверджується, а отже можливі випадки зловживань фермерами шляхом запису нібито членів сім'ї, а насправді до такої праці залучаються сезонні працівники, що дозволяється ст. 1 Закону. Тоді різниці між сімейним фермерським господарством і фермерським господарством взагалі фактично немає.

По-третє, відповідно до ч. 6 ст. 118 Земельного кодексу України однією з умов надання громадянам безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності для ведення фермерського господарства, є подання разом з відповідним клопотанням документів, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі. Отже, для отримання землі у власність необхідно,щоб хоча б один з членів сім'ї мав такий досвід чи освіту. З метою збільшення розміру земельної ділянки для ведення фермерського господарства,

кожен член сім'ї може отримати таку земельну ділянку, але тоді відповідно всім членам такої сім'ї потрібно відповідати вказаній вище умові щодо досвіду роботи або наявності освіти. Нещодавно був зареєстрований законопроект №7060 «Про внесення змін до Земельного кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо стимулювання створення і розвитку сімейних фермерських господарств та припинення корупційних зловживань у сфері розпорядження землями державної та комунальної власності» від 04.09.2017 р. в якому передбачається введення такого механізму надання земельних ділянок в оренду як аукціон. Безоплатне отримання ж земельних ділянок можливе тільки після закінчення строку оренди і в розмірі, що не перевищує 2,0 гектара (відповідно до ст.121, 31-1 проекту Закону України). Тобто, якщо зараз отримати безоплатно земельну ділянку у власність можна у розмірі земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради, то з впровадженням обмежень до 2 га необхідно буде більше ніж одна така ділянка для ефективного ведення фермерського господарства(для порівняння зараз таке обмеження у 2 га діє щодо особистого селянського господарства). Отже, впровадження таких обмежень, на мою думку, зменшить кількість бажаючих створювати сімейне фермерське господарство.

По-четверте, додаткова державна підтримка сімейних фермерських господарств, що була обіцяна внесенням змін до ч.5 ст. 9 Закону України «Про фермерське господарство» так і не знайшла свого втілення у Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України».

Отже, впровадження такої форми здійснення фермерського господарства в Україні як сімейне фермерське господарство є позитивним кроком у розвитку товарного сільськогосподарського виробництва. Але необхідним є доопрацювання деяких положень Закону України «Про фермерське господарство» від 19. 06. 2003 року, внесення змін що стосується додаткової державної підтримки сімейних фермерських господарств у Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06. 2004 року, а

також доробка проекту Закону України «Про внесення змін до Земельного кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо стимулювання створення і розвитку сімейних фермерських господарств та припинення корупційних зловживань у сфері розпорядження землями державної та комунальної власності» від 04.09.2017 року.

Пономаренко Валерія Олександрівна,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 4 курс, 13 група

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ КООПЕРАЦІЮ

Однією з найгостріших проблем в Україні залишається нерозвиненість кооперативного руху на селі, який сприяв би подальшому розвитку інфраструктури аграрного ринку, позитивно впливав на цінові коливання на продовольчому ринку, створював прозору мережу заготівлі та збуту сільськогосподарської продукції, виробленої дрібними сільгосптоваровиробниками – фізичними особами й особистими селянськими господарствами.

Оптимізація витрат дрібних сільгосптоваровиробників на придбання засобів виробництва, спрощення доступу до агросервісних послуг, ефективніше використання каналів збуту, організації зберігання, переробки продукції, і, як наслідок, підвищення доходів можливе лише через об'єднання їх у сільськогосподарські кооперативи.

Водночас формування кооперативної моделі розвитку сільського господарства стримується недосконалістю податкової, фінансово-кредитної політики держави щодо стимулювання діяльності дрібних виробників

сільськогосподарської продукції та створених ними сільськогосподарських кооперативів, недосконалістю механізмів надання їм державної підтримки та неузгодженістю чинної законодавчої бази.

Основним нормативним актом, яким визначаються умови створення й діяльності сільськогосподарських кооперативів, є Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997 р. Однак, чинний закон не дозволяє повною мірою реалізувати потенціал об'єднання сільгосптоваровиробників у сільськогосподарські кооперативи, а подекуди й блокує їх розвиток, а тому виникає необхідність вдосконалення законодавства про сільськогосподарську кооперацію.

На сьогодні у Верховній Раді України перебуває на розгляді проект Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» (реєстр. № 6527 від 31.05.2017 р.), яким відповідно до його преамбули, пропонується встановити правові, організаційні, економічні та соціальні основи функціонування сільськогосподарської кооперації, особливості утворення і діяльності сільськогосподарських кооперативів, їх об'єднань. На думку суб'єктів законодавчої ініціативи, викладеної в пояснювальній записці до цього законопроекту, його прийняття стимулюватиме розвиток існуючих та утворення нових сільськогосподарських кооперативів, збільшення їх ринкової частки у виробництві та реалізації сільськогосподарської продукції, що, у свою чергу, сприятиме посиленню конкурентоздатності малих та середніх виробників, зокрема, та соціальному розвитку сільських територій загалом.

У цілому необхідність подальшого вдосконалення законодавства, що регулює діяльність сільськогосподарської кооперації, можна підтримати, однак деякі положенні вказаного законопроекту потребують вдосконалення. Звернемо увагу на наступне.

Із законопроекту вбачається, що регламентування сільськогосподарської кооперації пропонується здійснюватися на підставі окремого законодавчого акту практично без зв'язку з положеннями загального Закону України «Про кооперацію» від 10.07.2003 р. Такий підхід не враховує того, що

сільськогосподарська кооперація є лише різновидом кооперації, у зв'язку з чим регулювання суспільних відносин у сфері сільськогосподарської кооперації має здійснюватися з урахуванням положень загального законодавства про кооперацію.

Серед ознак сільськогосподарського кооперативу, який здійснює свою діяльність без отримання прибутку, в законопроекті не підкреслено, що такий кооператив не має на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками, що є головною ознакою непідприємницького товариства.

Законопроект регламентує питання кооперативної освіти, зокрема здійснення заходів щодо навчання та підвищення кваліфікації членів сільськогосподарських кооперативів. Проте з аналізу Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. складно визначити місце кооперативної освіти в структурі освіти в Україні, у зв'язку з цим залишається невизначеним зміст терміну «навчання», тобто, чи йдеться при цьому про отримання спеціальної середньої або вищої освіти, чи лише про професійний розвиток працівників (Закон України «Про професійний розвиток працівників» від 12.01.2012 р.).

Згідно законопроекту центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну аграрну політику (Міністерство аграрної політики та продовольства України) «може заснувати агенцію сприяння розвитку сільськогосподарської кооперації». Іншими словами, вказаному Міністерству надається право вирішити самостійно засновувати чи не засновувати таку агенцію. Норми закону щодо діяльності органів державної влади не повинні мати диспозитивний характер, а звідси питання доцільності створення такої агенції необхідно вирішити безпосередньо у законі.

Незважаючи на викладене, прийняття розглянутого законопроекту є необхідним, це є певним кроком для вдосконалення регулювання діяльності сільськогосподарських кооперативів. При доопрацюванні проекту можна вирішити окреслені та інші проблеми нормативно-правового забезпечення функціонування сільськогосподарської кооперації в України.

Науковий керівник: д.ю.н., професор, В. Ю. Уркевич

Спіцина Л.В.

Заступник начальника управління – начальник відділу розвитку сільської місцевості, підприємництва та охорони праці управління розвитку рослинництва та сільської місцевості Департаменту агропромислового розвитку Запорізької облдержадміністрації

м. Запоріжжя, Україна

ПОНОВЛЕННЯ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ЗЕМЛІ З ОГЛЯДУ ВИМОГ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОРЕНДУ ЗЕМЛІ»

В умовах, коли законодавство максимально обмежує надання в оренду земельних ділянок державної і комунальної власності на неконкурентних засадах, є актуальним збереження існуючих орендних відносин, в тому числі через поновлення договору оренди землі. Але єдиний підхід до поновлення договору оренди земельної ділянки відсутній. Стаття 33 Закону України «Про оренду землі» дає ряд підстав для неоднозначної трактовки умов та порядку поновлення договору оренди землі.

Із внесенням змін до Закону України «Про оренду землі» (далі Закон) у 2011 році, терміни, які застосовуються в статті 33 Закону «поновлення договору», «переважне право орендаря на укладення нового договору», «продовження терміну дії» договору дають вважати їх тотожними, що є помилковим. Необхідно чітко розмежовувати дані поняття при застосуванні їх до земельних орендних відносин. Поновлення договору, переважне право орендаря на укладення нового договору, продовження терміну дії надають орендарю можливість продовження користування земельною ділянкою у термін, що перевищує визначений договором оренди. Але по своїй суті і механізму реалізації ці поняття не є тотожними.

Продовження терміну дії договору оренди передбачає внесення змін до діючого договору. Порядок продовження терміну дії договору оренди землі визначено окремою нормою Закону, Відповідно до статті 30 Закону, сторони досягають згоди щодо зміни істотної умови договору «строк дії договору» і укладають додаткову угоду до нього. Таким чином, внести зміни щодо продовження строку договору можливо виключно до чинного договору, термін дії якого не закінчився.

Щодо терміну «переважне право орендаря на укладення нового договору оренди землі», то воно може бути реалізовано після закінчення строку, на який було укладено договір оренди землі. Орендар, який належно виконував обов'язки відповідно до умов договору, має за інших рівних умов переважне право на укладення нового договору оренди. Коли договір припиняється, відбувається надання в користування об’єкту оренди з дотриманням всієї необхідної процедури реалізації переважного права орендаря на укладення нового договору. У разі недосягнення згоди сторін щодо умов договору, припиняється не договір, оскільки він уже припинений, а **орендар втрачає переважне право на його укладання**.

Саме така трактується реалізація переважного права наймача на укладення договору найму в статті 777 Цивільного кодексу України.

Поновлення договору оренди землі відбувається за таких умов: якщо орендар продовжує користуватися земельною ділянкою після закінченню строку договору оренди і за відсутності протягом одного місяці після закінчення строку договору листа-повідомлення про заперечення у поновленні договору оренди землі, такий договір вважається поновленим на той самий строк і на тих самих умовах, які були передбачені договором. Закон України «Про оренду землі» передбачає, що за умов, викладених у ч. 6 ст. 33, «договір оренди земельної ділянки **вважається поновленим».** Зазначена норма повністю відповідає статті 764 Цивільного кодексу України, де за таких же умов договір найму **вважається поновленим**. Суди, при прийнятті рішень щодо поновлення договорів оренди землі, застосовують термін «авоматичне»

поновлення. Крім вищезазначеного, законодавець не встановлює інших умов для визнання договору оренди поновленим.

Значним кроком для вірного застосування статті 33 Закону України «Про оренду землі», є викладена Верховним Судом України на засіданні Судової палати у цивільних справах 25 лютого 2015 року правова позиція, ухвалена постановою у справі № 6-219цс14, предметом якої був спір про визнання договору оренди землі недійсним, скасування його державної реєстрації та визнання договору оренди землі поновленим із попереднім орендодавцем.

Суд зробив наступний правовий висновок: стаття 33 Закону України "Про оренду землі" об'єднує два випадки пролонгації договору оренди. Частиною першою статті 33 цього Закону передбачено, що по закінченню строку, на який було укладено договір оренди землі, орендар, який належно виконував обов'язки за умовами договору, має переважне право перед іншими особами на укладення договору оренди землі на новий строк. Реалізація зазначеного переважного права на поновлення договору оренди можлива **лише за умови дотримання встановлених цією нормою певної процедури і строків** (частини 2-5 цієї статті).

Частиною 6 статті 33 Закону України «Про оренду землі» передбачена інша підстава поновлення договору оренди. а саме: у тому разі, якщо орендар продовжує користуватися земельною ділянкою після закінчення строку договору оренди і за відсутності протягом одного місяця після закінчення строку договору листа-повідомлення орендодавця про заперечення у поновленні договору оренди землі, такий договір вважається поновленим на той самий строк і на тих самих умовах, які були передбачені договором.

Ми в повній мірі підтримуємо такий підхід суду в частині розмежування понять «поновлення договору оренди землі» і «реалізація орендарем переважного права на укладення договору оренди землі», але не погоджуємося з тим, що, незважаючи на вищенаведене, судом застосовується термін «переважне право орендаря на поновлення договору оренди землі». Судом надається чітке розмежування понять і визначення різних умов для реалізації

орендарем права на поновлення та переважного права на укладення нового договору. В той же час в правовій позиції однією із умов **поновлення** договору заначається необхідність дотримання орендарем строків та процедури повідомлення про намір реалізувати своє **переважне право на поновлення** договору оренди на новий строк. Але ж частина 6 статті 33 Закону не містить необхідності завчасного повідомлення орендодавця про намір поновити орендарем договір оренди. В судовій практиці мають місце судові рішення, за якими відмовлялося в поновленні договорів оренди землі в разі не дотримання орендарем строків та процедури повідомлення про намір реалізувати своє переважне право на поновлення договору оренди на новий строк. Як вже зазначалось вище, поновлення відбувається виключно при настанні юридичних фактів, викладених в частині 6 статті 33 Закону, де не передбачена процедура повідомлення орендодавця про намір поновлювати договір оренди орендарем. Дотримання орендарем строків та процедури повідомлення про намір реалізувати своє переважне право на укладення договору оренди на новий строк передбачене частиною 2-5 статті 33 Закону для інших правовідносин, які в виникають по закінченню терміну договору оренди землі.

На нашу думку, не має права на існування термін «переважне право на поновлення». Поновлення того ж самого договору і реалізація орендарем переважного права на укладення нового договору оренди принципово різні за порядком реалізації і правовими наслідками.

Договір поновлюється виключно між сторонами договору орендарем і орендодавцем. Орендар, для якого договір поновлено, є єдиною особою, яка в подальшому буде використовувати земельну ділянку. В даному випадку інші особи, не можуть бути учасниками правовідносин, тому говорити про переважне право орендаря перед іншими потенційними користувачами при поновленні договору, не можливо.

Також в правовій позиції зазначено, що стаття 33 Закону України "Про оренду землі" **об'єднує два випадки пролонгації договору оренди**, з чим складно погодитись, адже за своїм змістом правова позиція розмежовує

процедуру поновлення договору оренди і реалізацію орендарем переважного права на укладення договору оренди землі. На нашу думку судом помилково застосовано термін пролонгація до переважного права на укладення нового договору орендарем. Пролонгація тотожна поняттю поновлення.

Правова позиція Верховного суду України визначає укладення сторонами додаткової угоди про поновлення договору оренди однією із обов'язкових умов для визнання договору поновленим, тоді коли відповідно до частини 6 статті 33 Закону, договір вважається поновленим без настання такої умови. Укладення додаткової угоди про поновлення договору оренди землі передбачено частиною 6 статті 33Закону і викликає ряд питань щодо юридичного значення та доцільності такої угоди. Адже при настанні визначених цією нормою юридичних фактів, договір оренди вже вважається поновленим без укладення додаткової угоди. Адже вона повинна бути укладена в місячний термін. З якої дати необхідно відраховувати цей термін, Закон замовчує. Аналізуючи частину 6 статті 33 Закону можна зробити висновок, що місячний термін для укладення додаткової угоди про поновлення розпочинається в день, коли договір вже вважається поновленим. Тобто через місяць по закінченню договору у сторін виникає обов'язок укласти додаткову угоду. Але про яке поновлення будуть домовлятися сторони, якщо договір вже поновлено автоматично? А якщо не домовляться про його укладення? А якщо в місячний термін додаткова угода не буде укладена, що, як показує практика, відбувається в переважних випадках? Так без укладеної додаткової умови договір є поновленим чи ні? На жаль, законодавець на відповіді на поставлені питання не надає. Позиція судів така, що в разі, якщо додаткова угода про поновлення договору оренди землі не укладена, сторона договору зобов'язана звернутися з позовом до суду, як того вимагає норма статті 33 Закону.

Крім вище зазначених проблем, які виникають при поновленні договорів оренди землі, існують питання, пов'язані із неоднорідним застосування судами нормативних актів, за якими визначається дата укладення договору оренди землі. Судами касаційних інстанцій надано правові висновки, в яких договір

оренди визнавався укладеним з дати досягнення сторонами згоди по істотних умовах договору, а не з дати його реєстрації. Також є листи Верховного суду України, рішення, роз'яснення, за якими договір оренди землі є укладеним з дати його реєстрації. Питання визначення дати укладення договору оренди землі постало в зв'язку з розглядом судами справ щодо поновлення договорів оренди землі.

На нашу думку, до 01.01.2013 року договір є укладеним виключно з дати його державної реєстрації. Згідно статті 18 Закону України «Про оренду землі», яка діяла до 01.01.2013 року, договір оренди землі набуває чинності після його державної реєстрації. Відповідно до частини 3 статті 640 Цивільного кодексу України, договір, який підлягає державній реєстрації, є укладеним з моменту державної реєстрації. На наш погляд іншого підходу до визначення дати укладення договору оренди землі, крім визначеного Законом не може бути.

З 01.01.2013 року договір оренди вже не підлягає реєстрації, а реєструється право оренди. Тому для визначення дати укладення договору оренди слід застосовувати частину 2 статті 640 Цивільного кодексу України «Якщо відповідно до акта цивільного законодавства для укладення договору необхідні також передання майна або вчинення іншої дії, договір є укладеним з моменту передання відповідного майна або вчинення певної дії». Статтею 17 Закону України «Про оренду землі» встановлено, що об'єкт оренди землі вважається переданим орендодавцем орендареві з моменту державної реєстрації права оренди, якщо інше не передбачено законом. Таким чином, аналіз зазначених норм дає право зробити висновок, що з 01.01.2013 року договір оренди є укладеним з дати реєстрації права оренди.

Таким чином, норма статті 33 Закону України «Про оренду землі» потребує внесення змін, приведення у відповідність до вимог Цивільного кодексу України. Зазначена норма повинна чітко розмежовувати умови та порядок реалізації орендарем переважного права на укладення нового договору оренди, визначати юридичні факти, за яким відбувається його поновлення, що

дасть можливість однакового її застосування для відносин найму (оренди) земельних ділянок та єдиної судової практики в справах про поновлення договорів оренди землі.

Норочевський Олександр Олександрович,
адвокат, радник з земельних та правових питань Громадської спілки «Аграрний союз України»,
аспірант відділу проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права Інституту держави і права ім. В.М. Корецького Національної академії наук України

ЄДИНИЙ МАСИВ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Правова категорія «єдиний масив земельних ділянок» є достатньо новою для українського законодавства. Вперше вона була запроваджена у 2015 році при доповненні новим абзацом статті 1 Закону України «Про землеустрій». Згідно ним, масив земель сільськогосподарського призначення – це сукупність земель та земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що складаються з сільськогосподарських та необхідних для їх обслуговування несільськогосподарських угідь (земель під польовими дорогами, меліоративними системами, господарськими шляхами, прогонами, лінійними об'єктами, об'єктами інженерної інфраструктури, а також ярами, заболоченими землями, іншими угіддями, що розташовані всередині земельного масиву), мають спільні межі та обмежені природними та/або штучними елементами рельєфу (автомобільними дорогами загального користування, полезахисними

лісовими смугами та іншими захисними насадженнями, водними об'єктами тощо) [1]. Її запровадження стало наслідком об'єктивних передумов, пов'язаних зі спочатку з масовим подрібненням (парцеляцією) сільськогосподарських угідь під час їх приватизації між членами колишніх колективних сільськогосподарських підприємств, а потім, при формуванні вітчизняної моделі сільськогосподарського виробництва, поверненню до форм використання, які існували раніше.

Справа у тому, що великі та середні сільгосптоваровиробники фактично використовують земельні ділянки саме єдиними масивами –полями в більш менш тому вигляді, який існував до приватизації. В умовах зрошення на півдні України, альтернативи використанню земель сільськогосподарського призначення не має.

Також необхідність запровадження такого правового інституту пов'язана з тим, що на сьогоднішній день в Україні діє мораторій на відчуження земель сільськогосподарського призначення, який унеможливлює впровадження класичних механізмів консолідації земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Як відмічає Куцевич О.П., на даний час в Україні недоцільно створювати правовий механізм для здійснення консолідації земель [2]. В свою чергу Кулинич П.Ф. вважає, що «формування єдиних земельних масивів з орендованих дрібних земельних ділянок та земельних паїв є тимчасовим вирішенням проблеми подрібнення сільськогосподарського земельного фонду країни [3].

З іншого боку, слід розуміти, що питання продовження чи закінчення мораторію, а також пошук оптимальної моделі ринку сільськогосподарських земель в Україні є досить складним. Помилка може бути загрозою для української державності. Тому подальший розвиток правового інституту використання земельних ділянок сільськогосподарського призначенням має в Україні достатні перспективи.

Однак, станом на сьогодні і в юридичній науці, і законодавстві України не має чіткого розуміння: чи є єдиний масив земельних ділянок самостійним об'єктом права землекористування чи ні?

Для того, щоб відповісти на це питання спробуємо спочатку визначитися з тим, що таке «об'єкт землекористування».

Об'єктом землекористування зазвичай вважається те, з приводу чого формуються і існують відповідні правовідносини … як форма реалізації суб'єктивного права [4]. У свою чергу, суб'єктивне право відкриває перед його володарем можливість чим-небудь володіти, користуватися, розпоряджатися, вести себе таким чином, щоб претендувати на дії інших [5] .

Тепер проаналізуємо, чи відповідає категорія єдиний масив земельних ділянок цьому визначенню.

Для того, щоб відноситися до об'єктів землекористування необхідно відповідати наступним ознакам:

1. Можливість володіння та користування ним як самостійною річчю – земельною ділянкою.

У своїй господарській діяльності землекористувач має можливість використовувати масив не як абстрактну суму земельних ділянок, що входять до його складу, а як самостійну річ, яка має характерні саме для неї особливі властивості (наприклад, комплекс технічних засобів зрошувальної системи).

2. Можливість виникнення суб'єктивного права землекористування з його використання у одного суб'єкта.

Використання єдиного масиву може бути наслідком реалізації суб'єктивного права лише одного його володільця (орендаря земельних ділянок, які виходять до його складу), який, в свою чергу має право вимагати певної поведінки від інших осіб (орендар від орендодавців та інших осіб).

Висновок. Враховуючи те, що єдиний масив земельних ділянок сільськогосподарського призначення відповідає вказаним вище критеріям – він є самостійним об'єктом права землекористування.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про землеустрій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/858-15.

2. Куцевич, Ольга Петрівна. Правові питання консолідації земель в Україні [Текст] : автореферат дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.06 / Ольга Петрівна Куцевич ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К., 2014. – С.13 .

3. Кулинич П.Ф. Консолідація сільськогосподарських земель в Україні (правові проблеми)/ П.Ф. Кулинич// Право України. – 2007. - №5 – С.47.

4. Земельне право: Підручник/За редакцією професора Шульги М.В. – Харків: Право, 2013. –С.146.

5. Теория государства и права: Учебник/ под редакцией Матузова Н.И. и А.В. Малько. –Москва:Юристъ, 2004. – С. 193

Шрамко Карина Олександрівна

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, ІПКОЮ, 4 курс, 13 група

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Сільський зелений туризм, за визнанням експертів Всесвітньої туристської організації, є одним із напрямків туристичної індустрії, що з початку XXI ст. динамічно розвивається. Ідеї щодо охорони навколишнього середовища стали надзвичайно популярними у багатьох сферах діяльності у західних країнах, а зараз охопили і туристичну галузь. Внаслідок цього серед масових туристів виник попит на види туризму, що є альтернативою масовому, – так звані "зелені подорожі".

Сільський туризм є одним із найбільш перспективних напрямків розвитку туристичної галузі і в Україні. Для цього наша держава має всі умови: природні (зокрема різноманітні і мальовничі ландшафти, клімат, унікальні

природні заповідники), культурні (наявність культурних та історичних пам'яток світового значення), етнічні (багаті народні звичаї, національна кухня).

Важливим фактом, який свідчить про необхідність розвитку даного напрямку туризму в нашій державі, є наявність соціально-економічного аспекту. На селі за останні два десятки років склалася складна економічна і демографічна ситуація, яка викликана дією таких чинників, як спад сільськогосподарського виробництва; зубожіння населення; міграція трудових ресурсів; зниження народжуваності; зростання рівня смертності.

Розвиток сільського зеленого туризму може розширити сферу зайнятості сільського населення і дати селянам додатковий заробіток та поліпшити їх соціально-економічний стан; створити можливості зайнятості сільського господаря не тільки у виробничій сфері, але й у сфері обслуговування.

Щодо тлумачення поняття сільського зеленого туризму то вважається, що найповнішим є визначення В.І. Лугового, котрий розуміє під цією категорією специфічну форму відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості а також культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону.

Однак, у законодавстві України сільський зелений туризм розглядається як одна із послуг, що може надаватися в рамках діяльності, яку здійснюють особисті селянські господарства. Тому вирішення комплексу організаційно-правових питань щодо розвитку сільського зеленого туризму необхідно розглядати через призму правового регулювання ведення особистих селянських господарств, правовий режим землі та майна цих господарств, а також основних засад їх діяльності.

Відповідно до Закону України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 року, суб'єктами діяльності у сфері сільського зеленого туризму можуть бути лише індивідуальні фізичні особи або ті, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають. Також, законом передбачається, що діяльність з надання зазначеними особами послуг у сфері

сільського зеленого туризму не є підприємницькою діяльністю. Тобто фізичні особи, які ведуть особисте селянське господарство і надають послуги у сфері сільського зеленого туризму, не підлягають державній реєстрації як фізичні особи-підприємці, а також не зобов'язані створювати юридичну особу.

Такий правовий статус фізичних осіб, що ведуть особисте селянське господарство, та правове регулювання туристичної діяльності у цих господарствах є важливим для вирішення питання щодо оподаткування одержаних доходів, пенсійного забезпечення і соціального страхування, надання кредитів на особливих умовах та отримання інших видів державної підтримки.

Розвиток сільського туризму в нашій державі може сприяти: 1) популяризації української культури; 2) поширенню знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України; 3) комплексному розвитку сільських територій і сільської інфраструктури, створенню нових джерел доходів сільського населення.

Сільський зелений туризм визнано окремим видом туризму, розвиток якого є пріоритетним напрямом державної політики, на що вказують статті 4 та 6 Закону України «Про туризм» від 15.09.1995 р.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)» від 15.03.2006 р. регулює порядок надання послуг щодо тимчасового проживання, особами, що здійснюють діяльність у сфері зеленого туризму.

Сьогодні в Україні сільський зелений туризм розглядається, як окремий вид відпочинку в сільській місцевості з можливістю ефективного використання природного, матеріального, трудового і культурного потенціалу регіонів. Тому, для забезпечення найбільш сприятливих умов діяльності у сфері сільського туризму, це питання має бути врегульовано спеціальним законом. Так у 2003 році був розроблений проект закону України «Про сільський та сільський зелений туризм», який пройшов у Верховній Раді України перше читання і був

прийнятий за основу, однак другого читання так і не відбулося щодо розгляду даного законопроекту.

Також Міністерство аграрної політики України відповідно до орієнтовного плану законопроектних робіт ще на 2009 рік спільно зі Спілкою сприяння розвитку зеленого туризму в Україні розробило проект закону України «Про аграрний туризм та агротуристичну діяльність», однак і цей законопроект не був прийнятий Верховною Радою України. Законодавче ж вирішення питань взаємовідносин у галузі сільського туризму та його популяризація сприятиме подальшому розвитку села та ринку туристичних послуг і дозволить зробити його більш прозорим і привабливим.

Науковий керівник: д.ю.н., професор, професор кафедри земельного та аграрного права НЮУ ім. Ярослава Мудрого Уркевич В. Ю.

Яковлева Альона Юріївна
НЮУ імені Ярослава Мудрого
ІПКЮ,4 курс, 6 група

ПРОБЛЕМА ЗАБЕПЕЧЕННЯ ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Найбільший конфлікт стосовно атомної енергій є дуже давнім . Мрії про використання цього виду енергії розвіялися, а небезпека яку воно несе наближається до свого апогею, оскільки проблема терористичних акцій з використанням такого виду енергії набуває нового масштабу . Мирне і не мирне використання атому, ставлення людства до них та попередження екологічних ризиків, які вони несуть, характеризують трансформацію політики ядерного потенціалу світу.

Герд Розенкранц, автор книги «Ядерна енергія: міф і реальність», зазначає, що спричинене людською діяльністю нагрівання атмосфери належить, без сумніву, до найбільших проблем 21-го століття. Це пояснюється тим, що атомна енергетика також сприяє появі парникового ефекту. Тут мова йде про

вуглекислий газ, який вивільняється під час видобутку і обробки уранової руди. Однак існує багато шляхів її подолання, що пов'язані з меншим ризиком, ніж атомна енергія. В свою чергу застосування атомної енергії не має великих шансів у майбутньому, оскільки подільні атомні елементи врешті скінчаться так само, як і викопне паливо, - вугілля, нафта чи природній газ.

Варто зазначити, що постійні геополітичні зміни породжують постійні виклики для держав, що виражаються в реальних загрозах можливостям виконання міжнародно-правових забов'язань в галузі ядерної енергетики. Безумовно прагнення держав мінімізувати існуючі ризики та активізувати діяльність міжнародних організацій, є схвальною, але досі є потреба у більш ефективних контрольних механізмах договірного і політичного характеру

М. Лисенко, в своїй статті «Питання нерозповсюдження в сучасному світі», говорить що активне дослідження ядерної теми в теоретичному і практичному аспектах вже в короткі терміни поставило перед людством проблему забезпечення безпеки при використанні ядерної енергії в мирних і військових цілях. Реакцією світової спільноти на мирне використання ядерної енергії стало створення в 1956 році Міжнародного агентства з атомної енергії (далі-МАГАТЕ). Метою цієї міжнародної організації, згідно зі ст. 2 Статуту, є досягнення більш швидкого і широкого використання атомної енергії для підтримання миру, добробуту, здоров'я людей у всьому світі. Агентство також слідкує, щоб допомога, яка надається під його наглядом та контролем, не була використана іншими державами у міліарній сфері.

Герд Розенкарц доводить думку, що неупереджена переоцінка всіх аспектів атомної енергії приводить сьогодні, як і на початку 21 століття, до однозначного висновку. У цілому він звучить так само, як і 30 років тому: ризик катастроф, які зробили тоді атомну енергію найбільш суперечною формою виробництва енергії, нікуди не зникли. Нові терористичні небезпеки категорично виключають поширення цієї технології в нестабільних регіонах світу. Глобальна розбудова ядерного виробництва енергії призвела б до дефіциту палива уран ще скоріше, ніж збереження Status quo, або до

масштабної переорієнтації на технологію розмножування. Це означало б остаточний перехід атомної технології на так званий плутоніумний шлях. Він в свою чергу підвищив би ризик катастрофічних аварій, терористичних атак та поширення ядерної зброї до нового, ще більш критичний рівень. Не в останню чергу з цієї причини майже всі держави після перших невдач на цьому шляху у минулому відмовились від цього варіанту. З технологією розмноження чи без неї, залишається невирішеною і проблема захоронення ядерних відходів. Вирішення має бути знайдено вже тому, що ці відходи реально існують і їх треба десь надійно зберігати і захоронювати. І тому неприпустимо ще більше загострювати цю загальнолюдську проблему шляхом збільшення обсягу відходів.

Країни ЄС працюють у напрямі створення комплексної і розвиненої мережі об'єктів розміщення відходів з урахуванням передових наукових та економічних технологій. Оскільки не заборонено захоронення відходів, а лише недбале поводження з ними та їх несанкціоноване розміщення. Зусилля Європи спрямовані на врегулювання відносин, пов'язаних з проблемами стосовно поводження з відходами, а також системою заходів щодо організаційно-економічного стимулювання ресурсозаощадження. Основними принципами яких є мінімізація утворення, максимальна утилізація, забезпечення повного збирання і своєчасного знешкодження відходів від- повідно до вимог екологічної безпеки. Важливим аспектом поводження з відходами є застосування сучасних методів їх ідентифікації, класи фікації, паспортизації з метою визначення високоефективних технологій поводження з ними відповідно до стандартів ЄС

У Декларації про суверенітет від 16 липня 1990 року « Екологічну безпеку» було виділено в окремий розділ, тобто обов'язок забезпечення такої безпеки був визначений одним з пріоритетних напрямів розвитку країни. Ці положення повною мірою поширюються на ядерні та радіаційну безпеку як складові екологічної безпеки.

Європейський Союз (далі –ЄС), у листопаді 2002 року схвалив пропозиції щодо нового "ядерного пакету" Євроатому, які затверджують існуючі на сьогоднішній день стандарти з безпеки і моніторингу згідно принципам і положенням МАГАТЕ, а також Асоціації з ядерного регулювання Західної . Ці пропозиції містять також вимоги, щоб кожна країна-член ЄС мала свій власний незалежний орган нагляду і була б членом загальноєвропейської системи контролю, яка б "наглядала за наглядачами". Пропозиції також охоплюють план створення, управління та використання фонду зі зняття з експлуатації ядерних установок, який повинен гарантувати, що процес утилізації буде проходити "таким чином, що населення та навколишнє середовище будуть захищені від радіації". Пропонується також директива в галузі поводження з радіоактивними відходами, згідно з якою країни-члени ЄС повинні будуть визначити як пріоритетне питання геологічного поховання високорадіоактивних відходів, до 2008 року визначать потенційні місця їхнього поховання, а до 2018 року повністю підготувати їх до експлуатації. Також від членів ЄС вимагається до 2013 року повне забезпечення функціональними сховищами низькорадіоактивних відходів.

Вимоги ЄС до рівня ядерної безпеки країн-кандидатів ґрунтуються на двох головних засадах: країни-кандидати мають досягти рівня ядерної безпеки, прийнятого в країнах-членах; вимоги до країн-кандидатів не повинні бути вищими, ніж вимоги до країн - членів ЄС. Вимога підвищення рівня ядерної безпеки конкретизується переважно на підставі положень Конвенції про ядерну безпеку. Рівень вимог до кожної країни є різним - від імплементації загальних рекомендацій стосовно ядерної безпеки до виведення з експлуатації АЕС.

Отже, хоч законодавство України і відповідає Європейському , але важливим залишається питання кодифікації актів у сфері використання ядерної енергетик та радіаційної безпеки. Практичне сприяння з боку держави та міжнародного співтовариства, вирішення нагальних проблем зі зберігання відходів та спроби мінімізації їх наслідків для унікального навколишнього середовища нашої країни. Також важливо зазначити, що хоч в Україні розвиток

енергозберігаючих технологій є пріоритетним напрямом розвитку науки, технології і техніки. Тобто зараз , більшість зусиль та коштів потрібно вкладати саме в розвиток модернізацію цієї сфери, та перехід на альтернативн види енергії, що в свою чергу покращить не лише екологічне, а й матеральне становище країни.

Секція історії держави і права України та зарубіжних країн, політології та філософії

Зубова Аліна Олегівна
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
факультет публічного права та адміністрування, 2 курс, 1 гр.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕТНОСОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Етносоціальні процеси є загальносвітовими, тому природно, що вони не оминули й нашої держави. На території України згідно з останніми даними статистики зараз проживає 42,6 млн. осіб, які відповідно до Конституції України являють собою український народ. Він складається з представників понад 130 національностей, майже 78% складає титульна нація – українці.

В останні роки значно загострилася проблема скорочення чисельності корінних (автохтонних) етносів України, до яких відносяться кримські татари, русини, караїми та кримчаки, яких з кожним роком в країні стає все менше. Причинами такого скорочення фахівці вважають:

- незавершеність процесу облаштування депортованих у минулому за етнічною ознакою кримськотатарського народу та осіб інших національностей;

- збереження високих темпів мовної і культурної асиміляції переважної більшості національних спільнот у бік російських мовних і культурних зразків;

- наявність розбіжностей в інтересах і потребах різних етнічних спільнот з ознаками міжетнічної конфліктогенності;

- недостатня залученість корінних народів і національних меншин у процес прийняття життєво важливих для них рішень;

- відсутність системи фахової підготовки службовців, відповідальних за здійснення державної етнонаціональної політики;

- непрозорість використання бюджетних коштів, що виділяються на реалізацію заходів державної етнонаціональної політики;

- відсутність ефективної координації заходів по реалізації державної етнонаціональної політики в системі органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Зазначені причини можуть призвести до вимирання нетитульних етносів на території України, а поширення еміграційних настроїв в середовищі етнічних населень викликає їх пасивність щодо розбудови в Україні громадянського суспільства та посилює процеси нелегальної міграції на (і через) територію України.

Ми вважаємо, що для оптимізації етносоціальної політики України необхідно забезпечити:

- врегулювання правового статусу корінних народів; реалізацію конкретних заходів задля збереження і підтримання етнокультурних потреб народів, що зникають;

- створення умов для вільного розвитку мов національних меншин та корінних народів України та їхнє функціонування відповідно до чинного законодавства;

- соціальну, політичну, культурну та мовну інтеграцію в українське суспільство репатріантів та представників інших етнічних груп;

- створення умов для повернення на територію держави осіб, що беруть участь в нелегальній трудовій еміграції.

Це є дуже важливим завданням, оскільки саме представники автохтонних етнічних груп представляють «золотий етнічний фонд» України. Збереження етнічної самосвідомості, культури, мови цих людей є моральним обов'язком українського суспільства, в першу чергу, українських діячів культури і освіти та політиків.

Науковий керівник – д. соц. н., професор Погрібна В. Л.

Мальчик Оксана Миколаївна,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
юридичний факультет 3 курс, 1 група

ДЕРЖАВНИЦЬКІ ІДЕЇ Я. БОГДАНА

Витворення української держави було одним із найактуальніших питань в історії української правової та політичної думки протягом минулого століття. До нього зверталися як державні, політичні, громадські діячі, правники часів Центральної Ради, Гетьманату, Директорії. Це питання також піднімалося членами Організації українських націоналістів. Так в лютому 1943 р на ІІІ Надзвичайному великому Зборі ОУН постало питання про створення власної держави – Української Самостійної Соборної Держави. Одним із активних членів ОУН був Я. Богдан псевдонім Всеволод Рамзенко. Свої погляди щодо майбутнього України він виклав у брошурі «Чому ми за Українську Самостійну Соборну Державу?» [3]

У цій брошурі Я.Богдан обгрунтовує причини створення Української держави, яка мала гарантувати вільний розвиток українського народу, його економічне, політичне та культурне зростання. Саме це завдання було головним в діяльності ОУН і УПА.

Держава на думку Ярослав Богдан – це організація, яка охоплює всіх людей, що живуть на якомусь просторі землі. Національна держава являє собою організацію, що обіймає один цілий народ. Держава дбає про добробут свого народу. Вона слідкує за порядком.

В даній брошурі Я.Богдан відповідає на питання чому національно-визвольний рух бореться за українську державу? Він вказує, що в Україні, на українській землі, серед українського народу має право діяти українська держава [1,с.2-6].

Всі установи в Україні мають бути українськими. Армія має складатися з українців, командирами в ній мають бути також українці. Суди і прокуратура також мають складатися з українців. Всі школи в Україні мають бути

українськими, де українці вчителі будуть навчати українською мовою. Всі державні службовці мають бути українцями. Всі робітники на фабриках, заводах, шахтах мають бути також українцями. Це ж стосується і залізниць, суден, пошти, радіокомітетів і всіх сфер державного життя. Лише тоді держава буде українською. Що ж стосується національних меншин, що проживатимуть в Україні, то вони матимуть такі самі права як і українці, при умові якщо не будуть шкодити Україні».

Далі Я. Богдан вів мову про незалежність, стверджував, що незалежність України означає не залежати від жодної держави. В справи української держави не має права втручатися жодна держава. Я.Богдан вказував на те, що більшовики не мають права заперечувати право українського народу на власну державу. Більшовики стверджували начебто вини для українського народу створили УССР. Однак УССР, на думку Я. Богдана, не є самостійною [1, с.2].

Я.Богдан наполягав на тому, що українському народу необхідно відокремитися від своїх сусідів, не можна з своїми сусідами вступати ні в які спілки-федерації. Він навів приклад з історії України, а саме: що колись в XIV ст. українці об'єдналися з поляками та литовцями в результаті чого поляки поневолили і українців і литовців. Зараз більшовики роблять те ж саме, підкреслює Я.Богдан, тому український народ повинен боротися за свою самостійність, відокремитися і створити власну державу [1, с.3].

Далі в збірці йде мова про те, що українська держава має охоплювати українські етнографічні землі. Наголошується на тому, що «ані клаптика своєї землі не віддасть український народ своїм зухвалим неситим сусідам» [1,с.3]. Я.Богдан вказує на те, що більшовики відрізали багато української землі і віддали полякам, білорусам, а найбільше забрали собі. Це є злочин проти українського народу. Тому український народ має докласти всіх зусиль аби за межами наших кордонів не залишилося ані клаптика українських земель. А це значить що українська держава має бути соборною. Так як українці становлять один народ, так і єдиною самостійною неподільною має бути і українська

держава. Загалом, Я. Богдан стверджував, що УССД є державою, в якій народ існує для держави, а держава для народу [1,с.13].

Таким чином, можемо підсумувати, що Я.Богдан, як «друкований голос» ОУН, був палким прихильником самостійної української держави. В майбутньому українську державу він бачить вільною, соборною, незалежною державою. Цих позицій притримувалися також члени Організації українських націоналістів. Ті хто притримувались революційних позицій та силових методів витворення УССД пішли за С. Бандерою, решта, противники збройних методів витворення самостійної української держави приєдналися до А.Мельника. Загалом же державницькі ідеї Я.Богдана викладені в брошурі «Чому ми за Українську Самостійну Соборну Державу?» стали орієнтиром на шляху до здобуття незалежності України.

Науковий керівник: Протосавіцька Л.С., к.і.н. доцент кафедри теорії та історії держави і права НУБіП України

Список використаної літератури:

1. Всеволод Р. Чому ми за Українську Самостійну Соборну Державу? / Рамзенко Всеволод. – 1951. – С. 18.

2. За що нам боротися?// За самостійну Україну. – 1943. – №7. – С. 8.

3. Ніколаєва Н. Ярослав Богдан – «Всеволод Рамзенко»: підпільник та публіцист ОУН [Електронний ресурс] / Наталія Ніколаєва. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: https://goo.gl/9i2Q3o.

Цибулько Андрій Володимирович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 2 курс, 21 група

СВОБОДА СЛОВА ТА ЦЕНЗУРА В УКРАЇНІ

Свобода слова – одна з демократичних свобод. Вона полягає у можливості будь-якої людини вільно висловлювати свої думки. Свобода слова в Україні гарантується низкою міжнародних та державних актів, таких як Загальна декларація з прав людини (стаття 19), Конституція України (далі КУ) (стаття 34).

Протягом 12 років після створення незалежної України законодавством не було визначено поняття «цензура», хоча в статті 15 КУ вже було вжито цей термін. Лише після парламентських слухань «Проблеми інформаційної діяльності, свободи слова, дотримання законності та стану інформаційної безпеки України» стало зрозумілим необхідність окреслити визначення в законодавстві. На сьогодні, у статті 24 Закону України «про інформацію» вказано наступне: забороняється цензура - будь-яка вимога, спрямована, зокрема, до журналіста, засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, керівника, розповсюджувача, узгоджувати інформацію до її поширення або накладення заборони чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації.

В сучасному світі слід розуміти, що цензура є обмеженням свободи слова, свідоме позбавлення права громадян висловлювати свої думки будь-якими способами (телебачення, друковані видання, інтернет-ресурси). Держава за допомогою законодавства самостійно вирішує, яка інформація є шкідливою, та встановлює санкції за його порушення, таким чином, встановлюється цензура.

В Україні найбільш поширеними типами цензури є:

- перешкоджання поширенню інформації (ролик курйозного випадку з президентом, коли під час спільного з Дмитром Медведєвим покладання квітів

до Могили невідомого солдата в київському Парку Слави на Януковича впав вінок, заборонили в найбільшій в СНД соціальній мережі «ВКонтакте», а також сервісах «Яндекс». Журналісти «5 каналу» та телепрограми «Шустер LIVE» на каналі «Україна» заявили про заборону Адміністрацією Президента поширювати відео з інцидентом);

- замовчування інформації (цензурування підручників з історії для середніх шкіл. У 2010 році з підручника історії, серед інших змін, було вилучено згадку про героїв Крут та Помаранчеву революцію);

- залякування журналістів (міжнародна організація «Репортери без кордонів» заявляє про погіршення стану свободи слова в Україні після приходу нової влади 2010 року в Україні).

Яскравим прикладом обмеження свободи слова є нещодавня заборона російських інтернет-ресурсів таких як «Мэйл.ру груп», «ВКонтакте», «Яндекс», «Яндекс.Україна», а також низка компаній-розробників програмного забезпечення та айті-компаній, у тому числі «Лаборатория Касперского», «Доктор Веб», 1С та інших. На нашу думку, встановлення таких заборон, тим паче в сфері ІТ технологій не є результативною, адже, по-перше, існує низка програм для відновлення доступу до заборонених сайтів, які стали широко популярними серед українців, по-друге, пропагандисти можуть знайти інші способи впливу на свідомість українців, по-третє, почавши з іноземних ресурсів, згодом можуть взятись і за опозиційні українські.

Керівник відділу преси та інформації представництва ЄС Юргіс Вільчинскас прокоментував дане блокування наступними словами: «Ми визнаємо, що захист національної безпеки є прерогативою українського уряду», – і додав, що те, що Україна стала об'єктом численних кібератак та дезінформаційних кампаній не є достатніми аргументами. «Тим не менш, ми очікуємо, що влада має гарантувати, що обмежувальні заходи, ухвалені з міркувань нацбезпеки, не мають негативного впливу на фундаментальне право на свободу вираження думки», – сказав Пан Вільчинскас.

Чи є обґрунтованим з точки зору законодавства блокування вищеперерахованих ресурсів? Стаття 34 КУ встановлює, що «здійснення цих прав (свободи слова) може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.» Отже, блокування відповідає вимогам законодавства, але, на нашу думку, не було враховано, що деякі ресурси мають розважальний характер, на основі інших створена низка українських груп та спільнот.

Підсумовуючи вище написане, можна сказати, що здійснення контролю за інформацією притаманне будь-якій державі, але, на нашу думку, слід чітко встановити які саме дії можуть бути кваліфіковані як ті, що несуть загрозу національній безпеці, територіальній цілісності, громадському порядку та ін. Також, необхідно вжити заходів, щодо уникнення впливу на ЗМІ.

Шестопал Кира Егоровна
Национальный юридический
университет им. Ярослава Мудрого
хозяйственно-правовой факультет,
3 курс, 2 группа

ДОПУСТИМО ЛИ УБИЙСТВО ЧЕЛОВЕКА ПО ЕГО ЖЕЛАНИЮ: ФИЛОСОФСКИЙ АСПЕКТ?

Затронутая тема довольно противоречива, так как в научном мире, так и в обществе, не существует единого мнения на этот счет. Даной проблеме уделяли внимание такие ученые как: Кассихина Н.М, Конюшкина Ю.А, Маленина М.Н,

Трушкевич А.А.. Указанную проблему можно рассматривать, как с точки зрения морали, так и сточки зрения религии.

Как надо понимать выражение «убить человека по его желанию»? Иными словами — облегчить его участь, избавить от тягостей, которые обременяют его душу или от невыносимой физической боли.

Если провести аналогию, то это можно назвать своеобразной формой суицида.

Добровольное лишение себя жизни, даже если оно представляет собой бегство от страданий, всегда воспринималось как тяжелейший грех, который Церковь на земле уже не может отпустить, так как любой грех отпускается только при покаянии.

Самоубийство, как грех состоит из двух составляющих: 1) самого факта убийства; 2) слабости души.

По церковным канонам, самоубийц и даже подозреваемых в самоубийстве не отпевают в храме. Самоубийц не хоронят на кладбищах около церквей.

То есть с точки зрения религии подобный «акт доброй воли» не допускается.

При этом в данном контексте важно отметить, что имеется в ввиду угнетенное состояние человека, которое не связано с фактом наличия у последнего неизлечимой болезни, так как в последнем случае присутствует очень спорный вопрос.

В данном случае мы говорим про эвтаназию — практика прекращения жизни человека, страдающего неизлечимым заболеванием, испытывающего невыносимые страдания.

В переводе с греческого «эвтаназия» — это «благая смерть».

В практике зарубежных стран эвтаназия занимает одну из лидирующих проблем. Все больше стран начинают легализировать данную процедуру.

В 2002 году первой страной, которая легализировала эвтаназию, стала Нидерланды. Указанный закон про легализацию эвтаназии устанавливает определенные критерии, при соблюдении которых вообще можно говорить про

эвтаназию, а именно врач обязан: - убедиться, что просьба пациента является его добровольным и обдуманным решением; - удостовериться, что страдания пациента невыносимы и нет никакой вероятности улучшения состояния его здоровья; - проинформировать пациента о состоянии его здоровья на данный момент и сообщить дальнейший прогноз; - прийти вместе с пациентом к выводу, что нет другой альтернативы эвтаназии; - дополнительно проконсультироваться с одним независимым специалистом; - предоставить надлежащее медицинское обслуживание и уход при осуществлении эвтаназии. [1]

Следующей страной была Бельгия. В Бельгийском законе указываться такие же требования, как и в Нидерландском законе. Разница лишь в том, что закон в Нидерландах устанавливает возрастные ограничения и особенности реализации данной воли в зависимости от возраста пациента, а закон в Бельгии касательно возраста, речь идет лишь об эмансипированном младшем возрасте, без четкого определения данной категории.

При этом следует отметить, что в октябре 1987 года в Испании 39 Всемирная медицинская ассамблея приняла Декларацию об эвтаназии. В этой декларации подобная процедура была признана не этичной. [1]

С рождения каждый человек обладает правом на жизнь. А есть ли у него право на смерть? Для неизлечимых людей с невыносимыми страданиями угол этого вопроса всегда острый. Что такое эвтаназия? Выход из безвыходной ситуации? Или ее легализации сродни легализации самоубийств? Свои ответы есть у закона, церкви, медиков, юристов… И пока вопрос эвтаназии будет оставаться вопросом морали, этики, а не просто способом избавления от страданий тяжелобольного человека (хорошим или плохим способом), ответы будут неоднозначными.

Это будет вечный вопрос: «Можно ли убить человека по его желанию?». И ответа на этот вопрос нет. Так как, сколько людей, столько и ответов

Рассмотрев указанный вопрос с точки зрения религии, можно прийти к выводу, что нельзя убить человека по его собственному желанию, так как это

считается смертный грех, как и для того, кто просит о смерти, так и для того, кто посмел поднять руку на убийство, подлежащее уголовной ответственности, которое заключается в лишении жизни человека, с целью освобождения его от невыносимых страданий.

С юридической стороны, эвтаназия — это преступление.

Аргументы, которые можно выдвинуть, следующие:

1. Как правило, лица, в адрес которых поднимается этот не легкий вопрос, в 90% случаев, человек не может ответить адекватно, поскольку его воля сломлена и адекватно рассуждать он уже едва ли может. И решение может быть не взвешенным и поспешным.

2. С религиозной стороны жизнь — это дар. И не людям решать отобрать жизнь или нет.

3. Данный вопрос о легализации эвтаназии, очень сильно повлияет на общественное сознание.

4. Возможны злоупотребления в данной области. Возможность врачебной ошибки. Крайний аспект, является самым важным, поскольку врач, дав клятву Гиппократу, обязуется не навредить больному. И врач обязан использовать все методы для поддержания больного.

Опасность легализации эвтаназии в Украине на сегодняшний момент обусловлена следующими причинами:

1. Очень высокий уровень преступности. В такой ситуации эффективная защита пациента сводится к нулю.

2. Нехватка юристов в области медицинского права, способных защищать больных людей.

3. Благодатная почва для черных трансплантологов.

4. У судов нет опыта слушания дел, которые затрагивают данную проблематику. А у пациентов и врачей нет опыта отстаивать свои права через суд.

Если в праве нет никаких отсылок к данной проблематике, это не значит, что ее нет. Поэтому вопрос остается открытым. Так как это проблема

современного мира, к нему будут возвращаться снова и снова. Однако подобному явлению не стоит плодиться, так как в таком случае это будет благодатной почвой для черных трансплантологов и обычных убийц.

Секція конституційного права

Бондарук Катерина Валентинівна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 2 курс, 18 група

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ДОСТУПНИМ ЖИТЛОМ В УКРАЇНІ

Питання доступності житла в Україні завжди було нагальним. І на сьогоднішній день його вирішення залишається актуальним для нашого суспільства. Право на житло визнається одним із ключових на невід'ємних прав людини, яке закріплено в Конституції України та міжнародно-правових документах.

Серед науковців,які досліджували проблему доступності житла, слід вказати: В. Бабаєва, В. Бідака, М. Головатий, Т. Завора, В. Куценко, Л. Левіта, Л. Мусіна, С. Ніщимна, Н. Олійник, О. Сударенко, Н. Шуст та ін.

Статтею 47 Конституції України передбачено право кожного громадянина України на житло та створення державою умов, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону. Громадяни України мають право на одержання у встановленому порядку житлового приміщення у будинках державного житлового фонду, у будинках громадського житлового фонду та фонду житлово-будівельних кооперативів.

Забезпечення житлом громадян в Україні не втрачає актуальність з року в рік, а навпаки, з посиленням економічної кризи зростає. На початку 2015 року на поліпшення житлових умов в черзі знаходилося понад 650 тисяч сімей. Полегшити умови їх проживання могли б державні програми. Проте, за даними Держстату, на початку року в квартирному обліку знаходилося 657, 2 тис. сімей,

з них мешканці гуртожитків становили 107,4 тис. (16,3%), молоді сім'ї – 68,1 тис. (10,4%).

На даний момент в Україні діють дві бюджетні житлові програми щодо забезпечення доступним житлом громадян, які приймалися з головною метою - вирішення житлових проблем населення України, а саме: державна програма забезпечення молоді житлом на 2013-2017 роки та державна цільова соціально-економічна програма будівництва (придбання) доступного житла на 2010-2017 роки.

За період існування незалежної України була сформована досить грунтовна законодавча база, що регулює житлові відносини. Проте, Житловий кодекс на сьогоднішній день застарів, житлові програми фактично існують лише на папері.

Закон України «Про будівництво доступного житла» визначає, що доступне житло – це житло, яке може бути побудоване або придбане громадянами, котрі потребують поліпшення житлових умов відповідно до законодавства, за власні кошти, з наданням таким громадянам державної допомоги. Указ Президента України "Про заходи щодо будівництва доступного житла в Україні та поліпшення забезпечення громадян житлом" також зазначає, що доступне житло повинно бути не дорогим, і яке спроможне придбати громадяни з невисоким рівнем доходів, що потребують поліпшення житлових умов.

Як зазначає О. Більовський, хоча на сьогоднішній день і реалізується багато програм забезпечення житлом окремих категорій громадян, таких як військовослужбовці, малозабезпечені, молоді сім'ї, інваліди I і II груп, вагітні жінки і т. д., проте через високу вартість житла та недостатній обсяг коштів, що виділяються державою, ефективність цих програм є досить низькою. У листопаді 2009 року Кабінет Міністрів України прийняв Постанову «Про затвердження Державної цільової соціально - економічної програми будівництва доступного житла на 2010–2017 роки» № 1249. Програмою передбачено спільну участь громадян і держави у фінансуванні будівництва доступного житла, за схемою 70/30. Виконання цієї програми дасть змогу

забезпечити житлом майже 266 тис. сімей. Очевидно, що виконання данної програми має позитивно вплинути на роботу будівельної галузі. Державна допомога у розмірі 30 % має підвищити платоспроможність середнього класу і зможе дати будівельним компаніям можливість завершити житлові помешкання на високому рівні готовності. Але якщо економічна раціональність здійснення Державної цільової соціально-економічної програми будівництва доступного житла на 2010 – 2017 роки не ставить під сумнів, то її соціальна ефективність видається сумнівною. Однією з причин низької соціальної ефективності є вкрай недостатній рівень соціальної доступності: скористатися програмою зможуть лише сім'ї з високим рівнем доходів. Певно, що абсолютна більшість сімей може мобілізувати необхідні суми лише за допомогою іпотечних кредитів. Для України такий шлях вирішення житлової проблеми є економічно неможливим. Однак це не означає, що держава не може допомогти громадянам. Можливо, держава зможе взяти на себе фінансування будівництва, і через кілька років, побудоване житло, за державні кошти, вона змогла б здавати в оренду, громадянам, які потребують поліпшення житлових умов.

Також, однією з проблем сучасного житлового законодавства є недостатня сформованість нормативно-правового масиву, який з часом може бути кодифікований. Слід спочатку впорядкувати чинну базу законодавства, а потім заповнити прогалини, які утворилися в житловому законодавстві, й тільки після цього ми зможемо говорити про вдосконалення життя громадян.

Тому, виконання програм забезпечення доступності житлом є одним з пріоритетів державної житлової політики, що силами виконавчих органів потребує реалізації, необхідність у вдосконаленні стану системи та приведення її до міжнародних стандартів. Так як, передумовою соціальної та економічної стабільності країни, важливим показником підвищення якості життя населення та результативності державної житлової політики є реалізація забезпечення доступності житла для громадян.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент В.І. Ковтун

Війтова Діана Сергіївна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 2 курс, 3 група

ГРОМАДЯНСТВО В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Громадянство є важливим правовим інститутом, що регулює передусім правовідносини конкретного індивіда із державою. Як правило, більшість громадян України набувають громадянство за народженням – автоматично та без додаткових процедур. Однак, законодавство передбачає особливий порядок прийняття до громадянства тих, хто виявив таке бажання, але раніше перебував у громадянстві чи підданстві іншої держави. Історично Україна дотримувалась не надто виваженої політики у питаннях громадянства. Прикладом цього є надання після розпаду СРСР громадянства України всім особам, які на момент набрання чинності Законом України «Про громадянство України» проживали в Україні і не були громадянами інших держав, без встановлення для них будь яких критеріїв.

Протилежним у цьому питанні є досвід Естонії та Латвії, які за законом про громадянство відмовили автоматичному набутті громадянства, особам, які переїхали до балтійських республік після липня 1940-го. Для цього їм потрібно вивчити національні мови, історію та гімн країн проживання.

На сьогодні, стаття 9 Закону України «Про громадянство України» передбачає умови вступу до українського громадянства. Ними є:

- ✓ Визнання і дотримання Конституції та законів;
- ✓ Відсутність іноземного громадянства, що підтверджується декларацією, або зобов'язання про його припинення;
- ✓ Проживання на території України протягом останніх п'яти років;
- ✓ Володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування;
- ✓ Наявність законних джерел існування.

Пропонуємо оцінити ефективність та достатність окремих критеріїв для набуття статусу громадянина України.

Так, умова щодо тривалості проживання на території України є м'якою в порівнянні із досвідом країн Європи. Для прикладу, тривалість проживання на території Іспанії та Італії складає десять років, у Норвегії встановлено вимогу семирічного проживання. Враховуючи динаміку змін та розвитку українського суспільства, постає питання про доцільність продовження терміну проживання для кращої соціальної та ментальної адаптації майбутніх громадян. Окрім цього, можливість набуття громадянства у дворічний термін, шляхом укладення шлюбу, відкриває простір для зловживань та поширення фіктивного укладення шлюбів.

Умова щодо знання української мови на рівні, достатньому для спілкування є недостатньою для забезпечення передумов належної інтеграції майбутнього громадянина до українського соціуму. Набувши українського громадянства, особа отримує змогу брати участь у формуванні майбутнього вектору розвитку держави, а це потребує глибинного розуміння сутності та процесу формування і становлення України як держави. Тому, на наш погляд, доцільним та необхідним є впровадження іспиту із знання історії України.

Важливим також є цілісне уявлення особи про функціонування державного апарату. Це забезпечить передумови для належного здійснення ними своїх прав у подальшому. А тому необхідними є також знання основ законодавства та державного устрою України. Досвід включення до іспиту на громадянство знань з історії та політичного устрою застосовується, зокрема, у Сполучених Штатах Америки та Іспанії.

Таким чином, доходимо до висновку про те, що процедура прийняття до громадянства має важливе значення. Наявний законодавчий механізм, залишає поза увагою чимало чинників, що є важливими для майбутніх громадян України та членів українського соціуму.

Науковий керівник : к. ю. н., доцент Кушніренко О. Г.

Ворона Вікторія Олексіївна
к.пед.наук, старший науковий
співробітник відділу економіки
вищої освіти Інституту вищої освіти
НАПН України

ПРАВОВІ РЕГУЛЯТОРИ ЕКОНОМІЧНОГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ВИЩУ ОСВІТУ В УКРАЇНІ

Особливістю економічних відносин у сфері вищої освіти України є те, що Конституцією України (Конституція) у ст. 53 щодо вищої освіти встановлено: «Кожен має право на освіту…Держава забезпечує доступність і безоплатність…вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; … Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі[1]. Офіційне тлумачення і роз'яснення положень ст. 53 Конституції сформульоване у Рішенні Конституційного Суду України (Рішенні КСУ) від 04.03.2004 р. № 5-рп/2004[2].

Економічна діяльність у сфері вищої освіти здійснюється відповідно до засад регулювання економічних відносин у суспільстві, встановлених Конституцією, Рішенням КСУ, Кодексами України Господарським, Цивільним, Бюджетним, Податковим, Трудовим; та засад регулювання системи вищої освіти України: Законами України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів», «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про публічні закупівлі»; Постановами КМУ № 306 «Про затвердження Порядку формування державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів», № 346 «Про затвердження

[1] Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) URL:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print1476768066815740

[2] Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини третьої статті 53 Конституції України (справа про доступність і безоплатність освіти) URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-04

Методики розрахунку орієнтовної середньої вартості підготовки одного кваліфікованого робітника, фахівця, аспіранта, докторанта», № 363 «Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів»; Наказом Мінекономіки України № 305 «Про затвердження Методики формування середньострокового прогнозу потреби у фахівцях та робітничих кадрах на ринку праці».

Головною проблемою економічних відносин у сфері вищої освіти – невідповідність діючої моделі економічної діяльності принципам сучасної ринкової економіки та недостатня правова урегульованість економічного забезпечення конституційного права на вищу освіту в Україні із сформульованими основними проявами зазначеної невідповідності:

- фінансування утримання вищих навчальних закладів (ВНЗ), а не як оплата за вироблені і надані конкретні послуги вищої освіти;

- перебування усіх державних і комунальних ВНЗ у статусі «бюджетна установа», яка діє відповідно до єдиних принципів бюджетної системи, а не як інституціональна одиниця, що здійснює некомерційну діяльність, і будь-який можливий дохід (прибуток) повністю залишається у її розпорядженні.

Основними особливостями економічних відносин у сфері вищої освіти є: а) безоплатну вищу освіту громадянин має право здобути лише в державних і комунальних ВНЗ п.4.3 Рішення КСУ, а реалізація цього права – лише за конкурсом. Конституція ЄС та конституції провідних демократичних країн не містять подібної обмежувальної норми. Ця норма несе протиріччя нормам Конституції ст. 13 «…суб'єкти права власності рівні перед законом», та ст.116 «…забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності…»; б) забезпечення конституційного права громадян на доступне і безоплатне здобуття вищої освіти відповідно до стандартів п. 4.3 Рішення КСУ в державних і комунальних ВНЗ на конкурсній основі в межах обсягу підготовки фахівців для загальносуспільних потреб (державне і регіональні замовлення); в) здобуття вищої освіти в Україні, за п.7 Рішення КСУ щодо роз'яснення ст. 53

Конституції – є не обов'язковим, а положення ст. 43 – держава створює умови для підготовки кадрів за основними напрямами відповідно до суспільних потреб, на задоволення яких виключно законами про Державний бюджет визначаються будь-які бюджетні видатки на загальносуспільні потреби, розмір і цільове спрямування цих видатків прописані у ст.95 Конституції.

Усі пропозиції відмовитися від держзамовлення на підготовку фахівців із вищою освітою є такими, що суперечать Конституції та Рішенню КСУ.

Потребує змін положення ст. 53 Конституції з метою наближення до Конституції ЄС (ст. II – 74. пункт 3)[3] з оплатою за рахунок видатків державного або місцевих бюджетів не лише в державних і комунальних навчальних закладах України. А нову редакцію статті 53 Конституції запропоновано і обґрунтовано Вітренком Ю.М.[4], яку повністю підтримуємо та позиціонуємо.

Проаналізувавши закони, постанови, накази, що регулюють економічні відносини в сфері вищої освіти України зазначені у другому абзаці нашого дослідження дійшли висновку: положення нормативно-правових актів, які регулюють економічні відносини в сфері вищої освіти в Україні є застарілими, у них немає алгоритму вирішення проблем і вони не відповідають принципам сучасної ринкової економіки та правовим засадам ЄС.

Досягнення відповідності щодо регулювання економічних відносин в сфері вищої освіти України і відображення їх в нормативно-правових актах полягає у створенні на концептуальних засадах сучасної ринкової економіки умов, які б задовольняли економічні інтереси основних суб'єктів економічних відносин у сфері вищої освіти: здобувачів вищої освіти – споживачів послуг вищої освіти; ВНЗ – виробників і надавачів послуг вищої освіти; органів державної влади та місцевого самоврядування, корпорацій, громадських організацій, фізичних осіб – замовників на виробництво і надання якісних послуг вищої освіти. А

[3] THE CONSTITUTION OF THE UNITED STATES: FULL TEXT URL: http://constitutioncenter.org/constitution/full-text

[4] Актуальні проблеми економічних відносин у сфері вищої освіти України та основні напрями їх розв'язання: препринт (аналітичні матеріали) / Авторський колектив: Ю. Вітренко, В. Ковтунець, С. Мельник, Д. Кірієнко; за заг. редакцією В. Ковтунця. – Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. – 208 URL: www.ihed.org.ua/images/biblioteka/Problemi_ekonomich_vidnosin_sfery_BO-Ukrayini_2015_208p_IBO_avtors-kolektiv.pdf

основними засобами державного регулювання економічних відносин у сфері вищої освіти б були: стратегічне та середньострокове планування; встановлення державних стандартів послуг вищої освіти; регулювання цін на послуги вищої освіти; перехід ВНЗ із статусу «бюджетна установа» на статус «некомерційної організації» відповідно Системи національних рахунків 2008 (СНР 2008)[5]; можливостей самостійно визначати свою організаційну структуру, чисельність працівників і штатний розпис; ціноутворення.

Висновки та пропозиції:

Перше. Внесення змін до чинного Закону України «Про вищу освіту» у розділи VI (додати статтю щодо організаційно-правового статусу ВНЗ); XII (повністю змінити розділ згідно концептуальних засад СНР 2008; XV (внести зміни в Бюджетний кодекс України; в Закон України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів») та окремі уточнення до інших розділів.

- Розробити та прийняти Закон України «Про особливості здійснення процедур публічних закупівель послуг з підготовки фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів (післядипломна освіта) за державним замовленням, як таким що згідно діючого Закону України «Про публічні закупівлі» розділу IX пункту 5 – є нагальним і терміновим.

Друга пропозиція, яка є на наш погляд актуальною – розробка нового Закону України «Про ринок послуг вищої освіти».

[5] Система национальных счетов, 2008. Комиссия Европейских сообществ, МВФ, ОЭСР, ООН, Всемирный банк, Нью-Йорк, 2009. – URL: http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/sna2008.asp

Демченко Василь Олександрович
Національний юридичний
університет
ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 2 курс, 3 група

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ

У процесі становлення України як демократичної, соціальної, правової держави одним із найбільш важливих питань залишається проблема забезпечення правового статусу людини та громадянина. Частиною цієї загальної проблеми є врегулювання правового статусу іноземців.

Дослідженням правового статусу іноземців займались Є.Ю. Петров, Ю. М. Тодика, С. Ф. Костантинов, Н. С. Погорецька, Т. К. Назаров, В. Д. Андрієнко, Л. В. Лазарев, І. В. Пантелеєва та ін.

Основи конституційно-правового статусу іноземців регламентовані Конституцією України та деталізовані Законами України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» (далі: Закон), «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», «Про імміграцію», «Про правовий статус закордонних українців», Конвенцією про статус біженців 1951 р., Протоколом щодо статусу біженців та іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до чинного законодавства України, “іноземець” - особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав. Варто зазначити, що конституційно-правова теорія і практика дають змогу виокремити певні категорії іноземців, залежно від мети перебування на території України: набуття громадянства України; працевлаштування; інші цілі, згідно з якими іноземці тимчасово перебувають на території України. Так, перші дві категорії іноземців отримують посвідчення, де вказується строк і мета їх перебування. Третя категорія осіб перебуває на території України на підставі дійсних національних паспортів або

документів, що їх заміняють і прибули в Україну, для інших цілей (з метою туризму, лікування, навчання тощо)

Особливості конституційно-правового статусу іноземців визначаються його змістом, що включає їх права, конституційні принципи, правосуб'єктність, свободи й обов'язки, що постають із тимчасового правового зв'язку з державою їх перебування. Формою реалізації цього змісту є встановлення відповідних правових режимів. Так, конституційно-правовий режим іноземців варто розглядати як особливий вид правового регулювання конституційних відносин, виражений у поєднанні комплексу нормативно-правових засобів (дозволів, заборон, зобов'язань, правових обмежень, стимулів, загальнодозвільного й дозвільного порядку регулювання тощо), яким встановлюється певна міра жорсткості правового регулювання, допустимий рівень активності суб'єктів, межі їх правової самостійності відповідно до політики держави щодо забезпечення правових статусів іноземців та осіб без громадянства залежно від країн їх прибуття.

Варто зауважити, що у науковій літературі з конституційного, адміністративного та міжнародного права, визначаються три види правових режимів щодо іноземців:

1. Національний режим базується на прирівнюванні іноземних громадян у тих чи інших правах із власними громадянами. Він має абсолютний характер, адже поширюється на всіх законослухняних іноземців, що перебувають в Україні, незалежно від того, чи є аналогічні права в громадян України у відповідних країнах. Утім, окремі обмеження стосовно такого правового режиму для іноземних громадян регламентовані ст. 26 Конституції України.

2. Режим найбільшого сприяння, відповідно до якого іноземцям у певній сфері надаються такі права та встановлюються такі обов'язки, які передбачені для громадян будь-якої іншої держави, що знаходяться на території цієї держави в найбільш вигідному правовому стані.

3. Спеціальний (преференційний) режим встановлює надання іноземцям у тій чи іншій сфері певних прав і встановлення певних обов'язків, що

відрізняються від тих, які передбачені в цій сфері для громадян відповідної держави.

Слід наголосити, що в Україні превалюють саме національний та режим найбільшого сприяння щодо іноземців, а в окремих сферах преференційний правовий режим, оскільки в умовах розвитку демократичної держави відбувається фактичне зрівняння прав та обов'язків іноземних громадян з власними громадянами, окрім певних обмежень, встановлених Конституцією та Законами України.

Таким чином, конституційно-правовий статус іноземців регламентується національним законодавством з урахуванням вимог, передбачених нормами міжнародного права. Їм гарантуються як природні, так і позитивні права нарівні з громадянами України (за винятком окремих політичних та інших видів прав), адже така політика сприяє утвердженню України як демократичної держави.

Науковий керівник: *доцент кафедри конституційного права НЮУ ім. Ярослава Мудрого Кушніренко О. Г.*

Дмитренко Юлія Олександрівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 2 курс, 6 група

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ГРОМАДЯН НА МИРНІ ЗІБРАННЯ

Необхідність законодавчого врегулювання свободи мирних зборів вже стало традиційним питанням в Україні. Конституція закріплює тільки основні положення. Основний Закон України у ст. 8 вказує на те, що норми Конституції є нормами прямої дії. На сьогодні ж у реалізації права збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи та демонстрації виникають труднощі, оскільки спеціальним законом не визначено порядок проведення та організації мирних зібрань. Недостатня нормативно-правова урегульованість

процедури реалізації цього права є не тільки юридичною проблемою, але й чинником, що ускладнює суспільне життя і навіть стає причиною політичної нестабільності в державі.

Слід звернути увагу на те, що право мирних зібрань закріплено в багатьох міжнародних документах (Загальній декларації прав людини; Декларації про захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження та покарання; Міжнародному пакті про громадянські та політичні права; Міжнародному пакті про економічні та культурні права; Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ), вважає, що це право поширюється як на приватні збори, так і на збори в громадських місцях, передбачає свободу мирних демонстрацій, яка гарантується кожному, хто намагається їх організувати. Яскравим прикладом є рішення ЄСПЛ «Вєренцов проти України», згідно з яким заявника було притягнуто до адміністративної відповідальності за порушення порядку проведення та організації мирних демонстрацій. Такі дії, на думку Суду, становили втручання в права заявника, гарантовані ст. 11 Конвенції. Разом з тим, національним законодавством не було визначено порядок проведення мирних демонстрацій. Відтак, втручання не було законним.

Також було прийнято рішення ЄСПЛ у справі «Шмушкович проти України», за якою заявник провів мітинг, та, повідомивши державні органи про його проведення надтопізно, його було притягнуто до адміністративної відповідальності. Суд вказав, що втручання у право заявника на свободу мирних зібрань не було передбачено законом (з тих же підстав, що і у попередньому рішенні). У цих правових рішеннях ЄСПЛ прямо вказується на те, що через відсутність законодавчого врегулювання права громадян на мирні зібрання, було вже декілька разів його порушено.

Основний Закон України не визначає конкретний строк повідомлення про проведення демонстрацій. Водночас, положення ч. 1 ст. 39 Конституції було офіційно витлумаченно в Рішенні Конституційного Суду України від

19.04.2001 р. № 4-рп/2001 (справа про завчасне сповіщення), в якому визначено, що положення про завчасне сповіщення треба розуміти так: організатори мирних зібрань мають сповістити відповідні органи про проведення цих зібрань заздалегідь, тобто у прийнятні строки, що передують даті їх проведення. Водночас, ці строки не мають обмежувати право громадян на мирні зібрання, вони мають служити його гарантією і дозволяти відповідним органам вжити заходів для безперешкодного проведення громадянами масових акцій, забезпечення громадського порядку, прав і свобод інших людей.

Експерти Консультативної Місії дослідили 39 країн, серед яких є представники ЄС та США. З них у 22-х країнах існує спеціальне законодавство (серед таких країн : Болгарія, Греція, Німеччина, Португалія та інші), що регулює сферу мирних зібрань та встановлює чіткі правила як для мітингувальників так і держави. Разом з тим встановлює строк для повідомлення про зібрання.

Саме строк для повідомлення, на думку опонентів прийняття закону, є однією з його найстрашніших вад. Обов'язкове завчасне повідомлення влади про проведення заходу, переконані вони, є неприпустимим. У низці законопроектів йшлося про обов'язкове попередження про зібрання за 48 годин у випадку, якщо це не є спонтанним зібранням.

Тож, враховуючи ті проблеми, які виникають через цю прогалину в Україні, при підготовці проекту базового закону потрібно звернути увагу та врегулювати такі питання :

— визначити форми мирних зібрань (мирні заходи, мирні збори, мітинги, походи та демонстрації, тощо);

— вказати оптимальні строки повідомлення про проведення мирних зібрань;

— закріпити права та обов'язки організаторів та учасників мирних зібрань;

— встановити можливість оскарження в суді заборон або інших дій, які обмежують або порушують свободу мирних зібрань;

— визначити відповідальність представників органів державної та місцевої влади, які надають згоду на їх проведення.

То чи потрібен спеціальний закон про мирні зібрання? Звісно. І щонайперше активним громадянам, які зацікавлені, аби безперешкодно реалізувати своє право бути почутими.

Отже, враховуючи активну громадську та політичну позицію українців, існує потреба у негайному вирішенні проблеми відсутності законодавчого регулювання права громадян на мирні збори. Потрібно враховувати і європейський досвід, традиції якого є більш сталими щодо реалізації цього права. Тільки приведення національного законодавства у відповідність до базових та профільних міжнародних норм є запорукою розвитку України як демократичної європейської держави.

Науковий керівник : к.ю.н., асистент Павшук К.О.

Заїка Анастасія Валентинівна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 2 курс, 10 група

ПИТАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МНОЖИННОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ

Громадянство є важливим для встановлення взаємозв'язку людини з державою. Завдяки громадянству особа залишається у зв'язку зі своєї державою та може розраховувати на гарантії реалізації прав, як у середині країни так і за її межами.

Багато науковців вважають, що явище множинного громадянства може загрожувати національній безпеці Україні – Піскун І.І., Босол О.Ю та ін. Однак, існує велика кількість країн, в яких введений інститут подвійного громадянства – Польща, Франція, Іспанія.

Питання громадянства досліджували такі науковців як Н. М. Рева, Ю. М. Тодика, О.В. Журавка, О.С. Лотюк, В.Ф. Мелащенко, А.А. Браун та ін.

Множинне громадянство – це приналежність особи до двох і більше одночасно держав, воно виникає, наприклад, через міграцію, суперечності між нормами законодавства країн з приводу правового регулювання набуття та припинення громадянства, також народження дитини від батьків, що мають різне громадянство та одруження жінки, що є громадянкою країни, яка не позбавляє жінку громадянства при її одруженні з іноземцем.

Деякі держави передбачають можливість існування множинного громадянства. Наприклад, законодавство Латвії, передбачає право на подвійне громадянство для тих осіб, що покинули країну в результаті депортації у період з 17 червня 1940 р. по 4 травня 1990 р. Також подвійне громадянство передбачається для осіб, які отримали громадянство у країнах Європейського Союзу, Європейської асоціації вільної торгівлі, а також країн Північноатлантичного альянсу.

З 2012 року у Польщі було введено інститут подвійне громадянства. Відповідно до прийнятого закону Президент може надавати громадянство іноземцям незалежно від терміну їх проживання на території Польщі. Також передбачається право воєводи наділяти іноземців польським громадянством, які прожили на території держави останні 3 роки.

Однак існують країни в яких забороняється множинне громадянство. Це такі країни як Австрія, Литва, Азербайджан, Естонія та ін.

Щодо регулювання в Україні, то ні у Конституції, ні в Законах не міститься прямої вказівки на заборону множинного громадянства. Але у ст. 4 Основного Закону передбачено існування єдиного громадянства.

З цього положення є виключення, бо ст. 19 ЗУ «Про громадянство» передбачає, що громадянство України не втрачається, якщо: дитина при народженні, яка має громадянство України набувають автоматично громадянство іншої держави; діти, які є громадянами України і усиновлені іноземцем, набувають громадянство усиновителя; громадянин України

автоматично набув громадянство іншої держави, внаслідок одруження з іноземцем тощо.

У той же час принцип єдиного громадянства передбачає загальне правило – якщо громадянин України набув громадянство іншої держави, то у відносинах з Україною він визначається лише громадянином України.

Разом із тим, механізм реєстрації відомостей про факт існування у особи множинного громадянства є складним (складність процесуального доказування, окремі країни не надають довідок про наявність їх громадянства або свідомо ігнорують звернення щодо підтвердження громадянської належності особи тощо). Існували спроби врегулювати окремі питання множинного громадянства. Наприклад законопроект Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо громадянства» від 2012 року, який передбачав, що повнолітні особи, які здобули громадянство іншої країни повинні протягом 6 місяців письмово повідомити центральний орган виконавчої влади з питань громадянства, при цьому надати відповідну заяву. Також даний законопроект передбачав внесення змін до КУпАП, а саме встановлення штрафу за несвоєчасне повідомлення про набуття іноземного громадянства.

Важливо зазначити, що в Україні було спроба легалізувати подвійне громадянство. Народним депутатом Л. Миримським у 2013 році був зареєстрований законопроект, в якому містилося положення про можливість громадянина України набути громадянства іншої країни, при збережені українського. Для реєстрації подвійного громадянства потрібно було б звернутися до центрального органу виконавчої влади з питань громадянства та надати документи, що підтверджують громадянство іншої країни. Однак, вказаний законопроект не було прийнято.

На нашу думку, існування єдиного громадянства в Україні є виправданим явищем, адже множинне громадянство, окрім позитивних рис, які передбачають додаткову гарантію реалізації прав громадян та встановлення тісних зв'язків між державами, що мають спільних громадян є й негативні –

покладення додаткових зобов'язань на особу з подвійним громадянством (військовий обов'язок), така особа має менший обсяг прав у сфері дипломатичного захисту і разом з цим, поява проблеми мовної та культурної ідентифікації.

Можна дійти висновку, що питання множинного громадянством дуже дискусійне, і аналіз міжнародного законодавства показав, що існують країни, де практика множинного громадянства є нормальним явищем, але в нашій країні вона є недоцільною. Адже у ситуації збройного конфлікту множинне громадянство може спричинити додаткові загрози по виникненню сепаратиських настроїв. Також, важливо констатувати, що в українському законодавстві необхідні зміни на законодавчому рівні щодо подвійного громадянства. Перш за все, необхідно запровадити механізм декларування подвійного громадянства, що можна зробити шляхом обміну інформацією між країнами про громадян, яким надано іноземне громадянство.

Науковий керівник: ас. кафедри конституційного права України Мохончук Б.С.

Зіверт Марія Ігорівна
НЮУ ім. Ярослава Мудрого
міжнародно-правовий факультет,
2 курс, 2 група

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Вислів «однакових Конституцій не існує» є загальновідомим, проте мало хто з сучасних дослідників розглядає питання конституційної ідентичності. Важливість опрацювання цього напрямку порушується не в кожній країні, і в тому числі не набуло широкого інтересу в Україні.

Таке питання має бути досліджено, насамперед, для визначення певного вектору розвитку українського конституціоналізму, а, відповідно, й усієї української нації, яка визнає Конституцію України Основним законом.

Переважно, питання конституційної ідентичності розглядалося Конституційними Судами та закріплено у їх рішеннях. Наприклад, в Республіці Молдова у 2013 році Конституційним Судом було прийнято рішення, щодо якого порушення конституційної ідентичності є посяганням проти установчої влади народу. Таким чином була встановлена гарантія недоторканості не тільки букві Основного закону, але й його духові, його позитивному змісту.

Проте чим же зумовлена природа конституційної ідентичності? По-перше, історичними чинниками, що формували певне середовище для розвитку конституційності. На думку Александру Тенасе, який досліджував конституційну ідентичність Республіки Молдови, конституційна ідентичність країни визначається у історії взаємовідносин цієї країни. Виходячи з цього, історія є основним джерелом принципів конституційної ідентичності. По-друге, місце закріплення кожного з принципів, їх пріоритетність один щодо іншого є також визначальними для характеристики природи.

Отже, конституційною ідентичністю умовно можемо вважати результат генезису та еволюції основних принципів українського конституціоналізму. І напрямок цієї еволюції, її динаміка продиктовані історією конкретної країни.

Які ж історичні документи сформували українську конституційну ідентичність?

Безперечно, це так звана «Конституція Пилипа Орлика» 1710 року. Не зважаючи на дискусію щодо конституційного характеру зазначеного акту, ми не можемо заперечувати великого впливу ідей цього документу. Закріплене у ньому прагнення українців до власної державності, розподіл владних повноважень є важливою відправною точкою українського конституціоналізму.

Не менш важливою пам'яткою конституційної думки є Конституція УНР від 1918 року – «Статут про державний устрій, права і вольності УНР». У ньому з'являються такі важливі принципи, як самостійність, незалежність,

суверенність, рівність у правах, поділ влади на три гілки тощо. Органічно поєднана Конституція УНР з універсалами Центральної Ради: «Статут…» можна вважати квінтесенцією останніх, адже закріпленню найголовніших принципів у Основному Законі, передувало їх проголошення в текстах універсалів.

А чи можна вважати Конституції УРСР повноцінним джерелом української конституційної ідентичності? Певно, що ні, адже вони були нав'язані, й волевиявлення народу, що є основною вимогою до прийняття Основного закону, було спаплюжене. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні» віддзеркалює реальне відношення до цього періоду і також є певним джерелом ідентичності.

Не можна оминути увагою і Конституційний договір 1995 року, що був укладений між Президентом та Парламентом. Незважаючи на його квазіконституційний характер, документ став передумовою прийняття Основного Закону і виражених в ньому принципів функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування й розподілу їх повноважень.

Проте головним, вищим джерелом ідентичності є безпосередньо Конституція України. Саме її положення якомога детальніше розкривають стан сучасної української конституційної ідентичності. Основними принципами, що її формують, є виплекані роками й століттями суверенність, незалежність, демократичність, соціальний і правовий характер, перевага людини, її життя, здоров'я, честі та гідності над іншими соціальними благами. Саме такий порядок цінностей притаманний нашій конституційній ідентичності. І таку ідентичність українська нація має підтримувати та зберігати заради власного благополуччя і добробуту.

Науковий керівник: к.ю.н., ас. кафедри конституційного права НЮУ ім. Ярослава Мудрого Романюк П.В.

Милоненко Ю. В.
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ ,2 курс, 3 група

КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЗВИЧАЙ КРАЇН ЄВРОПИ І ФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗВИЧАЮ В УКРАЇНІ

Україна є країною на стадії розвитку і зараз ми проходимо етап активного державотворення, тому формування конституційного звичаю в Україні є дуже актуальним у цьому аспекті. Розглядаючи конституційні звичаї європейських країн ми обрали найсильніші держави, історія розвитку яких налічує не одну сотню років.

Конституційні звичаї, а також численні правила, принципи та прийоми вирішення різних державно-правових питань не закріплені в нормативних актах і не забезпечуються судовим захистом, але регулюють правове становище багатьох державних органів і фактично визначають їх роль у механізмі держави.

Зокрема, у багатьох конституціях та інших юридичних джерелах не міститься положення про те, що уряд формується лідером партії або партійної коаліції, яка перемогла на парламентських виборах. Однак цей звичай майже завжди дотримується в парламентських країнах в умовах демократичного політичного режиму. Звичаями регулюються порядок здійснення прерогатив конституційного монарха і повноважень президента, формування уряду, роль прем'єр-міністра, багато питань законодавчої процедури тощо. Практична роль звичаїв є настільки великою, що ігнорувати їх, вивчаючи конституційне право, неможливо.

У багатьох країнах, особливо англосаксонських, а також у країнах, що сприйняли основи англосаксонської правової системи, найважливіші питання державного життя регулюються звичаями (у літературі вони називаються конституційними угодами або конвенційними нормами). Особливість цього виду джерел конституційного права полягає в тому, що норми, які випливають

зі звичаю, не можуть бути захищені в суді" Вони дотримуються лише в силу традиції і лише доти, доки всі учасники конституційних правовідносин згодні зі станом справ. Звичаї не фіксуються в нормативних документах. Наприклад, у Великобританії монарх підписує всі представлені йому законопроекти. Однак з формального погляду ніщо не перешкоджає йому відмовитися зробити це, тобто накласти на білль, схвалений обома палатами парламенту, вето. Саме тому право вето, не використовуване британськими монархами вже три століття, прийнято називати їх "сплячими" повноваженнями.

В деяких правових системах романо-германської сім'ї звичаї як джерело права відіграють неоднакову роль. Так, наприклад, в Іспанії (особливо в Каталонії) звичай як джерело права відіграє досить важливу практичну роль, і, природно, що в цій країні йому надають великого значення. А ось у Франції роль звичаю є досить незначною. У правовій системі Німеччини звичаї як джерело права також майже зникають.

Щодо українського конституційного звичаю, то більшість вчених вважає, що конституційного звичаю в Україні не існує, втім деякі науковці відзначають формування конституційного звичаю нашої держави, який полягає у тому, що президент при складанні присяги кладе руку не тільки на Конституцію а і на Пересопницьке Євангеліє.

Україна – молода держава, яка ще не визначилась з вектором свого розвитку. Тому казати про доцільність і функціональність конституційного звичаю ми зможемо тоді, коли країна обере якою правовою системою вона керуватиметься. Оскільки сильний і дієвий у англо-саксонському праві конституційний звичай є зовсім безглуздим у романо-германській правовій системі.

Науковий керівник *– доцент, Кушніренко О. Г.*

Нонка Єлизавета Юріївна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 2 курс, 6 група

ПРИНЦИП ЄДИНОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ ТА В СВІТІ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Досить поширеною є думкою, що унітаризму держави сприяє існування принципу єдиного громадянства. В умовах тимчасової окупації окремих територій України, особливо актуальним є дотримання вищезазначеного принципу. Ми погоджуємось з цією думкою та для її підтвердження проведемо аналіз принципу єдиного громадянства в Україні та за її межами.

Починаючи з нашої держави, необхідно звернутися до положень Основного Закону. Так, стаття 4 Конституції України визначає те, що в Україні існує єдине громадянство. Відповідно до п. 1 ст. 2 Закону України «Про громадянство України» принцип єдиного громадянства держави Україна виключає можливість існування громадянства адміністративно-територіальних одиниць України. Це положення означає, що особа не має можливості мати громадянства будь-якої з областей, районів тощо, навіть Автономної Республіки Крим.

Важливо зазначити, що принцип єдиного громадянства також передбачає, що у разі, якщо громадянин України набув громадянство (підданство) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України. Також, якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України. Така позиція держави є досить логічною. Статті 17, 18, 19, Закону України «Про громадянство України», передбачено підстави припинення громадянства, серед яких виокремлюється вихід та втрата. Однією з підстав втрати громадянства, відповідно до п. 1 ст. 19 Закону України «Про громадянство України», є «добровільне набуття громадянства іншої держави вважаються». До таких відносять всі випадки, коли громадянин України для набуття

громадянства іншої держави повинен був звертатися із заявою чи клопотанням про таке набуття відповідно до порядку, встановленого національним законодавством держави, громадянство якої набуто.

Однак, згадані статті передбачені окремі виключення, наприклад, внаслідок шлюбу або усиновлення. Такі особи можуть цілком легально бути громадянами інших держав не припиняючи правового зв'язку з Україною.

Доцільним є аналіз законодавство розвинутих країн. Так, принцип єдиного громадянства обрали такі держави, як Німеччина, Швеція, Данія та інші. Загалом, кількість таких країн понад ста. Їх законодавство передбачає досить суворі обмеження щодо подвійного громадянства. Але існують і винятки, передбаченні національним законодавством країни. Прикладом є натуралізація імігрантів. Так, за статистичним даними, майже в кожному третьому випадку остання приводить до подвійного громадянства.

Існують й країни з іншим підходом. Так, інститут множинного громадянства визнається США, Канадою, Іспанією, Швейцарією та ін. Однак тут необхідно зазначити, що воно породжує значну кількість суперечностей та правових проблем, а саме до неоднакового обсягу прав і свобод осіб, якими вони можуть реально користуватися та за якими вони мають право отримувати захист в країнах, громадянами яких вони є.

Саме у зв’язку з цим у практиці міжнародних відносин намагаються уникати застосування принципу подвійного громадянства, і користуватися ним тільки у разі наявності двосторонніх угод.

Так, наприклад, на міжнародному рівні Гаазька конвенція від 12 квітня 1930 р. керується невизнанням подвійного громадянства і рекомендує відноситися до осіб, які мають два та більше громадянств до таких, що мають громадянство однією з країн. При цьому, пропонується визначати громадянство або за місцем «звичайного чи переважного проживання», або за принципом «ефективного» громадянства, тобто за громадянством тієї держави, з якою особа більш тісно пов’язана і де вона реально використовує всі свої права чи переважну більшість з них (ст. 5 Конвенції).

В Україні впровадження інституту множинного громадянства вважаємо недоцільним, оскільки в умовах антитерористичної операції на Сході України, тимчасової окупації окремих територій – це може сприяти поширенню сипаратиських настроїв, що становить загрозу територіальної цілісності держави.

Науковий керівник: ас. кафедри конституційного права України Мохончук Б.С.

Полуніна Аліна Віталіївна
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКОЮ, 2 курс. 8 група

СВОБОДА МИРНИХ ЗІБРАНЬ ЯК ПРОЯВ ПОЛІТИЧНОЇ БАГАТОМАНІТНОСТІ ДЕМОКРАТИЧНО РОЗВИНЕНОГО СУСПІЛЬСТВА

Право на свободу мирних зібрань належить до «першого покоління» прав людини. Першим міжнародним документом, у якому було закріплено право на свободу мирних зібрань, стала Загальна Декларація прав людини 1948 р. Це право було зафіксовано в ст. 20, де зазначалось: «1.Кожна людина має право на свободу мирних зібрань та асоціацій.» Рівень забезпечення права на свободу мирних зібрань залежить від рівня демократії в країні. Це конституційне право забезпечує реалізацію суверенітету народу та виступає засобом контролю за владою. Дослідженням проблеми мирних зібрань в Україні займалися науковці Є. Захаров, Ю.Кравець, Р. Куйбіда, К. Леонтович, О. Пасенюк, В. Перепелюк та інші.

Безперечно, досягненням Конституції України стало проголошення принципу побудови життя суспільства на основі політичної, ідеологічної та економічної багатоманітності. У цьому сенсі, Європейський суд з прав людини

визначив свободу вираження поглядів як «одну із основних підвалин демократичного суспільства й одну з принципових умов його розвитку та умов самореалізації кожної окремої особи». Дослідження цієї теми є особливо актуальним для України, оскільки, як наголошує Т. І. Фулей, «у практиці адміністративних судів України важливе місце посідають справи про обмеження чи усунення обмежень щодо реалізації права на мирні зібрання»

Свобода мирних зібрань закріплена у статті 39 Конституції України:

« Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування», норми якої ґрунтуються на положеннях статті 11 Європейської конвенції з прав людини і статті 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. Виходячи з цього, держава зобов'язана забезпечувати ефективне здійснення цього права. Право на свободу мирних зібрань визнається не лише за дорослими громадянами, але й за дітьми, що закріплено в Конвенції ООН про права дитини 1989 року. В різних країнах межі реалізації права на мирні зібрання різняться залежно від історичних і національних особливостей тієї чи іншої країни. Одні держави надають це право кожному, а інші — лише своїм громадянам, але представники правозахисних організацій справедливо вважають це порушенням прав іноземців та осіб без громадянства.

В даний період існують певні проблеми правового регулювання права свободу мирних зібрань у спеціальному законі. Такий закон, на мою думку, повинен відповідати міжнародним стандартам та ідеї про те, що зібрання, поки воно є мирним, не може вважатися незаконним. Саме тому Європейський суд з прав людини вказав на необхідність усунення прогалин у сфері мирних зібрань У рішенні в справі «Вєренцов проти України» суд відзначив, що парламентом України не було введено в дію жодного закону, який би регулював порядок проведення мирних демонстрацій, хоча статті 39 та 92 Конституції чітко вимагають того, щоб такий порядок було встановлено законом, тобто актом парламенту України. Безперечно, радянське минуле

певною мірою впливає на практику обмеження судами права на мирні зібрання. Позитивним зрушенням було визнання Конституційним Судом у 2016 році неконституційним Указ Президії Верховної Ради СРСР від 28.07.1988 року № 9306-XI «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР».

Актуальною проблемою є те, що влада не сприймає мирні зібрання як реалізацію фундаментального права, тісно пов'язаного зі свободою вираження поглядів. Мирні зібрання не є простою забаганкою людини. Часто вони продиктовані нагальними суспільними проблемами. Метою таких зібрань є формулювання і висловлення переконань з певної проблеми, донесення до органів влади, окремих осіб або суспільства в цілому певних позицій. Вже не раз реалізація цього права змінювала хід історії, створювала резонанс у суспільстві. Не можна не згадати голодування студентів у центрі Києва у 1990 році, масштабні протести шахтарів у 90-х роках двадцятого століття, акція проти вирубки дерев у Центральному парку Харкова. Відомим проявом реалізації цього права є Помаранчева революція 2004 року та Революція Гідності 2013 року — внаслідок яких відбулось посилення протестних настроїв і в підсумку були здійснені радикальні політичні зміни.

Можна зробити висновок, що свобода мирних зібрань є формою реальної демократії. Україна є саме такою державою, в якій суспільство намагається домогтись змін, саме вдаючись до мирних зібрань та протестів. Тому необхідно кардинально змінити підхід до вирішення цієї проблеми , що неможливо без прийняття закону. Отже, забезпечення гарантії свободи мирних зібрань є найважливішим кроком у побудові держави, де «благо народу — вищий закон».

Приліпко Віта Валеріївна,
Національний Юридичний
Університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 2 курс, 3група

ФЕДЕРАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ: ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ СТОРОНИ

Відповідно до ч. 2 ст. 2 Конституції України : «Україна є унітарною державою». Тобто, її частини є адміністративно-територіальними одиницями і не мають статусу державного утворення, діють єдині для всієї країни вищі органи державної влади, правова система, конституція. Проте, на сьогоднішній день в Україні, все частіше постає питання про «федералізацію».

Федералізація — процес об'єднання незалежних суб'єктів (земель, штатів, регіонів) у федерацію і створення надсуб'єктних органів керування. У випадку з Україною — це де-юре процес перетворення унітарної держави у федеративну, тобто це певний поділ країни на різні частини, які будуть володіти певною автономією і будуть носити статус суб'єкта федерації. Як відомо, ідею федералізації України вже неодноразово висловлювали представники різних політичних сил і навіть робилися певні кроки щодо її реалізації (яскраво вираженого політичного забарвлення тема федералізму отримала в листопаді 2004 року під час гострої політичної кризи, зумовленої президентськими виборами). На сьогоднішній день, не має однозначних думок з приводу того, чи потрібна федералізація України, а тому пропоную розглянути як позитивні, так і негативні аспекти даного процесу в нашій державі. І визачити, до чого ж призведе федералізація – до зміцнення, чи все ж таки до знищення держави?

Позитивною рисою федералізації, за яку тримаються її прихильники, є те, що вона призведе до формування регіональних еліт, збільшення повноважень територіальних громад у відносинах із центром і взаємного контролю двох гілок влади (суб'єктів федерації і загальнофедеральної), вибору шляхів і

механізмів розвитку конкретних регіонів, перерозподілу фінансових потоків (ретельнішого й ефективнішого обороту коштів), зниження рівня протиріч у суспільстві тощо.

Але є і її негативні сторони, зокрема вони стосуються нинішньої ситуації в Україні.

- По-перше, федералізація призведе до ще більшого розколу всередині України. Поділ країни почнеться за мовним критерієм на російськомовні та україномовні регіони, що ще більше призведе до конфліктних ситуацій. Живим прикладом є Бельгія зі своїм фламандсько- і франкомовним населенням, економічними та ідеологічними відмінностями, яка вже стоїть за крок від розпаду.
- По-друге, федералізація небезпечна через різний економічний потенціал регіонів України (захід — аграрний, схід — індустріальний). Унітарна форма держави більш-менш дозволяє зрівнювати темпи розвитку; у федеративній державі відмінності в економічному розвитку регіонів будуть загострюватися.
- По-третє, якщо навіть федералізація викорінить культурні протиріччя, вона не зможе допомогти у зовнішній політиці, зокрема питання вступу до НАТО, ЄС адже в любому випадку у різних регіонах України, по різному ставляться до цього питання.

Що ж стосується унітарної держави, то вона характеризується більшою єдністю, від єдності органів державної влади, збройних сил, податкової системи тощо, до єдності інтересів громадян та території, саме тому на мою думку тільки унітарна держава зможе на сьогодні зберегти цілісність України.

Як видається, федералізація на сучасному етапі для України є не тільки недоцільною, а й навіть небезпечною, через те, що відсутня широка підтримка та інформатизація громадян подробицями цього процесу, існують високі ризики, що деструктивні внутрішні та зовнішні фактори можуть спричинити процес розпаду країни. Федералізацію часто використовують для досягнення

власних цілей різні політичні сили, фактично шантажуючи населення і підмінюючи сенс цього явища недовготривалими гаслами.

Як підсумок слід зазначити, що демократична перспектива України однозначно пов'язана з децентралізацією її влади. Але чи має така децентралізація відбуватися у формі федералізації нашої держави — це велике питання. Бо, якщо виходити з нинішньої ситуації, то для такого шляху не вбачається ні об'єктивних підстав, ні об'єктивної потреби. До того ж він містить реальні загрози для суверенітету і територіальної цілісності України.

***Науковий керівник**: доцент кафедри конституціного права НЮУ ім. Ярослава Мудрого Кушніренко О. Г.*

Рудковська Мирослава Романівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 2 курс, 15 група

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Політичні процеси останніх років спричинили появу, а згодом і визнання через закріплення в українському законодавстві нового суб'єкта конституційно-правових відносин – «внутрішньо переміщеної особи».

Потреба у введенні вищезгаданого терміну обумовлена тим, що під його визначення підпадає більше мільйона осіб, які на сьогодні є, мабуть, найбільш вразливою групою громадян, тому потребують соціального захисту та особливої уваги з боку держави.

Відповідно до ЗУ «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року (далі- Закон), внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних

наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Зазначеній категорії осіб гарантуються всі права і свободи, зокрема:

- право на отримання документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, або документів, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус у разі їх втрати;
- право зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб на зайнятість, пенсійне забезпечення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, соціальні послуги, освіту, забезпечення виборчих прав, тощо.

Відповідно до змін, внесених до Закону у 2015 році, конституційно-правовий статус внутрішньо переміщеної особи вміщує конституційно-правовий статус не тільки власне громадянина України, але й іноземця та особи без громадянства, яка на законних підставах перебуває на території держави. Поняття «громадянин» включає в себе зв'язок людини і держави, який передбачає наявність додаткових прав, обов'язків та їх гарантій. Щодо конституційно-правового статусу іноземця та особи без громадянства, то він також має певні особливості, адже включає в себе, окрім всього іншого, ще й права, обов'язки та їх гарантії, які пов'язані з тимчасовим правовим зв'язком держави та іноземця чи особи без громадянства. Що стосується іноземця, то держава перебування не може ігнорувати наявність правового зв'язку з іноземною державою, громадянином якої він є.

Особливістю становища внутрішньо переміщених осіб в Україні є те, що з одного боку – на них накладаються певні обмеження, які зумовлені їх спеціальним статусом. У той же час, такий спеціальний статус передбачає спрощений порядок реалізації окремих прав. Наприклад, це стосується реєстрації місця проживання внутрішньо переміщених осіб – вони реєструють його повідомним способом за місцем свого фактичного перебування.

Не варто ототожнювати внутрішньо переміщену особу з біженцем, хоча змістом ці поняття майже в повному обсязі накладаються. Принципова різниця

між ними полягає у тому, що перша переміщена всередині країни – це, як правило, громадянин цієї ж держави, який змушений переїхати з місця свого постійного проживання, без перетину державного кордону, через внутрішній конфлікт, тимчасову окупацію чи з інших причин, зазначених у Законі.

За період чинності Закон зазнав якісних змін, оскільки за задумом його розробників він був спрямований виключно на контроль за переміщенням переселенців, в той час як, питання щодо захисту їх прав не розглядалися. Згодом, внаслідок тривалих дискусій та значних доповнень прийнятий закон був визнаний правозахисними організаціями таким, що відповідає міжнародним стандартам. Однак, незважаючи на це, сьогодні конституційно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб не відповідає їх реальним потребам та потребує подальшого вдосконалення.

Перш за все, це підтверджується наявністю дискусійних положень, які не сприяють однозначному їх застосуванню на практиці. Так, згідно із Законом, якщо вимушена міграція сталася за обставин, спричинених військовою агресією іншої держави, військовим вторгненням, окупацією чи анексією території України, і цю територію покинули особи, які стали внутрішньо переміщеними, держава-агресор компенсує прямі витрати внутрішньо переміщених осіб, котрі виникли внаслідок вимушеного переміщення, а також усі витрати на приймання та облаштування зазначених осіб, що були здійснені за рахунок Державного бюджету України та місцевих бюджетів, відповідно до норм міжнародного права. На сьогоднішній день відсутнє чітке розуміння того, як буде відбуватися ця процедура.

Також певні сумніви викликає положення ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року, що тимчасово окупована територія України є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України. У той час як в Законі України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 2

вересня 2014 року, зазначена територія визначається як така, що тимчасово не підконтрольна українській владі.

Отже, категорія внутрішньо переміщених осіб складає окрему групу осіб, що потребують особливих гарантій реалізації їх прав, свобод та законних інтересів з боку держави, що викликає потребу у подальшому вдосконаленні законодавства та усуненні прогалин, адже це питання на сьогоднішній день є чи не одним з найнагальніших та недостатньо врегульованих в Україні.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Чуб О. О.

Токар Дар'я Євгенівна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 2 курс, 3 група

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВОСУДДЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ МОДЕЛЕЙ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ

Сьогодні Україна перебуває в процесі постійного конституційного будівництва та вдосконалення державного апарату, в тому числі, і центральних інституцій держави. Провідне місце в системі державних органів поряд з Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Президентом України займає Конституційний Суд України. Конституційне правосуддя є для України принципово новим конституційно-правовим інститутом на її шляху до побудови процвітаючої держави. Конституційний контроль, який є невід'ємною частиною діяльності органів конституційного правосуддя являє собою перевірку нормативно-правових актів щодо їх відповідності Основному Закону держави.

Аналізуючи діяльність Конституційного Суду України нам потрібно зазначити, що відповідну контрольну функцію Конституційний Суд України

виконує перевіряючи відповідність законів та інших нормативно-правових актів Верховної Ради України Конституції України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, здійснюючи офіційне тлумачення Конституції України. За зверненням Верховної Ради України Конституційний Суд України надає висновок щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту (статті 150, 151 Конституції України).

Однак Конституційний Суд України виконує не тільки контрольні повноваження, встановленні Конституцією України. Характеризуючи Конституційний Суд України як тільки орган контролю не можна, оскільки, крім конституційного контролю, він здійснює офіційне тлумачення Конституції України.

Конституційне правосуддя як своєрідний різновид правосуддя має такі основні ознаки: 1) наявність конституційних судів як спеціалізованих судових органів конституційного контролю; 2) автономне становище судів в ієрархії судових органів; 3) самостійна процесуальна форма розвитку конституційного правосуддя; 4) юридична сила рішень конституційного правосуддя прирівняна до юридичної сили Конституції; 5) особлива система законодавства, яка регулює діяльність Конституційного Суду.

Загальновизнаним у всіх країнах є те, що конституції мають найвищу юридичну силу щодо інших джерел права. З цього випливає закріплення в конституції принципу верховенства права, з огляду на який нормоустановча діяльність має здійснюватися згідно з конституцією та при неухильному її дотриманні. Кожна правова норма, набирає юридичної сили тільки тоді, коли правила поведінки, що містяться в ній, не суперечать приписам конституції. У разі прийняття державним органом закону чи іншого нормативного акта, що суперечить конституційним нормам, він може бути визнаний неконституційним.

У різних державах конституції приділяють різну увагу до питання про формування органів конституційної юстиції. Наприклад, якщо говорити про США, то тут конституційний контроль судів загальної юрисдикції лише якоюсь мірою базується на положеннях конституції, через те, що суди самостійно дають цим положенням власну інтерпретацію. Так, у Конституції США 1787 року немає чіткого визначення повноважень Верховного Суду США щодо тлумачення ним Конституції і здійснення американськими судами конституційного контролю.

У таких країнах як Колумбія, Бразилія, Швейцарія, Болівія, Мексика та деяких інших функції конституційного контролю загальних судів чітко і повно закріплені в конституціях цих держав. В Австрії, Іспанії, Італії, Франції нормативно врегульована діяльність спеціалізованих судів (квазісудових) органів конституційного контролю.

Висновком до вищесказаного може бути те, що аналізуючи розвиток конституційної юстиції в Україні , ми повинні розуміти, що у процесі розбудови нашої держави як демократичної, правової і соціальної держави відчуватиметься потреба у розвитку досконалої конституційної юстиції, яка виконуючи надані їй функції, захищатиме конституційні приписи від порушень на законодавчому, виконавчому та інших рівнях здійснення державної влади .

Науковий керівник: доц. Кушніренко О. Г.

Ухіна Ольга Сергіївна
Національний юридичний університет
ім. Ярослава Мудрого
Інститут підготовки кадрів для органів
юстиції України
2 курс 8 група

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Розвиток України як демократичної держави передбачає подальший розвиток та вдосконалення всіх форм безпосередньої й представницької демократії, передбачених Конституцією і законами України.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» *Місцевий референдум* - форма прийняття територіальною громадою рішень з питань, що належать до відання місцевого самоврядування, шляхом прямого голосування.

До проблем місцевих референдумів в Україні звертались такі вчені як О. В. Батанов, С. М. Дерев'янко, О. П. Бойко, П. М. Любченко, Ю. М. Тодика, В. Л. Федоренко, О. Ф. Фрицький, В. М. Шаповал та ін.

Українське законодавство містить прямі вимоги щодо обов'язковості проведення місцевих референдумів у разі:

- прийняття рішення про розміщення ядерних установок і об'єктів (згідно з абзацом четвертим статті 5 Закону України «Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення»);

- перейменування географічних об'єктів, а також присвоєння їм імен видатних державних або громадських діячів, представників науки, культури чи інших осіб, діяльність яких не пов'язана з відповідними об'єктами (стаття 5 Закону України «Про географічні назви»).

Але у зв'язку з набуттям 6 листопада 2012 року чинності Закону України «Про Всеукраїнський референдум» виникла ситуація, в якій громадяни стали

позбавленими можливості реалізації конституційного права брати участь у місцевому референдумі(закріпленого положеннями частини першої статті 38 Конституції) та права на участь у здійсненні місцевого самоврядування через право вирішувати питання місцевого значення шляхом місцевого референдуму (закріпленого положеннями статей 3, 7 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»), оскільки новий Закон України «Про місцеві референдуми» Верховна Рада України не прийняла, а той, що передбачав механізм реалізації зазначеного права, визнаний нечинним. Виходить, що положення пункту 4 Розділу XIII Закону України «Про Всеукраїнський референдум» від 6 листопада 2012 року суперечать положенням статті 21, частин другої та третьої статті 22 Конституції України, якими закріплено принципи непорушності прав і свобод людини, недопущення скасування конституційних прав і свобод і звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів.

Доводиться відзначати, що навіть через двадцять шість років незалежності місцеві референдуми в Україні не утвердилися як реальні та дієві механізми.

Тобто в законодавстві України утворилась неврегульованість питання законодавчого забезпечення реалізації конституційного права громадян України прийняття рішень з найважливіших питань місцевого значення, а отже виникла нагальна потреба у *розробці та схваленні закону, який би врегульовував питання проведення місцевих референдумів.*

На нашу думку це є необхідним, адже залучення громадян у процеси прийняття управлінських рішень на місцевому рівні є умовою успішної реалізації політики децентралізації державної влади в Україні та впровадження адміністративної та територіальної реформ.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що існує вагома підстава для вдосконалення законодавства про референдум, адже саме від дієвості функціонування інституту референдуму залежить ефективність реалізації народом своїх прав та гарантованість їх втілення в життєву реальність.

Червоняща Каріна Сергіївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 2 курс, 4 група

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Питання конституційно-правової відповідальності вищих органів державної влади в Україні досі законодавчо не врегульовано та є предметом наукових дискусій. Законодавець безпосередньо не закріпив такий різновид юридичної відповідальності, однак, існування нетипових санкцій та згадування органом конституційного контролю (наприклад, рішення Конституційного Суду України від 07.05.2002 N 8-рп/2002 у справі щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб) вимагають заглибитись у поставлену проблематику.

З'ясування поняття конституційно-правової відповідальності є предметом полеміки. Узагальнивши позиції вчених ми прийшли до висновку, що **конституційно-правова відповідальність** – це передбачений конституційно-правовими нормами вид юридичної відповідальності, який полягає в обов'язку суб'єкта правовідносин відповідати за юридично значущу поведінку (дія або бездіяльність).

Характерними рисами, які відрізняють її від інших видів відповідальності є те, що вона має специфічне коло суб'єктів і санкції, особливий механізм реалізації, є важливою гарантією забезпечення правопорядку в суспільстві та державі, а також настає внаслідок конституційного правопорушення (за не виконання органами влади своїх функцій та повноважень, які закріплені в Конституції та законах України, за зловживання своїм становищем і за порушення захисту прав і свобод людини і громадянина, що закріплено в ч. 2 ст. 3 Основного закону, а саме «держава відповідає перед людиною за свою діяльність»).

Якщо говорити про суб'єктів даного виду, то серед них потрібно виділити лише тих, хто має конституційні права і обов'язки та статус суб'єкта конституційного делікту. Виходячи з вище зазначеного, до них відносяться: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада та Рада Міністрів АРК, обласні, районні, сільські, селищні, міські ради тощо. Кожен суб'єкт має відповідно свій об'єкт правопорушення: суверенітет, права і свободи індивіда, влада, територіальна цілісність держави, повноваження та ін..

Також особливістю конституційно-правової відповідальності є перелік санкцій за вчинення визначених деліктів: дострокове припинення повноважень, визнання роботи певного органу незадовільною, позбавлення спеціального статусу або заборона діяльності в цілому чи на деякий термін, визнання нормативно-правового акту неконституційним, відставка або усунення з поста та ін. Співвідношення окреслених складових було узагальнено нами у таблиці:

Суб'єкт	Підстави притягнення	Суб'єкт притягнення	Конституційно-правова відповідальність	Політична відповідальність
Верховна Рада України (ВРУ)	Дострокове припинення повноважень ВРУ можливе, якщо: - протягом 30 днів однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися; - протягом 60 днів після відставки КМУ не сформовано персональний склад КМУ;	ПУ(ст.90 КУ);	Накладає-ться від-повідно до ЗУ «Про Регламент ВРУ»	Норма відсутня

	- протягом 1 місяця у ВРУ не сформовано коаліцію депутатських фракцій відповідно до ст.83 КУ.			
Кабінет Міністрів України (КМУ)	Якщо КМУ не виконує свої конституційні повноваження, перелічені у ст. 116 КУ, то уряду може бути висловлена резолюція недовіри за результатами звітування та дострокова відставка.	ВРУ за пропозицією ПУ або 1/3 народних депу-татів згідно з ст.87 КУ та гл.38 ЗУ «Про регламент ВРУ»	Норма відсутня	КМУ підзвітний і підкон-трольний ВРУ і відповідальний перед ПУ згідно з ч.2 ст. 113 КУ
Президент України (ПУ)	Вчинення державної зради або інших діянь, передбачених ККУ тягнуть за собою дострокове припинення повноважень у вигляді імпічменту.	ВРУ відповідно до п.10 ст.85, ст. 111 КУ;	Норма відсутня	Норма відсутня

Виконання всіх вище зазначених санкцій забезпечується примусовою силою держави та народу задля точної реалізації конституційно-правових норм. Характеризуючи особливості конституційно-правової відповідальності необхідно перелічити підстави її настання: нормативну і фактичну. Нормативна вказує на наявність однієї або декількох норм, які передбачають умови та міру відповідальності, а фактична – сам факт вчинення суб'єктом правопорушення. Також, відповідно до загальнотеоретичного положення,

настання конституційної відповідальності можливе лише за наявності вини. Більш того, зазначається, що у разі відсутності вини до суб'єкта можливо застосовувати міри політичної відповідальності.

Так, досить дискусійним є питання відповідальності КМУ. З одного боку, відповідно до ст.87 Конституції України та ст.232 ЗУ «Про Регламент Верховної Ради України» парламент може розглянути питання про відповідальність КМУ. З іншого боку, у ст. 87 Конституції України та главі 38 вищевказаного закону передбачаються лише процедурні вимоги (голосування більшістю від складу парламенту, заборона розглядати це питання більше одного разу протягом однієї чергової сесії тощо), в той час як перелік конкретних деліктів, за вчинення яких КМУ може бути притягнутий до відповідальності відсутній. Таким чином прийняття резолюції недовіри до уряду, на нашу думку, є швидше політичною, а не конституційною чи будь-якою іншою юридичною відповідальністю.

Головною підставою для притягнення ПУ до відповідальності являється державна зрада, яка на думку Б.С. Мохончука, становить склад окремого злочину та може трактуватись швидше як політико-правова категорія, ніж кримінально-правова. Так, згідно з рішенням КСУ від 10.12.2003 року, імпічмент - це єдиний спосіб притягнення ПУ до конституційної відповідальності, який відбувається за встановленою процедурою та не є аналогічним обвинуваченню особи відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України. Тобто, притягнення голови країни до цього виду відповідальності відбувається без відкриття кримінального провадження. З цього ми можемо зробити висновок, що конституційна відповідальність, в даному випадку, передує кримінальній.

Отже, конституційну-правову відповідальність ми вважаємо за доцільне розглядати лише як різновид юридичної відповідальності, що вимагає встановлення факту вини за вчинення передбачених законом деліктів. Варто відзначити, що її санкції часто застосовуються стосовно політичних суб'єктів,

що вимагає її розрізнення з політичною відповідальністю та прийняттям управлінських рішень по відношенню до підконтрольних суб'єктів.

Науковий керівник: ас. кафедри конституційного права Мохончук Б.С.

Чехівський Ярослав Олегович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 3 група, 1 курс

ЗАБОРОНА ЕВТАНАЗІЇ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРИРОДНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Вивчення теорії держави і права, конституційного права та інших юридичних наук дає нам зрозуміти, що фундаментальними правами людини є її права на життя, свободу, гідність. Саме доказом цього можуть слугувати міжнародні нормативно правові — акти, Конституція України, згідно з якими право на життя вважається невід'ємним правом людини. До системи міжнародно — правових актів, які визнають ці права можна віднести Загальну Декларацію прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права та інші. Також ми можемо стверджувати, що право на життя входить до системи особистих та природних прав людини, тому стає зрозуміло, що його реалізація відбувається людиною самостійно, без зовнішнього втручання.

У світі трапляються такі випадки, коли людина хоче піти з життя у разі невиліковної хвороби, так як вона страждає, але не може це фізично зробити. Саме у цьому питанні їй може допомогти евтаназія, яка передбачає собою діяння медичного працівника, що спрямоване на припинення фізичних страждань, і результатом цих дій є смерть пацієнта. Евтаназія існує у двох видах — це активна евтаназія, яка передбачає певні дії медичного працівника щодо припинення життя людини і пасивна, яка виступає як бездіяльність медика.

Але чи можуть такі дії бути правомірними? Чи закріплено десь норми, які

дозволяють реалізовувати евтаназію? Проаналізувавши відповідне законодавство різних країн, ми можемо встановити, що таке можливо у Бельгії, США, Швеції, Фінляндії, Нідерландах. Наприклад, доказом існування евтаназії у США слугує закон "Про природну смерть", який включає у себе норми, що передбачають ненадання медичних засобів, або відключення апаратів підтримання життя у разі невиліковної хвороби за згодою пацієнта. Так а що ж щодо України? Як врегульовано це питання? Ми можемо спиратися на декілька нормативно- правових актів, які включають у себе норми щодо регулювання цього питання.

Серед них ми можемо виділити Цивільний кодекс України, який нам прямо вказує на заборону щодо виконання прохання особи про припинення її життя згідно зі статтею 281. Також Основи законодавства про охорону здоров'я, яке охоплює норми, що забороняють дії лікаря спрямовані на прискорення смерті невиліковної особи згідно зі статтею 52.

Але тепер я можу стверджувати, що українське законодавство не відповідає принципу гуманізму. Чи це не є так? У той час як людина страждає із — за невиліковної хвороби і ці страждання не припиняться, так як вона вже приречена, її нібито примушують страждати, шляхом безнадійних спроб врятувати її життя, що є не гуманно. Єдиний гуманний шлях звільнення людини від цих страждань, якщо вона вже невиліковна, це евтаназія. Я впевнений, що незастосування евтаназії порушує таке право людини як свобода, так як, свобода — це право розпоряджатися собою у цьому випадку, і згідно з нормативно — правовими актами, які наводилися вже в приклад це право порушується, так як навіть у критичних ситуаціях, коли людина не може терпіти болю і не хоче жити, вона не розпоряджається своїм життям. Відбувається порушення поваги до людської гідності, так як для людини, померти в стражданнях, муках і при цьому нічого неможливо зробити, окрім безнадійних спроб медичних працівників врятувати життя, не є гідно, і тому, як на мою думку, така людина позбавляється права на гідну смерть. Тому я можу стверджувати, що заборона евтаназії порушує один із принципів Конституції

України — повага до гідності людини. Тому питання щодо застосування евтаназії повинна вирішувати особисто людина, яка звичайно є в здоровому глузді та підтвердила це, і яка її потребує, так як лише вона реалізовує своє право на життя, свободу як це робиться у Нідерландах, США, Бельгії, Швеції і Фінляндії.

Але у питанні евтаназії є проблеми, чи не будуть зацікавлені певні особи допускати зловживання у здійсненні евтаназії? Тому законодавства європейських країн спрямовано на детальне регламентування порядку застосування евтаназії. Наприклад, в Європі щоб застосувати евтаназію потрібно відповідати таким умовам як: по — перше, страждати невиліковною хворобою і нестерпним болем та не мати шансу на видужання, по — друге, особа повинна знаходитися у здоровому глузді і проявляти бажання померти, по — третє відповідати певному віковому цензу, який встановлюється в різних країнах по однаковому, але у Бельгії евтаназію застосовують навіть до малолітніх дітей за згодою батьків. Також для застосування евтаназії необхідно пройти більше десяти комісій для визнання особи такої, яка потребує евтаназії і це робиться правильно, так як трапляються випадки, коли певні особи є зацікавлені у смерті людини. Тому можна зробити висновок, що роль нашої держави у вирішенні цього питання повинна полягати у визнанні цього права, оскільки заборона евтаназії порушує природні права людини відповідно до вищезгаданих тез, для тої малої частки населення, яка дійсно цього потребує, а також детального регламентування її застосування, щоб було відсутнє зловживання евтаназією в інтересах певних осіб.

***Науковий керівник**: доцент кафедри конституційного права НЮУ ім. Ярослава Мудрого Кушніренко О. Г.*

Секція кримінального права і процесу, оперативно-розшукової діяльності

Вишневська Інна Анатоліївна
Національний юридичний університету
імені Ярослава Мудрого
Інститут прокуратури та кримінальної
юстиції, IV курс, 17 група

ДОСВІД ЗАКРІПЛЕННЯ ACTIO LIBERA IN CAUSA У ЗАКОНОДАВСТВАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

1. У XVIII столітті у теорії кримінального права було сформульовано поняття actio libera in causa. Йдеться про випадки, коли особа вчиняє злочин у стані, за якого вона не здатна у повній мірі здійснювати свідомо-вольовий контроль над власною поведінкою. Такий стан може бути обумовлений глибоким фізіологічним сп'янінням, лікарськими препаратами або іншими явищами (сон, перевтома, тощо).

2. На сьогодні проблема actio libera in causa законодавчо закріплена та застосовується у деяких зарубіжних країнах. Наприклад, ч. 1 ст. 21 КК Іспанії передбачає, що особа звільняється від кримінальної відповідальності якщо вона не могла усвідомлювати протиправності діяння, що вона вчиняє, або керувати власними діями. Проте, у абз. 2 ч. 1 ст. 21 КК зауважено, що: «Тимчасовий психічний розлад не є підставою звільнення від покарання, якщо воно було спровоковано самим суб'єктом з наміром вчинити злочин або у випадках, коли воно передбачала або повинна була передбачити можливість його вчинення».

Подібна норма передбачена п. 1 ч. 2 ст. 28 КК Бразилії, відповідно до якої особа, яка через стан сильного фізіологічного сп'яніння була нездатна усвідомлювати суспільну небезпечність діяння, притягується до кримінальної відповідальності.

У США actio libera in causa закріплено у ч. 3 §15.05 КК штату Нью-Йорк, §308 КК штату Пенсильванія тощо. Наприклад, *57-річний громадянин США 25 жовтня 2017 року внаслідок сильної втоми заснув під час керування автомобілем. Через це, о 02:43 автомобіль звернув з дороги та в'їхав у магазин продуктів, що призвело до значної матеріальної шкоди. Наразі проводиться*

оцінка завданої шкоди магазину і пізніше прокурором штату Каліфорнія буде пред'явлено обвинувачення водію.

3. У деяких кримінальних кодексах можна простежити закріплення законодавцем конкретного виду покарання фіксованого розміру. Наприклад, ч. 1 § 323а КК ФРН встановлено: «Хто умисно або через необережність доводить себе до стану сп'яніння алкогольними напоями або іншими одурманюючими засобами, карається позбавленням волі на строк до п'яти років або грошовим штрафом, якщо він у цьому стані вчиняє протиправне діяння і не може бути покараний за його вчинення, так як він внаслідок сп'яніння діяв без вини».

Прикладом є наступний випадок. *Громадянин ФРН заснув за кермом автомобіля через сильне алкогольне сп'яніння. Внаслідок цього, він виїхав на загороджену ділянку дороги та збив двох прикордонників, які отримали смертельні травми та померли на місці події. 24 жовтня 1995 року ФРН Німеччини було засуджено на 4 роки за: позбавлення життя з необережності (§222 КК ФРН), порушення правил безпеки дорожнього руху (§315с КК ФРН), §323а КК ФРН та §20 КК ФРН.*

§ 287 КК Австрії також передбачає фіксований розмір покарання за злочини, що вчинені у стані добровільного сп'яніння: «Хто за допомогою споживання алкогольних напоїв або шляхом використання інших одурманюючих засобів доводить себе до стану повного сп'яніння, що виключає осудність, нехай і з необережності, той карається позбавленням волі на строк до трьох років або грошовим штрафом в розмірі до 360 денних ставок, якщо у такому стані він вчиняє злочинне діяння, котре вважалося б злочином або проступком, якщо б ця особа не знаходилося у такому стані».

Аналогічно actio libera in causa закріплена у § 138 КК Данії, яким встановлено покарання у вигляді: штрафу, або тримання під вартою (у випадках, якщо у такому стані особа становить небезпеку для оточення), або, при обтяжуючих обставинах чи при рецидиві, покарання може бути збільшено до тюремного ув'язнення строком на шість місяців.

4. Проаналізувавши та узагальнивши міжнародний досвід нормативного закріплення actio libera in causa варто зазначити, що у кримінальних кодексах зарубіжних країн відповідальність за злочини, що охоплюються actio libera in causa закріплена зі встановленням конкретного виду та розміру покарання або без такого.

Науковий керівник *– доц. кафедри кримінального права №1 НЮУ ім. Ярослава Мудрого, канд. юрид. наук, доц. О.В. Зайцев*

Грабовська І.С.
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 3 курс, 10 група

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМАГАЛЬНОЇ ПРОЦЕДУРИ ДОКАЗУВАННЯ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Основою справедливого та законного рішення суду є збирання, перевірка та оцінка доказів сторонами кримінального провадження на стадії досудового розслідування, що здійснюється на засадах змагальності. На теоретичному рівні законодавець закріпив рівні можливості збирання доказів як стороною обвинувачення, так і стороною захисту. Проте, де-факто, сторона захисту порівняно зі стороною обвинувачення, має значно вужчі права у доказуванні. Забезпечення дійсної змагальності та рівності сторін при збиранні доказів на стадії досудового розслідування є досить дискусійним і недостатньо законодавчо врегульованим питанням, тому потребує подальшого вивчення та вдосконалення.

Це питання досліджувало багато українських науковців, зокрема: В.К. Волошина, О.В. Капліна, М.Є. Шумило, О.Г. Яновська, М.С. Алексєєв, О.Ю. Костюченко та інші.

Законодавче закріплення змагальності сторін під час досудового розслідування, а саме самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту своїх законних позицій, прав, свобод і інтересів способами, передбаченими кримінально-процесуальним кодексом України (далі КПК) та введення додаткових гарантій її реалізації, зокрема, гарантування сторонам рівних прав щодо збирання речей, документів, інших доказів (ст. 22 КПК України) – позитивно вплинуло на всю процедуру кримінального провадження. Але, як вдало зазначає Удалова Л.Є., сторони захисту та обвинувачення на вказаних етапах процесу мають різний обсяг процесуальних прав, а отже й можливостей при збиранні доказів під час розслідування кримінальних правопорушень.

Для забезпечення змагальності у доказуванні на стадії досудового розслідування важливим є саме рівність у процесуальних правах потерпілого та підозрюваного. Я вважаю, розширення лише прав підозрюваного є одностороннім, оскільки не сприяє їх рівності. Так, КПК України не відносить потерпілого до сторони обвинувачення, крім деяких випадків і відповідно не передбачає обов'язкової наявності представника потерпілого. Відповідно права потерпілого дуже обмежені, зокрема, він не має права брати участь під час вирішення питання про обрання підозрюваному запобіжного заходу та оскаржувати відповідну ухвалу тощо. Варто було б визнати потерпілого приватним обвинувачем та відповідно збільшити обсяг його процесуальних прав. Це дасть можливість більш повного врахування правової позиції потерпілого у кримінальному провадженні, яка, наразі, не має ніяких процесуальних засобів відображення окрім клопотань та промови у судових дебатах.

На практиці сторона захисту зі стороною обвинувачення не знаходиться в рівних умовах адже, стороні обвинувачення для проведення слідчих або негласних слідчих дій достатньо звернутись із клопотанням до слідчого судді, який в найкоротші строки, а саме від 6 годин до 1-го робочого дня, зобов'язаний прийняти рішення за цим клопотанням. Водночас, сторона

захисту не має права самостійно провадити такі дії, але може ініціювати їх проведення шляхом подання клопотань до прокурора або слідчого по справі. Такі клопотання відповідно до ст. 221 КПК розглядаються протягом 3-х днів. У випадку відмови, сторона захисту має право протягом 10 днів оскаржити до слідчого судді відмову у задоволенні клопотання про проведення слідчих або негласних слідчих дій. Така скарга протягом 3-х днів має бути розглянута слідчим суддею. В цьому випадку я погоджуюся з думкою Костюченко О.Ю., яка стверджує, що пряма залежність сторони захисту від рішення сторони обвинувачення щодо доцільності проведення тих чи інших процесуальних дій та явна невідповідність строків реагування судового органу на звернення двох сторін при вирішенні однакового питання в процесі досудового розслідування свідчить про відсутність рівності сторін та недостатню реалізацію змагальності в кримінальному провадженні. Цю проблему можна вирішити шляхом закріплення на законодавчому рівні права безпосереднього звернення сторони захисту до слідчого судді з клопотанням про дачу дозволу на проведення слідчих дій та порядку його реалізації

Таким чином, рівність прав сторін обвинувачення та захисту на стадії досудового розслідування вимагає подальшого законодавчого врегулювання на предмет їх розширення. Встановити рівність сторін у досудовому провадженні і забезпечити тим самим реалізацію змагальності можна шляхом надання потерпілому статусу приватного обвинувача і відповідно суттєво розширити обсяг його процесуальних прав. Це надасть можливість більш повного врахування правової позиції потерпілого у кримінальному провадженні, а також розширить юрисдикцію суду в досудових стадіях процесу шляхом надання йому повноважень щодо прийняття рішень по клопотаннях сторони захисту на проведення певних процесуальних дій.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент Беспалько І. Л.

Дайнеко Катерина Костянтинівна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 4 курс, 4 група

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОСТІ ТА ЗМАГАЛЬНОСТІ СТОРІН ПРИ ДОКАЗУВАНІ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТУ ЄСПЛ

Рівність та змагальність є пов'язаними, загальновизнаними, фундаментальними засадами судочинства й безумовно кримінальний процес не є виключенням. Про це свідчіть ст. 129 Конституції України, ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та ін. міжнародні акти, ст. 22 та ін. норми Кримінального процесуального кодексу України які враховують ці засади.

Європейський суд з прав людини неодноразово у своїх рішеннях вказує на те, що принцип процесуальної рівності сторін, один із елементів більш широкої концепції справедливого судового розгляду, вимагає, щоб кожній стороні надавалась розумна можливість представляти свою позицію за таких обставин, які не ставлять цю сторону в суттєво невигідне становище по відношенню до протилежної сторони.

З прийняття нового КПК відбувся перехід дійсно до змагального кримінального процесу та зроблений великий стрибок у забезпеченні змагальності та рівності сторін, але по при все залишаються певні значні недоліки. Серед таких, зокрема у контексті доказування, можна навести наступні:

1) порядок розгляду клопотання на проведення слідчих розшукових або негласний (слідчих) розшукових дій.

Внесене клопотання стороною обвинувачення розглядається судом протягом шести годин з моменту його отримання. А клопотання сторони захисту: а) подає клопотання до слідчого/прокурора, б) протягом 3-х днів таке клопотання повинно бути розглянуто, а до слідчого суді можна звернутися лише у випадку оскарження рішення.

2) доступ до матеріалів справи.

Сторона обвинувачення має повний та постійний такий доступ. Відповідно до кримінального процесуального закону сторона захисту для ознайомлення з матеріалами страви повинна подати клопотання слідчому/прокурору та має право робити виписки та копії.

Вимоги «змагального» процесу відповідно до ст. 6 Конвенції зазвичай частково збігаються з правом на захист, гарантованого п. 3 ст. 6 Конвенції. Більш специфічні вимоги «змагального» кримінального процесу вимагають відкриття стороні захисту доказів за чи проти обвинуваченого, однак право відкриття не є абсолютним і може бути обмежене з метою захисту секретних методів слідства чи ідентичності агентів чи свідків.

3) представлення правової позиції під час судового розгляду.

Прокурор на початку судового розгляду оголошує обвинувальний акт або клопотання про застосування примусових заходів медичного та виховного характеру, цивільний позивач оголошує цивільний позов. Сторона захисту, в свою чергу, не викладає своєї позиції на початку судового розгляду, обмежуючись лише короткою відповіддю обвинуваченого на запитання: чи зрозуміле обвинувачення, чи визнає обвинувачений себе винним і чи бажає давати показання. Тобто можливість викласти свою позицію та навести аргументи має можливість лише обвине важення, а у сторони захисту така можливість з'являється лише під час судових дебатів. Також треба зазначити, що при розгляді справи присяжними наслідки порушення цих засад можуть бути ще більшими.

Відповідно до принципу «рівності вихідних умов», який закріплений у ст. 6 ЄКПЛ, всі сторони судового розгляду повинні мати рівну можливість висловлювати свою думку. Жодна сторона не повинна користуватися істотними перевагами порівняно з протилежною стороною.

Підбиваючи підсумки треба зазначити, що реальне забезпечення змагальності та рівності сторін є необхідною вимогою справедливості на ряду з справедливість правил, якими регулюється подання доказів; правовою визначеністю; вмотивованим судовим рішення. Для цього необхідно: по-перше,

вдосконалення норм щодо розгляду клопотання на проведення слідчих розшукових або негласний (слідчих) розшукових дій шляхом наданням стороні захисту права подавати клопотання до слідчого судді; по-друге, надання адвокати часткового доступ до ЄРДР у справі де він є захисником; по третє, надати стороні захисту на початку судового розгляду висловити свою правову позицію.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Кожевніков Г.К.

Короп Ірина Василівна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 3 курс, 17 група

ПРОБЛЕМИ УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ МІЖ ПРОКУРОРОМ ТА ПІДОЗРЮВАНИМ ЧИ ОБВИНУВАЧЕНИМ

Інститут, який прийнято називати «угода з правосуддям» кримінальному процесу до 2012 року відомий не був, оскільки саме новий кримінально-процесуальний кодекс ввів поняття «угода про визнання винуватості». Таким чином, в кримінальному процесі України з'явився правовий механізм суть якого полягає в тому, що підозрюваний чи обвинувачений йде на співпрацю з правоохоронними органами в особі прокурора для того, щоб надати слідству принципово важливу інформацію, яка стосується кримінальної справи в обмін на особливий порядок розгляду власної справи і значне пом'якшення покарання.

Механізм укладення різноманітних видів договорів в кримінальному процесі існує в Великобританії, Франції, Канаді, США і інших західних країнах. Існування цього правового інституту в даних країнах приносить достатньо високі результати в розкритті злочинів. Проте на відмінну від

зарубіжних аналогів, ціллю яких є визнання вини, досягнення згоди в частині кваліфікації і розмірів покарання, ціль введення інституту досудової згоди в Україні – посилення боротьби з організованою злочинністю і корупційними злочинами. І в цьому сенсі цей інститут співпадає з інститутом дійового каяття. Саме тому досудова згода про співпрацю в науковому світі викликала досить багато спорів серед науковців-процесуалістів і практикуючих юристів в сфері кримінального процесу.

Як відомо в Україні останнім часом переважає тенденція недовіри громадян до суду та судової системи внаслідок поширеної думки про корумпованість останньої. На думку деяких вчених закріплення угод в кримінальному-процесуальному кодексі сприяє зростанню такої довіри. До прикладу можна взяти учасників злочинних угрупувань, які не йдуть на контакт з правоохоронними органами, оскільки у них немає впевненості в тому, що це полегшить їх участь, тобто такі угоди необхідні і в якості механізму, який гарантує зниження покарання. Важливим є також те, що факт «угоди з правосуддям» дозволить зменшити строки і значно розвантажити правоохоронну і судову системи внаслідок спрощення процедури досудового та судового провадження у випадках співпраці і визнання вини підозрюваним чи обвинуваченим в обмін на пом'якшення покарання.

Отже, угода про визнання винуватості – такий процес досягнення угоди в кримінальному процесі, коли прокурор пропонує підозрюваному чи обвинуваченому визнати свою провину в скоєні злочину або в скоєнні менш тяжкого злочину за умови, що вирок буде пом'якшений. Така угода дає можливість спростити процедуру судового і забезпечити особі – підозрюваному (обвинуваченому) менш суворе покарання, ніж він міг би отримати, якби угода про визнання винуватості складена не була.

З досвіду інших країн можна зробити висновок про те, що внаслідок введення даного інституту настали наступні позитивні наслідки: а) оперативність розслідування злочинів; б) заощадження сил і засобів органів розслідування; в) «угода про визнання винуватості» впливає на скорочення

кількості осіб, засуджених до позбавлення волі, шляхом застосування до них альтернативних видів покарань; г) розвантаженість судів внаслідок можливості ухвалення вироків, не досліджуючи всі матеріали справи.

Проте, «угода з правосуддям» - не альтернатива і зовсім не заміна загального порядку здійснення правосуддя. До застосування такого методу необхідно вдаватися лише в крайніх, виняткових випадках, коли загроза суспільству найбільш велика. Законодавство, що регламентує угоди про співпрацю і порядок прийняття судового рішення при укладені таких угод потребує серйозного вдосконалення. Згода на співпрацю з правосуддя – двосторонній акт внаслідок чого особа, яка співпрацює з правоохоронними органами, повинна мати певні права та гарантії на отримання пом'якшення покарання, тобто для ефективного функціонування даного інституту необхідно встановити дієвий механізм складання і затвердження угод із закріпленням гарантій пом'якшення (зменшення) строків і розмірів покарання при визнання вини. В результаті чого від укладення даної угоди виграє як підозрюваний чи обвинувачений, так і держава. На сьогоднішній день можливість пом'якшення покарання обмежується на розгляд прокурора або суду в деяких випадках.

Науковий керівник: к.ю.н., ас. Бережний О. І.

Оболенцев Валерій Федорович
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОРУПЦІЯ В СИСТЕМУ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА: ФОРМАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ НА ЗАСАДАХ МЕТОДИКИ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ

Результати наших досліджень проблематики української корупції, здійснених на засадах системотехніки дають підстави обґрунтувати три аспекти

проблемності корупції у системі держави Україна та описати їх вербальні моделі.

Перша з них – це модель проблеми невідповідності функцій призначенню системи. Функцією у системотехніці визначається зовнішній прояв властивостей об'єкта в існуючій системі відносин, здатність до дії, роль, вплив, задоволення потреб, обов'язки. Тож системною функцією держави Україна можна визначити діяльність з утвердження і забезпечення прав і свобод людини - головний *обов'язок* держави згідно ст.3 Конституції нашої країни.

Утвердження прав і свобод – це формальна їх інституалізація у нормативних актах.

Забезпечення прав і свобод – це підтримка їх матеріальними, енергетичними, інформаційними ресурсами.

Фактично загальнодержавна функція з утвердження і забезпечення прав і свобод реалізується у функціональності державних органів згідно їх відомчої компетенції (політична функція, економічна функція, соціальна функція, функція охорони правопорядку.

Призначенням системи вважається її *декларована* здатність реалізовувати функції, що забезпечують досягнення мети. Тож призначенням системи держави Україна можна вважати гарантії (гарантування) прав і свобод людини - *зміст* державної діяльності відповідно до ст.3 Конституції України. Гарантування прав та свобод – це організація умов для їх безперешкодної реалізації з відновленням та відповідальністю винних у випадках порушень.

З урахуванням вказаного на засадах теорії систем пояснити корупцію як передумову проблеми невідповідності функцій системи держави Україна її призначенню можна так. Відповідно до ст.1 ЗУ «Про запобігання корупції» корупцією визначається використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі,

зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. Тож у зв'язку з корупційними діями нормативна функціональність державних суб'єктів з рівним, неупередженим та безкоштовним доступом населення до соціальних благ заміщується їх необов'язковою та вибірковою функціональністю (згідно особистісних інтересів корупціонерів), а фактична функціональність системи держави Україна проблемно не узгоджується з її офіційним призначенням. І саме так корупція у системі Держави Україна заміщує її офіційно заплановане фундаментальне призначення (гарантування прав та свобод людини) на інше – гарантування особистісних інтересів і потреб корупціонерів.

Друга проблема системи держави Україна, передумовою якої є корупція – це проблема взаємодії цього системного об'єкту зі своїм середовищем.

Оточенням (зовнішнім середовищем) системи вважають сукупність об'єктів: 1) які впливають на систему, 2) на які впливає сама система, 3) є індеферентними для системи. У відповідності до цього для системи держави Україна оточенням (зовнішнім середовищем) є недержавні установи та спільнота населення України - користувачі її послуг. Передбачається що таке користування має бути загальнодоступним та неупередженим. Але за наявності корупційної мотивації корупціонери реалізують свої владні повноваження вибірково, обмежуючи зв'язки з населенням та порушуючи принцип загальнодоступності послуг влади. Для системи держави Україна саме це і є проблемою взаємодії з середовищем. Вочевидь головними наслідками такої ситуації є, по-перше, зниження рівня демократії в аспекті народовладдя, та, по-друге, нерівний та непередбачуваний доступ населення до соціальних благ (ресурсів), які розподіляються державними механізмами.

Третя проблема - проблема невідповідності структури, складу і процесів взаємодії окремих частин системи держави України цілям її створення.

М*етою* створення/існування системи вважається: 1) певний (завданий ззовні або *встановлений самою системою*) найбільш доцільний (бажаний) кінцевий стан; 2) реалізація необхідного порядку зміни станів (потрібний рух); 3) забезпечення потрібного напрямку руху системи без конкретизації кінцевого стану системи.

Для штучних систем суб'єктивною метою є образи бажаного майбутнього (стану системи або результатів функціонування). У цьому сенсі метою системи держава Україна є права і свободи людини, які згідно ст.3 Конституції України визначають *спрямованість* діяльності держави.

Є всі підстави стверджувати, що у сучасній системі держави Україна системній меті не відповідають її структура, склад і процеси взаємодії окремих частин. Структура – це сукупність стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують його цілісність та відповідність самому собі, тобто зберігання основних властивостей при різних зовнішніх та внутрішніх змінах, можливість проходження різних видів потоків (матеріальних, енергетичних, інформаційних тощо).

Структуру системи держава Україна мають становити лише владні офіційно зкоординовані матеріальні, енергетичні та інформаційні зв'язки. Але з причини корупції в країні у структурі державної системи також існують і неофіційні, корупційні зв'язки, що у випадках корупційних дій заміщують офіційні. Діяльність так званої «родини» вищих посадовців часів попереднього президента України, неправомірні судові рішення, тіньова економіка є найбільш наочними проявами такого співіснування. Вочевидь державна структура гібридно-корупційна складом і процесами взаємодії окремих частин проблемно не узгоджується з офіційною метою системи держави Україна, яку було окреслено раніше.

Сергієнко Софія Дмитрівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
міжнародно-правовий факультет,
2 курс, 1 група

CORRUPTION AS A FACTOR OF NEGATIVE INFLUENCE ON PUBLIC AUTHORITIES AND INSTITUTES OF CIVIL SOCIETY AND DISCRIMINATION - ANTI-CORRUPTION POLICY

In general, corruption in the modern world threatens all elements of a civilized society: from the protection of human rights to the existence of the state as a whole. It constrains the economic development of the state, undermines the moral foundations of society.

Recently, the problems of relations between public authorities and civil society in Ukraine have become more acute as they are directly linked to complex and ambiguous processes of democratization.

The Law of Ukraine "On Fighting Corruption" defines it as "the activities of persons authorized to perform state functions aimed at the unlawful use of the powers granted to them for obtaining material goods, services, privileges or other benefits." Despite the recent legal and organizational measures to combat corruption, its scope remains high. Such an assessment of the extent of the spread of corruption in Ukraine is provided by both Ukrainian researchers and numerous international experts and organizations. The results of the research on the level of corruption show that in the minds of citizens, the widespread corruption in both the power structures and the judicial system, as well as at the domestic level (education, health, sports, social sphere, etc.) dominate.

It is also worth paying attention to the specific features of the spread of corruption, which are conditioned by the state of economic and political development of society, the national mentality of Ukrainians and the conditions of existence of the overwhelming majority of the population. These signs include:

a) the deep penetration of corruption into the sphere of everyday relationships and everyday life of the Ukrainian ethnic group;

b) dissemination in public opinion of a stereotype that it is impossible to resolve a political, social or economic issue positively without bribe, coercion or clan support;

c) the established and consoled (hidden) nature of corruption activity, especially the receipt of bribes and various types of abuse of officials;

d) the gradual corruption of law enforcement agencies, which is particularly worrying both for the population of Ukraine and the world community, the judicial system;

e) the legal (open) use by interested persons of political and socio-economic institutions, the authority of positions and conditions that are situational in the state, in order to provide the appearance of external legality to its corruption activities;

g) the use of corruption on a growing scale by powerful financial and political clans of the mafia type, which were formed by combining economic and political power with general criminal and organized crime;

e) generally favorable attitude to the corruption of the authorities, combined with noisy public rhetoric to combat it.

In Ukraine, it is necessary to create an effective anti-corruption system, which should be based on the recognition that anti-corruption activities will succeed only in the context of an integrated approach, carried out by its public authorities in close cooperation with non-governmental organizations, mass media and other civil society institutions. Countering corruption should become a nationwide task with well-defined priorities and proper coordination. The realization of this will bring Ukraine closer to the level of developed European countries and eliminate obstacles for the integration of our state into the European community.

At the current level of state anti-corruption policy, Ukraine should proceed from the fact that it is impossible to completely overcome corruption - one can only minimize its impact on society's life, in particular:

1. In the conditions of insufficient level of public confidence in public authorities, the institutions of civil society have the right to popularize the idea of

active counteraction to the phenomena of corruption. The state should help them in this.

2. Anticorruption non-state organizations must create an effective coalition.

List of references:

1. Про боротьбу з корупцією : Закон України від 5 жовт. 1995 р. № 356/95 // Відом. Верховної Ради. – 1995. – № 34. – С. 266.

2. Быстрова, А. С. Феномен коррупции: некоторые исследовательские подходы / А. С. Быстрова, М. В. Сильвестрос // Журн. социол. и соц. антропологии. – 2000. – Т. III. – № 1. – С. 83 – 101.

3. Камлик, М. І. Корупція в Україні / М. І. Камлик, Є. В. Невмержицький. – К. : Знання, КОО, 1998. – 179 с.

4. Костенко, О. М. Корупція як проблема політичної кримінології / О. М. Костенко // Правова держава : щорічник наук. пр. / НАН України. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – Вип. 14. – С. 386 – 389.

5. Латов, Ю. В. Глас народа о проблемах коррупции: закономерное и парадоксальное / Ю. В. Латов // Эконом. вестн. Ростов. гос. ун-та. – 2008. – Т. 6. – № 2. – С. 123 – 138.

Supervisor: Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Administrative Law and Administrative Activity of Yaroslav Mudruy National Law University Mekh Y.V.

Соловей Андрій Миколайович,
Спеціаліст Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області,
магістр права

СЛІДЧИЙ СУДДЯ ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА УКРАЇНИ

П'ять років тому, 19 листопада 2012 року набрав чинності «новий» Кримінальний процесуальний кодекс України (КПК України), метою якого є врегулювання кримінального процесу, спрямованого на утвердження міжнародних стандартів захисту прав і законних інтересів людини та громадянина. Нормами КПК України посилено процесуальний контроль органів судової влади за досудовим розслідуванням, що стає однією з найголовніших процесуальних гарантій забезпечення прав і свобод громадян та правосуддя. Такий контроль покликаний своєчасно усувати порушення законності та створювати правові умови виконання завдань кримінального судочинства. З цією метою законодавцем було запроваджено нового суб'єкта кримінально процесуальної діяльності – слідчого суддю. Слідчі судді як спеціальні суб'єкти кримінального процесу є в правових системах багатьох країн світу, зокрема Італії, Франції, Німеччини, Литви, Латвії, Молдови, тощо. Так, у 2003 р. в новому КПК Республіки Молдова було запроваджено інститут судді з кримінального переслідування.

Аналіз наукової літератури, наукових статей, що описують моделі інституту слідчого судді в різних країнах Європи, дають можливість зробити висновок, що посаду слідчого судді вперше було запроваджено у Франції у VIII ст., через запровадження інституту королівських об'їзних суддів (*missi dominici*), в обов'язок яких входило чотири рази на рік об'їжджати ті чи інші місцевості,

приймати і розглядати скарги, розпитувати про злочини (*ingvisitio*) та головувати в судових засіданнях [78,79]. У процесі вдосконалення інституту судового контролю в кримінальному провадженні Франції, поряд із слідчим суддею, з'явився такий суб'єкт, як суддя «із свобод та ув'язнення». Згідно із Законом «Про захист презумпції невинуватості і прав потерпілого» № 2000-516 від 15.06.2000 р., місією судді зі свобод та ув'язнення, в широкому значенні є захист індивідуальних прав та свобод на попередніх стадіях кримінального процесу – дізнання і попереднього розслідування. До його повноважень віднесено, зокрема, продовження, за клопотанням прокурора, строків поліцейського дізнання, вирішення питань про взяття особи під варту, про продовження строків її утримання під вартою під час попереднього розслідування, які до цього належали до відання слідчого судді, та низка інших. Цей суддя призначається на посаду головою трибуналу великої інстанції і має ранг голови, першого віце-голови або віце-голови суду, тобто займає в судовій ієрархії досить високе становище, що служить додатковою гарантією його незалежності [33,С.459; 78,79]. На сучасному етапі функціонування посади слідчого судді в кримінальному судочинстві Франції характеризується обов'язковим залученням до процесу проведення розслідування злочинів та в інших випадках, передбачених законом, зокрема при розслідувані деліктів вчинених неповнолітніми [33,С.479-481]. В інших випадках, слідчий суддя може бути залучений до процесу з ініціативи прокурора при суді «великої» інстанції чи за ініціативою потерпілого, який звернувся до суду з цивільним позовом. Найбільшого впливу від Французького кримінально-процесуального законодавства зазнала Російська імперія, яка провівши судову реформу 1864 р., також ввела до кримінального процесу слідчого суддю, змінивши назву цієї посади, а саме, на судового слідчого. Крім того, в деяких країнах Європи, зокрема в Німеччині, посада слідчого судді відсутня, але учасники процесу зобов'язані звертатися до судді за дозволом на проведення окремих процесуальних дій. Що стосується країн англо-американської правової системи, то суд наділений повноваженнями контролю за досудовим розслідуванням без

використання спеціального суб'єкта (слідчого судді), а наділенням такими повноваженнями суддів. Таким чином, можна зробити висновок про наявність двох моделей існування судового контролю за досудовим розслідуванням, а саме: модель, яка передбачає наявність спеціально уповноваженого судді, тобто спеціалізація судді, та модель, яка не передбачає спеціалізованого судді, де контрольні повноваження здійснюють усі судді суду. В Україні реалізовано модель спеціалізації суддів у вирішенні питань, що виникають на стадії досудового розслідування, пов'язаної із захистом прав людини та розглядом скарг на дії та рішення особи, яка здійснює досудове розслідування, застосуванням заходів забезпечення кримінального провадження, в тому числі запобіжних заходів, реалізацією дозвільних функцій суду у питаннях проведення слідчих дій які потребують санкції суду (повноваження при проведенні слідчих дій, які обмежують конституційні права людини і громадянина).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 01.09.2017 р. : (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2017. – 328 с.

2. Великие правовые системы современности: сравнительный правовой поход / Р.Леже. – М.: Волтерс Клувер. 2009. – С. 479-481

3. Попелюшко В.О. Інститут слідчого судді у історії крипінального процесу Франції (до Кодексу кримінального розслідування 1808 року) // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2010.- № 1– С.1-14 [Електронний ресурс] Режим доступу: http://lj.oa.edu.ua/articles/2010/n1/10pvokkr.pdf

4. Попелюшко О.В. Слдічий суддя у кримінальному провадженні // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2014.- № 1(9)– С.1-30 [Електронний ресурс] Режим доступу: http://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n1/14pvoukp.pdf

Шахрай Карина

Національний юридичний
університет
імені Ярослава Мудрого
1 факультет, 3 курс, 16 група

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ МІЖ ПОТЕРПІЛИМ ТА ПІДОЗРЮВАНИМ ЧИ ОБВИНУВАЧЕНИМ

Укладення мирових угод на даний момент набуває все більшого поширення в кримінальному процесі у зв'язку з лібералізацією та гуманізацією кримінального права в Україні. Цей інститут відкриває нові широкі можливості для реалізації завдань у вигляді відновного правосуддя та спрощення судочинства. На жаль, інновації законодавства хоча і застосовуються на практиці, проте існує певна недосконаліть законодавчого регламентування, крім того наявна відсутність наукових і методичних рекомендацій щодо застосування даного інституту. Серед науковців, які аналізували дане питання, можна виділити таких: Верещак В. М, Нескороджена Л. Л., Парфило О. А, Тертишник В, Добровольська О. Г. Разом с тим юридична природа мирових угод потребує всебічного вивчення, тому що залишається багато дискусійних питань.

У діючому Кримінальному кодексі закріплено два види угод: угода про примирення між потерпілим та підозрюваним чи обвинуваченим та угода між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винуватого з потерпілим можна зарахувати до різновиду судового компромісу, як альтернативного шляху вирішення кримінально-правових конфліктів. Альтернатива застосовується як виважена заміна покарання особи іншими заходами – відновлення порушених прав, відшкодування заподіяної шкоди, примирення.

Крім того, запровадження процесуальної форми застосування даної угоди кримінального процесу має забезпечити також процесуальну економію.

З самого початку слідчий, прокурор обов'язково мають проінформувати сторони про їхнє право на укладення угоди про примирення, роз'яснити особливості укладення, реалізації та не чинити перешкод. У разі недосягнення згоди при укладанні угоди сам факт ініціювання та твердження, що сприяли її укладенню не можуть ніяким чином розглядатись як визнання винуватості.

Укладення угоди про примирення між потерпілим та підозрюваним може відбуватися за ініціативою як потерпілого, так і підозрюваного або обвинуваченого. Домовленості стосовно змісту угоди можуть проводитись сторонами як особисто, так і за допомогою третьої сторони. Третьою стороною не можуть виступати слідчий, прокурор та суддя.

Також варто зазначити, що укладення даного виду угоди про примирення може ініціюватись в будь-який момент від повідомлення особи про підозру на досудовому розслідуванні до виходу суду до нарадчої кімнати для ухвалення вироку по справі.

Угода про примирення між потерпілим та підозрюваним або обвинуваченим має обов'язково зазначати: сторони, формулювання підозри чи обвинувачення та правову кваліфікацію з зазначенням статті, істотні обставини для даної справи, розміри шкоди, строки відшкодування та перелік дії не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення, узгоджене покарання та згода сторін на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, наслідки невиконання угоди.

Укладення угоди про примирення тягне за собою ряд юридичних наслідків як для потерпілого так і для підозрюваного або обвинуваченого. Зокрема як для потерпілого так і підозрюваного чи обвинуваченого це обмеження права оскарження вироку. Крім того для потерпілого це ще й позбавлення права вимагати в подальшому притягнення особи до кримінальної відповідальності за відповідне кримінальне правопорушення і змінювати розмір вимог про відшкодування шкоди.

Отже, підсумувавши все вищезазначене, можна стверджувати, що на даному етапі становлення інституту кримінального провадження на підставі мирових угод слід удосконалювати та розширювати застосування процесуальної форми провадження за примиренням підозрюваного (обвинувачуваного) з потерпілим, як один із найбільш перспективних процесуальних інститутів. Перспективи подальшого дослідження проблеми вбачаються в розробці пропозицій щодо вдосконалення процесуальної форми провадження на підставі угоди про примирення та пошуку нових можливостей для більш ефективної реалізації права на примирення в умовах сучасного законодавства та української дійсності.

Науковий керівник ас. Бережний О.І.

Шевченко Елеонора Олександрівна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 3 курс, 17 група

НЕВДАЛА СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНІ

У Кримінальному Кодексі України відсутнє визначення поняття «невдала співучасть у злочині». Разом з цим це кримінально-правове явище є предметом наукових дискусій серед вчених-криміналістів. Крім цього, слід зазначити, що у слідчо-судовій практиці мають місце ситуації, пов'язані зі складнощами кваліфікації невдалої співучасті у злочині. Це обумовлює необхідність ретельного наукового аналізу поняття «невдала співучасть».

У доктрині кримінального права відсутня єдність поглядів щодо розуміння сутності невдалої співучасті, вирішення питання кваліфікації невдалої співучасті.

Дослідженню питання невдалої співучасті у злочині приділяли увагу такі вчені-юристи – Ф. Г. Бурчак, О. В. Ус, О. О. Кваша, П. І. Гришаєв, Г. А. Кригер, П. Ф. Тельнов, Р. С. Орловський, М. І. Ковальов, А. Н. Трайнін. Так, на думку В. О. Навроцького, під невдалою співучастю у злочині розуміють умисні діяння, спрямовані на вчинення злочину спільно з іншими суб'єктами злочину, які однак не призвели до бажаного результату.

У своїй монографії М. І. Ковальов не використовує таке поняття як «невдала співучасть», а зазначає про «невдале пособництво і підбурювання». З його роботи можна дійти висновку, що суб'єктами невдалої співучасті можуть бути пособник, підбурювач, виконавець.

На думку А. Н. Трайніна, невдала співучасть поділяється на незакінчену і закінчену, що вимагає кваліфікації за різними правилами. Незакінчена невдала співучасть у злочині – випадки спроби організації злочину, схиляння до вчинення злочину інших осіб, сприяння при здійсненні злочину, що опинилися безрезультатними внаслідок відмови виконавця від вчинення злочину. Незакінчену невдалу співучасть вітчизняні і зарубіжні вчені пропонували кваліфікувати як готування до злочину. Закінчена невдала співучасть - випадки виконання в повному обсязі організатором, підбурювачем і пособником відповідної ролі, при яких виконавець погодився на вчинення злочину, потім відмовився від вчинення злочину за обставинами, повністю залежними від його волі, за умови усвідомлення і розуміння виконавцем реальної можливості виконання об'єктивної сторони злочини. За закінчену невдалу співучасть А. Н. Трайнін пропонував залучати до кримінальної відповідальності як за організацію скоєння злочину, підбурювання до вчинення злочину або пособництво у вчиненні злочину.

У теорії кримінальної науки виділяють кваліфікацію невдалої співучасті залежно від характеру тієї ролі, яку прагнув виконати співучасник :

- Невдала організаційна діяльність (організатор злочину);
- Невдале підбурювання (підбурювач до вчинення злочину);
- Невдале пособництво (пособник вчиненню злочину).

Ф. Г. Бурчак зазначав, що, діяльність того, хто планував спільне вчинення злочину, не обмежується виявленням умислу, тобто некараною стадією розвитку злочинної діяльності. Невдале підбурювання в найзагальнішому сенсі прийнято розглядати як злочинну діяльність людини по схилянню іншої особи до вчинення злочину, що не досягає спільності злочинної діяльності за обставин, не залежних від його волі. Проте в юридичній літературі термін «невдале підбурювання» використовується досить широко. Невдале підбурювання передбачає ненастання злочинної діяльності за ознакою спільності, зміст якого складають єдиний умисел і єдина мета кількох осіб, необхідних для вчинення злочину. Слід звернути увагу на те, що деякі фахівці вказують на обов'язковий характер невдалого підбурювання. Наприклад, Ф.Г. Бурчак визначає недосягнення спільності злочинної діяльності безрезультатністю дій підбурювача, «коли виконавець злочину не вчиняв і не збирався вчиняти злочин або збирався, але передумав, не вчинив».

Суспільно небезпечні діяння, що утворюють невдалу організаційну діяльність, завжди спрямовані на створення умов для вчинення злочину. Невдала організаційна діяльність можлива в наступних випадках: спроба організації вчинення злочину; спроба керівництва виконанням злочину; спроба створення організованої групи; спроба створення злочинної організації.

До сих пір не вирішене питання про те, як кваліфікувати невдалі підбурювання і пособництво в злочинах із спеціальним суб'єктом. Наприклад, вирішити питання щодо особи, яка невдало намагалося схилити військовослужбовця до дезертирства. В принципі допускається можливість кваліфікувати дії осіб, що сприяли злочину, здійснюваного спеціальним суб'єктом, як співучасть у цьому злочині, але з відомим обмеженням: вони не можуть бути виконавцями злочинів зі спеціальним суб'єктом. Звісно, виконавцем злочину з спеціальним суб'єктом не може бути особа, що не володіє якостями, якими закон наділив цього спеціального суб'єкта. Отже, при невдалих підбурюванні і пособництві в подібних випадках співучасники не можуть відповідати за готування до злочину. І приготування при такій ситуації

взагалі позбавлене суспільної небезпеки, так як відмова відповідного суб'єкта здійснити посадовий чи військовий злочин сама по собі рішуче виключає будь-яку можливість заподіяння в даній конкретній обстановці шкоди об'єкту злочину з боку співучасників.

Треба зазначити наприклад, що відсутність спеціальних постанов про невдале підбурювання і пособництво в радянському кримінальному законодавстві проф. А. Н. Трайнін виправдовував тим, що всі ці питання повинні були вирішуватися на «підставі загальних постанов про відповідальність за співучасть, замах і приготування». Проте практика показує, що відсутність їх призводить до проблем, труднощів у кваліфікації. Тому є всі підстави до того, щоб визнати за доцільне наявність відповідної норми у вітчизняному кримінальному законодавстві.

Отже, залишати безкарними такі дії осіб при невдалому підбурюванні або пособництві, безумовно, не можна. Так, діяльність підбурювача, навіть якщо вона виявилася безуспішною, в ряді випадків являє собою серйозну суспільну небезпеку. Якби потенційний виконавець виявився менш стійким або не ввійшли б в дію чинники, які б перешкодили особі прийняти рішення, до якого його намагався схилити підбурювач, або фактори, які відхилили його від прийнятого під впливом підбурювача рішення, то злочин, можливо, було б скоєно. З цього випливає, що подібна діяльність підбурювача не може залишитися безкарною.

Отже, в якості видів невдалої співучасті слід розглядати невдалу організацію злочину, невдале пособництво у вчиненні злочину і невдале підбурювання до вчинення злочину. Кожен з видів невдалої співучасті може мати закінчений і незакінчений характер.

Проведене дослідження дозволяє сформулювати висновок, що нормативно-правове врегулювання у кримінальному законодавстві України питання невдалої співучасті у злочині – вкрай необхідне для подолання суперечностей, що виникають у слідчо-судовій практиці.

Науковий керівник к.ю.н, доцент Орловський Р. С.

Література

1. Бурчак Ф. Г. Соучастие: социальные, криминологические и правовые проблемы / Ф. Г. Бурчак. – К.: Вища школа, 1986. - 208 с.

2. Соучастие в преступлении. Часть 1: Понятие соучастия / М. И. Ковалёв; под ред. канд. юрид. наук М.А. Ефимова. – Свердловск: [Б. и.], 1960. – 288 с.

3. Орловський Р. С. Кваліфікація невдалої співучасті у злочині: теоретичний та практичний аспекти проблеми / Р. С. Орловський // Актуальні проблеми кримінальної відповідальності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 10-11 жовт. 2013 р. – Харків, 2013. – С. 135–139.

4. Утевский Б. С. Соучастие в преступлении/Б. С. Утевский ; под. ред. И.Т. Голякова. – М.: Юрид. изд-во НКЮ СРСР, 1939. –19 с.

5. Трайнин А. Н. Учение о соучастии. – М.: Юридическое издательство НКЮ СССР, 1941. – 160 с.

6. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації. – К. : Юрінком Інтер. – 2005. – с. 209–210.

Секція кримінології та кримінально-виконавчого права

Гришко Ірина Костянтинівна,

Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 1 група, 5 курс

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА ПРИ ВІДБОРІ КАДРІВ В ОРГАНИ ПРОКУРАТУРИ

Сучасний поліграф є різновидом психофізіологічної апаратури і представляє собою комплексну багатоканальну комп'ютерну апаратуру методику реєстрації змін психофізіологічних реакцій людини у відповідь на пред'явлення за спеціальною методикою певних психологічних стимулів. Аналіз інформації, отриманої від людини в процесі опитування за допомогою поліграфа, дає змогу отримувати необхідну орієнтувальну та виявляти інформацію, яку особа приховує і вона є важливою для прийнятя рішень.

Практика сьогодення показує, що поліграф як науково-технічний прилад уже достатньо системно використовується в Україні у різних напрямках діяльності. Серед них вагоме місце належить кадровій перевірці. При цьому відбір кадрів до правоохоронних органів набуває особливу значимість, оскільки вони забезпечують законність і правопорядок, захист законних прав та інтересів громадян, соціальних груп, суспільства і держави. Саме дослідження за допомогою поліграфа слугує чинником підбору якісних та компетентних кадрів. Залучення надійних, лояльних та компетентних людей для роботи на сучасному етапі стає важливим заданням кадрової політика органів прокуратури України.

Порядок застосування поліграфа в діяльності органів прокуратури регламентується Наказом Генеральної прокуратури України «Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфа в діяльності органів прокуратури України» № 180 від 12.06.2017 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України 16 червня 2017 року, №764/3063. Основними завданнями

опитування з використанням поліграфа, які використовуються в органах прокуратури, є такі: забезпечення прозорості, об'єктивності при прийнятті кадрових рішень; підвищення ефективності проведення службових розслідувань (перевірок) в органах прокуратури.

Процедура опитування з використанням поліграфа передбачає дотримання загальнообов'язкових принципів добровільної згоди, правомірності, комплексності і всебічного забезпечення прав людини. Спеціаліст поліграфа починає опитування суб'єкта тільки за умови отримання від нього письмової заяви про надання добровільної згоди на участь у проведенні опитування з використанням поліграфа та при відсутності у нього протипоказань.

Опитування за допомогою поліграфа повинно включати перевірку анкетних даних (достовірність повідомлених кандидатом відомостей), питання які стосуються цілого комплексу соціально-психоллогічних особливостей особистості, яка перевіряється. Також поліграфна перевірка тісно пов'язана із проведенням із проведенням передтестової, міжтестової та післятестової бесіди із досліджуваною особою. Таке тестування дозволяє виявити причини та мотиви працевлаштування, можливі приховані раніше протиправні діяння, кримінальне минуле, схильність до вживання алкоголю, наркотиків, причетність до незаконних військових формувань, вербування спецслужбами іноземних держав, погані звички та деякі та деякі інші негативні особистісні якості кандидата.

Практика показує, що кандидат на посаду в органи прокуратурі може бути чесним і порядним, може влаштовувати за професійними критеріями, наявним досвідом роботи, але мати кримінальне минуле, може підходити за всіма критеріями, але бути людиною спеціально дібраною конкурентами або спецслужбами іноземних держав. До основних цілей перевірок потрібно відносити наступні моменти: достовірність наданої інформації про особу кандидата на посаду, цілі та мотивація працевлаштування, визначення чи не є даний кандидат спеціально підібраним у структуру зацікавленими особами, характеристики її як особистості, схильність до

вживання алкоголю та наркотиків, вчинення корупційних та інших правопорушень тощо.

Використання поліграфа здійснюється шляхом опитування особи за спеціальною методикою з одночасною реєстрацією змін її психофізіологічних реакцій у відповідь на психологічні стимули, що задаються у вигляді варіантів відповідей, предметів, схем, фото. Опитування проводиться у формі скринінгової перевірки кандидатів на службу, а також службових перевірок персоналу з метою отримання уточнюючої інформації для з'ясування ступеня її достовірності та повноти, отримання додаткових відомостей, які можуть використовуватися в службовій діяльності органів прокуратури в порядку і випадках, визначеними законодавством.

Дослідження з використанням поліграфа здійснює спеціаліст-поліграфолог. Отримавши завдання на проведення опитування із використанням поліграфа, він попередньо вивчає зміст завдання та здійснює підготовчі заходи, визначає дату та час опитування, про що інформує особу, яка підписала завдання. Перед початком опитування спеціаліст зобов'язаний ознайомити суб'єкта опитування з інформацією про те, з якого приводу з ним буде проводитися ця процедура, а також з умовами, правилами та порядком опитування. Також із суб'єктом опитування обговорюється тематика питань, які будуть йому поставлені. Проводиться передтестова бесіда з досліджуваною особою. Перевірці підлягають відомості про: притягнення особи до кримінальної відповідальності та відповідальності за корупційні правопорушення; достовірність інформації про доходи, їх джерела та зобов'язання фінансового характеру, щодо особи, яка претендує на посаду, та близьких їй осіб; наявність у особи корпоративних прав; стан здоров'я особи, освіта, відомості про підвищення кваліфікації претендента тощо.

Практика використання інструментальної детекції інформації щодо кадрової перевірки працівників органів прокуратури показала результативність та необхідність подальшого впровадження поліграфних перевірок кандидатів на вакантні посади в прокуратурі. Однак, слід заначити, що використання

поліграфа при доборі кадрів в прокуратуру має застосовуватися у системі разом із іншими заходами формування кадрової політики у цьому відомстві. Застосування поліграфа в діяльності органів прокуратури є одним із ефектвних напрямків оптимізації і підвищення ефективності підбору кандидатів на вакантні посади в органи прокуратури України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор Шевчук В.М.

Шейко Костянтин Володимирович,
здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ НА НЕПОВНОЛІТНІХ

Незаконне виготовлення, розповсюдження та продаж алкогольної продукції, безперечно, має негативні наслідки як для країни в цілому, так і для населення. При цьому необхідно наголосити, що незаконний обіг даної продукції може передбачати як фальсифіковані товари, так і алкоголь, виготовлений за встановленими стандартами держави на підприємствах з наявною відповідною ліцензією. Особливої шкоди це явище завдає підростаючому поколінню, яке у процесі дорослішання починає вживати спиртні напої.

На жаль, в Україні існує міф про нешкідливість слабоалкогольних напоїв. Помітна частина молоді впевнена, що слабоалкогольні напої є повністю нешкідливими. У зв'язку з цим розповсюдження алкоголізму серед населення здійснюється саме через вживання слабоалкогольної продукції.

Відомо, що зловживання алкоголем може призвести до формування залежності, особливо, якщо воно починається ще в ранньому віці. Більшість українських дітей куштують алкоголь до 13 років. Відповідно до Загальноєвропейського опитування молоді про вживання алкоголю і

наркотичних речовин, близько 87 % школярів в Україні хоч би раз куштували алкогольні або слабоалкогольні напої. А більше 26 % вживають спиртовмісні напої кілька разів на місяць. Всесвітня організація здоров'я називає ще сумнішу статистику: 57 % дітей у віці до 13 років вживають алкоголь, 40 % молодих людей у віці від 14 до 18 років систематично п'ють, і їм вже потрібна реабілітація і спеціалізоване лікування алкоголізму [1].

Виходячи з наведених статистичних даних, можна зробити висновок що в майбутньому алкоголізм неповнолітніх переросте в алкоголізм дорослих, а це буде мати негативні наслідки не тільки для здоров'я населення, але й для розповсюдження злочинності та віктимізації.

Науковцями встановлено, що вже на першій стадії алкоголізму через наркотизуючий вплив алкоголю на коркові частини головного мозку, які відповідають за вищі форми соціальної поведінки, виникає розгальмування низинних нахилів, проявляються особистісні зсуви [2, с. 361]. Ці процеси невпинно призводять до зниження самоконтролю особи і реалізації нею злочинних дій щодо інших осіб. Найбільш розповсюдженими злочинами згідно з даними Генеральної прокуратури України, що вчиняються неповнолітніми, у тому числі й у стані алкогольного сп'яніння є: крадіжки, грабежі, розбої, вимагання, хуліганство, зґвалтування, умисні тяжкі тілесні ушкодження, умисні вбивства та погрози вбивством.

Однак, вживання неповнолітніми алкогольних напоїв призводить не тільки до вчинення ними правопорушень, але й може нанести суттєву шкоду стану їх здоров'я, особливо якщо вони вживають недоброякісну алкогольну продукцію. Вживання фальсифікованих спиртовмісних рідин частіше за інші випадки має наслідком отруєння і навіть смерть підлітка. Придбання такої продукції важко відстежити (приватні особи виробники, кіоски, несертифіковані магазини, кафе тощо) і ціна на неї є значно нижчою за ринкову, а отже, і попит на неї серед населення, у тому числі неповнолітніх, є особливо високим.

Стан алкогольного сп'яніння у підлітків проявляється як і в дорослих, але характеризується нестійкою ейфорією. Вчені наголошують, що послідовність

стадій інтоксикації завжди однакова: 1) розслабленість, безтурботність, відчуття задоволення, втрата здорового глузду; 2) збудження, емоційна нестійкість, послаблення мислення, гальмування реакцій організму на оточення, втрата контролю у вчинках; 3) невпевненість, де зорієнтованість, злість, страх, нечітка уривчаста мова, хитка хода; 4) неможливість стояти або ходити, зниження чутливості, блювота; 5) кома, втрата свідомості, уповільнені або відсутні рефлекси. Остання стадія може закінчитися смертю від паралічу дихального центру. Помітивши будь-які з наведених етапів алкогольного отруєння, першочерговим заходом має бути виклик швидкої допомоги та промивання шлунку, оскільки алкоголь циркулює в крові в середньому протягом 16 годин [3].

Таким чином, на сьогоднішній день особливої актуальності набуває явище вживання алкогольних напоїв неповнолітніми. Це призводить як до підвищення рівня злочинності серед неповнолітніх, провокує вчинення злочинів щодо самих підлітків, а також негативно позначається на фізичному стані здоров'я української молоді. Тому необхідно активізувати процес контролю за розповсюдженням незаконного виготовленої спиртовмісної продукції як правоохоронними органами, так і активними громадянами.

Список використаних джерел:

1. Алкоголізм в Україні, статистика і цифри. URL: http://moi-vybor.com.ua/uk/article/alkogolizm-v-ukrayini-statystyka-i-cyfry (дата звернення: 10.11.2017).

2. Синєокий О. В. Психолого-правові проблеми кримінальної сексопатології. Вступ до криміноперверсології : монографія / О. В. Синєокий. – Харків : Право, 2009. – 752 с.

3. Романчук Т. Про проблему вживання алкоголю серед неповнолітніх. URL: http://news.poltava.info/society/3755-pro-problemu-vzhivannya-alkogolyu-sered-nepovnolitnikh (дата звернення: 10.11.2017).

Секція міжнародного права та права Європейського Союзу, гуманітарного права

Джанашия Світлана Вахтангіївна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 3 курс, 17 група

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЖЕРТВ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Проблема захисту постраждалих від воєнних дій залишається актуальною вже протягом багатьох століть. Конфлікти останніх років, зокрема нещодавні події у Косово, воєнізовані сутички в Афганістані, висувають на перший план питання щодо дії норм міжнародного гуманітарного права. Під останнім слід розуміти систему норм, які відповідають вимогам гуманності, а під своїм призначенням мають на меті обмеження наслідків воєнізованих конфліктів.

Наразі проблема захисту жертв воєнізованих конфліктів є однією з основних у сфері міжнародного права. Її значущість підкреслюється низкою міжнародних актів, якими регулюється дане питання на міжнародному рівні. Зокрема, основними з них є Женевські конвенції, підписані 12 серпня 1949 року, які включають в себе чотири універсальних міжнародних договори: Конвенцію про поліпшення долі поранених і хворих у регулярних арміях; Конвенцію про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, що потерпіли в корабельних аваріях, зі складу збройних сил на морі; Конвенцію про поводження з військовополоненими; Конвенцію про захист цивільного населення під час війни. Аналізуючи згадані документи, а також Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 1977 року, можна виокремити наступні групи жертв міжнародних збройних конфліктів:

а) військовополонені;

а) поранені та хворі в діючих арміях;

б) поранені, хворі та особи, які зазнали аварії, зі складу збройних сил на морі;

в) цивільне населення.

Кожна з цих категорій знаходиться під захистом однієї з чотирьох відповідних Женевських конвенцій та Додаткових протоколів 1977 року. Основним змістом кожного з документів є те, що жертви воєнних дій за будь-яких обставин повинні користуватися захистом, а також розраховувати на гуманне ставлення, виключаючи всякий прояв дискримінації як за расою, кольором шкіри, релігією, статтю, так і за іншими. Під забороною будь-який прояв щодо посягання на їх життя, здоров'я та фізичну недоторканість, у тому числі вбивство, нанесення тілесних ушкоджень, катування, гнобливе ставлення. Особливе положення мають жінки, до них ставляться з особливою повагою.

Ще однією категорією, яка є найбільш вразливою, є діти. Міжнародне право характеризується особливою протекцією над ними під час ведення збройних конфліктів. Вони за будь-яких обставин повинні бути захищенні від посягання якого б то не було характеру. Учасники конфліктів повинні забезпечити їм захист та поміч, зокрема: діти повинні утримуватися в приміщеннях, окремо від приміщень для дорослих у разі арешту або затримання; смертельний вирок за правопорушення, пов'язане із збройним конфліктом, не виконується щодо осіб, які не досягли 18 років на той момент, коли воно було вчинене; звільнення та повернення дітей у місця їх постійного проживання або розміщення їх у третій нейтральній країні повинні бути максимально полегшені; евакуація дітей проводиться тільки за згодою батьків, опікунів або відповідальних за них осіб. Проте, проблеми захисту дітей у період збройних конфліктів все ж залишаються відкритими. Політичні та воєнні події, які відбувалися у Косово, Афганістані та інших країнах, демонструють особливу незахищеність дітей під час проведення воєнних дій.

Таким чином, захист населення під час проведення збройних конфліктів залишається домінуючою проблемою на сучасному етапі розвитку міжнародного права, оскільки воєнізовані дії мають досить широкий масштаб свого прояву, а питання становища людини у цьому контексті завжди залишається нагальним. На сьогоднішній день основні положення міжнародного гуманітарного права повинні зводитися до наступного: особи, які

завершили або не брали участь у воєнних діях, мають право на повагу до свого життя, на моральну та фізичну недоторканість, за будь-яких обставин вони повинні перебувати під захистом, виключаючи прояви навіть мінімальної дискримінації; під забороною повинно бути вбивство або нанесення тілесних ушкоджень особам, які здалися в полон; на достатньому рівні має бути забезпечене піклування про хворих та поранених, безпосереднім захистом у таких випадках повинен користуватися і медичний персонал; ніхто не повинен піддаватися фізичним чи моральним катуванням.

Науковий керівник: к. ю. н., асистент Ісакова В. М.

Капліна Владислава Андріївна,
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 2 курс, 1 група

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ БІЖЕНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Європейська міграційна криза виникла на початку 2015 року у зв'язку з різким збільшенням кількості біженців та нелегальних мігрантів прямуючих до країн Європейського Союзу з Північної Африки, Близького Сходу та Південної Азії та неготовністю країн ЄС їх прийняти.

Дана криза вважається найбільшою в Європі після закінчення Другої світової війни. По даним Управління Верховного комісара ООН у справах біженців у період з січня по вересень 2015 року в країнах ЄС було зареєстровано понад 700 тисяч біженців. Для порівняння, в 2014 році їх було всього 280 тисяч.

Термін «криза» по відношенню до біженців та мігрантів вперше був використаний в квітні 2015 року, коли в Середземному морі відбувся ряд

морських катастроф, в яких затонули як мінімум п'ять морських човнів на борту яких знаходилось більше 1200 біженців.

Перш ніж перейти до розгляду соціально-економічного положення біженців у Великій Британії, варто розглянути питання хто ж такий біженець. Відповідно до п. 2 ч. А ст. 1 Конвенції про статус біженців, біженець – це особа, яка через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань.

Прийнято вважати, що Англія є найбільш привабливішою для нелегальних мігрантів у зв'язку з її соціальною та економічною стабільністю. До неї прагнуть потрапити та назавжди залишитись громадяни Сирії, Афганістану, Північного Судану та ін. Але побачивши статистичні дані «The Guardian», що від початку воєнного конфлікту в Сирії в 2011 році станом на 2015 рік всього 187 сирійців отримали дозвіл на легальне проживання в Британії, для порівняння Німеччина відчинила свої двері для 30 тисяч. Постає питання чи справді мігрантів, що прагнуть потрапити до Сполученого Королівства чекає радужне майбутнє? На жаль, я не можу відповісти ствердно на це питання. У серпні 2015 року Патрік Кінгслі, репортер газети «The Guardian», написав статтю «10 truths about Europe's migrants crisis», в якій дослідив положення біженців у Сполученому Королівстві та довів, що істерія в Британії з приводу їх величезної кількості, яка очікує на громадян, є безпідставною. Адже мрії десятків тисяч біженців про безтурботне життя «на островах» в одній із найзаможніших країн Європейського Союзу можуть просто обернутись на крах.

Це можна довести на прикладі невеликих математичних розрахунків. Насправді, шукачі притулку просто не знають, що в Британії кожний біженець отримує допомогу, в розмірі 36.95 фунтів стерлінгів на тиждень, на які він має прожити, а в той же час, вони не мають права працювати, щоб доповнити цю суму. Відповідно до Asylum Information Database (Інформаційна база даних про надання притулку) відомо, що найбільше коштів отримують французькі біженці 56.25 фунтів, а найменше – німецькі та шведські 35.21 фунт та 36.84 фунтів відповідно. Звичайно, що в перерахунку на нашу національну валюту, це виходить 1290 грн., а це майже мінімальна пенсія яку отримує звичайна бабуся чи дідусь на місяць. Але, не треба забувати, що в Британії вона складає майже 640 фунтів, а це 22 тисячі гривень. Тому звичайний біженець має не просто жити а виживати на ці кошти.

Відповідно до цих даних можна зробити висновок, що вся політика острівного Королівства не налаштована привітно до шукачів притулку. Дану тезу доводять виступи британських урядовців. Серед них Філіп Хеммонд, міністр закордонних справ Великобританії, який неодноразово зазначав, що біженці – це мародери, які зруйнують усталені стандарти життя та соціальну структуру країни. Не відрізняється своїм позитивним ставленням до мігрантів і новообраний Прем'єр-міністр Королівства, Тереза Мей, яка на річній конференції Консервативної партії, заявила, що Великобританія не прийме загальноприйняту імміграційну політику ЄС та загальну європейську систему надання притулку «і через тисячу років». І, Джеймс Кемерон, колишній Прем'єр-міністр Великобританії, який 20 лютого 2016 року на засіданні Єврокомісії в Брюсселі домігся «особливого статусу» для Англії, що означає «екстрене гальмування» соціальних виплат біженцям, що прибувають до Королівства з 7 років до 4, поки їх заява про дозвіл на проживання в крані розглядається, а враховуючи те, що за даними тієї ж інформаційної бази даних про надання притулку, Британія неохоче приймає до себе іноземців, адже за 2016 рік з 25 тисяч заяв, які були подані на отримання притулку, всього 7 тисяч були схвалені, всі інші були відхилені, що означає гіркий для мігрантів вирок –

депортацію. А Великобританія – країна, яка не шкодує коштів на це: в період з 2011 по 2015 рік вона витратила 11 мільйонів євро на депортацію мігрантів до країн звідки вони прибули.

Незважаючи на ставлення уряду, британці співчутливо налаштовані до мігрантів, тому на сайті Управління Верховного комісара ООН у справах біженців можна знайти інформацію, на якій британський підрозділ «Червоного Хреста», Асоціація біженців, рада у справах біженців, а також шотландська та уельська ради в справах біженців, закликають громадян Сполученого Королівства надати притулок мігрантам у своїх домах, допомагати їм соціалізуватися та долати труднощі, які виникають в них під час освоєння в новій країні на новому місці проживання. Для допомоги тим мігрантам, які отримали дозвіл на проживання в Англії, місцева влада виділяє гроші у відділ під назвою «Home Office», який надає їм житло, пільги, доступ до медичних та освітніх послуг.

Таким чином, можна зробити висновок, що біженці та інші мігранти намагаються знайти притулок в країнах з високорозвиненою системою соціального та економічного захисту з метою забезпечення гідного життя для себе та своїх рідних. Успіху в даній справі досягають не всі. При всій, на перший погляд, відкритості держави вона виявляється настороженою по відношенню до новоприбулих і створює всілякі перепони для вільного потрапляння таких осіб на її територію.

Науковий керівник: к.ю.н, доцент Трагнюк О. Я

Ковтун Оксана Олександрівна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава
Мудрого
ІПКЮ, 4 курс,17 група

МІЖНАРОДНЕ СПОРТИВНЕ ПРАВО: ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ

Значення спорту для сучасного суспільства, широта та спектр проблем його правового регулювання, ускладнення його структури, розширення функцій, обумовили потребу формування нової самостійної комплексної галузі права – спортивного, яка гармонізувала б розрізнений, але величезний за обсягом масив нормативно-правових актів у сфері фізичної культури та спорту. В державах Західної Європи ще з 1990-х рр. спортивне право виокремлене як самостійна комплексна галузь права, навчальні заклади готують спеціалістів у даній галузі, створені різні спортивні судові інстанції.

Таким чином, міжнародне спортивне право зараз – це комплексна галузь міжнародного права, що є системою взаємопов'язаних норм й інститутів і регулює відносини міжнародно-правового характеру, що виникають, змінюються та припиняються у процесі здійснення спортивної діяльності щодо організації та формування спортивних команд, встановлення вимог до професійних спортсменів, а також при проведенні контролю за дотриманням спеціальних правил – регламентів.

У міжнародно-правовій доктрині здійснюються різні дослідження та висловлюються різноманітні думки щодо проблеми визначення природи міжнародного спортивного права, зокрема щодо його належності до міжнародного приватного чи міжнародного публічного права.

Так, один із основоположників міжнародного спортивного права С. В. Алексєєв стверджує, що «міжнародне спортивне право як одна з найважливіших структур сучасного міжнародного права містить як норми міжнародного публічного права, що регулюють, перш за все, міждержавні

відносини (наприклад, міжнародне співробітництво з боротьби зі злочинністю у сфері спорту), так і міжнародного приватного права, що охоплює відносини між приватними особами – організаціями та громадянами різної державної належності (наприклад, продажі (трансферти) гравців зарубіжним спортклубам)».

Як зазначає інший російський дослідник А.А. Соловйов, «згідно з концепцією, висуненою ще 1949 року італійським дослідником Массімо Северо Джанніні, незалежно від того, яким чином держава має намір здійснювати свій суверенітет щодо спорту на національному регуляторному рівні, у більшості держав реалізується доктрина трьохстороннього регулювання спортивної діяльності (публічно-правова, неправова та змішана).

Структура системи регламентації в галузі спорту включає:

1) документи міжнародного публічного права, у тому числі:

- міжнародні конвенції;
- загальновизнані принципи та норми міжнародного права;
- документи міжнародних міждержавних організацій;
- двох- і багатосторонні міждержавні, міжурядові та міжвідомчі угоди про співпрацю в галузі спорту;

2) національне (внутрішнє) право держав;

3) «lex sportiva» – складноструктурований … комплекс систем матеріальних і процесуальних неправових норм, що складається з:

- системи документів «м'якого міжнародного права» в галузі спорту– документів міжнародних … неурядових … організацій у галузі спорту, їх угоди з міждержавними організаціями, державами та між собою, політичних і рекомендаційних документів … міжнародних конференцій зі спорту;
- комплексів документів національної … неправової спортивної регламентації – документів і корпоративних норм … організацій у галузі спорту та спортивних об'єднань …, а також звичаїв;
- норм моральності (включаючи систему «fair play») [2].

Серед головних і найважливіших джерел міжнародного спортивного права

можна назвати Основи Олімпійської хартії та Олімпійську хартію Міжнародного олімпійського комітету.

Основи Олімпійської хартії були розроблені та затверджені на I Олімпійському конгресі 1894 року. Хартію постійно доповнюють, уточнюють, до неї вносять зміни та різного роду роз'яснення. Олімпійська хартія проголошує, що дотримання її положень є обов'язковим для всіх осіб та організацій, які задіяні в олімпійському русі і в спорті взагалі.

Олімпійська хартія Міжнародного олімпійського комітету є збірником правил та офіційних роз'яснень, де визначено основоположні принципи олімпійського руху, представлено всю систему управління олімпійським спортом. Це основний правовий документ спорту, яким керуються як в любительському так і в професійному спорті. Нормативно-правові пункти містять офіційні роз'яснення до низки правил Олімпійської хартії, а самі положення Хартії регламентують порядок обрання міста, де будуть проводитися Олімпійські Ігри, святкування та організації відкриття Ігор, участь в Іграх, програма Ігор, відповідальність за порушення Хартії та відповідні санкції. Також в цьому документі визначено структуру Міжнародного Олімпійського Комітету, визначено інші національні органи, які беруть участь в організації та проведенні Олімпійських Іграх.

Враховуючи той фактор, що в світі постійно з'являються нові види спорту, кожні Олімпійські ігри доповнюються новими видами, все більше і більше людей починають цікавитися ними, це обумовлює виникнення різноманітних федерацій, спілок та асоціацій, тобто суб'єктів міжнародного права. Тут слід виділити міжнародні організації загальної компетенції, такі як Організація Об'єднаних Націй, Рада Європи, Всесвітня організація охорони здоров'я, Організація Об'єднаних Націй із питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО). Робота цих організацій дала МСП (міжнародному спортивному праву) такі важливі джерела як, наприклад, Міжнародна хартія фізичного виховання та спорту (1978 р.), Конвенція проти застосування допінгу (1989 р.), Спортивна хартія Європи та Кодекс спортивної етики (1992), Нью-Йоркська конвенція

«Про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень» (1958 р.), Європейська конвенція про запобігання насиллю та хуліганській поведінці під час проведення спортивних заходів (1985 р.).

Серед організацій спеціальної компетенції особливу увагу слід приділити Міжнародному олімпійському комітетові (МОК), створеному 1894 року на паризькому конгресі «Відродження Олімпійських ігор». МОК опікується загальною координацією діяльності спортивних організацій з олімпійських видів спорту та впровадженням однакової спортивної політики в усіх країнах світу – учасниках олімпійського руху. Також до повноважень МОК входить аналіз взаємовідносин між МОК та міжнародними спортивними федераціями (тема III конгресу, 1905 рік), уніфікація законодавства з питань організації та проведення змагань із видів спорту на Олімпійських іграх (VI конгрес, 1914 рік), розвиток аматорського спорту, розширення участі жінок в Олімпійських іграх, налагодження взаємовідносин між МОК та іншими неурядовими оганізаціями та федераціями (VIII конгрес, 1925 рік), розширення міжнародного співробітництва в спорті (XII конгрес, 1981 рік).

Узагальнюючи вищесказане, можна зробити висновок, що правове регулювання спорту знаходиться на початку свого розвитку, потребує постійного вдосконалення та доповнення, щоб встигати за розвитком спортивних відносин задля однаково нормального співіснування спортсменів, спортивних організацій, держав, журналістів та глядачів.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент Ісакова В. М.

Козлова Ірина Геннадіївна
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
ПКЮ, 4 курс, 21 група

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Наразі інститути міжнародного права знаходяться на стадії свого становлення, тому поки вони не знайшли свого відображення в кодифікованому

акті. В тому числі інститут відповідальності міжнародних організацій, який є одним з найменш урегульованих у міжнародному праві. На сьогоднішньому етапі існує лише Проект статей щодо відповідальності міжнародних організацій Комісії міжнародного права ООН (далі КМП). У зв'язку зі зростанням кількості міжнародних організацій та обсягу їх повноважень, проблема їх відповідальності є досить актуальною, адже у сучасній міжнародно-правовій літературі їй приділяють недостатньо уваги і вона поки не знайшла достатнього відображення у чинних міжнародно-правових актах.

Відповідальність міжнародних організацій перш за все пов'язана з міжнародно-правовою відповідальністю загалом, адже сама вона є наслідком дії міжнародного права, найкращим доказом його існування та найдостовірнішим мірилом ефективності міжнародно-правових норм. А історичний розвиток норм даної галузі неподільно пов'язаний з етапами розвитку самого міжнародного права, оскільки їх виникнення вважається одночасним.

Дослідженням проблеми відповідальності міжнародних організацій займалися такі вітчизняні та іноземні вчені, як М. В. Буроменський, В. А. Василенко, Дж. В. Гарнер, П. М. Куріс, Д. Б. Левін , В. А. Мазов, М. О. Ушаков, О. О. Шибаєва, М. Хірч, І. В. Яковюк та інші.

Сьогодні у світі існує більше 270 міжнародних організацій. Функціонування такої кількості суб'єктів міжнародного права викликає необхідність пошуку відповіді на те, як міжнародне співтовариство повинно реагувати, якщо подібні суб'єкти здійснюють правопорушення. А так як правосуб'єктність міжнародних організацій не викликає сумнів, то питання про відповідальність організацій є цілком логічним.

Необхідно також відзначити, що правосуб'єктність міжнародних організацій хоч і визнається, але відрізняється від правосуб'єктності держав, так як організації представляють собою все-таки похідні суб'єкти права.

В доктрині міжнародного права постійно велися суперечки щодо того, чи може організація повноцінно нести міжнародну відповідальність. Частина

теоретиків вважає, що, оскільки бюджет організації складається з внесків держав-членів, вона не може нести самостійну матеріальну відповідальність. Однак позиція Міжнародного Суду ООН однозначна протягом багатьох останніх десятків років. І полягає вона в тому, що міжнародні організації можуть і повинні бути суб'єктами права міжнародної відповідальності.

Відповідальність міжнародних організацій згадується в низці міжнародних договорів та конвенцій. А саме в Конвенції про міжнародну відповідальність за збитки, заподіяні космічними об'єктами 1972 року, Конвенції з морського права 1982 року, Конвенції про відповідальність за ядерну шкоду 1963 року тощо. Але дані нормативні акти регулюють лише певні аспекти несення відповідальності міжнародними організаціями, тому не можуть широко використовуватись.

В історії міжнародного права відомі випадки, коли міжнародні організації ставали суб'єктами міжнародних претензій. У консультативному висновку Міжнародного Суду ООН від 11 квітня 1949 року про відшкодування збитку, понесеного на службі в ООН, йдеться про те, що міжнародна організація може виступати з претензією про відповідальність за завдану їй шкоду.

Так, Організації Об'єднаних Націй за її багаторічну історію неодноразово завдавалась шкода, у зв'язку з чим організація висувала позови про відшкодування шкоди. Позов в таких випадках висувався або тій державі, на території якого було завдано збитків, або тій державі, яка ці збитки нанесла.

Через зростання на практиці випадків порушення міжнародними організаціями своїх обов’язків перед іншими суб’єктами права 5 серпня 2011 року на 63-й сесії Комісії міжнародного права було прийнято Проект статей щодо відповідальності міжнародних організацій. Проект складається з 67 статей з коментарями до них. КМП рекомендувала Генеральній асамблеї ООН прийняти Проект статей до уваги, включити його в додаток до резолюції та на одній з наступних сесій розглянути питання про розробку конвенції на основі даного проекту.

Уцілому даний Проект статей щодо відповідальності міжнародних організацій не є простим дублюванням статей про відповідальність держав. Однак зважаючи на те, що багато положень можуть застосовуватися і до міжнародних організацій, взяті були схожі формулювання, лише термін «держава» змінено на «міжнародна організація».

На мою думку, одним із основних недоліків Проекту є його кінцева форма. Втілення Проекту в резолюції Генеральної асамблеї ООН не робить його міжнародно-правовим актом із загальнообов'язковою силою. Правильніше було б оформити його в конвенцію, що саме й рекомендувала КМП Генеральній асамблеї ООН.

У проекті передбачено, що його статті застосовуються до міжнародної відповідальності за міжнародно-протиправні діяння (ст. 1) та до держав за міжнародно-протиправні діяння міжнародної організації (ст. 2). Якщо діяння міжнародної організації суперечить її міжнародно-правовим зобов'язанням, воно вважається їх порушенням. Це стосується і міжнародно-правових зобов'язань міжнародної організації перед її членами, що випливають з правил організації (ст. 10).

Взагалі Проект складається з шести розділів: «Вступ», Частина друга «Міжнародно-протиправне діяння міжнародної організації», Частина третя «Зміст міжнародної відповідальності міжнародної організації», Частина четверта «Імплементація міжнародної відповідальності міжнародної організації», Частина п'ята «Відповідальність держави в зв'язку з поведінкою міжнародної організації» та Частина шоста «Загальні положення».

Положення Проекту не застосовуються у випадках, коли ситуація, що виникла, регулюється спеціальними нормами міжнародного права. Такі норми можуть міститися в правилах міжнародної організації (ст. 64). У тих випадках, коли питання не регулюється положеннями даного Проекту, застосовуються норми міжнародного права (ст. 65). Положення Проекту не зачіпають питання індивідуальної відповідальності будь-якої особи, уповноваженої діяти від імені

міжнародної організації чи держави (ст. 66). До сфери дії Проекту не належить Статут ООН (ст. 67).

Однак, Проект статей про відповідальність міжнародних організацій все частіше піддається критиці з боку науковців.

Так, негативним вважається те, що Проект статей дуже обмежено або зовсім не відображає практику, що скалалася за результатами фактичної діяльності міжнародних організацій на міжнародній арені. Узгоджені норми є універсальними, і ніяким чином не враховують різноманітності відповідних суб'єктів міжнародного права, яка в кожному окремому випадку залежить від намірів держав-засновників.

Але, я вважаю, що сам факт перспективи кодифікації норм міжнародного права про відповідальність міжнародних організацій є вагомим кроком у розвитку даного питання.

Можна констатувати, що інститут відповідальності міжнародних організацій в рамках галузі міжнародно-правової відповідальності знаходиться на стадії формування й те, яким він буде, залежить не тільки від політичної волі держав і осіб, що приймають рішення, але і від від зусиль міжнародного наукового співтовариства, в зв'язку з чим є надзвичайно важливим продовжити як доктринальну розробку даного питання, так і закріпити її на офіційному рівні нормативного акта.

Таким чином сучасний розвиток галузі міжнародно-правової відповідальності свідчить про намагання міжнародного права в цілому відповідати тенденціям міжнародних правовідносин.

Мацканюк Василь Антонович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 3 курс,7 група

ПРОБЛЕМА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕЛІМІТАЦІЇ ПОВІТРЯНОГО ТА КОСМІЧНОГО ПРОСТОРІВ

Питання про розмежування повітряного і космічного простору, пов'язані з обмеженням державного суверенітету та сферою дії принципу свободи вивчення і використання космічного простору, відноситься до сфери відносин, що вимагають міжнародно – правового регулювання У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку нових можливих напрямів та способів вирішення даної проблеми.

Дане питання розглядали такі науковці як О.С. Стельмах, Ю. С. Шемшученко, В. В. Семеняка, М.Н. Андем, І.П. Андрущенко, О.В. Бєглий, А.І. Дмитрєв, А.В. Яковенко, Н.Р. Малишева, Е.І. Кузнєцов.

З огляду на важливість даної проблеми з початку космічної ери і держави, і міжнародні урядові та неурядові організації намагались визначитись щодо межі космічного простору. Розвиток і консолідація міждержавної практики, що виникла в зв'язку з космічною діяльністю поза межами державного повітряного простору, призвели до виникнення міжнародної звичаєвої норми, яка являє собою принцип свободи дослідження та використання космічного простору. Сама проблема делімітації виникла через відсутність у Договорі про космос 1967 року визначення космічного простору, що дозволило суб'єктам космічної діяльності тлумачити це поняття самостійно.

Розглядаючи дане питання, хочеться звернути увагу на термінологію. Так термін «делімітація» походить від латинського слова delimitate, що означає розмежування, визначення меж. На науковому рівні під делімітацією повітряного і космічного просторі розуміють договірне визначення меж між повітряним і космічним просторами.

Для того, щоб краще зрозуміти сферу питання, яке розглядається, потрібно виходити з тлумачення поняття «*космічного простору*», яке не має повного

визначення і зазвичай його розуміють як простір за межами земної атмосфери, правовий режим якого визначений міжнародним космічним правом. На жаль, досі в міжнародному праві так і не здійснено делімітацію цього простору з повітряним, незважаючи на те, що обговорення цієї проблеми триває вже близько 35 років у Комітеті ООН з космосу. Так, ще у 1979 році СРСР виніс у Комітет ООН з космосу документ під назвою «Проект основних положень резолюції Генеральної Асамблеї ООН з питання розмежування повітряного і космічного простору та правового статусу космічного простору, в якому проходять орбіти геостаціонарних супутників», де пропонувалося, щоб нижня межа космічного простору встановлювалась за згодою між державами й на висоті, що не перевищує 110 км над рівнем океану. В Юридичному підкомітеті Комітету ООН з космосу пропонувалось цю норму закріпити через укладення міжнародно-правового акта обов'язкового характеру, а резолюцією ГА ООН 65/97 створено Робочу групу з визначення та делімітації космічного простору. Але поки що так жодних об'єктивних результатів і не було отримано.

Ця проблема є складною не тільки по причині природного характеру, а також в різниці, обумовленій правовим режимом повітряного простору, з одного боку, і космічного – з іншого. Тому що розподіл повітряного простору відбувається як на національному так і на міжнародному рівні, а космічний не є подільним, він знаходиться в такому становищі, коли ним можуть всі користуватись, а його дослідження й використання здійснюється на благо і в інтересах всього світу. Для космосу, на відміну від повітряного простору, встановлено заборону на розміщення ядерної зброї й усіх інших видів зброї масового знищення. Необхідність делімітації між двома типами середовищ, крім того, здебільшого пов'язують із правовою специфікою космічної діяльності, з одного боку, й авіаційної – з іншого. Для космічних об'єктів, Конвенцією про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір 1975 року, встановлено єдиний міжнародний реєстр, тоді як реєстрація повітряних суден здійснюється лише на національному рівні. Відповідно до Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними

об'єктами 1972 року, держава не несе відповідальності за шкоду, заподіяну в результаті авіаційної діяльності приватних юридичних осіб, що перебувають під її юрисдикцією, одночасно вона несе відповідальність за шкоду, заподіяну в результаті національної космічної діяльності, незалежно від того, яким суб'єктом така шкода заподіяна, тощо.

Невирішеність даного питання також пов'язана з тим, що багато хто вважає правильність дій держав в рамках власних систем, тобто національних, тому що це наразі не викликає значних практичних проблем. А якщо проблема все ж таки виникнуть, то відповідно виникне явна необхідність для правового установлення делімітації космічного простору. Протилежна позиція, яку серед інших держав у Юридичному підкомітеті виборює й Україна базується на тому, що слід на міжнародно-правовому рівні чітко визначити верхню межу повітряного простору, яка одночасно буде й нижньою межею космічного простору. На їхню думку, відсутність визначення та делімітації космічного простору спричиняє правову невизначеність у частині розмежування двох зовсім різнопланових правових режимів (космічного та повітряного простору). Така ситуація ускладнює контроль держав за недоторканністю своїх суверенних прав на національну територію, частину якої становить повітряний простір, позбавляє чіткості щодо територіальної сфери здійснення державами своєї юрисдикції.

На даний час більшість фахівців схиляється до висновку про необхідність умовної делімітації космічного простору (встановлення межі між повітряним і космічним просторами на рівні приблизно 100-110 км від поверхні Світового Океану) з наступним закріпленням її міжнародним договором. Відкритим залишається питання про закріплення межі між космічним та повітряним простором. На думку американських юристів Н. Хозенбола та П. Хатмана космічну діяльність можна успішно здійснювати і без вирішення питання про делімітацію космічного і повітряного просторів. У контексті даної проблеми слід врахувати, що чітко визначеної природної межі під повітряним і космічним

простором не існує. Повітряний простір переходить у космічний на рівні езкосфери (понад 800 км).

На жаль, крапка в цьому питанні навряд чи буде поставлена у найближчому майбутньому, зважаючи на принциповість обох позицій, що відповідно накладає свій відбиток на прийняті рішення в ООН. Але прийняття такої міжнародно-правової договірної норми, яка вимагає згоди на це більшої кількості держав світу, допоможе вирішити дане питання і силу міжнародного права здійснити повноцінне регулювання даної проблеми.

Науковий керівник: асистент Асірян С.Р.

Микитюк Олександр Сергійович
Національний юридичний
університет імені
Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 2 курс,1 група

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СРЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА БІЖЕНЦІВ В ІСПАНІЇ

Актуальність теми полягає у непростій політичній та економічній ситуації в світі, яка зумовила велику кількість біженців, лише за останні два роки в Європі було зареєстровано більш ніж 600 тис. біженців, які подали офіційне прохання про надання притулку. Тому важливим є вивчення політико-правового досвіду Іспанії, як країни яка є одним із лідерів серед країн, які надають притулок біженцям.

За визначенням Женевської Конвенції про статус біженців 1951 року біженцем є будь-яка особа, яке «в силу цілком обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознакою раси, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань,

або не маючи певного громадянства і перебуваючи за межами країни свого колишнього місця проживання, в результаті подібних подій, не може або не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань».

Іспанія, як країна, яка ратифікувала Женевську Конвенцію, на національному рівні визнала такі форми переслідування, які є підставами для отримання статусу біженця - акти фізичного і психічного насилля; адміністративних,поліцейських або суддівських дій, які самі по собі є дискримінаційними; кримінального переслідування чи покарання за відмову нести військову службу, виконання якої буде нести в собі завідома злочинні дії; загроза життю з причини насилля в ситуації міжнародного чи внутрішнього конфлікту.

Іспанія надає право на подання притулку кожному іноземному громадянину, а також особам, які не громадянами країн ЄС. Орган, який відповідає за розгляд заяв – Управління з прав осіб, які шукають притулок та біженців. В країні передбачено декілька форм захисту прав цієї категорії осіб.

Притулок (Asilo) – після отримання цього статусу особи отримують право на проживання для себе, а також для іншого члена подружжя та дітей до 18 років. Після 5 років проживання в країні, мають право отримати громадянство цієї країни.

Додатковий захист – згідно новому законодавству, цей статус схожий на статус біженця, відповідно до ст.4 Закону Іспанії «Про біженців» додатковий захист надається особам, які не відповідають критеріями для отримання статусу біженця, але мають достатньо підстав, що доводять, що вони піддаються значним ризикам життю, здоров'ю чи перебувають в небезпеці через військові конфлікти. Відмінною рисою є те, що у разі поліпшення ситуації у державі біженця, уряд може відкликати право особи на проживання в Іспанії.

Біженці в Іспанії мають такі соціально-економічні права:

1) Право на безкоштовну медичну допомогу;

2) Іспанія надає можливість вивчати державну мову(для дорослих - безкоштовні мовні курси, дітям – надається право відвідувати школи на рівні з іспанськими громадянами, а також підготовчі курси, крім того, біженці безперешкодно можуть вступати у ВНЗ).

3) Право на отримання нової професії чи вдосконалення професійних навичок (в Іспанії, на відміну, від інших країн ЄС біженцям відразу надається право на працю, навіть не дивлячись чи вони отримали офіційний статус чи ні)

4) Право на матеріальну допомогу(виплати на одного дорослого члена сім'ї в місяць становлять 41 євро, на сімейну пару держава виділяє 69 євро, дитину молодшу 18р – додатково 18 євро).

Крім того осіб, які отримали статус біженця розселяють по спеціальним центрам, гуртожиткам, хостелам чи готелям. Якщо біженець не отримав місця в одному з таких центрів, будуть виділені окремі кошти на аренду та продукти (особі, яка проживає самостійно поза спеціальними центрами Іспанія виділяє 242 євро, сімейній парі 363 євро, на дитину додатково виділяються 30 євро). Якщо біженець не отримав місця в одному з таких центрів, будуть виділені окремі кошти на аренду та продукти(виплати виплачуються протягом 6 місяців), проте такі виплати будуть виплачуватись протягом 6 місяців. Цікавою особливістю в соціально-економічному статусі біженця в Іспанії є той факт, що Іспанія надає 336 євро на рік на купівлю одягу.

Якщо умови, запропоновані біженцю Іспанією не задовольняють його, то, уряд надасть біженцю безкоштовний квиток додому, що автоматично веде до втрати статусу біженця.

Отже, можна зробити висновок що велика кількість біженців в країнах ЄС зумовлена не лише напруженою ситуацією в ряді країн, а й бажанням громадян менш розвинутих країн отримати статус біженця і користуватись усіма правами, які надає цей статус, а також стати членом європейського суспільства.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри конституційого права України Ковтун В.І.

Палешник Богдан Євгенійович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 4 курс, 6 група

«М'ЯКЕ» ПРАВО – РЕКОМЕНДАЦІЯ ЧИ ПЕРЕДУМОВА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОСТІ

Поняття «м'яке» право доволі нове для міжнародного права, воно малодосліджене, а тому потребує детального аналізу та вивчення. Серед українських і зарубіжних дослідників, які вивчали юридичну природу норм «м'якого» права, варто назвати: П. Вейль, В. В. Мицик, В. І. Муравйов, І. І. Лукашук, М. Н. Шоу, К. А. Бєкяшев, О.О. Шибаєва, В.Г. Буткевич, М.Ю. Веліжаніна та багато інших. Однак, незважаючи на такий великий обсяг наукових праць, серед вчених нема одностайної думки стосовно даного терміну, його теоретичного і практичного застосування.

Власне сама концепція «м'якого» права сформувалася приблизно в 70-х роках 20 ст. переважно у працях західноєвропейських вчених. Вона полягала у поділі міжнародного публічного права на «м'яке» право» (soft law) – рекомендаційні норми та «тверде право» (hard law) – обов'язкові норми. Такий поділ, з точки зору логічного аналізу, прямо свідчить про відсутність юридичної обов'язковості положень актів «м'якого» права. Дійсно, більшість науковців погоджуються з тим, що такі норми мають не юридичний, а морально-політичний характер, дотримання яких цілком залежить від авторитету міжнародної організації, яка їх приймає. Проте, деякі вчені притримуються думки, що попри рекомендаційний характер актів «м'якого» права їх положення все ж наділені певною юридичною силою.

Хотілося б детальніше розглянути можливість перетворення «м'якого права» в «тверде» – як в теорії, так і на практиці. Більшість дослідників: І. Лукашук, Д. Шелтон, Х. Хіллгенберг, Е. Д'Амато, П. Санд, Р. Рамлоган та ін., вважає, що вирішальним фактором у перетворенні норм «м'якого права» у міжнародні звичайні норми є зміст самих норм, їх авторитет і відповідність

потребам світової спільноти та інтересам держав. Отже, існують об'єктивні причини (міжнародна норма повинна володіти рядом якостей, які необхідні їй, щоб стати правовою), за яким деякі норми «м'якого права» стають нормами міжнародного права.

Багато норм «м'якого права» стають здійсненними лише за умови їх імплементації у внутрішнє законодавство держав. Тому, незважаючи на рекомендаційний характер таких актів, держави використовують їх положення на внутрішньодержавному рівні, що призводить до появи звичайних норм права. Тобто застосовування таких норм великою кількістю держав, які висловили бажання їх дотримуватися, є надзвичайно важливим фактором. Показовою в цьому плані є Загальна декларація прав людини – прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, визнання якої більшістю держав додало їй статус звичайної норми міжнародного права.

Аби краще зрозуміти природу та значення норм «м’якого» права, доцільно проаналізувати думки науковців, які вивчали це питання:

М.Н. Шоу, вважає, що «м’яке право» не є правом в його класичному розумінні, а являє собою необов’язкові документи та угоди рекомендаційного характеру, кодекси правил поведінки або стандартів тощо. Іншого погляду притримується К.А. Бєкяшев, наголошуючи, що попри відсутність у нормах «м’якого права» конкретних прав та обов’язків держав, юридична обов’язковість їм притаманна.

Французький вчений П. Вейль, який взагалі ставить під сумнів існування актів «м’якого» права, наголошує, що незалежно від того чи є зміст норми міжнародного договору «м’яким» чи «твердим», вона не перестає бути юридичною нормою, тобто однаково зберігає свою юридичну силу.

Більш слушною вважається позиція російського вченого І.І. Лукашука, який так само пропонує розподіляти акти «м’якого» права за їх природою та відносить до «неправових норм м’якого права» лише міжнародні договори, що очікують набуття чинності. Відповідно усі інші акти «м’якого» права є «правовими». На його думку, норми «м’якого» права стають важливим

елементом міжнародно-правової системи. Вони вирішують завдання, які з тих чи інших причин не може вирішити «тверде» право.

Отже, можна сказати, що у свою чергу, не породжуючи юридичних обов'язків для держав, норма «м'якого права» дає змогу конкретизувати певні норми «твердого» права або ж навіть сприяє подальшій розробці та вдосконаленню останніх.

Дослідженням цього питання також займалася М.Ю. Веліжаніна, яка вважає, що «м'яке» право – це сукупність юридично необов'язкових міжнародних норм, які створюються державами, міжнародними організаціями та іншими суб'єктами м'якого права, не суперечать основним принципам і нормам міжнародного права та направлені на регулювання міжнародних відносин. Акти «м'якого» права, як стверджує вчена не входять у систему міжнародного права – це самостійне явище, тісно пов'язане з міжнародним правом.

Водночас, використання юридичної обов'язковості, як головного критерію розподілу актів «м'якого» та «твердого» права – є вкрай суперечливим. Справа у тому, що керуючись цим критерієм до актів «м'якого» можна віднести будь-яку міжнародну угоду, яка не була ратифікована певною державою. Враховуючи значну кількість регіональних міжнародних організацій, учасниками яких є лише окремі групи країн, кожну другу міжнародну угоду можна було б вважати актом «м'якого» права. Тому, головною ознакою «м'якого» права є насамперед юридична сила положень певного акту, формулювання та юридична конструкція його змісту, а не юридична обов'язковість, яка має суто суб'єктивний характер.

Практично кожен міжнародний договір містить рекомендаційні норми, як мінімум у своїй преамбулі. У певних випадках, правові звичаї або доктрини – це теж попередньо трансформовані акти «м'якого» права. Перетворення відбувається, якщо суб'єктами міжнародного права визнаються такі акти та активно застосовуються. Завдяки такій трансформації актів «м'якого» права, вони у певній мірі стають передвісниками чи попередниками міжнародної

нормотворчості і тими засобами, за допомогою яких законодавець може в подальшому закріпити обов'язки та стандарти для суб'єктів міжнародного права.

З вищезазначеного можна дійти висновку, що акти «м'якого» права володіють цілим рядом переваг: «м'яке» право не потребує дотримання жодних ратифікаційних процедур, які передбачені у міжнародному та національному праві; акти «м'якого» права дають змогу поступово наближувати норми національного законодавства до їх положень, що у кінцевому результаті позитивно відображається на реалізації передбачених ними вимог та правил; прийняття актів «м'якого» права є значно простішою формою міжнародного співробітництва. Ці переваги дають змогу активно впливати на міждержавні відносини у різних сферах правової регламентації. Така важлива роль актів «м'якого права» тільки ще раз підкреслює їх загальнообов'язковість, а також власне правовий, а не морально-політичний характер.

Науковий керівник: к. ю. н. ас. Тичина В.П.

Питель Віта Анатоліївна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 4 курс, 17 група

МЕХАНІЗМ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ БОРОТЬБИ З ОФШОРНИМИ ЗОНАМИ

Проблеми, які пов'язані з виходом за межі національного податкового регулювання та перехід до офшоризації капіталу на даний час стало досить поширеним явищем у світі. Кількість офшорних компаній постійно зростає, що свідчить про недостатню правову врегульованість діяльності офшорних зон, як на міжнародному, так і на національному рівнях, що дає можливість уникнути національного оподаткування. Процес офшоризації капіталу в сучасних умовах

являється чинником дестабілізації світової та національної економік. Офшори стали найефективнішим та найпопуляріншим інструментом ухилення від сплати податків.

Використання офшорних зон з метою ухилення від оподаткування перебуває у центрі уваги значного кола дослідників, серед яких: Р. Гордона, А. Денолта, К. Доггарта, Р. Палана, І. Удачина, О. Зоріна, Є. Локотарьова та інші. У вітчизняній науці міжнародного права цьому питанню приділяється недостатня увага. Однак, зважаючи на досить динамічний та швидкий розвиток відповідного механізму це зумовлює потребу в забезпеченні відповідності їх змісту сучасним реаліям.

Загалом під поняттям «офшорна зона» розуміється фінінсовий центр, який залучає іноземний капітал шляхом надання спеціальних податкових та інших пільг іноземним компаніям, які зареєстровані в країні розташування вищезазначеного центру, за умови, що вони не здійснюють господарських операцій на території цієї країни. Основою існування офшорних схем є використання можливості укладення угод з метою уникнення подвійного оподаткування. Законодавство країн, в основному острівних, де функціонують офшорні зони частково або повністю звільняють від оподаткування доходи, отримані поза межами кордонів (берегів) країни реєстрації, що дає можливість збільшувати прибуткові надходження.

На сьогодні одним із найважливіших завдань будь-якої держави є правовий контроль над офшорним бізнесом. Тому на міжнародному рівні регулювання діяльності офшорних гаваней регламентується наступними міжнародними актами: комюніке по підсумках Восьмого засідання Міжнародного форуму з податкового адміністрування; Рекомендації щодо податкових заходів для посилення боротьби з хабарництвом іноземних посадових осіб у міжнародних господарських операціях 2009 р. та Рекомендації щодо сприяння співпраці між податковими органами та іншими правоохоронними органами у боротьбі зі злочинами, які мають значний ступінь тяжкості 2010 р.; Конвенція ООН проти транснаціональної організованої

злочинності 2000 р.; Конвенція Ради Європи № 141 «Про відмивання, виявлення, вилучення й конфіскації доходів від злочинної діяльності» 1990 р.; Резолюції Ради Безпеки ООН: 1373 (2001) «Про боротьбу з міжнародним тероризмом»; рекомендацій ФАТФ; спеціальних рекомендацій з боротьби з фінансуванням тероризму; матеріали й документи таких міжнародних організацій, як Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва й розвитку, Форум фінансової стабільності та ін.

Так, у 1961 році була створена Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка і на сьогодні є основним органом у боротьбі з діяльністю офшорних зон. У своїй доповіді на тему: «Недобросовісна податкова конкуренція. Зростаюча глобальна проблема», ОЕСР було вказано на основні проблеми офшорів та можливі шляхи її вирішення. Також було запроваджено критеріїв ідентифікації податкових гаваней (офшорів), а саме: 1) повна відсутність оподаткування або його номінальний характер; 2) неефективний обмін податковою інформацією з іншими державами; 3) недостатня прозорість операцій; 4) відсутність вимоги істотної діяльності для суб'єктів господарювання. Для боротьби з недобросовісною діяльністю офшорних гаваней запроваджувалися такі невідкладні заходи: 1) прийняття керівних указівок щодо шкідливих преференційних податкових режимів; 2) створення Форуму з недобросовісних податкових практик; 3) розробка переліку податкових гаваней протягом одного року з дня проведення першої зустрічі згаданого Форуму; 4) імплементація запропонованих у доповіді рекомендацій як на рівні національного законодавства, так і міжнародних договорів; 5) продовження роботи щодо недобросовісної податкової конкуренції.

Офшорна юриспруденція в основному дотримується рекомендацій Глобального форуму, яким були розроблені та запровадженні загальноприйняті стандарти прозорості та ефективного обміну в сфері оподаткування. Відповідно до потреб країн G20, наступний раунд Глобального форуму буде сфокусований на власності бенефіціарів, щоб переконатися, що всі країни мають інформацію стосовно бенефіціарних власників підприємств, які

функціонують у їхніх юрисдикціях. Головним результатом такої діяльності стали: Модельна угода щодо обміну інформацією у сфері оподаткування, Модельна податкова конвенція ОЕСР, розширення двохсторонніх міжнародних зв‘язків, укладання договорів про обмін інформації у межах порушених кримінальних справ, скасування угод про уникнення подвійного оподаткування.

Важливе місце в механізмі протидії офшорам посідає Інтерпол − це потужна й авторитетна міжнародна організація, яка додає в боротьбі з відмиванням грошей значних зусиль, займаючись розслідуванням різноманітних міжнародних економічних злочинів, а також збираючи й аналізуючи інформацію про вчинені в різних країнах найбільш серйозні махінації. Співробітництво так званих фінансових розвідок − національних органів по боротьбі з відмиванням грошей − ведеться в рамках Групи «Егмонт» («Egmont Group»), створеної в 1995 р.

Серед інших міжнародних організацій такого ж профілю слід виділити наступні: Організацію країн ЄС по боротьбі з комерційною злочинністю, яка забезпечує близько 50 держав необхідною інформацією про правопорушення міжнародного характеру в галузі економіки; Офшорну групу з банківського контролю, що організовує співробітництво в боротьбі з відмиванням грошей у міжнародних офшорних центрах і у вільних економічних зонах; Бернський клуб, що включає представників правоохоронних органів низки західноєвропейських держав і основним напрямоком його роботи є забезпечення ефективного обміну інформацією між учасниками та інші.

Підсумовуючи слід зазначити, що необхідна деофширизація економіки, яка може бути досягнута шляхом постійної роботи та взаємодії таких спеціалізованих органів, як ОЕСР, Глобального форуму та інших міжнародних організацій, яка буде направлена на поліпшення правового регулювання діяльності офшорного бізнесу та посилення роботи на пріоритетних напрямках: боротьба з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванням тероризму; покращення механізму міжнародної співпраці й

обміну інформацією. У свою чергу державам-учасницям таких організацій необхідно інтенсифікувати зусилля з приведення національної законодавчої бази й системи контролюючих органів у відповідність міжнародним стандартам. На даний час механізм міжнародно-правової співпраці з питань запобігання використанню офшорних зон недобросовісними платниками податків активно розвивається і поглиблюється, поступово залучаючи до себе все більше держав, оскільки економічні інтереси вимагають оптимізації регулюючих заходів держави по обмеженню негативних наслідків процесів офшоризації.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент Ісакова В. М.

Рогальська Надія Володимирівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 4 курс, 17 група

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ

XXI століття – це епоха інформаційних технологій, цифрової передачі даних та використання мережі Інтернет у всіх сферах суспільного життя. Однак, у зв′язку із таким розвитком та поширенням новітніх технологій, розвивається і нова сфера злочинної діяльності – злочини у кіберпросторі. Однією із специфічних рис зазначеної групи правопорушень є те, що кіберзлочинність є міжнародною проблемою, оскільки об’єкти її посягання знаходяться в кіберпросторі, який необмежений державними кордонами. У протидію з цим негативним явищем міжнародного характеру залучені всі держави світу, незалежно від рівня їх технічного розвитку і національного законодавства.

Досліджуючи стан міжнародно-правового регулювання злочинів у цій сфері, слід зазначити, що перші акти були прийняті ще у другій половині XX століття, зокрема у 1989 році Комітетом експертів Ради Європи було прийнято Рекомендації № R(89)9, що закріпили список правопорушень, які були рекомендовані для розробки єдиної стратегії боротьби з кіберзлочинністю у ЄС.

На сьогодні основу правового регулювання протидії кіберзлочинності складають: Віденська декларація про злочинність і правосуддя: відповіді на виклики XXI століття від 17.04.2000р., Конвенція про кіберзлочинність від 23.11.2001 р., Угода про співробітництво держав-учасниць СНД у боротьбі зі злочинами у сфері комп'ютерної інформації від 01.06.2001 р., Угода між урядами держав-членів Шанхайської організації співробітництва про співробітництво в області забезпечення міжнародної інформаційної безпеки від 16.06.2009 р., Декларації Еріче про принципи кіберстабільності та кібер-миру (2009 р.), Глобальна програма кібербезпеки Міжнародного союзу електрозв'язку (2007р.). Активну діяльність у боротьбі з кіберзлочинність провадять Інтерпол та Європол, зокрема у 2013 році було створено Центр по боротьбі з кіберзлочинністю – European Cybercrime Centre.

До сфери кіберзлочинів відносять широкий спектр порушення прав людини, що здійснюються за допомогою інформаційних технологій. Серед них, зокрема, правопорушення проти конфіденційності, цілісності та доступності даних, незаконний доступ, шахрайство з використанням комп'ютерних технологій, незаконне використання баз даних та спеціальних технічних пристроїв, порушення авторського та суміжних прав через мережу Інтернет, тощо.

Злочини у кіберпросторі характеризуються певними специфічними рисами. Проблемним аспектом при розслідуванні цих правопорушень є визначення юрисдикції, адже злочин може бути вчинено на території однієї держави, а наслідки створювати на території іншої, або ж вчиняти злочин частинами в межах різних держав.

Найбільшого поширення зазнав принцип територіальної прив'язки притягнення до відповідальності за місцем виявлення наслідків діяння, а також місця знаходження комп'ютерних систем або даних які використовувалися для скоєння злочину. Менш застосовуваним є принцип громадянства. Колізії між державами врегульовуються шляхом проведення офіційних та неофіційних консультацій.

Специфіку у розслідуванні цієї групи злочинів є необхідність використання електронних доказів. Складність в процесі здійснення співробітництва зумовлена різним рівнем правової регламентації використання електронних доказів у межах конкретних держав. Також слід брати до уваги специфіку самих доказів – їх, як правило, нетривалий термін використання.

На сьогодні, міжнародно-правове регулювання у сфері боротьби із кіберзлочинністю потребує оновлення та вдосконалення. Це зумовлено тим, що технологічний прогрес значно випереджує законодавче регулювання відносин, що складаються у даній сфері. Ефективне міжнародне співробітництво є важливою передумовою для забезпечення законності та правопорядку у інформаційно-технологічному просторі.

Науковий керівник: к.ю.н., ас. Ісакова В.М.

Терлецька Аліна Іванівна
НЮУ ім. Ярослава Мудрого
Слідчо-криміналістичний інститут,
4 курс, 3 група

МАЛОЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЗМУ ДОТРИМАННЯ 3-Ї СТАТТІ ЩОДО ЗАБОРОНИ КАТУВАНЬ В УКРАЇНІ

Правова система двадцять першого століття переважно направлена на забезпечення прав людини і громадянина, але тим не менш, ми можемо спостерігати, як кожного дня вони порушуються і далеко не завжди

дотримуються. На жаль, не є виключенням порушення ст. 3 «Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод» (далі Конвенція), яка регламентує, що нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню. Тому вважаю за потрібне дослідити механізм дотримання заборони катування та його ефективність.

Варто почати з того, що однією зі складових механізму дотримання ст. 3 – це імплементація міжнародної норми в українське законодавство, а саме: ст. 127 ККУ передбачає кримінальну відповідальність за заподіяння катування. Однак ця стаття є недосконалою і якщо ще додати низьку ефективність розслідувань прокуратури випадків застосування тортур у поліції й місцях позбавлення волі, то стає зрозумілим чому більшість катів у пагонах продовжують залишатися безкарними.

Окрім ст. 127 ККУ, на виконання рекомендацій Суду та Комітету міністрів Ради Європи, Верховна Рада України 13 квітня 2012 року прийняла новий КПК України, який покликаний запровадити систему, котра, з одного боку, унеможливить порушення прав осіб, які знаходяться під слідством, а з іншого боку, створить дієвий механізм оперативного реагування та розгляду заяв осіб, які постраждали від катувань.

Іншою частиною механізму, яка має допомагати забезпечувати дотримання ст.3 вищезгаданої Конвенції – це звернення до Європейського Суду з Прав Людини і в подальшому виплата шкоди жертвам катувань.

Наша країна щороку втрачає сотні тисяч гривень на компенсації жертвам катувань, значна частина з яких – це бюджетні кошти. У січні 2013 року ЄСПЛ визнав Україну винною в побиті понад 1200 в`язнів, яке сталося в 2007 р. в Ізяславській колонії №31. За це держава мала сплатити 435 тисяч євро як компенсацію за завдану шкоду. На жаль, високопосадовці не поспішають робити суттєвих висновків і виправлятись. Як бачимо, шлях до покарання винних, навіть після отримання позитивного для жертв катувань рішення ЄСПЛ в Україні, є нелегким.

Вагомою частиною механізму дотримання ст. 3 Конвенції є те, що Україна 9 листопада 1995 р. вступила до Ради Європи. Особливість контрольної діяльності Ради Європи полягає в тому, що держави-члени, приєднуючись до конвенцій, визнаючи норми юридичного і політичного характеру, добровільно і свідомо відкривають сферу свого внутрішньо-державного життя в найбільш уразливих питаннях для обстеження наднаціонального рівня і отримують обов`язкові для виконання вимоги та рекомендації. Надзвичайно показовим у цьому відношенні є правовий статус і досвід діяльності Європейського комітету з питань запобігання катуванням, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню (далі КЗК), котрий діє в межах Ради Європи.

Для забезпечення ефективного функціонування комітету його членам гарантується привілеї та імунітети. Держава зобов`язується дозволяти відвідання всіх місць, які знаходяться під її юрисдикцією і де перебувають фізичні особи, позбавлені волі публічною владою (ст.2). Конвенція містить з цього приводу дуже широке формулювання, яке не має обмежень щодо типу місць позбавлення волі. Практика КЗК показує, що перевіряються, наприклад, місця позбавлення волі під час попереднього слідства; для відбуття покарання засудженими до позбавлення волі; позбавлення волі в адміністративному порядку; позбавлення волі з медичних підстав; місця, де за рішенням публічної влади утримуються неповнолітні тощо. Комітет повідомляє державу про намір здійснити обстеження з переліком місць, які він має відвідати. Одразу чи наприкінці відвідання країни, делегація КЗК, може вимагати від держави вжити негайних заходів для усунення найбільш кричущих ситуацій. Головні ж результати перевірки містяться в доповіді. Держава-член має відповісти на всі поставлені питання і показати, як здійснюються висловлені рекомендації та пропозиції. У разі якщо держава не погоджується з висновками і рекомендаціями комітету, ухиляючись від співпраці і тим самим порушуючи ст. 3, комітет може прийняти і оприлюднити публічну заяву, яка є по суті політичною, юридичною санкцією проти держави. Політичною тому, що до

відома співдружності держав і громадськості доводяться інформація і висновки про незадовільний стан справ в одній з галузей прав людини, що негативно впливає на становище цієї держави в згаданому співтоваристві і відкриває її для критики. Правовий аспект рішення про публічну заяву полягає в тому, що долається воля держави, спрямована на те, щоб не розголошувати інформацію, яку вона вважає конфіденційною, отже, державу покарано за невиконання обов`язків, взятих на себе за конвенцією.

Отже попри такі різноманітні вектори дотримання ст. 3 Конвенції, за статистичними даними ЄСПЛ, Україна посідає 4-е місце за кількістю порушень даної статті (в матеріальному і процесуальному аспектах) серед держав – членів Ради Європи. Протягом 1959–2015 років ЄСПЛ констатував щодо України 215 випадків порушення ст. 3, з них – 66 випадків відсутності ефективного розслідування скарг на жорстоке поводження.Складно виявити саме центр проблеми низької ефективності дотримання заборони катувань, є купа побічних факторів, які призводять до свавілля правоохоронців – це недосконале законодавство, низький рівень розслідувань таких злочинів або взагалі їхнє ігнорування.

Роблячи висновок з вищесказаного, я вважаю, що корисним інструментом, який являтиме собою один з етапів вдосконалення ефективності дотримання ст. 3 - є впровадження духовних цінностей. Як би міжнародна спільнота не намагалася протидіяти катуванням в Україні, але до поки не буде належного виховання в дусі моральності, поки людина не збагне, що жорстокість є аморальною дією до свого ближнього, ніякі перевірки КЗК, скарги до ЄСПЛ і т.д. не підвищить ефективності дотримання цієї статі. Тому до складових механізму варто ще додати певні морально-етичні, мотивуючі семінари, лекції, тренінги, які будуть змінювати ставлення високопосадовців, як до в'язнів так і загалом до своєї роботи. З цього приводу є цікавий досвід Америки, де при прийнятті на роботу в державні органи певну перевагу має той, хто сповідує моральні норми та цінності, ніж той, хто є професійніше та розумніше, але не притримується цінностей. Отже, діючі механізми дотримання ст.3 будуть

лишатися малоефективними до тих пір, поки людина не усвідомить, що катування - це злочин не лише з точки зору закону, а ще й моралі.

Тур Альона Вікторівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
Слідчо-криміналістичний факультет,
3 курс, 3 група

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА НА СВОБОДУ СОВІСТІ ТА ВІРОСПОВІДАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Розвиток концепції правової держави, в якій людина, її життя та здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпека, визнаються найвищою соціальною цінністю, передбачає обов'язкове визнання фундаментальних та загальновизнаних прав і свобод людини, закріплення та удосконалення різноманітних механізмів їх охорони і захисту.

Право на свободу совісті та віросповідання є одним із найдавніших положень, що забезпечується міжнародною спільнотою, що вперше було визнане ще у 1648 році під час підписання Вестфальського миру, і саме тоді релігійні права отримали належну увагу на інтернаціональному рівні. Відтоді міжнародне законодавство активно сприяє захисту окремих релігійних груп та меншин, що є цілком виправданим, адже питання релігії та релігійної нетерпимості часто стають причиною конфліктів, що носять глобальний характер.

Свобода віросповідання як фундаментальне право людини знайшла своє відображення в авторитетних міжнародно-правових актах, до котрих насамперед належать:

- Загальна декларація прав людини (ООН, 1948; ст. 18);
- Міжнародний пакт про громадянські й політичні права (ООН, 1966; ст. 18);

▪Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості і дискримінації на підставі релігії чи переконань (ООН, 1981);

▪Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (Рада Європи, 1950; ст. 9);

▪Хартія Європейського Союзу про основні права (2000; ст. 10).

Аналізуючи стандарти та механізми захисту права на свободу віросповідання в міжнародному праві, варто зазначити, що провідну роль у правовому закріплені та охороні даного права на універсальному рівні відіграє Організація Об'єднаних Націй. З часів прийняття Загальної декларації прав людини в 1948 році, релігійну свободу було закріплена всіма основними міжнародними договорами із захисту прав людини, прийнятими в рамках ООН. Найбільш ефективними механізмами захисту цих прав є Комітет з прав людини та Спеціальний доповідач ООН зі свободи совісті та переконань.

Досліджуючи регіональні системи захисту прав, слід відмітити, що найбільш розвинутою виступає європейська, у рамках Ради Європи. Необхідно також підкреслити, що важливою юридичною гарантією захисту свободи віросповідання є діяльність Європейського суду з прав людини, його рішення мають надзвичайне практичне значення також для правильного застосування статті 9 Конвенції, що проголошує право кожного на свободу думки, совісті та релігії: це право передбачає свободу змінювати свою релігію або переконання, а також свободу сповідувати свою релігію або переконання під час богослужіння, навчання, виконання та дотримання релігійної практики і ритуальних обрядів як одноособово, так і спільно з іншими, як прилюдно, так і приватно. Розглядуване право однак не є абсолютним, тому згідно з ч. 2 ст. 9 Конвенції передбачається, що свобода сповідувати свою релігію або переконання підлягає лише таким обмеженням, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах громадської безпеки, для охорони публічного порядку, здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Важливим уточненням міжнародної практики є встановлення відмінності свободи совісті, думки чи переконань від свободи віросповідання.

Право на свободу совісті, думки чи переконання включає теїстичні, не теїстичні та атеїстичні переконання, а також новітні релігії. Визнається недоцільним надання правового визначення термінам "релігія", "думка" або "переконання", оскільки будь-яке визначення не матиме змогу відобразити найрізноманітніші ставлення до цих термінів у розмаїтих культурах світу, і як наслідок, значно звузить їх істинний зміст та гратиме на користь тим, хто прагне дискримінувати.

Наразі визначають вичерпний перелік форм реалізації права на свободу сповідувати релігію, а саме: богослужіння (або відправлення) культу, дотримання релігійного життя, виконання релігійних приписів та навчання. Відповідно до позиції Європейського Суду держава має виступати нейтральним та неупередженим організатором вирішення питань, пов'язаних з відправленням різних релігійних культів, сповідуванням релігій і переконань, що у свою чергу сприятиме підтриманню в суспільстві громадського порядку та гармонізації суспільних відносин.

Підсумовуючи, варто зазначити, що формування права на свободу віросповідання знайшло свій відбиток ще у Стародавні часи з моменту розповсюдження християнської цивілізації, але необхідну міжнародну увагу дана проблема отримала лише з утворенням Організації Об'єднаних Націй та прийняттям Загальної Декларації прав людини. Європейський Суд та інші правові інституції, що ставлять за мету захист прав та свобод людини, все більше акцентують увагу на важливості забезпечення захисту права на свободу совісті та віросповідання в аспекті сучасних проблем, посилення процесів глобалізації та розповсюдження політики мультикультуралізму.

Плюралізм, толерантність та широта поглядів є необхідними атрибутами демократичного суспільства, тому у час потужних правових реформ, прагнення країн наблизитись до загальновизнаних стандартів та активного зростання значення людини як суб'єкта міжнародного права, необхідно створити умови

для забезпечення фундаментальних, основоположних прав особи з метою підтримання статусу правової держави.

Фаркаш Ярослав Володимирович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 4 курс, 21 група

МИРОТВОРЧІ ОПЕРАЦІЇ ООН ЯК ЗАСІБ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Відповідно до положень преамбули та ст. ст. 1, 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), прийнятого 26 червня 1945 року, встановлення, забезпечення та підтримання міжнародного миру та безпеки є основною метою діяльності ООН. З цією метою ООН, виходячи з конкретної ситуації, може вживати заходи різного характеру, крайнім з яких є проведення узгоджених військових операцій миротворчого спрямування. Один лише факт початку збройного конфлікту на території тієї чи іншої країни є серйозною загрозою світовому співтовариству, справжнім викликом міжнародному мирові та безпеці.

Окремі аспекти проведення миротворчих операцій ООН, спостереження за ними висвітлювали американські та європейські правники, науковці та високопосадовці ООН, зокрема С. Ахмед, Л. Брахімі, В. Бруз, М. Буроменський, В. Гречанінов, Дж. Кембела, Ш. Мерфі, Л. Оппенгейм, Д. Ріфф, Б. Уркварт, В.Федоров та інші. Дослідження цього питання є особливо актуальним у наш час, беручи до уваги події в Сирії, Ліберії, на сході України тощо.

Концепцію ООН щодо сутності операцій з підтримання миру ґрунтовно виклав заступник Генерального Секретаря Б. Уркварт у своїй праці «ООН та міжнародна безпека після "холодної війни"». На його думку, операції підтримання миру – це використання Об'єднаними Націями воєнного

персоналу й угрупувань не як бойової сили, а як механізму припинення ворожнечі і буфера між конфліктуючими сторонами. Фактично, вони є створеною міжнародними зусиллями передумовою для припинення воєнних дій конфліктуючих сторін і механізмом угоди про припинення вогню.

Залучення миротворчого контингенту в рамках операцій з підтримання миру необхідно відмежовувати від такого кримінального правопорушення проти миру та безпеки людства, як найманство. Найманством визнається використання найманців у збройних конфліктах, воєнних або насильницьких діях з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, перешкоджання діяльності органів державної влади чи порушення територіальної цілісності певної держави.

Правова регламентація проведення миротворчих операцій включає в себе низку міжнародно-правових актів. До них належать: 1) Статут ООН, що регулює правові питання проведення миротворчих операцій, зокрема з його положень випливає право Ради Безпеки ООН запроваджувати миротворчі операції шляхом прийняття відповідної резолюції; 2) Мандат конкретної миротворчої операції, розроблений шляхом консультацій з державами-учасницями або зацікавленими сторонами, який охоплює всі основні елементи миротворчої операції; 3) універсальні міжнародно-правові акти, що регламентують захист прав людини як в мирний, так і в воєнний час; 4) інші міжнародно-правові документи, зокрема: Угода про статус дій (місій); Угода про статус збройних сил; меморандуми про взаєморозуміння між урядами країн-контрибуторів та ООН щодо надання ресурсів до миротворчої місії ООН, бюлетень Генерального секретаря ООН «Щодо застосування міжнародного гуманітарного права для Сил ООН з підтримки миру» 1999 р. тощо.

Операції з підтримання миру в ідеалі мають на меті припинення воєнних конфліктів та запобігання їхній ескалації; створення умов, які сприяють політичному розв’язанню суперечностей і виключенню можливості повторення конфлікту; забезпечення правопорядку в зоні конфлікту; проведення гуманітарних акцій; відновлення порушених конфліктом соціальних і

політичних систем держави. Водночас Д. Ріфф у своїй праці «Притулок на одну ніч: криза гуманізму» підкреслює, що миротворчі операції у сучасному світі – справа доволі ризикована. Проблема, на його думку, полягає у тому, що миротворці свідомо чи несвідомо підтримують одну із ворогуючих сторін або, що ще гірше, «стають іграшкою» в руках держав, які обстоюють власні інтереси у зоні конфлікту. На нашу думку, ця проблема проявляється особливо в умовах гібридної війни.

Поряд з цими проблемами миротворчих операцій є досить велика ймовірність зменшення їх контрольованості; примушення до миру із застосуванням саме силових методів, які, як свідчить практика, можуть виходити за межі виключної самооборони миротворчих військ, що суперечить положенням глави VII Статуту ООН; гуманітарними кризами та екологічними катастрофами тощо.

Не дивлячись на доволі велику кількість проблем, пов'язаних з проведенням операцій з підтримання миру, миротворчі війська ООН у 1988 році отримали Нобелівську премію миру.

Вирішення вищезазначених проблем, на нашу думку, є цілком можливим. По-перше, слід впровадити інститут перевірки держав, які надають миротворчий контингент для проведення певної миротворчої операції, стосовно зацікавленості в можливому результаті вирішення збройного конфлікту. Така держава повинна бути абсолютно нейтральною до кожної з воюючих сторін і мати при цьому лише одну мету – врегулювати збройний конфлікт. По-друге, необхідно розширити межі співпраці з Міжнародним рухом Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. Сили миротворчих операцій повинні неухильно дотримуватися норм міжнародного гуманітарного права та забезпечувати дотримання всіма учасниками збройних конфліктів таких норм за наявністю такої можливості.

Науковий керівник: ас. Бойчук Д. С.

Хоружа Аліна Володимирівна,
Харківський національний
університет ім. В. Н. Каразіна
МЕВ та ТБ, 3 курс, 1 група

ПРОБЛЕМА ЯДЕРНОГО РОЗЗБРОЄННЯ В РОБОТІ 72-Ї СЕСІЇ ГЕНЕРАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ООН

Проблема ядерного роззброєння постала перед людством ще в період «холодної війни», але, незважаючи на те, що пройшло вже близько 26 років після її завершення, вона все ще залишається не вирішеною. Окрім взаємних спроб застосування ядерної зброї між СРСР і США, які формально обмежувалися тільки погрозами, в історії були жахливі випадки застосування зброї масового знищення. Найтрагічнішою та одночасно найбільш масштабною екологічною катастрофою є приклад Хіросіми та Нагасакі, коли в 1945 році США вирішили піти на радикальний крок і скинути атомні бомби на територію Японії – на той час союзниці нацистської Німеччини. Намагання міжнародної спільноти у врегулюванні відносин стосовно мирного використання атомної енергії чи не найбільше було втілено завдяки активної участі міжнародних організацій. Важливу роль у налагодженні ядерної проблеми відігравала діяльність Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй (далі за текстом – ГА ООН, англ.: The United Nations General Assembly). А питання роззброєння знову постало на порядку денному 72-ї сесії ГА ООН, яка розпочала свою роботу 12 вересня 2017 року. Так, на Порядок денний сесії винесено питання роззброєння в регіонах, в космічному просторі тощо. Але ключовим питанням залишається всезагальна заборона ядерної зброї.

Актуальність цього дослідження обумовлена збільшенням ядерної загрози у світі, незважаючи на загальне розуміння небезпеки використання ядерної зброї. Важливим у цьому випадку є аналіз можливих шляхів її врегулювання в межах проведення 72-ї сесії ГА ООН, на якій розглядається у тому числі питання прийняття Договору про заборону ядерної зброї (англ.: Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW), котрий був відкритий до підписання у вересні 2017 року.

Варто також зазначити, що роззброєння та контроль над озброєнням у світі вже багато років є одним із пріоритетних напрямків діяльності Організації Об'єднаних Націй, в межах якого вона намагається послабити міжнародну напруженість, підтримати мир та гарантувати міжнародну безпеку. Аналізуючи нещодавні події у світі, пов'язані з аспектом ядерної демілітаризації, можна цілком стверджувати, що хвилювання міжнародної спільноти не є безпідставним. Питання загрози застосування зброї масового знищення Південною Кореєю сколихнуло світ і викликало величезне обурення як з боку ООН, так і світу в цілому, та стало рушієм запровадження нових змін. Про це детально зазначає Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш у своїй доповіді стосовно діяльності організації. У зв'язку з цим у липні 2017 року в Центральних установах були проведені переговори в штаб-квартирі ООН в Нью-Йорку, спрямовані на погодження юридично зобов'язуючого документа про заборону ядерної зброї. Зазначений документ отримав назву Договору про заборону ядерної зброї, який був прийнятий 7 липня 2017 року та був відкритим для підписання державами 20 вересня поточного року, вступить в силу одразу ж після його ратифікації щонайменше 50 державами. Цей договір дійсно є вагомим кроком після багатьох спроб врегулювання ядерного питання.

Розглядаючи основні положення Договору про заборону ядерної зброї, варто зазначити, що його сторони повинні зберігати та виконувати свої обов'язки в межах співпраці з Міжнародним агентством з атомної енергії (далі за текстом – МАГАТЕ, англ.: International Atomic Energy Agency). А держави, які не є учасниками МАГАТЕ, але бажають приєднатися до договору повинні вступити до зазначеного агентства (ст. 3 – «Гарантії»). Зазначений договір складається з 20 статей, кожна з яких окреслює певні обов'язки, які покладаються на держави, котрі згодні його підписати.

Так, перша стаття («Заборони») передбачає заборону застосування ядерної зброї, а саме: не розробляти, не випробовувати та не накопичувати ядерну зброю та інші ядерні вибухові пристрої; не передавати ядерну зброю будь-кому, а також контроль над такою зброєю безпосередньо чи опосередковано тощо.

Доповнює її стаття 4 («Досягнення повної ліквідації ядерної зброї»), що передбачає роззброєння у випадку перебування ядерної зброї іноземної держави на території тієї, котра підписала договір. Також держави, які підписали договір, повинні призначити компетентний міжнародний орган чи органи для узгодження та перевірки незворотної ліквідації програм ядерної зброї. Окрім цього, кожна держава-учасник, повинна готувати доповіді про хід виконання покладених на неї обов'язків.

Не оминув договір і питання екологічної безпеки та допомоги державам, які стали жертвами ядерних випробувань, про що чітко вказано у статті 6. Так, кожна держава-учасник відповідно до діючих норм міжнародного гуманітарного права та прав людини повинна надавати допомогу особам, які перебувають під її юрисдикцією, а також постраждалим від застосування чи випробування ядерної зброї, враховуючи при цьому фактор заборони дискримінації. Така допомога може охоплювати медичну, реабілітаційну та психологічну підтримку, а також забезпечувати соціальну та економічну інтеграцію. У свою чергу, відповідно до п. 2 зазначеної статті держава, в результаті діяльності якої було забруднено навколишнє середовище, повинна виконати усі необхідні дії, спрямовані на відновлення екологічного стану ділянки чи території, яка постраждала від використання ядерної зброї чи інших ядерних пристроїв.

Таким чином, можна побачити, що положення Договору про заборону ядерної зброї має багато засад, які вирішують проблеми застосування ядерної зброї і передбачають низку обов'язків, яких повинна дотримуватися держава-учасник задля досягнення поставленої мети, а саме сприянню ядерного роззброєння.

Варто зазначити, що договір підтримали 122 держави (брали участь у переговорах 135 країн), що вже можна вважати великим успіхом, у свою чергу, єдиною державою, котра проголосувала проти були Нідерланди, а утримався тільки Сінгапур. Також необхідно враховувати, що багато держав не брали ніякої участі в роботі Конференції (у тому числі всі 9 країн так званого

«Ядерного клубу»: США, Росія, КНР, Велика Британія, Франція, Індія, Пакистан, КНДР, Ізраїль).

На противагу тому, що держави «Ядерного клубу» не брали участі у Конференції є підтримка 122 держав, але чи зможе ця більшість протистояти «Ядерним гігантам», залишається поки що загадкою, але у випадку неприєднання до договору США, Великобританії чи будь-якої іншої держави-члена «Ядерного клубу» статус договору та його дієвість буде під сумнівом. Так, США, які є учасником Організації Північноатлантичного договору (далі за текстом – НАТО, англ.: North Atlantic Treaty Organization), повністю розкритикували зазначений договір, а Міхаель Рюле, співробітник НАТО, стверджує, що формула безпеки НАТО ефективніша, ніж цей договір. У свою чергу, представники США, Франції та Великої Британії зазначили, що угода «ігнорує реальний стан міжнародного середовища безпеки» і через це вони не будуть її підписувати. За даними Міжнародної кампанії з ліквідації ядерної зброї (англ.: International Campaign to Abolish Nuclear Weapons, ICAN) станом на 23 вересня 2017 року, договір поки що ратифікували тільки три держави (Гайана, Таїланд та Ватикан), а підписали 53 держави.

Як можна побачити питання ядерного роззброєння загалом має досить довгу історію та є достатньо комплексним, у той же час проблема ускладнюється наявністю геополітичних аспектів, які впливають на подальше його врегулювання. Тим не менше, вирішення проблеми ядерного роззброєння можливе лише шляхом колективних зусиль держав та їх взаємної співпраці у межах міжнародного права.

Науковий керівник: викл. Буряковська К. О.

Яковлева Альона Юріївна
НЮУ імені Ярослава Мудрого
ІПКЮ,4 курс, 6 група

ГУМАНІТАРНА ІНТЕРВЕНЦІЯ ЯК НАСЛІДОК ТА ПРИЧИНА

Міжнародне право, що ґрунтується на установчих документах та Статуті Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), містить норми про незастосування сили та загрози силою, мирне розв'язання міжнародних суперечок, повагу суверенітету держави та її територіальної цілісності тощо. Водночас воно наділяє Раду Безпеки ООН унікальною легітимністю ухвалювати рішення про застосування сили з метою примусу до миру. В умовах жорсткого ідеологічного протистояння часів «холодної війни» ці принципи визначали кодекс поведінки великих держав-архітекторів системи міжнародної безпеки. Однак у постбіполярному світі окреслилася тенденція до односторонніх або багатосторонніх дій окремих міжнародних акторів, які реалізуються всупереч існуючим механізмам розв'язання конфліктів.

Проблема полягає в тому, чи відповідає застосування сили Статуту ООН та чи існує на це відповідна резолюція Ради Безпеки. Цих принципів дотримується більшість держав групи оонівського мислення. Але існує низка дуже впливових держав, які переконані, що питання, пов'язані з гуманітарними інтервенціями, вимагають певного відходу від процедури, здатної затягнути процес ухвалення рішення у ситуації, коли потрібно негайно реагувати.

Світові процеси кінця XX – початку XXI ст. Визначили боротьбу новообєднаної міжнародної спільноти з глобальними загрозами та захист прав і свобод людини і громадянина. У більшості міжнародних суб'єктів у реалізації ідей гуманізації та її базових цінностей саме міжнародне право відіграє ключову роль і домінує над національним правом. Доктрина «гуманітарної інтервенції», яка проголошує право і можливість однієї держави чи держав здійснювати військову інтервенцію на територію іншої заради порятунку її громадян, які зазнають істотних утисків своїх прав, зокрема права на життя, стала обґрунтуванням наведення порядку у міжнародних відносинах. Але

визнання такого права є доволі суперечливим. Представники одних держав переконливо доводять, що захищати життя людей можна будь-якою ціною, а інших, – трактують гуманітарну інтервенцію, як неприпустиму, через факт втручання у внутрішні справи держави, а отже, й порушення її суверенітету.

Головна проблема гуманітарних інтервенцій полягає у конфлікті закону і моралі: у той час як міркування справедливості та прав людини вимагають визнання права на інтервенцію, міжнародне право забороняє її на основі принципів безпеки, невтручання та державного суверенітету. Отже, «міжнародно-правовий табір» вбачає в гуманітарній інтервенції порушення правових норм; прибічники ж цієї концепції вважають втручання «простимим гріхом», який спокутується потенційно позитивним та високоморальним результатом таких дій. Варто також розуміти, що інтервенція, як така, не є стовідсотковою панацеєю у випадку країн-притулків терористичних угруповань.

Очевидно, що проблему могла б вирішити процедура кодифікації - тобто, легалізація такого роду втручань. Мабуть небажання такої кодифікації пов'язане із тим впливом, який ця потенційна норма справлятиме на державний суверенітет: у випадку прийняття, доктрина легалізує «гуманітарні атаки» на її власних творців або сприятиме домінуванню ключових гравців світової політики. До того ж, теперішній стан міжнародних відносин фіксує певну розстановку сил на світовій арені. Якщо глобальний баланс сил зміниться, то ухвалення такого «закону» позбавить навіть країни Заходу будь-яких гарантій від спланованих ззовні операцій із привнесення «миру» та «демократії».

Підставою для інтервенції ззовні, окрім порушення прав людини і громадянина у певній державі, переважно є громадянська війна. В основу концепції «гуманітарної інтервенції» покладено тезу про те, що гуманітарна дестабілізація не може вважатися виключно внутрішньою справою держави і міжнародне співтовариство зобов'язане «рішуче втручатися» у гострі гуманітарні кризи «з метою їхнього оперативного врегулювання».

Колізія між основоположними принципами ООН, що закріплені в Статуті організації, з одного боку, і нові виклики у сфері безпеки, що включають внутрішньодержавні конфлікти, з іншого, – потребують формування чіткіших механізмів здійснення гуманітарної інтервенції.

Сьогодні право гуманітарної інтервенції ґрунтується на принципах: гуманності справедливості втручання; прорахунку і не містить чітких механізмів втручання. Міра легітимності гуманітарної інтервенції сьогодні визначається багатьма етапами.

Юридичною підставою для здійснення гуманітарної інтервенції в рамках ООН є ст.42 Статуту, що передбачає можливість застосування примусових заходів збройного характеру у випадку встановлення Радбезом ООН факту загрози міжнародного миру в сенсі ст.39, якщо передбачені ст.41 невоєнні заходи виявились або можуть виявитись неефективними. Збройному втручанню можуть також передувати тимчасові заходи, передбачені ст.40 Статуту ООН.

На теперішній час заборона застосовувати сили є «безапеляційним законом», вона може бути скасована лише нормою відповідного характеру. Це означає, що запровадження нової норми, яка б узаконювала проведення гуманітарних інтервенцій, вимагатиме згоди усієї (або хоча б переважної більшості) «спільноти світових держав». На даний момент не існує реальної можливості досягнення такого консенсусу. Тому силові дії, вчинені в обхід Ради Безпеки, не можуть вважатися законними; виправдовувати несанкціоновані дії, спираючись на доктрину гуманітарної інтервенції, не є можливим, оскільки цей інститут відсутній у міжнародному праві.

Отже, було б доцільно світовій спільноті чітко визначити зміст міжнародно-правових дефініцій: «гуманітарна інтервенція» і «відповідальність за захист», «гуманітарна катастрофа» , хто має право кваліфікувати її існування, а також як виключити або мінімізувати шкоду цивільному населенню країни, в справи якої здійснюється «втручання з гуманітарних причин».

Секція трудового права

Волошин Владислав Дмитрович
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
Слідчо-криміналістичний інститут, 3
курс 2 група

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА КОЛЕКТИВНІ ПЕРЕГОВОРИ

Право на колективні переговори в міжнародному праві визнається одним з найпріоритетніших у сфері праці. Конвенція МОП № 98 Про застосування принципів права на організацію і ведення колективних переговорів 1949 р. зобов'язує держави вживати заходи з метою заохочення і сприяння повному розвиткові й використанню процедури ведення переговорів [1]. Актуальність даної теми зумовлена необхідністю нівелювання декларативності в законодавчих приписах, оскільки одним із критеріїв ефективності закріплених прав є наявність механізму реалізації, закріпленого в законодавстві.

Правові засади здійснення колективних переговорів і укладення колективних договорів та угод визначають міжнародні акти, зокрема Декларація Міжнародної організації праці основоположних принципів та прав у світі праці; національні нормативно-правові акти: Кодекс законів про працю України, Закон України «Про колективні договори і угоди», який безпосередньо закріплює право на ведення переговорів, Закон України «Про соціальний діалог в Україні», в якому колективні переговори з укладення колективних договорів і угод визначаються як одна з форм здійснення соціального діалогу, Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» та ін.

На доктринальному рівні Д.В. Примічем було визначено поняття колективних переговорів як процес переговорної взаємодії між сторонами соціального діалогу; як одну з основних форм соціального діалогу у сфері праці та як спосіб підготовки і укладення правових актів соціального діалогу [2; 7].

На нашу думку, процес колективних переговорів доцільно визначати не тільки через призму дій чи діяльності суб’єктів соціального діалогу, а і як

процедуру, що застосовується з метою досягнення визначеної цілі – певного врегулювання відносин. ЗУ «Про колективні договори і угоди» встановлює таку процедуру, але вона не може повною мірою забезпечити вирішення такого завдання. Саме через нівелювання конкретизації мети проведення колективних переговорів на сьогодні існує проблема затягування вирішення певних проблем, спричинена недосконалістю нормативного регулювання.

У процесі колективних переговорів досягається вирішення основних питань та формування актів, за допомогою яких в подальшому відбувається регулювання взаємовідносин суб'єктів соціального діалогу у різних сферах (економічній, соціальній, безпеки праці та ін). Якщо колективні договори і угоди є певним закріпленим компромісом між суб'єктами, то переговори – є способом досягнення такого компромісу, тобто правовим інструментом досягнення згоди з питань, що стосуються праці не тільки у конкретного роботодавця, а і на галузевому чи національному рівні.

Отже, колективні переговори є ефективним інструментом реалізації і захисту трудових прав. Право на колективні переговори є одним із найдієвіших способів обміну інформацією, досягнення компромісу та врегулювання спорів лише при наявності чітко регламентованої процедури його реалізації, основним принципом якого повинен бути принцип сумлінності – певне зобов'язання для сторін спрямовувати свої дії на якнайшвидше досягнення домовленості.

Науковий керівник: Авескулов Валерій Дмитрович, асистент кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Література

1. Конвенція про застосування принципів права на організацію і на ведення колективних переговорів N 98. [Електронний ресурс]: Міжнародна організація праці; Конвенція, Міжнародний документ від 01.07.1949 № 98 — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_004.

2. Приміч Д.В. Право на колективні переговори і укладення колективних договорів: міжнародні стандарти та законодавство України: Автореф. дис. …канд.юрид.наук: 12.00.05. / Д.В. Приміч - Одеська національна юридична академія, Одеса, 2012. – 20 с.

Гармаш Валерія Вікторівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 3 курс, 1 група

ЧИ МОЖЛИВЕ ЗАСТОСУВАННЯ ШТРАФУ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ?

Якщо аналізувати можливість застосування штрафів у трудовому праві, то її слід розглядати у контексті засобу покарання за порушення дисципліни. Та загальновідомо, що штрафи накладаються державними органами і гроші зараховуються до бюджету. У трудових правовідносинах працівник несе дисциплінарну відповідальність саме перед роботодавцем, а не перед державою, як це відбувається в кримінальному або в адміністративному праві.

Дисциплінарна відповідальність має бути доцільною і справедливою. Справедливість полягає у: накладенні дисциплінарного стягнення лише за дії (бездіяльність), які є порушенням дисципліни праці; застосуванні дисциплінарних стягнень, які б не принижували людської гідності, трудової честі працівника; накладенні лише одного стягнення за одне порушення дисципліни праці. Доцільність передбачає врахування в кожному випадку властивостей особистості порушника, попередньої роботи і поведінки працівника, його ставлення до праці.[1]

Отже, загальна дисциплінарна відповідальність настає на підставі норм КЗпП України і правил внутрішнього трудового розпорядку. Вона поширюється на переважну більшість працюючих.

Стаття 147 КЗпП України передбачає, що за порушення трудової дисципліни до працівника може бути застосований тільки один із таких заходів

стягнення, як догана або звільнення. Законодавством, статутами і положеннями про дисципліну можуть бути передбачені для окремих категорій працівників також інші дисциплінарні стягнення. Слід зазначити, що проект Трудового кодексу України дещо розширює перелік дисциплінарних стягнень. Відповідно до ст. 350 проекту Трудового кодексу дисциплінарними стягненнями є зауваження, догана і звільнення.

Спеціальна дисциплінарна відповідальність передбачена тільки для конкретно визначених категорій працівників на підставі статутів та положень про дисципліну й інших спеціальних нормативних актів. Вона характеризується спеціальним суб'єктом дисциплінарного проступку, особливим характером дисциплінарного проступку, спеціальними видами дисциплінарних стягнень, особливим порядком накладення та оскарження дисциплінарного стягнення. На працівників, які несуть дисциплінарну відповідальність за статутами, положеннями й іншими актами законодавства про дисципліну, дисциплінарні стягнення можуть накладатися не тільки органом, який відає прийомом на роботу, а також спеціальними органами, зокрема – щодо суддів – кваліфікаційними комісіями суддів.

Сьогодні постає питання: чи можна застосовувати до працівників штраф за такі порушення, як запізнення на роботу, прогул, невчасне виконання поставленого завдання тощо. Якщо припустити, що на практиці штраф застосовується за вчинення дисциплінарного проступку, то такі дії роботодавців не є правовими через відсутність такого виду стягнення у ст. 147 Кодексу законів про працю України.

Застосування штрафу як заходу адміністративного стягнення передбачено в ряді норм Кодексу України про адміністративні правопорушення. Підставою для накладення на суб'єкта штрафу є вчинення ним адміністративного проступку – протиправної, винної дії чи бездіяльність, що посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність.

Отже, жодних підстав для накладення штрафів на працівників чинні закони України не передбачають. У трудовому праві немає таких додаткових обтяжень для правопорушника, як штраф, конфіскація майна, пеня. У матеріальній відповідальності відшкодовується лише тільки пряма дійсна шкода, і про обов'язок зазнати додаткових втрат у цьому інституті не йдеться.

Сьогодні інколи з'являються пропозиції визнати штраф одним з видів стягнень за порушення трудової дисципліни. При цьому їх автори посилаються на сферу спорту, де, за свідченням засобів масової інформації, до спортсменів застосовують штрафні санкції з боку клубів-роботодавців.

Відповідно до Регламенту Федерації футболу України зі статусу і трансферу футболістів та статті 38 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» спортсмен набуває статусу спортсмена-професіонала з моменту укладення контракту з відповідними суб'єктами сфери фізичної культури і спорту про участь у змаганнях серед спортсменів-професіоналів. Клуб письмово встановлює внутрішні дисциплінарні правила, санкції та необхідний порядок дій, яких гравець повинен дотримуватись.

Ймовірно, юридичною підставою для включення до контрактів футболістів положень про штрафи на практиці вважають Дисциплінарні правила федерації футболу України. Між тим, у п. 1.3 ст. 13 Дисциплінарних правил Федерації футболу України цей вид впливу на спортсмена має назву грошового внеску, виплата якого є обов'язковим та здійснюється у національній грошовій одиниці – гривні. Як дисциплінарна санкція до фізичної особи він має бути не меншим за 250 гривень і не більшим за 50000 гривень.[4]

Та штрафні санкції не передбачені законодавчими актами і не можуть бути встановлені у контрактах, що укладаються для виконання професійних обов'язків у сфері спорту. Не є підставою для таких санкцій і ч. 3 ст. 21 КЗпП України, де говориться про умови існування матеріальної відповідальності у контрактах працівників. Адже в основі матеріальної відповідальності – спричинення майнової шкоди.

Отже, матеріальна відповідальність немає нічого спільного з обов'язковим грошовим внеском у сфері футболу.

Тому, враховуючи вищезазначене, навряд чи слід визнавати штраф як одне із стягнень за порушення трудової дисципліни. Штраф не може застосовуватись за вчинення дисциплінарного проступку у трудовому праві.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1.Середа В.В. Дисциплінарна відповідальність: поняття, види, принципи. - Університетські наукові записки , 2014, №1(49) с.18-25.

2.І. М. Паньонко Особливості спеціальної дисциплінарної відповідальності за трудовим правом України // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2013. - Вип. 10. - С. 354-357. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2013_10_87

3.Мищук М. А. Проблеми накладення дисциплінарних стягнень // Адвокат. – 2013. - № 4(151) – с. 26-28

4.Жернаков В.В. Відповідальність у трудовому праві // Проблеми правової відповідальності: монографія / за ред.: В. Я. Тацій, А. П. Гетьман, В. І. Борисова; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2014. - 348 с. - (Харківська правова школа).

Науковий керівник: к.ю.н., проф. Жернаков В. В.

Горб Тетяна Іванівна
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
Слідчо – криміналістичний інститут,
3 курс, 3 група

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Державне регулювання забезпечення зайнятості та працевлаштування є одним із способів регулювання ринку праці. Відомо що на сьогодні частина населення відсторонена від трудової діяльності і не має можливості знайти собі роботу. Безробіття призводить до соціальної напруги у суспільстві, а тому питанням працевлаштування приділяється певна увага. Зайнятість розкриває один із важливих аспектів соціального розвитку людини, пов'язаного із задоволенням її потреб у сфері праці.

Відносини у сфері зайнятості регулюються Законом України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 (далі Закон) та іншими нормативно-правовими актами. Закон визначає правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, гарантії держави щодо захисту прав громадян на працю та реалізації їхніх прав на соціальний захист від безробіття. Громадяни України вільно обирають види діяльності, не заборонені законодавством, а також професію, місце роботи відповідно до своїх здібностей. Згідно ст. 1 Закону зайнятість – це не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно.

Державна політика зайнятості населення базується на таких принципах: пріоритетності забезпечення повної, продуктивної та вільно обраної зайнятості в процесі реалізації активної соціально-економічної політики держави,

відповідальності держави за формування та реалізацію політики у сфері зайнятості населення, сприяння ефективному використанню трудового потенціалу та забезпечення соціального захисту населення від безробіття та інш. Поряд з певним поліпшенням ситуації у сфері зайнятості існують певні проблеми, які потребують свого вирішення. Насамперед це недостатня економічна активність, кількісно-якісний дисбаланс між попитом та пропонуванням робочої сили, низький рівень кваліфікації осіб, котрі шукають роботу. Серед основних причин недостатньої економічної активності населення найвагомішими є: значне відставання ціни робочої сили від її вартості, незадовільні умови праці, недосконаліть механізмів державної підтримки підприємницької ініціативи громадян та створення сприятливого підприємницького середовища. Зайнятість населення є найважливішим показником використання людських ресурсів у виробничому процесі. Безперечність такого твердження пов'язана з тим, що властивістю зайнятості є праця, яка, з одного боку, є об'єктивною потребою, а з другого – основною рушійною силою суспільного розвитку, на який держава повинна впливати. Як відомо, здійснення державної політики у сфері зайнятості є конституційно закріпленим обов'язком держави щодо правового регулювання процесів праці й соціально-трудових відносин.

Основними напрямами державної політики у сфері зайнятості населення є: створення умов для розвитку економіки та сприяння створенню нових робочих місць, сприяння підприємствам, установам та організаціям незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання у професійному розвитку працівників, повернення безробітних до продуктивної зайнятості, міжнародне співробітництво у сфері забезпечення соціального захисту громадян України, які працюють за кордоном та інше.

В Україні діє Програма сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року» (далі Програма) (затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2012 р. № 1008), яка визначає заходи і шляхи розв'язання проблем у сфері зайнятості населення та

передбачає консолідацію зусиль усіх сторін соціального діалогу, що спрямовані на підвищення рівня економічної активності населення, сприяння його продуктивній зайнятості та посилення соціального захисту від безробіття. В Програмі наголошено, що процеси, котрі відбувалися в національній економіці, створили умови для поступового поліпшення ситуації на ринку праці. Так, у 2011 р. чисельність безробітних, котра визначена за методологією Міжнародної організації праці, зменшилася на 52,9 тис. осіб і становила у середньому на рік 1,7 млн. осіб. Водночас чисельність осіб, застрахованих у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, зменшилася на 470,4 тис. і становила 12,1 млн. осіб, а станом на 1 січня 2012 р. практично дорівнювала чисельності пенсіонерів. Однією з причин зменшення чисельності осіб, застрахованих у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, є нелегальна (тіньова) зайнятість, до якої залучено близько 4,7 млн. осіб, зайнятих економічною діяльністю, але у результаті виконання положень Програми та реалізації послідовної державної економічної і соціальної політики очікується, що в 2017 р. чисельність зайнятих економічною діяльністю осіб віком 15-70 років збільшиться до 21,4 млн. осіб, рівень безробіття осіб вказаної вікової групи знизиться до 6,3 відсотка і це дасть змогу забезпечити розширення сфери застосування праці шляхом створення нових робочих місць, а отже, збільшити чисельність осіб, зайнятих економічною діяльністю, зменшити обсяг безробіття, у тому числі серед молоді та сільського населення, підвищити мобільність робочої сили на ринку праці, її якість та конкурентоспроможність, зокрема осіб віком від 45 років, підвищити якість робочих місць за умовами та оплатою праці у результаті реалізації інноваційно-інвестиційної політики держави, зменшити обсяги нелегальної (тіньової) зайнятості, підвищити престижність праці за робітничими професіями, ліквідувати абсолютну бідність серед працездатних осіб, зменшити відтік економічно активного населення за кордон.

Отже, вважаємо, що державна політика зайнятості населення повинна бути направлена на вирішення таких питань як посилення мотивації до продуктивної

праці, забезпечення ефективного використання робочої сили, забезпечення дотримання прав і гарантій працівників, що дасть змогу забезпечити соціальний захист населення від безробіття.

***Науковий керівник**: доцент кафедри трудового права Вєтухова І.А*

.

Житнікова Вікторія Валеріївна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
СКІ, 3 курс, 2 група

ОСОБЛИВОСТІ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЗА ПРОЕКТОМ ТРУДОВОГО КОДЕКСУ

На даний момент питання трудових відносин в Україні регулюється Кодексом законів про працю (далі – КЗпП), який був затверджений Верховною Радою УРСР 10 грудня 1971 року і уведений в дію з 1 червня 1972 року. Не дивлячись на те, що до даного кодексу було внесено чимало змін, держава потребує прийняття трудового кодексу, який буде по-новому визначати механізм регулювання трудових відносин між роботодавцем і працівником.

За проектом Трудового кодексу, трудовий договір – це угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується особисто виконувати роботу (трудову функцію), визначену цією угодою, з додержанням трудового законодавства, колективних договорів і угод, правил внутрішнього трудового розпорядку під керівництвом та контролем роботодавця, а роботодавець - надати працівникові роботу за цією угодою, забезпечувати належні, безпечні та здорові умови праці, належні санітарно-побутові умови та своєчасно і в повному обсязі виплачувати заробітну плату (ч.1 ст.32).

На відміну від нині діючого КЗпП, у новому проекті визначається, що трудовий договір має укладатися виключно в письмовій формі у двох примірниках, які мають однакову юридичну силу з метою забезпечення його

ефективної дії та чіткого визначення змісту зобов'язань сторін, попередження трудових спорів (ст.34).

Також законодавець визначає вичерпний перелік обов’язкових умов, що мають міститися у трудовому договорі, до них належать місце роботи; час початку дії трудового договору; трудова функція, яку виконуватиме працівник: найменування професії, спеціалізації, кваліфікації, посади відповідно до встановленої класифікації професій та кваліфікаційних характеристик; умови оплати праці; режим праці та відпочинку, якщо він відрізняється від загальних правил, встановлених у даного роботодавця; охорона праці (ч.2 ст.33).

Закріплення обов’язкової письмової форми трудового договору і деталізація в ньому вичерпного переліку умов дадуть працівникові можливість захищати свої права та належним чином виконувати обов’язки.

Проект кодексу на відміну від нині діючого КЗпП виключає поняття укладення трудового договору на час виконання певної роботи, залишається два випадки – укладення трудового договору на невизначений і визначений строк (ч.1 ст.36). До того ж значно розширюється коло підстав для укладення строкових трудових договорів: 1) для заміщення тимчасово відсутнього працівника, за яким зберігається місце роботи (посада); 2) для заміщення вільного робочого місця (вакантної посади), якщо за звільненим працівником відповідно до закону зберігається право повернення на попередню роботу (посаду); 3) на час виконання певного обсягу чи виду роботи, строк закінчення якої не може бути визначений конкретною датою, з урахуванням характеру такої роботи, умов її виконання; 4) для виконання робіт, пов’язаних з тимчасовим (до одного року) розширенням виробництва або обсягу послуг, що надаються відповідним роботодавцем; 5) для виконання невідкладних робіт із запобігання або ліквідації наслідків стихійного лиха, епідемій, епізоотій, виробничих аварій, а також усунення інших обставин, які ставлять або можуть поставити під загрозу життя чи умови життєдіяльності людей; 6) у зв'язку з обранням на визначений строк до складу виборного органу або на виборну посаду, а також прийняттям на роботу осіб, які безпосередньо забезпечують

діяльність членів виборних органів або посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування відповідно до переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України; 7) з педагогічними, науково-педагогічними, науковими працівниками, призначення (обрання) на посаду яких відповідно до закону здійснюється за результатами конкурсу на визначений строк; 8) з творчими працівниками засобів масової інформації, організацій кінематографії, театрів, театральних і концертних організацій, цирків та іншими особами, які беруть участь у створенні та/або виконанні творів, професійними спортсменами відповідно до переліку професій, що затверджується Кабінетом Міністрів України; 9) з керівником юридичної особи; 10) для виконання оплачуваних громадських робіт за направленням державної служби зайнятості; 11) в інших випадках, коли встановлення строкових трудових відносин передбачено законом; 12) за бажанням працівника.

У проекті кодексу з'являється нове поняття для трудових відносин в Україні – робота вдома. Під час укладення трудового договору або пізніше сторони можуть домовитися про виконання працівником роботи вдома (надомну працю), якщо він має для цього необхідні умови, що відповідають вимогам охорони праці, пожежної безпеки і санітарії (ст.44). Поняття надомної роботи дасть можливість жінкам, які мають дітей, інвалідам, пенсіонерам та іншим особам, що з об'єктивних обставин не можуть бути безпосередньо зайняті у певній місцевості, працювати і бути впевненими, що їм буде забезпечений належний рівень гарантій трудових прав.

Також проект закріплює за працівником право укладати кілька трудових договорів про роботу за сумісництвом (ч.2 ст.45). Чинний кодекс не містить відповідної дозвільної норми, тоді як у підзаконних нормативно-правових актах міститься низка згадок про сумісництво. Отже, вказана новела унормує дані відносини та стане базою для застосування терміна "сумісництво" в інших законодавчих актах.

Сумісництвом вважається виконання працівником, крім своєї основної роботи, іншої регулярної оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час. Існує два види сумісництва: внутрішнє – за основним місцем роботи, і зовнішнє – в іншого роботодавця.

У проекті запроваджується новий інститут недійсності трудового договору або окремих його умов і наслідки такого визнання (ст. 47-48). Недійсність тягне за собою внесення до договору відповідних змін за погодженням з працівником. Особливістю даного нововведення є те, що законодавець виключає погіршення становища працівника. Запровадження даного інституту є гідним схвалення, проте треба визначити чіткий порядок і строки, у які трудовий договір або окремі його умови визнаються недійсними, що значно полегшило б застосування даних норм на практиці.

Підбиваючи підсумки, можна сказати, що ті зміни, які пропонуються в проекті Трудового кодексу України стосовно регламентації трудового договору, здатні значною мірою знизити напругу у відносинах між сторонами трудових правовідносин та сприятимуть зменшенню кількості трудових спорів у цій сфері.

***Науковий керівник**:* кандидат юридичних наук, асистент кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Авескулов Валерій Дмитрович

Здебська Анастасія Василівна,
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
ГПФ, 3 курс, 7 група

ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ

Молодь-це рушійна сила, яка спроможна змінити суспільство у кращу сторону. Сучасна молодь має активну життєву позицію,володіє енергією та

великим потенціалом, який потрібно спрямовувати у правильному напрямку. Їхня система цінностей формується під впливом різних змін, що спостерігаються у державі, тому її можна вважати однією з найуразливіших економічно-соціальних верств населення. Молодим людям необхідна підтримка на початку їхньої трудової діяльності та забезпечення надійного підгрунтя для їхнього шляху до гідного рівня праці та подальшого кар'єрного зросту. Але на сьогодні спостерігається зворотна тенденція, коли рівень безробіття серед молоді значно перевищує цей рівень серед інших вікових категорій.

Відповідно до ст.1 ЗУ «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», молоддю є громадяни України віком від 14 до 35 років. Основна частина молоді виходить зі стін навчальних закладів і опиняється на ринку праці, на якому відсутній баланс між попитом і пропозицією. Необхідно, щоб держава прогнозувала навчальним закладам рівень потреб у спеціалістах.

Праця молоді характеризується низьким рівнем конкурентоспроможності, оскільки зі стрімким розвитком суспільства, підвищуються також вимоги роботодавців до рівня, якості праці.

Я підтримую думку О. М. Ярошенка, стосовно того, що основною причиною низької конкурентоздатності молоді на ринку праці є брак професійних знань, відсутність необхідної кваліфікації і трудових навичок. Поряд із цим молодь досить вигідно відрізняється від інших категорій населення своєю здатністю до творчої діяльності, високою працездатністю і мобільністю, сприйнятливістю до інновацій, гарним здоров'ям, тривалим періодом майбутньої працездатності [2, с 206].

Внаслідок великої кількості випускників вищих навчальних закладів, роботодавець має можливість віднайти найбільш освічених і здібних, тоді як іншій молоді не залишається нічого іншого, як працювати не за спеціальністю, а іноді і покидати країну, в пошуках кращого життя закордоном.

Шлях вирішення такої проблеми я бачу в зменшенні обсягу підготовки за тими спеціальностями, на які попит невеликий, і збільшення – де він є значним.

Також, одним з основних факторів є рівень доходів, який істотно впливає на самооцінку молоді, її мотивацію до праці. Для значної частини молоді домінантним мотивом трудової діяльності є задоволення поточних базових потреб, робота не розглядається в контексті задоволення духовних чи соціальних потреб. [3,с.84] Але роботодавець і працівник навряд чи дійдуть згоди стосовно розміру оплати праці, який буде задовольняти кожну зі сторін, оскільки працедавець буде спиратись на малий досвід роботи працівника або взагалі на його відсутність. Дане питання може бути вирішене шляхом розроблення та затвердження стандартів нарахування заробітної плати залежно від показників роботи, які носили б рекомендаційний характер для роботодавця та допомогли досягти компромісу з працівником.

Дана проблема потребує застосування кардинальних заходів, оскільки країна може втратити дуже багато здібних, освічених кадрів, тому вирішення проблеми працевлаштування молоді може полягати у :

1)створенні державою додаткових гарантій працевлаштування молоді;

2)закріпленні за підприємством фіксованої кількості робочих місць, які мають зайняти випускники вищих навчальних закладів на умовах конкурсу;

3)наданні можливості молодому працівнику виявити свої здібності, підхід до праці на умовах випробувального терміну;

4)забезпеченні нагляду за процедурою прийняття на роботу, підвищенні контролю за необгрунтованою відмовою у прийнятті на роботу; передача розгляду та вивчення резюме автоматизованій системі, що забезпечить об'єктивність прийнятого рішення, або рішення про прийняття на роботу може бути видане за результатами спеціально розроблених тестів, що дадуть змогу усунуту людський фактор, якому притаманний суб'єктивізм;

5)наданні робочих місць для молодих спеціалістів, шляхом зменшення кількості працюючих пенсіонерів;

6)розробці спеціалізованих практичних тренінгів, що дадуть можливість отримати деякий досвід;

7)переатестації вже працюючих осіб (з урахуванням показників роботи даної особи, відгуків громадян, дисциплінарних стягнень за увесь час роботи, послужного списку),можливості встановлення рейтингу працівників підприємства, і у разі невідповідності особи займаній посаді, заміна її молодим працівником.

Науковий керівник: асистент Вєннікова В. В.

Використана література:

1.Закон України « Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [Електронний ресурс]: режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2998-12

2.Ярошенко О. М. Проблеми та перспективи правового регулювання зайнятості та праці молоді / О. М. Ярошенко // Вісник Академії правових наук України. - 2004. - № 4. - С. 205-213.

3.Проблеми працевлаштування та міграційні орієнтації молоді / О.М. Балакірєва , О.В. Валькована // Економіка і прогнозування. — 2006.

Капітан Анна
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
Слідчо-криміналістийний інститут,
3 курс, 2 група

ПОРІВНЯЛЬНО–ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОЛОЖЕНЬ КОДЕКСУ ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ ТА ПРОЕКТУ ТРУДОВОГО КОДЕКСУ У ЧАСТИНІ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Наразі Україна перебуває у процесі становлення демократичної та вільної країни, тож потреба у запровадженні гнучких та ефективних механізмів

регулювання відносин між працівниками й роботодавцями стає дедалі більшою, чимало змін очікує на суб'єктів трудових відносин з набранням чинності Трудового кодексу України, не оминули зміни й сутності трудового договору.

Проект Трудового кодексу України у ст. 30 закріплює поняття та засади виникнення трудових відносин. Підставою для виникнення тудових відносин є трудовий договір. Підставами укладання трудового договору є: 1) призначення на посаду; 2) обрання на посаду; 3) результати конкурсу; 4) рішення суду.

Відповідно до статті 24 КЗпП України трудовий договір укладається, як правило, в письмовій формі, отже не виключається укладення його в усній формі, але відповідно до частини третьої статті 24 КЗпПУ працівник не може бути допущений до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу, та повідомлення компетентного органу ДФС. На практиці трудові договори нерідко укладаються в усній формі, що реалізується шляхом подання працівником заяви про прийняття на роботу і видання роботодавцем на її підставі відповідного наказу (розпорядження), і лише у випадках, передбачених частиною першою статті 24 КЗпП України обов`язковою є письмова форма. Відповідно до статті 33 глави 1, книги 2 проекту Трудового кодексу України трудовий договір укладається виключно у письмовій формі у двох примірниках, які мають однакову юридичну силу. Один примірник трудового договору передається працівнику, другий зберігається у роботодавця, отже за новим трудовим законодавством письмова форма трудового договору є обов'язковою.

У трудовому договорі зазначатиметься місце роботи, початок роботи, функції, які виконуватиме працівник, умови оплата праці, режим праці та відпочинку, умови з охорони праці тощо (статті 31–33 проекту). Уперше встановлюються правила щодо можливості завчасного укладення трудового договору, в тому числі й до звільнення з попередньої роботи.

Стосовно строків трудового договору, відповідно до ст. 23 КЗпП України трудовий договір може бути: 1) безстроковим, що укладається на невизначений строк; 2) на визначений строк, встановлений за погодженням сторін; 3) таким,

що укладається на час виконання певної роботи, у проекті ж зникла норма, за якою трудові договори укладаються на час виконання певної роботи.

Новацією у проекті Трудового кодексу України є закріплення умови роботи дома (надомна праця). Трудовим договором про роботу вдома може бути передбачено використання працівником власного обладнання та інструментів з відповідною компенсацією за їх зношення (амортизацію), а також відшкодування інших витрат, пов'язаних з виконанням роботи вдома - плати за електроенергію, водопостачання, тощо.

Варто звернути увагу на те, що у проекті відсутня така форма трудового договору, як контракт. Відповідно до частини 3 статті 21 КЗпП особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення і організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін. Частиною третьою Прикінцевих і перехідних положень проекту встановлюється, що після набрання ним чинності раніше укладені трудові договори у формі контракту вважаються трудовими договорами, укладеними на визначений у них строк. При цьому умова щодо можливості припинення трудового договору з підстав, визначених раніше укладеним контрактом, стане недійсною, оскільки погіршує становище працівника.

Отже, удосконалення норм у частині регулювання трудового договору набуває особливої важливості у зв'язку з тим, що трудовий договір має відповідати сучасним вимогам розвитку суспільства й держави, а також міжнародним стандартам. Норми права, що регулюють права й обов'язки сторін трудового договору з позиції їхньої достатності та справедливості, покликані забезпечити необхідний баланс цих прав та обов'язків, створити умови для досягнення оптимального узгодження інтересів учасників трудових відносин. З огляду на це підсилення ролі трудового договору для забезпечення прав працівників у сучасних умовах можливе лише за прямою вказівкою в законі на необхідність укладати трудові договори з найманими працівниками.

Встановлення обов'язкової письмової форми трудового договору в проекті Трудового кодексу є надзвичайно важливою нормою для захисту прав працівників, оскільки це сприятиме визначеності прав та обов'язків сторін, у разі виникнення будь-яких спорів сторони належним чином зможуть захистити свої права та інтереси.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент кафедри трудового права **Авескулов В. Д.**

Кілочек А. А.,

Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
Господарсько-правовий факультет,
3 курс, 7 група

ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Згідно до ЗУ «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»:

Стаття 1. Інваліди в Україні володіють усією повнотою соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод, закріплених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 4. Діяльність держави щодо інвалідів виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і можливостей нарівні з іншими громадянами для участі в суспільному житті.

Згідно до КЗпП :

Стаття 172. У випадках, передбачених законодавством, на власника або уповноважений ним орган покладається обов'язок організувати навчання, перекваліфікацію і працевлаштування інвалідів відповідно до медичних

рекомендацій, встановити на їх прохання неповний робочий день або неповний робочий тиждень та створити пільгові умови праці.

Таким чином,законодавство хоч і прямо вказує на те, що держава має створювати умови для забезпечення інвалідам гідного рівня життя в усіх сферах, але проблема інвалідності набуває все більшої актуальності з кожним роком,оскільки чисельність населення зменшується, а кількість інвалідів зростає.За даними на 2017 р., в Україні проживає 2,8 млн людей з інвалідністю, які перебувають на обслуговуванні в органах праці та соціального захисту населення.

Якщо ж розглядати положення законодавчих «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про охорону праці», то вони є недостатньо чіткими, і це призводить до того, що відсутня єдина стратегія організації праці для осіб з інвалідністю.

Сьогодні, половина інвалідів із загальної кількості є у працездатному віці та потребують працевлаштування. Але, на жаль, дана категорія осіб не можуть отримати достатній рівень освіти, вільно обрати роботу, яка буде приносити не тільки заробіток, але й зможе реалізувати кожного як особистість.

Проблему забезпечення трудової зайнятості в Україні підіймало чимало науковців, такі як: Маршавін Ю. М., Фокас Л. М., Ляміна Л. Є., Козачук,Н. В., Вєннікова В. В. , *Гончарова* Г.С., Прилипко С. Н та інші.

Я вважаю, що ключовою перешкодою у вирішенні цієї проблеми є погляди суспільства. У більшості випадках, роботодавець не розглядає особу з особливими потребами як ефективного й перспективного працівника.

-Держава не створює ефективних заходів для забезпечення зайнятості інвалідів;

-Освітній і професійний рівень інвалідів є низьким;

-У більшості випадках, роботодавцю, який використовує найману працю, простіше сплатити штраф за порушення нормативу робочого місця, яке призначено для працевлаштування інваліда і не зайняте інвалідом, ніж прийняти його на роботу;

На мою думку, держава має залучати до навчальних програм, які б підвищували рівень знань інвалідів; Треба створювати, якомога більше заходів, які б об'єднували людей, щоб кожен інвалід відчував себе потрібним суспільству і міг вільно реалізовувати своє право на працю;

-Виконавчі органи мають більш ефективно здійснювати контроль за дотриманням підприємствами, установами, організаціями - нормативу робочих місць для інвалідів;

-Треба підвищити штрафні санкції щодо роботодавців, які не виконують обов'зок створення робочих місць;

-Необхідно покращувати умови праці для інвалідів, створювати нові робочі місця;

Сьогодні існує достатньо проблем у трудовому праві, але, на мою думку, проблема працевлаштування інвалідів, їх освітній рівень, відношення суспільства до людей з особливими потребами залишається найактуальнішою і все ще не вирішеною.

Будемо сподіватись, що проблема працевлаштування інвалідів буде найближчим часом подолана !

Список використаних джерел:

1.Що потрібно знати роботодавцю про працевлаштування інвалідів [Електронний ресурс].–Режим доступу: http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/9396?issue=255

2. А.К. Бойко Щ О Д О П Р А Ц Е В Л А Ш Т У В А Н Н Я ІНВАЛІДІВ В УКРАЇНІ [Електронний ресурс].–Режим доступу: file:///C:/Users/admin/Downloads/716-1419-1-SM.pdf

3.ООН: Близько 60% українців живуть за межею бідності [Електронний ресурс].–Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/news/2017/03/30/7139761/

4. ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНВАЛІДІВ: ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЗВІТНІСТЬ РОБОТОДАВЦЯ [Електронний ресурс].–Режим доступу: http://kadrhelp.com.ua/pracevlashtuvannya-invalidiv-vidpovidalnist-ta-zvitnist-robotodavcya

5. ГУМАНІТАРНИЙ ПІДХІД ДО ПРОБЛЕМ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ІНВАЛІДІВ: ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В УКРАЇНІ [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://ap.uu.edu.ua/article/518

Науковий керівник: ас. Вєннікова В. В

Кудінова Анна Миколаївна
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
Слідчо-криміналістичний інститут,

3 курс, 2 група

КОНТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ СВОБОДИ ПРАЦІ ТА СВОБОДИ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУВ ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Метою даної роботи є розгляд таких основоположних принципів трудового права, як свобода праці та свобода трудового договору. Основною гарантією цих принципів є їх нормативне закріплення в Конституції України (далі-КУ) як Основному Законі нашої держави.

В центрі уваги науковців трудового права постають питання стосовно економічно-соціального права людини – права на працю, як одного з фундаментальних прав людини без якого її соціально-економічне буття є неможливим. Якщо розглядати що собою являє саме поняття «праця», то науковці не дотримуються єдиної думки. За визначенням А. Маршала, працяце усякі розумові та фізичні зусилля, сприйняті частково чи цілком з метою

досягнення якого-небудь результату не враховуючи задоволення, що отримується безпосередньо від виконання самої роботи. Філософи під поняттям «праця» розуміють різні форми взаємодії людини та природи. Юридична енциклопедія закріплює поняття «праця» як цілеспрямовану діяльність людини, що потребує фізичної або розумової енергії та орієнтована на створення матеріальних і духовних цінностей. Вона є фундаментом розвитку людини як особистості.

Свобода праці є похідною від природнього права людини, а саме права на працю. Конституція України та галузеве законодавство, яке прийнято на її основі, закріплюють право людини, а не її обов'язок працювати. Людина, згідно зі статтею 21 КУ народжується вільною і є рівною у своїй гідності та правах, серед яких також є право на працю. Відповідно до міжнародних стандартів дане положення закріплюється в статті 43 КУ «Свобода праці включає в себе право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку кожен вільно обирає або на яку вільно погоджується». Якщо розглядати більш детально цю норму, то це положення можна розуміти таким чином, людина має можливість самостійно та вільно розпоряджатися своїми здібностями, а саме обирати вид та форму трудової діяльності, яку вона буде здійснювати. Тобто воно виключає можливість будь-якого примусу до праці.

Держава, як суб'єкт трудового права, створює відповідні умови для працездатних громадян, визнає недійсними умови, які погіршують становище працівників та встановлює нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю для того щоб громадянин міг здійснити своє право на працю в повному обсязі.

У трудових відносинах свобода праці як правова категорія в межах укладання, зміни чи припинення трудового договору перетворюється на свободу трудового договору. Правова наука визначає договір як угоду двох або більше сторін про встановлення, зміну чи припинення відповідних прав і обов'язків. Професор Ю.П. Орловський у своїх працях зазначає що : «світова цивілізація не знає кращої юридичної форми втілення свободи праці в трудових

правовідносинах, ніж трудовий договір. За масштабом використання саме трудовий договір є переважною формою втілення свободи праці в трудових правовідносинах, саме з ним пов'язані найважливіші соціальні права».

Зміст принципу свободи трудового договору є дуже вузьким, оскільки це поняття може регулювати суспільні відносини тільки в межах одного інституту «Трудовий договір». Цей принцип діє лише в момент укладення, зміни та припинення трудового договору. Чинне законодавство нормативно не закріплює принцип свободи трудового договору. Для повної та всебічної реалізації цього принципу, а ще для його належної правової охорони є необхідним його закріплення на рівні трудового права.

Трудове право виражає за допомогою трудового договору взаємну згоду двох сторін – працівника і роботодавця, що є гарантією їх вільного волевиявлення, та як прояв незалежності особистості.

Підсумовуючи все вищесказане, зазначимо, що свобода праці та свобода трудового договору є одними з найважливіших інститутів галузі трудового право. Проте, для належної правової охорони суб'єктів трудового права обов'язковим є закріплення принципу свободи трудового договору на рівні Трудового кодексу. Це значною мірою підвищить трудовий потенціал українського народу та наблизить нашу Державу до міжнародних стандартів трудового законодавства.

Науковий керівник **–** ас. кафедри трудового права Авескулов Валерій Дмитрович

Мороз Інна Василівна,
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
ГПФ, 3 курс, 7 група

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЖІНОК У ДОСТУПІ ДО ПЕВНОГО ВИДУ РОБОТИ. ДИСКРИМІНАЦІЯ ЧИ ПРИВІЛЕЇ?

Відповідно до Конституції України та Кодексу Законів про Працю кожен вільний у виборі майбутньої роботи. Проаналізувавши ці нормативно-правові акти, можу сказати, що право на працю надає кожній працездатній особі можливість самостійно розпоряджатися своєю здатністю до праці, але водночас не гарантує реальне забезпечення її конкретною роботою. Тим не менш, для того,щоб відмовити особі в працевлаштуванні потрібна дуже вагома підстава.

Для кожного праця є способом отримання позитивного результату для себе. Для когось це спосіб реалізовувати свій творчий потенціал, для інших – здобувати джерела існування для себе і своєї сім'ї. Але, як показує практика, існує багато питань у цій сфері, які викликають суперечки. Це, наприклад, питання щодо обмеження жінок у доступі до певних видів робіт.

Відповідно до Конституції України і ст. 22 КЗпП України забороняється необгрунтована відмова у прийнятті на роботу, а також будь-яке обмеження прав чи встановлення переваг при укладенні, зміні чи припиненні трудового договору залежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної приналежності, статі, мови, політичних поглядів, релігійних переконань, членства у профспілці чи іншому об'єднанні громадян, роду і характеру занять, місця проживання. Звідси виходить, що відмовити у прийнятті на роботу, тим самим обмежити конституційне право на працю роботодавець може лише у випадках, що утворюють виключення, а саме :

— відсутність вакантних місць;

— недостатність або відсутність належної кваліфікації у працівника, що наймається на роботу;

— обмеження, встановлені законодавством щодо прийому на роботу окремих категорій працівників (вік, стан здоров'я, важкі та шкідливі умови праці (щодо неповнолітніх і жінок), заборона в судовому порядку обіймати певні посади, робота близьких родичів ст. 25-1 КЗпП України, громадянство та ін. У всіх інших випадках відмова у прийнятті на роботу буде вважатися порушенням законодавства і може бути оскаржена до суду.

Стосовно обмеження жінок у доступі до тієї чи іншої роботи можна сказати, що дійсно є такі види праці, з якими жінці буде важко впоратись. Наприклад, робота у шахті, окрім деяких видів робот, або укладення асфальту з якою чоловік на відміну від жінки впорався б легше. Жінка набагато більше цінується державою не як асфальтоукладчик, а як мати. Це пояснюється репродуктивною функцією жіночого організму та функціями, що жінки виконують у сім'ї. Тому турбота про життя жінки також пояснюється збільшенням популяції населення у державі. Жінки становлять половину населення нашої планети. Проте внесок жіноцтва до світового ВВП становить лише 37%. Відповідно до статистичних даних, наведених у дослідженнях аналітика Оксани Хомей, у різних регіонах нашої планети економічна активність жінок не є однаковою. Якщо в Європі, Північній Америці та Центральній Азії частка жіночої праці у ВВП сягає 40-41%, то Південній Азії – 24%, на Близькому Сході – 18%, а в Індії ще менше – 17%. Наприклад у Нідерландах навпаки жінки борються з нерівноправ'ям і вимагають рівного розподілу трудових обов'язків серед чоловіків і жінок. Вони вважають це дискримінацією. Я вважаю, що обмеження у доступі до деяких видів робіт це привілеї для осіб жіночої статі, адже якщо не враховувати особливості жіночого здоров'я працедавець може зловживати своїм становищем і доручати занадто складні види роботи жінці.

Законодавчо рівність жінок і чоловіків у доступі до праці підкріплюється у Конституції України, а саме у ст. 24, де зазначено, що чоловіки і жінки мають рівні права і свободи та рівні можливості щодо їх реалізації. Роботодавцям забороняється в оголошеннях (рекламі) про вакансії пропонувати роботу лише

жінкам або лише чоловікам, за винятком специфічної роботи, яка може виконуватися виключно особами певної статі.

На мою думку, для того, щоб не було цієї дискримінації між чоловіками та жінками у трудових правовідносинах, працедавцю потрібно більш розсудливо ставитись по-перше, до формування оголошення, та проведення співбесіди з жінками, які претендують на роботи з підвищеною важкістю та шкідливістю. Потрібно позиціонувати це не з того боку, що жінки слабкі, а з боку впливу на здоров'я та репродуктивну функцію. По-друге, дати можливість пройти випробувальний термін, щоб показати усю складність роботи, яка її очікує. Я вважаю, що це ні в якому разі не дискримінація, а навпаки привілеї. Адже законодавець враховує особливості жіночого здоров'я та презюмується, що це повинні враховувати і всі працедавці.

Науковий керівник : асистент Вєннікова В. В.

Ніколаєва Катерина Вікторівна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
Слідчо-криміналістичного інститут,
3 курс, 2 група

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗІРВАННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ З ІНІЦІАТИВИ РОБОТОДАВЦЯ У ВИПАДКАХ НЕВІДПОВІДНОСТІ ПРАЦІВНИКА ЗАЙМАНІЙ ПОСАДІ АБО ВИКОНУВАНІЙ РОБОТІ ВНАСЛІДОК НЕДОСТАТНЬОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Відповідно до статті 43 Конституції України, громадянам України гарантується захист від незаконного звільнення. Дане конституційне положення закріплює за державою обов'язок захищати та охороняти права усіх працівників від необгрунтованого, безпідставного звільнення.

В наш час недосконаліть українського законодавства досить часто призводить до порушення трудових прав працівників роботодавцями та їх незаконне звільнення. Керівною засадою інституту припинення дії трудового

договору є принцип, згідно з яким працівник може бути звільнений лише за наявності підстав, передбачених нормами трудового законодавства.

Пункт 2 частини 1 статті 40 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) передбачає, що трудовий договір, укладений на невизначений строк, а також строковий трудовий договір до закінчення строку його чинності можуть бути розірвані власником або уповноваженим органом у випадку виявлення невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі внаслідок недостатньої кваліфікації, які перешкоджають продовженню даної роботи.

Трудове законодавство не має нормативного закріплення терміну «невідповідність займаній посаді або виконуваній роботі». З наукової точки зору, невідповідність означає неспроможність та нездатність працівника внаслідок недостатньої кваліфікації належним чином виконувати доручену роботу. Такий працівник за своїми професійними та діловими якостями не відповідає виконуваній роботі, у зв'язку з чим сам факт невиконання трудових обов'язків не є протиправним і питання про доведення вини працівника не виникає.

Припинення трудового договору можливо в тому разі, якщо він був розірваний на підставі фактичних даних, які підтверджують, що саме внаслідок недостатньої кваліфікації працівник не може належним чином виконувати покладених на нього трудових обов'язків або небезпечне для членів трудового колективу чи громадян, яких він обслуговує, і неможливо перевести, за його згодою, на іншу роботу.

Керівним способом виявлення невідповідності працівника займаній посаді чи виконуваній роботі є проведення атестації. Основною метою проведення атестації вважається всебічне та повне дослідження ділових якостей працівника, оцінка рівня професійної кваліфікації працівника на основі об'єктивних, обгрунтованих критеріїв результатів його роботи.

Одним із способів доведення невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі також можна вважати наявність відповідного документа про освіту. Адже виконання окремих видів робіт передбачає

обов'язкову наявність документа про освіту та присвоєння кваліфікації, про проходження перевірки знань. У деяких випадках працівник взагалі не може бути допущений до роботи в разі відсутності в нього при собі відповідного документа про освіту.

Аналізуючи судову практику, очевидно, що рішення атестаційної комісії про невідповідність працівника займаній посаді є лише одним із таких доказів, який підлягає перевірці й оцінці судом у сукупності з іншими доказами. Суд беручи до уваги доводи повинен враховувати особистий вклад працівника у виробничу діяльність підприємства, його сумлінну працю, удосконалення організації праці й виробництва, дисципліни праці та якості виконання трудових обов'язків.

Підбиваючи підсумок, варто зазначити, що невідповідність працівника займаній посаді та виконуваній роботі внаслідок недостатньої кваліфікації являє собою одну із підстав для розірвання трудового договору між роботодавцем та працівником. Здатність працівника всебічно, якісно та вчасно виконувати свої трудові функції та поставлені перед ним завдання через брак потрібних знань можуть порушувати режим роботи на підприємстві. Це змушує роботодавця вжити відповідні заходи для забезпечення нормального функціонування трудового процесу та виконання намічених цілей та завдань.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, асистент кафедри трудового права Авескулов Валерій Дмитрович.

Хрилін В'ячеслав Дмитрович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
Слідчо-криміналістичний інститут,
3 курс, 2 група

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ НЕОФІЦІЙНОЇ ПРАЦІ

Термін «неофіційна праця» за останні роки набув дуже широкого розповсюдження. Річ в тім, що окрім ситуації на Півдні та Сході України, швидкого росту цін, а отже і податків, ринок праці починає страждати не тільки малим інтересами населення до легальної роботі, але й неспроможністю задовольнити потреби громадян на гідну заробітну плату, умови праці, та гарантії котрі зазначені у Конституції України; а саме: кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.

«Прекарність», «зарплата у конвертах», «чисті гроші» — і ще багато синонімів у однієї великої проблеми у сфері праці , яка з кожним роком тяжіє. Серед країн-сусідів Україна входить до лідерів за показниками рівня тіньової економіки в Україні; за звітом Мінекономрозвитку станом на І квартал 2017 року цей показник сягає 37%.

Найбільш вагомі негативні наслідки неофіційної праці:

1. Отримання заробітної плати в «конверті» – це, перш за все, удар по пенсійних накопиченнях громадян та по можливих податках які б відрахувалися до держави. Відсутність запису в трудовій книжці частково позбавляє працівників пенсійного стажу. З огляду на те, що відповідно до ст. 253 КЗпП України нарахування страхових внесків на обов'язкове пенсійне страхування проводиться роботодавцем тільки виходячи з офіційної суми заробітної плати. Страховий стаж — це період, протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачені страхові внески в сумі не менше, ніж мінімальний страховий внесок. Тобто, якщо роботодавець не сплачує внески на загальнообов'язкове

державне соціальне страхування за своїх найманих працівників, то періоди, за які не сплачені внески, не зараховуються до страхового стажу найманого працівника та не включаються в заробіток для розрахунку розміру пенсії.

2. Ще одним із негативних наслідків є те, що громадяни звертаються до Державної служби зайнятості України як безробітні, стають на облік, та отримують грошову виплату від держави, але в цей же час нелегально працюють і отримують заробітну плату від роботодавця. Таким чином, особа має дохід у вигляді заробітної плати як нелегальний працівник і допомогу від держави як безробітній.

3. У більшості випадків неофіційні працівники не отримують права на оплату періоду непрацездатності.

4. Від добропорядності роботодавця залежать компенсаційні та гарантійні виплати, це ж торкається премій, нормованого графіку, видачі спеціального одягу, виконання роботи за декількома трудовими функціями та ін.

Найбільш пріоритетними напрямками реформування у цій сфері є: вдосконалення системи оплати праці, а саме у питанні відповідальності за недотримання законодавства, отримання офіційних основних і додаткових доходів; соціальна підтримка незахищених груп; підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили; сприяння ефективним і доцільним переміщенням працездатного населення; запобігання зростанню безробіття через створення робочих місць за рахунок різних джерел фінансування; впровадження більшої відповідальності у механізмі звільнення, за не попередження працівнику про звільнення не менш як за дві неділі; подальшого перерозподілу незайнятих осіб. Прерогативу має бути віддано активній політиці зайнятості, тобто недопущенню зростання безробіття. Якщо ж неможливо уникнути скорочення, то необхідно враховувати різні критерії відбору працівників, за можливості сприяти їх подальшому працевлаштуванню, надава ти матеріальну допомогу.

Для законодавства України новими видами скорочення працівників можуть бути лізинг персоналу, аутстафінг та аутсорсинг. Це – нові форми

роботи з персоналом, які дають змогу підвищити рівень зайнятості населення, оптимізувати кількість працівників на підприємстві та знизити витрати працедавця на персонал і виконання окремих бізнес-процесів. Також необхідним є вдосконалення законодавчо-нормативної бази функціонування ринку праці з метою розширення використання нових операцій з персоналом.

Науковий керівник: Авескулов Валерій Дмитрович, кандидат юридичних наук, асистент кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Секція фінансового права та податкового права

Глєбов Роман Сергійович,
старший юрист Товариства з
обмеженою відповідальністю
«Брендер»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ ПДВ ОПЕРАЦІЙ З ПОСТАЧАННЯ ПРОГРАМНОЇ ПРОДУКЦІЇ У ВИГЛЯДІ ВЕБ-САЙТІВ ТА ЇХ ЕЛЕМЕНТІВ

Питання створення комфортних умов для підтримання як життєздатності так і сталого розвитку бізнесу в конкретних сферах завжди викликає необхідність чіткого формулювання правових норм та визначення розумних та несуперечливих правових механізмів, що покликані замінити несприятливі, чи ж бо й зовсім дискримінаційні. До таких сфер бізнесу слід віднести й популярну нині сферу "IT", що в останнє десятиліття стрімко розвивається та, мов магнітом, притягує до своїх лав усе більше й більше представників населення України, здебільшого завдяки тому, що "IT" наразі асоціюється з прибутковістю (через високу маржинальність), що не завжди відповідає дійсності. Проте, собівартість години роботи українського спеціаліста у сфері інформаційних технологій вигідно вирізняється поряд із колегами з багатьох інших країн (за винятком, Індії, звісно ж), а в поєднанні з доволі високою якістю результатів це призводить до зростання попиту на аутсорс, а разом із ним, як невід'ємний елемент, і розвитку та збільшення кількості компаній, що спеціалізуються на інформаційних технологіях. Це має своїм наслідком посилення конкуренції, а здорова конкуренція спричиняє загальний розвиток "IT"-бізнесу.

Створення сприятливих умов передбачалося ще у первісній редакції Податкового кодексу України. Так, підпунктом 196.1.14 ст. 196 Податкового кодексу України визначалося, що не є об'єктом оподаткування ПДВ операції з постачання послуг, визначених у пп. «в» п. 186.3 ст. 186 цього Кодексу. Останній передбачає, у тому числі, й послуги з розроблення, постачання та тестування програмного забезпечення, з оброблення даних та надання

консультацій з питань інформатизації, надання інформації та інших послуг у сфері інформатизації, у тому числі з використанням комп'ютерних систем.

В подальшому, структура Податкового кодексу змінювалася, разом з цим змінився й підхід до визначення об’єкту оподаткування ПДВ.

Законом № 5091-VI від 05.07.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 5412-VI від 02.10.2012 Підрозділ 2 розділу XX було доповнено п. 26-1, що містив пільговий період звільнення від ПДВ для “IT”-бізнесу, виражений у наступній нормі:«26-1. Тимчасово, з 1 січня 2013 року до 1 січня 2023 року, звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання програмної продукції. Для цілей цього пункту до програмної продукції відносяться: результат комп'ютерного програмування у вигляді операційної системи, системної, прикладної, розважальної та/або навчальної комп'ютерної програми (їх компонентів), а також у вигляді інтернет-сайтів та/або онлайн-сервісів; криптографічні засоби захисту інформації”.

З огляду на вищезазначене, можна прослідкувати низку обмежень, що свідчать про звуження лояльності, а саме:

1. Обмеженість строку дії пільгового режиму.

2. Звуження сфери шляхом виключення послуг, що мають характер консультаційних, чи не мають своїм результатом створення об’єкта права інтелектуальної власності та передачу майнових прав на нього.

Трохи більше, ніж за рік, а саме - 07.10.2013, Міністерство доходів і зборів України Наказом №536 затверджує Узагальнюючу податкову консультацію щодо особливостей оподаткування податком на додану вартість операцій з постачання програмної продукції. Ця консультація значно розширює норми п.26-1 розділу XX ПК, і дає можливість зрозуміти, якої позиції дотримуватимуться фіскали при визначенні об’єкта оподаткування на пільгових умовах. Спробуємо дослідити це.

Повернемося до вказаної вище норми ПК та виділимо перелік того, що слід вважати програмної продукцією (результатом комп'ютерного програмування):

1. Операційна система,
2. Системна, прикладна, розважальна та/або навчальна комп'ютерна програма (їх компоненти)
3. Інтернет-сайти та/або онлайн-сервіси;
4. Криптографічні засоби захисту інформації.

Податкова консультація від Міндоходів містить певні особливості. Зокрема, слід звернути увагу на те, що після визначення поняття «компонент комп'ютерної програми» як конкретної категорії, роз'яснення у подальшому звертається й до поняття «компонент програмної продукції», що вже має характер загального, виходячи з п.26-1 ПК. Є така позиція банальною неуважністю, чи ж має на меті усунути прогалини та певну невизначеність? Проаналізуємо.

Визначається, що операції з постачання окремих компонентів програмної продукції, на основі або за допомогою яких створюється певна програмна продукція, або які можуть діяти як самостійні комп'ютерні програми, звільняються від оподаткування податком на додану вартість. Вказане формулювання шляхом протиставлення дозволяє визначити як компонент програмної продукції також і елементи веб-сайтів, які не можуть функціонувати самостійно, проте виступають їх складовими частинами.

Для визначення складових частин веб-сайту слід звернутися до Закону України «Про авторське право і суміжні права», відповідно до якого веб-сайтом є сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, інших об'єктів авторського права і (або) суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси веб-сайту і (або) облікового запису власника цього веб-сайту, доступ до яких здійснюється через адресу мережі Інтернет, що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики і (або) числової адреси за Інтернет-протоколом. Виходячи з наведеного, робимо висновок про те, що веб-сайт дійсно є складеним об'єктом, який може містити (і, найчастіше – містить) у собі сукупність різних об'єктів авторського права. Відповідно, до таких об'єктів відноситься також веб-дизайн, програмний код,

текстове, графічне наповнення (контент) та інші твори, що відповідають вимогам до об'єкта авторського права. Слід усвідомлювати, що для коректного віднесення елементів веб-сайту до компонентів програмної продукції, вони повинні мати характер невід'ємності від результату у вигляді веб-сайту. Таким чином вирішується певна суперечність щодо застосування пільгового режиму до цих послуг. Певна річ, що, наприклад, дизайн веб-сайту хоч і створюється у вигляді графічних файлів, але призначається безпосередньо для наступної верстки веб-сторінок, яка в свою чергу «надягається» на програмну частину. Як самостійний об'єкт авторського права він підлягає правовій охороні, проте за призначенням створюється саме з метою реалізації у веб-сайті та не має сенсу у своєму самостійному існуванні. Так само й щодо блоків та частин сайту, які можуть створюватися окремо, у вигляді доповнень до вже існуючого, створеного іншим розробником.

Податкова консультація також визначає, що до основних критеріїв віднесення операцій з поставки програмної продукції до пільгових слід вважати перехід права інтелектуальної власності на результати. Таким чином, звільнення від оподаткування ПДВ поширюється не на осіб, а на операції. «Не має значення кількість етапів постачання програмної продукції від особи, яка її створила, до останнього покупця (споживача), якщо на цих етапах відбувається перехід права власності на програмну продукцію (згідно договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності). На всіх етапах в ланцюгу постачань програмної продукції операції з такого постачання звільняються від податку на додану вартість». Вказується також, що у разі, якщо виконавець послуг не отримує право власності на програмну продукцію, то не відбувається операція з постачання програмної продукції, навіть якщо права ІВ по завершенню отримує Замовник. Припускаю, що під правом власності мається на увазі передача повного обсягу виключних майнових прав, а в якості одного з критеріїв визначається дотримання ланцюга передачі авторських прав.

Цікава позиція висловлюється щодо технічної підтримки та тестування програмної продукції. Визначено, що лише якщо технічна підтримка здійснюється «виробником програмної продукції» (чому не постачальником?) та є складовою постачання програмної продукції, вона звільняється від оподаткування ПДВ. Отже, для цього необхідна наявність двох складових: виконання тим же постачальником та безперервність процесу поставки. У подальшому фіскали дещо змінили логіку щодо технічної підтримки та вже неодноразово у листах-роз'ясненнях визначають наступне: «Якщо внаслідок постачання послуг із технічної підтримки програмної продукції (у тому числі програмної продукції, наданої на правах використання згідно з умовами ліцензійного договору), відбуваються будь-які зміни у програмній продукції (у т.ч. оновлення, удосконалення, модернізація та виправлення помилок), то операції з постачання таких послуг не підлягають оподаткуванню ПДВ. Така позиція видається логічною, виходячи безпосередньо з найпершої узагальнюючої консультації Міндоходів, де визначалося, що від сплати ПДВ звільняються послуги з поставки компонентів програмної продукції. Слід зазначити, що технічна підтримка за своїми особливостями полягає у змінах у програмному коді (у тому числі – рефакторинг, в процесі якого здійснюється «перебирання», чистка і переписування окремих його частин для оптимізації роботи), виправленні «багів», і, навіть, створенні нового функціоналу веб-сайту. Доволі часто тех. підтримка здійснюється щодо сайтів, які були розроблені іншим постачальником, тому суперечність найпершої позиції щодо тех. підтримки примушувала переглядати підходи до бізнес-процесів у суб'єктів господарювання, що не перебувають на спрощеній системі оподаткування, та уникати формулювань «технічна підтримка», незважаючи на те, що у процесі надання послуг здійснюється створення об'єктів, щодо яких виникає правова охорона як щодо об'єктів права ІВ.

Підводячи підсумки стислого аналізу проблематики, слід зазначити, що позиція ДФС не є законом, і не може його підміняти. Розмаїття роз'яснень, широке тлумачення правових норм має мінливий характер, і, хоча й заповнює

прогалини та створює сприятливі умови для надання послуг з розробки як цілісних веб-сайтів\програм, так і їх елементів, проте не вирішує проблеми недотримання принципу правової визначеності норм чинного ПК України.

Горб Тетяна Іванівна
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
Слідчо – криміналістичний інститут,
3 курс, 3 група

ЩОДО ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ ПОРУШЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Одним з основних напрямів розвитку держави є реформування національної економіки, яке неможливе без створення ефективної бюджетної системи. Виконання цього завдання значно ускладнюється внаслідок зростання кількості злочинів та інших правопорушень у бюджетній сфері. Протиправні діяння, що скоює певний суб'єкт бюджетних правовідносин, посягають на соціальні цінності, які мають важливе значення для кожного з нас. У таких умовах особливого значення набуває вибір оптимальних правових засобів боротьби з цими посяганнями, важливе місце серед яких посідають фінансово-правові засоби. Вкрай необхідним стає ґрунтовний аналіз стану правового регулювання та практики застосування фінансової відповідальності за порушення бюджетного законодавства та розробки рекомендацій щодо їх удосконалення. При цьому значну увагу потрібно приділити вивченню не тільки вітчизняного, а й зарубіжного досвіду боротьби з порушеннями бюджетного законодавства. Недостатнє висвітлення в юридичній літературі спеціальних наукових підходів до поняття сутності фінансової відповідальності за порушення бюджетного законодавства вимагає внести ясність не тільки в поняття даної правової категорії, але і розглянути різні аспекти її прояву у фінансовій діяльності держави.

Рішення про застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, крім попередження та зупинення дії рішення про місцевий бюджет, ухвалюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, органами державного фінансового контролю, місцевими фінансовими органами, головними розпорядниками бюджетних коштів у межах встановлених їм повноважень на підставі протоколу про порушення бюджетного законодавства або акта ревізії та доданих до них матеріалів. Форма та порядок складання протоколу про порушення бюджетного законодавства встановлені наказом Міністерства фінансів України від 15 листопада 2010 р. № 1370. У ч. 3 ст. 118 встановлено заборону застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства, визначених у ст. 117 Бюджетного кодексу України, за раніше виявлені і усунені порушення бюджетного законодавства

Кримінальна відповідальність за порушення бюджетного законодавства встановлена ст. 210 «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням» та ст. 211 «Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону» Кримінального кодексу України. При цьому предметом цього злочину повинні бути бюджетні кошти (під якими розуміються кошти, що включаються до державного бюджету і місцевих бюджетів незалежно від джерела їх формування) у великих розмірах (сума, що у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян) або в особливо великих розмірах (сума, що у три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян).

Зупиняючись детально на кожному заході фінансово-правової відповідальності, які передбачені за порушення бюджетного законодавства, варто зазначити , що у статті 117 Бюджетного кодексу України не чітко визначено суб’єктів, до яких відповідно можуть бути застосовані заходи

впливу. Лише із змісту інших статей цього нормативного акта можна зробити висновок, що ними є розпорядники та головні розпорядники бюджетних коштів. Оскільки суб'єктом таких правопорушень можуть бути й інші державні органи, то необхідно чітко окреслити коло суб'єктів та вказати, за які порушення до кожного з них будуть вжиті заходи впливу. Суб'єктами правопорушень, до яких застосовується такий захід впливу, як зупинення операцій з бюджетними коштами є розпорядники та одержувачі бюджетних коштів.

Згідно з Наказом Державного казначейства України «Про внесення змін до Порядку зупинення операцій з бюджетними коштами » від 17.11.2008 р., були внесені зміни до абзацу другого пункту 3 Порядку зупинення операцій з бюджетними коштами, затвердженого наказом Державного казначейства України від 18.11.2002 №213, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02.12.2002 за №938/7226 (зі змінами), тож там зазначається, що рішення про зупинення операцій з бюджетними коштами приймається уповноваженим органом у формі розпорядження на підставі протоколу про бюджетне правопорушення протягом трьох робочих днів з дня його підписання або акта ревізії протягом десяти робочих днів з дати його реєстрації, а в разі наявності заперечень (зауважень) до акта ревізії – протягом трьох робочих днів з дати надання письмового висновку щодо таких заперечень (зауважень). В даній нормі зазначили більш детальну процедуру рішення про зупинення операцій з бюджетними коштами. В Бюджетному кодексі зазначено, що механізм зупинення операцій з бюджетними коштами визначається Кабінетом Міністрів України, але він визначений Наказом Державного казначейства України. Тоді можна говорити про недосконаліть положень Бюджетного кодексу, який або повинен бути актом прямої дії, або має відсилати до більш конкретного джерела.

Отже, на даний момент існують порушення бюджетного законодавства та чітко не врегульована процедура відповідальності суб'єктів за ці діяння.

***Науковий керівник**:*асистент кафедри фінансового права Овчаренко А.С

Даниловських Владислава Вадимівна
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
Слідчо-криміналістичний інститут,
3 курс, 3 група

ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Термін "криптовалюта" - прямий переклад англійського "cryptocurrency", тобто віртуальна валюта, захищена криптографією. У першу чергу, криптовалюта - це швидка і надійна система платежів і грошових переказів, заснована на новітніх технологіях.

Свого часу в Листі Національного Банку України від 10.11.14 року було надано "роз'яснення щодо правомірності використання в Україні "віртуальної валюти/криптовалюти", з якого стало зрозуміло,що НБУ розглядає "віртуальну валюту/криптовалюту" Bitcoin як" грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства" .Так, згідно зі Ст. 1 ЗУ “Про Нацбанк України” грошовий сурогат - це будь-які документи у вигляді грошових знаків, що відрізняються від грошової одиниці України, випущені в обіг не Національним банком України і виготовлені з метою здійснення платежів в господарському обороті, крім валютних цінностей.

Криптовалюту необхідно відмежовувати від електронних грошей, під якими розуміються гроші чи фінансові зобов’язання, обмін та взаєморозрахунки з якими проводяться за допомогою інформаційних технологій. Директива ЄС 2009/110/ЕС визначає електронні гроші на основі трьох критеріїв: електронне зберігання, передача отримувачу тільки після їх отримання банком, а також неможливість платника бути їхнім емітентом. Визначальною особливістю електронних грошей є те, що з одного боку, вони є засобом платежу, а з іншого – за зобов’язаннями емітента, які мають бути

виконані у формі електронних грошей в будь-якому разі стоїть або банк, або банківський рахунок із реальними грошовими коштами,що не можна сказати про криптовалюту.

Нещодавно на сайті Верховної Ради зареєстровано одразу два законопроекти: " Про обіг криптовалюти в Україні " №7183 від 06.10.2017 та "Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні" №7183-1 від 10.10.2017. Отже, прикладний інтерес викликає те, як дані законопроекти, визначають суть і правову природу криптовалюта. Так у статті 1 Проекту Закону України “Про обіг криптовалюти в Україні” криптовалюту визначають як програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об’єктом права власності, який може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн в якості облікових одиниць поточної системи блокчейн у вигляді даних (програмного коду).Такого роду визначення докорінно відрізняється від європейського підходу до розуміння цього терміну.

Для прикладу, в законодавстві США, криптовалюту розуміють як "цифрове представлення цінності, який існує як предмет обміну, одиниця обліку, і / або носій вартості. Так, в Японії, наприклад Закон " Про криптовалюту " від 01.04.2017, визначає її як платіжний засіб. У Сінгапурі, криптовалюта розглядається як нематеріальний актив. У Великобританії криптовалюта розглядається як приватні гроші (private money). У Люксембурзі - це окрема приватна валюта. У Гонконзі - електронний платіжний засіб. Можна лише припустити, що українські законодавці, в частині визначення поняття "криптовалюта" запозичили і неправильно переклали аналог з американського федерального закону, де криптовалюта - це віртуальна валюта, тобто будь-який тип цифрової одиниці (digital unit), який використовується в якості засобу обміну або у вигляді цінності, збереженої в цифровому вигляді (digitally stored value).

А в Проекті ЗУ "Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні" зазначається, що криптовалюта – децентралізований цифровий вимір вартості, що може бути виражений в цифровому вигляді та функціонує як засіб

обміну, збереження вартості або одиниця обліку, що заснований на математичних обчисленнях, є їх результатом та має криптографічний захист обліку. Криптовалюта для цілей правового регулювання вважається фінансовим активом. Як бачимо, у законопроекті " Про обіг криптовалюти в Україні " визначення криптовалюта як програмного коду, який є об'єктом інтелектуальної власності, ставить її в один ряд з творами художнього мистецтва або поезією, які також є об'єктами інтелектуальної власності. Це вкрай спірна позиція, тому що з цього положення повинна слідувати можливість виплати роялті та термін охорони авторським правом. При цьому в законопроекті вказується, що криптовалюта є об'єктом міни, а це значить, що їй притаманні всі характеристики об'єкта права власності. Проте, якщо врахувати, що криптовалюта - це програмний код, немайнові права на який неможливо відчужувати, то виникає цілком логічне запитання, чи може криптовалюта з таким визначенням взагалі бути об'єктом права власності. Інший законопроект "Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні" прирівнює криптовалюта до фінансового активу, наближаючись до позиції Японії. З цього випливає, що для проведення транзакцій з таким активом знадобиться ліцензія, про що йдеться в Статті 5.

Як висновок можна сказати, що з боку українського законодавця документи для регулювання ринку криптовалюти були розроблені без участі активно працюючої на економічному ринку криптоспільноти , в результаті чого в термінології законопроектів помітні значні прогалини і спірні формулювання визначень. Попри всі недоліки дана ініціатива стала проривом саме в законотворчому аспекті регулювання криптовалюти, оскільки до цього правововий доробок в даній сфері був взагалі відсутній.

Науковий керівник: *к.* ю. н., асистент кафедри фінансового права Овчаренко Анастасія Сергіївна

Здебська Анастасія Василівна
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого,
ГПФ,3 курс, 7 група

ПРОБЛЕМА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

На сьогодні, однією з найважливіших та найактуальніших залишається проблема адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів, оскільки вони становлять значну частину грошових надходжень до державного бюджету. Ефективність адміністрування характеризує рівень діяльності посадових осіб органів державної фіскальної служби, що виконують свої повноваження за допомогою відповідного інструментарію з реалізації державної політики щодо здійснення податкового контролю.

Відповідно до ст.14, п. $14.1.1^{-1}$ Податкового кодексу - адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи - це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом.

На даний час існує значна кількість чинників, які не дають змогу повноцінно, законно, прозоро здійснювати адміністрування податків і зборів. До таких відноситься: 1) суперечність та неузгодженість нормативних актів, що регулюють питання сплати податків; 2) наявність в законодавчій базі великої кількості норм непрямої дії, що призводить до суб'єктивного трактування положень податкового законодавства; 3) низький рівень прозорості, що дає змогу посадовим особам або платникам податків зловживати законом; 4) недосконаліть податкового контролю; 5) надмірне та нерівномірне податкове

навантаження; 6) недосконалий механізм надання податкових пільг; 7) ухилення від сплати податків; 8) використання офшорів; 9) здійснення господарської діяльності без державної реєстрації; 10) фіктивне банкрутство; 11) відображення неправдивої інформації суб'єктами оподаткування; 12) тощо.

Держава прагне забезпечити максимум доходів, а громадяни – отримати якомога більше суспільних благ. Це призводить до виникнення конфлікту інтересів. [1,с.217] Причиною такого конфлікту може бути недостатня проінформованість громадян щодо справляння нових податків, також несвоєчасне та не повною мірою доступне роз'яснення щодо цього.

На даний момент, найбільш поширеною проблемою та водночас чинником неповноцінної сплати податків є велика кількість підприємств, які використовують працю неоформлених робітників.

Для зменшення кількості таких працівників, я пропоную окрім проведення офіційних перевірок уповноваженими органами також надати право на добровільне залучення небайдужих громадян щодо виявлення таких працівників, не втручаючись при цьому в трудову діяльність підприємства.

Ще однією проблемою неналежної сплати податків є використання офшорів. Дане питання може бути вирішене шляхом створення сприятливих умов для інвестування та запровадження додаткових перевірок на міжнародному рівні стосовно фірм, які займаються економічною діяльністю та зареєстровані в країнах з низьким рівнем оподаткування, для встановлення легалізації діяльності цих фірм та зменшення ризиків.

Внаслідок неповного надходження податків та зборів до бюджету, держава не фінансується повноцінно, наслідком чого є недостатній рівень фінансової забезпеченості різних сфер життя.

Вирішення цієї проблеми може полягати у:

- підвищенні ефективності контролю за кількістю заявлених і реально ввезених товарів;
- ретельному контролі щодо встановлення відповідності ввезених товарів кодам ТНЗЕД;

- контролі за ціною ввезеного товару, недопущення того, щоб ціна занижувалась;

- систематичному повному та всебічному моніторингу за платниками податків;

- на відміну від організацій, які зарекомендували себе як такі, що є надійними, добропорядними та такими які мають багаторічний досвід діяльності, звернути особливу увагу та забезпечити контроль за фірмами, які з'явилися нещодавно;

- контролі за процедурою надання податкових пільг та за наявністю достатніх, об'єктивних підстав для цього;

- підвищенні контролю за повнотою та прозорістю декларування платниками податків своїх доходів;

- час від часу, для перевірки підприємств, які недобросовісно виконують норми податкового законодавства залучати з перевіркою у найкоротший термін уповноважених осіб фіскальних органів, які діють в інших адміністративно-територіальних одиницях, що дасть змогу звести до мінімуму суб'єктивний фактор у процесі адміністрування;

- збільшенні ролі інформаційних технологій, а саме автоматизованої системи, що значно прискорить ефективність і якість збору інформації про стан сплати податків, а також надання податковими органами практичних порад платникам податків щодо роботи з цією системою.

Так як податкове законодавство є одним із найбільш складних в правовій системі нашої держави, характеризується нестабільністю та неефективністю податкової системи, постала необхідність створення нової податкової бази, яка буде відображати тенденції існуючої податкової системи і водночас відповідати світовому рівню розвитку у цій сфері.

Однією з головних ознак податкового законодавства повинна бути їх зрозумілість, що дасть змогу суб'єктам оподаткування неухильно його дотримуватись. Податкова політика повинна бути направлена на зниження

податкового тягаря, забезпечення стабільності податкової політики і збалансованості інтересів держави і платників податків.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Дуравкін П.М.

Використана література:

1. Адміністрування податків, зборів, платежів: навч.посіб. / [В.П. Хомутенко, І.С. Луценко, А.В. Хомутенко]; за заг. ред. В.П. Хомутенко – Одеса: «Атлант», 2015. – 314 с.

2. http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/romanyuk-m-problems-of-tax-administration-in-ukraine-and-necessity-of-codificat_14105.pdf

3. Податковий кодекс [Електронний ресурс]: режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

Кілочек А. А.,
Національний юридичний університет
ім. Ярослава Мудрого
господарсько-правовий факультет,
3 курс, 7 група

ПРОБЛЕМА НЕСПЛАТИ ПОДАТКІВ

Конституція України встановлює, що кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом.(ст.67)

Законодавством передбачені й санкції за ухилення від податків, а саме: «Фінансова відповідальність за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з Податковим Кодексом та іншими законами. Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів) та/або пені.(п.111.2 ст.111 Податкового Кодексу)

Неподання або несвоєчасне подання посадовими особами підприємств, установ та організацій платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів (обов'язкових платежів) тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб у розмірі від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.(ст. 163^{-2} КУпАП)

«Умисне ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.»(ст.212 ККУ)

Сьогодні, ухиляються від сплати податків більшість суб'єктів господарювання. Але більша частина недоотриманих бюджетних коштів припадає саме на несплату податків суб'єктами великого підприємництва. Причиною ухилення від податків є політична підтримка й фіскальний та правоохоронний захист.

За розрахунками міжнародної організації Global Financial Integrity, протягом 2004-2013 років з України без сплати податків було виведено близько 116 млрд. доларів, що становить в середньому 9,4% від ВВП щорічно.

Існує багато інструментів за допомогою яких великі підприємства уникають податків. Інститут соціально-економічної трансформації виявив схеми через які, за розрахунками дослідників, держава недоотримує кожен рік 100-160 млрд гривень.

Які ж схеми найбільш популярні?

По-перше, це офшорні схеми.

Офшорні операції проводяться у різних сферах, наприклад, такі як: експорт, імпорт, будівництво, виробництво, торгівля, надання послуг, кредитування, інвестиції та інші. Дані схеми протягом багатьох років існують і

успішно працюють в Україні. Завдякі цим незаконним операціям, до бюджету не надходить до 65 млн. грн. податків.

Наприклад, імпорт та контрабанда нанесли втрат бюджету 25-70 млрд. грн.(за 2017 рік)

По-друге, зловживання на митниці.

Відповідно до п.4.1.1 ст.4 Податкового Кодексу України :«Загальність оподаткування - кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені цим Кодексом, законами з питань митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно з положеннями цього Кодексу.»

За даними Global Financial Integrity, контрабанда, схеми заниження вартості імпорту, ввезення фізичними особами товарів без митного оформлення протягом 2004-2013 років коштували бюджету в середньому 13 млрд .дол. на рік.

На сьогодні , через імпорт поза митницею – держава не доотримує податків від 25-70 млрд.грн.(за 2017 рік)

По-третє, заниження малими підприємствами обсягу отриманої виручки, ухилення від реєстрації ФОП, ухилення від сплати ЄСВ та ПДФО.

По-четверте, створюються фіктивні ФОП.

Такі фіктивні підприємства, уникають перерахування до бюджету податку з отриманих доходів, а також уникають сплати ЄСВ на найманих працівників , порушують порядок податкової звітності.

По-п’яте, зловживання спрощеною системою оподаткування.

Спрощена система оподаткування була запроваджена для підприємців із невеликим обсягом річного доходу і ставка єдиного податку є відносно низькою. Але існує багато великих компаній, мереж, підприємств, які зловживають цією системою. Наприклад, реєстрація своїх працівників як приватних підприємців.

Дослідження Програми USAID ЛЕВ оцінює такі способи ухилення від податків у 6,3 мільярди гривень (у 2013 році), що склало 0.4% ВВП, що становить лише на 10% менше, ніж сукупний дохід від єдиного податку.

На мою думку, щоб вирішити проблему податків, перш за все, слід розпочати з більш ефективної боротьби з корупцією. Оскільки, політика і бізнес - має єдиний зв'язок. Завдяки цьому зв'язку, ці схеми ефективно працюють, усупереч Конституції України та законодавству. Тому за такі податкові злочини, власники мають нести відповідальність, оскільки усі є рівними перед законом і покарання має бути однаковим для всіх.

Також, органи виконавчої влади , які здійснюють контроль за оподаткуванням, мають більш ефективно виявляти факти ухилення несплати податків та здійснювати більш жорсткий контроль за дотриманням процедури реєстрації діяльності юридичних осіб, обсягу їх доходів та відповідності цифр податкового звіту.

Будемо сподіватись, що дана проблема у майбутньому буде подолана.

Список використаних джерел:

1. Sproshchena systema opodatkuvannia v Ukraini: otsinka v konteksti suchasnykh realii. Prohrama USAID "Liderstvo v ekonomichnomu vriaduvanni" [Електронний ресурс].–Режим доступу: // www.lev.org.ua

2. Інститут соціально-економічної трансформації . [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://iset-ua.org/en/novini/podatki/item/116-visim-skhem-ukhylennia-vid-podatkiv

Науковий керівник: доц. Дуравкін П. М.

Корчака Євгенія Олександрівна
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
ІПКЮ, 3 курс, 2 група

АНАЛІЗ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН ЗА РОКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Дотація — доплата з державного бюджету задля збалансування бюджетів нижчих рівнів. Субвенції ж, у свою чергу, виділяються з бюджету вищого рівня

для бюджету нижчого рівня і мають виключно цільове призначення для здійснення фінансування певного заходу та підлягають поверненню у випадку порушення цільового використання. Міжбюджетні трансферти слід розглядати як важливий інструмент бюджетного регулювання, що безпосередньо впливає на забезпеченість громадян суспільними послугами та виконання важливих економічних і соціальних програм.

Загалом субвенції виділяються на сфери здоров'я, навчання. Проаналізувавши бюджетний моніторинг років реформи децентралізації в Україні, можна дійти єдиної думки: виконання бюджету 2014-2016 років з перспективою на 2017 рік тісно пов'язаний з розширенням повноважень місцевих рад, надання більшого обсягу прав територіальним громадам, відбуваються певні досягнення у фінансовій самостійності місцевих бюджетів. Зокрема, можна відмітити, що починаючи з 2014, було унормовано процедури перерахування трансфертів бюджетам об'єднаних територіальних громад, дозволено сільським, селищним, міським (міст районного значення) радам здійснювати протягом бюджетного періоду видатки з бюджетних сіл, селищ, міст районного значення на утримання бюджетних установ, фінансування яких здійснюється з районних бюджетів , з 1 вересня 2016 року не здійснюється фінансування загальноосвітніх навчальних закладів (крім закладів початкової школи), кількість учнів яких становить менше 25 осіб. Об'єднані громади отримають весь спектр повноважень та фінансових ресурсів, що їх наразі уже мають міста обласного значення, зокрема зарахування 60% ПДФО на власні повноваження, прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом ,тепер місцева влада збирає 100% плати за надання адміністративних послуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств. Разом з тим, у місцеві бюджети надходять збори з роздрібного продажу підакцизних товарів (пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів) за ставкою 5% вартості реалізованого товару. Крім того, їхні доходи поповняються податком на нерухомість, яким відтепер оподатковується і комерційне (нежитлове) майно, податком на автомобілі з великим об'ємом двигуна, 80% екологічного

податку (замість 35%) та 25% плати за надра. І найголовніше - тепер саме місцева влада вирішує, на які потреби вона може витрачати ці кошти. На місцях уже помітно, що з'явились додаткові ресурси на ремонт доріг, освітлення, інші проблеми повсякденного життя громад.

Також Уряд врегулював питання віднесення посад старост, заступників керуючих справами виконавчих апаратів обласних рад та керівників відділів сільських, селищних, міських рад до відповідних категорій посад в органах місцевого самоврядування. Не можна не наголосити, що було уточнено процедури відбору проектів, що реалізуються суб'єктами господарювання комунальної форми власності за підтримки міжнародних фінансових організацій – це дозволить розширити співробітництво міжнародних фінансових організацій з місцевими органами влади, залучити на вигідних умовах ресурси для фінансування комунального господарства, передбачається розроблення концептуальних пропозицій секторальних реформ у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту; проектів законів України про засади адміністративно - територіального устрою щодо посилення відповідальності органів місцевого самоврядування за прийняття рішень, що порушують Конституцію України, статусу та виборів старост.

На 2017 рік пропонувалася виключити зі складу освітньої та медичної субвенцій видатки на комунальні послуги та енергоносії (майже 20% від усіх видатків: 22% по освіті та 13% по охороні здоров'я), передавши їх повністю на фінансування місцевим бюджетам за власний рахунок. Фактично взяв на себе зобов'язання фінансувати в повному обсязі лише заробітну плату бюджетникам, та й то не всім. За рахунок цього і відбулося значне підвищення заробітних плат вчителів і медиків на місцевому рівні, з 2017 р. 25% працівників у загальноосвітніх закладах, що забезпечують навчальний процес, органи місцевого самоврядування повинні фінансуватися за власний рахунок. Передбачалося зменшення фінансування сфери охорони здоров'я, субвенцій на пільгове перевезення окремих категорій громадян, що фактично позбавило б

пенсіонерів, дітей війни, учасників війни, ветеранів праці тощо державних гарантій на безплатний проїзд.

Держава не розрахувалася за борги, що виникли в 2013–2015 рр. через економічно необґрунтовані тарифи, встановлені національним регулятором. У комунальних підприємств відсутні ресурси для покриття таких витрат. Це призводить того, що вони змушені спрямовувати свої обігові кошти на погашення боргів, які виникли не з їхньої вини. У свою чергу, органи місцевого самоврядування з метою недопущення зупинки надання комунальних послуг громадянам змушені за рахунок місцевих бюджетів гасити такі борги.

Обсяг видатків місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) до липня 2017 року збільшився на 45,7% за відповідний показник 2016 року. Найбільше видатків спрямовувалося на соціальний захист та соціальне забезпечення, охорону здоров'я та освіту. У регіональному розрізі найбільший темп приросту спостерігався у Вінницькій області, найменший – в Івано – Франківській.

Місцеві бюджети – важливий і складний елемент бюджетної системи держави. Питання їх побудови, ефективного використання у фінансовому механізмі держави в постійному полі зору науковців та практичних працівників всіх рівнів. Існує не мало проблем місцевих бюджетів, які постали перед Україною у зв'язку з проведенням реформи децентралізації, проте ці труднощі тимчасові і вже вирішуються, тому можна впевнено констатувати, що зміни, які відбуваються лише на краще. І це ми бачимо з позитивних показників бюджетного моніторингу 2014-2017 років.

Науковий керівник: доцент Котенко А. М.

Мосієвич Сергій Ігорович
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
Інститут прокуратури та
кримінальної юстиції, 3 курс, 1 група

BITCOIN – ЯК ПЛАТІЖНИЙ ЗАСІБ В УКРАЇНІ

Сьогодення ставить перед нашою державою інноваційний виклик – поява нового особливого виду валюти – «криптовалюти». Глобальне та динамічне поширення даного віртуального цифрогового платіжного засобу у світі, починає набувати якості новітнього феномену, що потребує детального та всебічного дослідження . Постає необхідність у державному врегулюванні, що зумовлено різними факторами: технологічними, економічними та інституційними. Передусім, виникає нагальна потреба у нормативному врегулюванні цих відносин державою, як монополіста у публічному-правовому регулюванні грошей та організації її фінансової діяльності у даному перспективному секторі розвитку. Тому слід розглянути одну з різновидів криптовалюти – bitcoin який набув найбільшого поширення .

Загалом необхідно дати загальне визначання, біткоін (bitcoin) – це цифрова валюта з відкритим кодом, що створена і функціонує в електронній формі, та є абсолютно децентралізованою, не друкується жодною фінансовою установою світу, а виробляється людьми за допомогою комп'ютерного програмного забезпечення, що вирішує математичні задачі. Емісію або "видобуток" нових монет може здійснити будь-хто, бо схема розрахунків знаходиться у відкритому доступі, але у суворо обмеженій кількості з метою захисту платіжної системи від повторного витрачання коштів.

Слід звернути увагу на те, що в традиційних фінансах весь облік електронних грошей ведеться централізованим чином під керівництвом одного емінента. У випадку з блокчейном облік ведеться безліччю незалежних серверів, кожен з яких виконує повну перевірку всіх транзакцій, після чого вони синхронізують результат за допомогою децентралізованої бази даних.

Таким чином, даний підхід збільшує надійність облікової системи в порівнянні з традиційними – стає набагато складніше знищити її або корумпувати. Також блокчейн забезпечує прозорість проведення транзакцій, знижуючи ймовірність зловживань і забезпечуючи можливість відкритого аудиту. Вважаємо, що його використання щонайменше в електронних системах державних закупівель, а також в інших засобах розподілу та використання державних фінансів, є відмінним механізмом для застосування на практиці щоб унеможливити корупційні та інші несприятливі для держави ризики.

Оскільки обробка транзакцій мережею незалежних серверів ведеться відкритим способом, традиційний механізм ідентифікації користувачів і їхніх запитів не застосовують.

Тому в таких системах обліку, заснованих на блокчейні, кожна транзакція ідентифікується окремо, а саме - за допомогою електронного підпису. Фактично той, хто володіє ключем електронного підпису, володіє коштами на відповідному рахунку. Управління рахунками відбувається на основі володіння ключами і ніяк інакше. Тим самим, його використання як законного платіжного засобу при фінансових операціях з державиними коштами, дає змогу виключити можливості різноманітних махінації, які дедалі все частіше набувають прогресивнішого та інноваційнішого характеру.

Необхідно й зважати на можливий ряд ризиків як от, використання криптовалюти для здійснення грошових розрахунків при торгівлі наркотиками та зброєю, але за умови вдалого та продуманого механізму як це зробила США, прийнявши Закон (The Alabama Monetary Transmission Act), яким введено ліцензування транзакцій з дано валютою. Даний акт сприятиме правоохоронним органам в превенції відмивання грошей і діяльності, пов'язаної з незаконним міжнародним переводом коштів.

Станом на сьогодні Національний банк України вважає криптовалюту як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства.

У цьому ж визначенні й погоджується Державна фіскальна служба, але показовим є те, що наразі в державних органах ведеться робота по вироблення спільної позиції щодо визначення правового статусу Bitcoin та його регулювання. Постає гостра необхідність у оперативному вирішенні даного питання задля створення законодавчої бази, а також для сприятливого розвитку грошової системи та притоку інвестицій в Україну в цілому. Станом на сьогодні зареєстровано у Верховній Раді проект закону №7183 «Про обіг криптовалюти в Україні» .

Вбачаємо, необхідним зверненням до закордонного досвіду таких країн-партнерів: Ізраїль, Китай, Японія, ФНР та Японія та їх підходу щодо визначення статусу криптовалюти та всебічного регулюванню, функціонуванню та розвитку її як необхідний фінансовий елемент в глобальному та інноваційному світі сучасних технологій. Однією із перших країн, яка на законодавчому рівні визначила правила роботи з Bitcoin, є ФРН. Так, у 2013 році Міністерство фінансів ФРН визнало криптовалюту Bitcoin фінансовим інструментом. У вітчизняних нормативно-правових документах визначення фінансового інструменту міститься у ратифікованому Україною Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32). Згідно із п. 11 вказаного документу, фінансовий інструмент – це будь-який контракт, який приводить до виникнення фінансового активу у одного суб'єкта господарювання та фінансового зобов'язання або інструмента капіталу у іншого суб'єкта господарювання. Слід зазначити, що такий підхід до визначення статусу криптовалюти заслуговує уваги для застосування в Україні, на початковому етапі розвитку і становлення її правового регулювання.

Отже, таким чином підсумувавши вищевикладене, можна зробити висновок, у доцільності та перспективності вдосконалення правового регулювання статусу bitcoin та інших криптовалют. Переваги застосування на прикладі позитивного досвіду іноземних країн та мінімізація ризиків при її провадженні та обігу, сприятиме розвиткові економіки України та становленню її як сучасної, інноваційно-розвинутої країни.

Плодистий Владислав Ярославович
Національний юридичний
університет ім. Я. Мудрого
ІПКЮ, 3 курс, 2 група

ШЛЯХИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ГРИВНІ В 2017 РОЦІ

Обмінний курс національної валюти є як одним із ключових індикаторів рівня економічного розвитку держави, так і важливим чинником впливу на функціонування та розвиток багатьох соціально-економічних процесів. Валютний курс виступає одним із найважливіших інструментів регулювання міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації і водночас одним із превалюючих комплексних індикаторів макроекономічної стабільності країни. Тема є надзвичайно актуальною, оскільки аналізуючи динаміку падіння гривні, можна сказати, що вона надзвичайно високою, а відповідно наша національна валюта є нестабільною.

Проблематика динаміки обмінного курсу національної грошової одиниці, а також політики центрального банку, спрямованої на її регулювання, була і залишається предметом наукового інтересу багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, зокрема: О. Береславської, І. Бураковського, А. Гальчинського, О. Дзюблюка, І. Крючкової, В. Міщенка, Е. Наймана, А. Румянцева, О. Рогача, В. Стельмаха, О. Шниркова, А. Філіпенка та ін.

Чинники, які впливають на валютний курс, поділяють на структурні і кон'юнктурні. Серед структурних чинників виділяють: показники економічного розвитку; обсяг грошової маси в обігу; рівень інфляції; рівень облікової ставки; стан і структуру платіжного балансу країни; обсяги дефіциту державного бюджету; платоспроможність країни; обсяги внутрішніх та зовнішніх запозичень; місце країни на світовому ринку товарів та послуг та ін. До кон'юнктурних чинників належать: спекулятивні валютні операції; формування інфляційних очікувань; зміни на політичній арені країни; рівень розвитку інших секторів фінансового ринку тощо [3, с. 109–110].

Отже, потрібно розуміти, що «ідеального» шляху для зниження курсу не існує, проте є перелік проблем, вирішивши які можна вплинути на ситуацію. Знизити рівень девальвації гривні можливо лише вирішивши економічні, політичні та фінансові проблеми України, а саме такі як:

– збалансування державного бюджету шляхом постійного моніторингу статей бюджетних витрат, переліку підприємств, які користуються податковими пільгами;

– формування сприятливого інвестиційного середовища як для резидентів, так і для нерезидентів України;

– забезпечення стабільності нормативно- правової бази реалізації господарської та фінансової діяльності;

– цільове рефінансування комерційних банків;

– вирішення зовнішньополітичних проблем України.

Експерти вважають, що традиційний спосіб впливу на курс – продаж золотовалютних резервів Нацбанку (золота та цінних паперів), щоб за рахунок масових доларових інтервенцій на міжбанку наситити ринок валютою, збити попит на неї і, зрештою, викликати зниження курсу хоча б до 14 -14,5 грн/$ – це зараз тупиковий сценарій. І приведе він до того, що Україна залишиться без останньої сорочки.

"Продаж резервів – дуже ризикований шлях. Подібну політику проводив уряд Мексики, за півроку знизивши резерви на 90% – з 30 до 3 млрд доларів, – каже Устенко. – У результаті курс песо зміцнився на короткий час, а потім знову пішов вгору. Країну врятували закордонні кредити, але країна їх віддає досі. Не впевнений, що в нинішній ситуації Україні такі кредити дадуть".

Аналізуючи економічну літературу можна зробити висновок, що найкращий і самий тривалий спосіб стабілізувати гривню – це дати бізнесу нормально працювати. Треба гарантувати бізнесу недоторканність, встановити західні правила його ведення (мінімум перевірок та податків), узаконити довгострокову оренду великих земельних масивів. Останнє дозволить швидко збільшити виробництво і експорт сільгосппродукції. Швидкий і

багатомільярдний приплив грошей до бюджету дасть чесна приватизація об'єктів держвласності, що залишилися, що також вплине на зміцнення гривні.

Наук. керівник доцент Котенко А. М.

Список використаної літератури:

1. Офіційні курси гривні до іноземної валюти станом на 02.09.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : https://bank.gov.ua/control/uk/curmetal/currency/search?formType=searchFormDate&time_step=daily&date=02.09.1996&outer=table&execute=%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0 %BE%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B8.

2. Офіційні курси гривні до долара США за 1996– 2016 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу

:https://bank.gov.ua/control/uk/curmetal/currency/searchformType=searchPeriodForm&time_step=daily&currency=169&periodStartTime=02.09.1996&periodEndTime=29.01.2016&outer=table&execute=%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B8.

3. Румянцев А.П. Міжнародні фінансові відносини : [навч. посіб.] / А.П. Румянцев, В.Я. Голюк, О.Г. Тонких. – К. : ЦУЛ, 2008. – 348 с.

Самборська Оксана Юріївна
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
Інститут прокуратури та
кримінальної юстиції, 3 курс, 2 група

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА ЛАНКА МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ

Однією з вирішальних умов створення високорозвиненої ринкової економіки є формування ефективно функціонуючого суспільного сектору, у тому числі його складової частини – місцевого самоврядування. Самостійність органів місцевого самоврядування є необхідним для утвердження засад громадянського суспільства та збереження демократичного ладу.

Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування акумулюються в бюджеті. Як економічна категорія бюджет відображає грошові відносини з приводу утворення, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів.

За своєю формою місцевий бюджет – це основний фінансовий план органів місцевого самоврядування, за матеріальним змістом – централізований фонд їх фінансових ресурсів. Вагомий внесок у дослідженні формування, регулювання та напрямів вдосконалення здійснення видатків місцевих бюджетів внесли вітчизняні науковці: О. Василик, О. Кириленко, І. Луніна, С. Юрій, В. Опарін, І. Руденко, О. Макаренко, С. Мочерний і інші.

Основою функціонування місцевих фінансів є місцевий бюджет. Місцеві бюджети виступають основними фінансовими планами кожної адміністративно-територіальної одиниці, за формуванням і використання яких несуть відповідальність місцеві органи самоврядування.

Економічна суть місцевих бюджетів виражається у формуванні грошових фондів, які є фінансовим забезпеченням діяльності місцевих органів влади;

розподілі й використанні цих фондів галузями народного господарства; контролі та управлінні за фінансово-господарською діяльністю підприємств, організацій, установ, підпорядкованих місцевим органам влади. Саме місцеві бюджети виступають важливим елементом системи фінансового регулювання не тільки регіону, але й економіки загалом; їх збалансованість та оптимальність являє собою одну з основних умов економічного зростання, бюджетне регулювання дає змогу цілеспрямовано впливати на темпи розвитку суспільного виробництва.

Місцеві бюджети займають не лише важливе місце у бюджетній системі, але й одне з центральних місць в економічній системі кожної держави. Їх роль і значення безпосередньо зумовлені типом економічної системи, обраними цілями та пріоритетами суспільного розвитку. Найважливіші аспекти ролі місцевих бюджетів полягають в тому, що:

1) місцеві бюджети є важливим інструментом макроекономічного регулювання (перерозподіляють 1/6 ВВП України). Через місцеві бюджети відбувається перерозподіл суспільного продукту між різними сферами діяльності та соціальними групами населення. Вони характеризуються широкою сферою впливу, високою дієвістю та гнучкістю;

2) місцеві бюджети сприяють досягненню пропорційності у розвитку територій. Це досягається за допомогою диверсифікації нормативів відрахувань від регулюючих доходів, що надходять до бюджетів різних утворень в Україні, а також за допомогою надання бюджетних трансфертів (дотацій, субвенцій із Державного бюджету України). У процесі бюджетного регулювання вирівнюється бюджетна забезпеченість територій і поступово усуваються відмінності соціально-економічного розвитку;

3) майже половина видатків зведеного бюджету України фінансується через місцевий бюджет;

4) місцевий бюджет виступає практично єдиним джерелом коштів для вирішення місцевих проблем;

5) за допомогою місцевого бюджету втілюються загальнодержавні програми, пов'язані з розвитком галузей народного господарства, здійснюється підтримка вітчизняних виробників;

6) місцевий бюджет – основний фінансовий план розвитку територіальних громад. Доходи місцевих бюджетів характеризують результати роботи підприємств, організацій, суб'єктів підприємницької діяльності, що працюють на певній території. Видатки місцевого бюджету відображають стан місцевого, житлового, комунального господарства, визначають основні напрями витрачання мобілізованих коштів.

За даними Міністерства фінансів України на сьогоднішній день налічується 10 838 місцевих бюджетів (без врахування місцевих бюджетів Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та території АТО). Прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом мають 792 бюджети, в тому числі 24 обласні бюджети, бюджет м. Києва, 148 міських бюджетів міст обласного значення, 460 районних бюджетів та 159 бюджетів об'єднаних територіальних громад.

Також місцеві бюджети слід розглядати як важливу фінансову категорію, основу якої становить система фінансових відносин, а саме: відносини між місцевими бюджетами й господарськими структурами, що функціонують на даній території; відносини між бюджетами й населенням даної території, що складаються при мобілізації й витрачанні коштів місцевих бюджетів; відносини між місцевими бюджетами різних рівнів із перерозподілу фінансових ресурсів; відносини між місцевими бюджетами і державним.

У більшості країн місцеві бюджети не включаються до державних чи федеральних бюджетів.

Місцеві органи самоврядування самостійно визначають напрямки використання коштів своїх бюджетів. Ці бюджети містять видатки на фінансування підприємств й організацій місцевого господарства, на фінансування здійснюваних місцевими органами заходів у сфері освіти,

культури, охорони здоров'я, фізичної культури, соціального забезпечення, на утримання місцевих органів влади та управління.

Науковий керівник: *к. юр. н., доцент кафедри фінансового права*
Котенко Артем Михайлович

Тріфонов Максим Андрійович
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
Господарсько-правовий факультет,
3 курс, 7 група

ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Сучасний стан розвитку фінансового законодавства в Україні вказує на потребу його систематизації та уніфікації . Це зумовлено існуванням значної кількості нормативно-правових актів, що регулюють фінансову діяльність у країні. Крім того, чисельна кількість змін та доповнень нормативно-правових актів призводить до суперечливості та неузгодженості. Основною метою цих тез є розгляд систематизації фінансового законодавства України як засобу покращення його якості та дієвості.

Систематизація законодавства визначається як діяльність з упорядкування та вдосконалення нормативного матеріалу шляхом його обробки і розміщення за класифікаційними критеріями, що обираються відповідно до тих завдань, які розв’язуються цією діяльністю [1, с. 121]

Як зазначає Д. П. Дорошенко систематизація може мати своїм спрямуванням досягнення різних цілей. По- перше, метою може бути надання законодавству стабільності та стійкості, оскільки стабільність має бути невід’ємною характеристикою фінансового законодавства, без якої воно не може існувати як стійка система регулювання відносин. Без сумніву, вимога

стабільності правового регламентування відносин у сфері публічної фінансової діяльності набуває останнім часом особливого практичного значення. Саме стабільне фінансове законодавство здатне забезпечити: 1) ефективність регулювання фінансових відносин; 2) вирішення завдань на стадії законотворчого процесу; 3) відсутність суперечностей та розбіжностей як у логіці побудови самого законодавчого акта, так і стосовно співвідношення його з іншими фінансовими нормативно-правовими актами, у тому числі з підзаконними; 4) забезпечення високої якості, юридичної техніки та мови закону [2, с. 5]

Деякі науковці відстоюють думку про те, що систематизація повинна відбуватись у фінансовому законодавстві в цілому , а не в межах однієї підгалузі. Зокрема, Є. О. Алісов стверджує, що створення такого міцного регулятора суспільних відносин, як Фінансовий кодекс, дозволить вирішити багато проблем фінансового законодавства [3, с. 80–81]

О.О. Дмитрик стверджує, що на сучасному етапі розвитку національного фінансового законодавства створення Фінансового Кодексу не є можливим з таких причин: 1) норми, зазначені у ньому, будуть дублювати норми Податкового та Бюджетного кодексів; 2) він не зможе вмістити у собі весь масив норм, що регулюють здійснення публічної фінансової діяльності; 3) висока динаміка сьогоденного суспільного життя здатна звести нанівець ефективність будь-якого кодексу, адже через короткий проміжок часу він застаріє; 4) прийняття кодексу буде доречним тоді, коли будуть завершені перетворення, підсумки яких він має закріпити. [4, с. 5-7] Також вона пропонує здійснити систематизацію шляхом інкорпорації.

Сучасна фінансова нормотворчість має непослідовний та фрагментарний характер, що можна зрозуміти з аналізу існуючого Бюджетного та Податкового кодексів, а також низки законів та підзаконних актів. Кодифікація буде можливою лише у тому випадку, якщо з дотриманням правил юридичної техніки усуватимуться розбіжності між нормами інституційних нормативно-правових актів, завдяки чому вони будуть узгоджуватись між собою.

Отже, на мою думку, на сучасному етапі розвитку національного законодавства з урахуванням інтенсивності та непослідовності у діях нормотворця говорити про можливість створення Фінансового кодексу не можливо. Проте необхідність у створенні певного закону, який би узгодив чинну сукупність фінансових норм між собою наявна уже зараз. Розробка і фіксування основних принципів фінансово-правового регулювання фінансової системи України має стати основною метою цього закону. Його прийняття має закласти велику кількість підстав для подолання проблем як на стадії прийняття фінансових нормативно- правових актів, так і при їх застосуванні. Фінансовий кодекс має бути ідеалом, до якого необхідно прагнути за будь- яких умов, але починати необхідно не з нього.

Список використаної літератури:

1.Систематизація законодавства України : проблеми та перспективи вдосконалення / [кол. авт. : Н. М. Пархоменко, В. Ф. Сіренко та ін.]. – К. : ІДП НАН України, 2003. – 220 с.

2. Систематизація фінансового законодавства України як засіб упорядкування фінансових норм / [Д.П. Дорошенко] Фінансове право №4 (26), 2013

3. Алисов Е. А. Правовое регулирование валютных отношений в Украине: [монография] / Алисов Е. А. – Х. : Консум, 1998. – 142 с

4. Деякі проблеми кодифікації фінансового законодавства України [О.О. Дмитрик] Теорія і практика правознавства. – Вип. 1 (5) / 2014

Шульжук Тарас Романович,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
аспірант кафедри фінансового права

ДО ПИТАННЯ ПРО КОНКУРЕНЦІЮ МІЖНАРОДНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ

Інтенсивність розвитку глобалізаційних процесів у світовій економіці сприяє систематичному перетіканню капіталу на транснаціональному рівні, що зумовлює потребу координації дій між урядами держав, які є як постійними реципієнтами фінансових ресурсів, так і проміжними ланками під час руху грошової маси.

Дійсно, фінансові можливості холдингових компаній надають змогу означеним господарюючим суб'єктам здійснювати свою діяльність, не обмежуючись юрисдикцією лише однієї держави, а дозволяють структурувати весь ланцюг виробничого циклу в межах тих країн, де створенні найбільш сприятливі умови для того чи іншого виду діяльності, що позитивно впливає на організацію всього процесу виробництва загалом.

Водночас провадження господарської діяльності на території будь-якої держави породжує обов'язок сплати податкових платежів, що є визначальним складником міжнародної податкової конкуренції.

Слід погодитись із думкою Ю.Б. Іванова, який стверджував, що з теоретичного погляду сутність міжнародної податкової конкуренції полягає у тому, що категорії «економічна конкуренція» та «податкова конкуренція» є спорідненими, тобто податкова конкуренція, яка наявна у сфері оподаткування, є формою економічної конкуренції [1, с.6].

У будь-якому випадку рівень податкового навантаження та модель адміністрування податків є тими визначальними чинниками, які зумовлюють зростання процесів ухилення чи оптимізації оподаткування господарюючих суб'єктів та виведення капіталу за межі юрисдикції держави з високим податковим тиском.

Така думка знаходить своє підтвердження в гіпотезі Тібу, згідно з якою, міграції з одного адміністративного-територіального округу до іншої територіальної юрисдикції зумовлені передусім пошуками суспільних благ, що в контексті міжнародного оподаткування холдингових компаній є чи не найголовнішою умовою економіко-правового вибору розташування материнської та дочірніх компаній. Таким чином, явище податкової конкуренції зводиться до створення найбільш сприятливого податкового клімату як способу залучення іноземного капіталу [2].

Незважаючи на позитивні аспекти такого виду економічної конкуренції, все ж означене явище потребує критичних зауважень. Так, по-перше, розвиток податкової конкуренції зрештою зумовить зменшення податкових ставок до мінімально допустимого рівня, який у кожної держави індивідуальний, а відтак системи оподаткування країн з офшорним статусом знаходитимуться в більш вигідному положенні. По-друге, процес змагальності в рамках податкової конкуренції полягає у постійному поліпшенні податкового клімату переважно шляхом зниження податкових ставок, що, між іншим, безпосередньо відображається на економічному добробуті держав, адже мобільність капіталу холдингових компаній, якщо не стане причиною, то може зумовити початок негативних економічних процесів у межах держав, які вони полишають.

Беручи до уваги вищевикладене, вважаємо актуальною проблему координації дій між державами з метою мінімізації процесів мобільності грошової маси, яку акумулюють холдингові компанії, шляхом оптимізації систем оподаткування на глобальному рівні. На нашу думку, можливими варіантами розв'язання означеної проблеми є гармонізація та уніфікація податкового законодавства.

Зауважимо, що напрям на гармонізацію та уніфікацію податкових систем не є новим в межах Європейського Союзу (*далі - ЄС*), де уніфікація полягає у видачі нормативного акту прямої дії, який заміняє акти внутрішнього права. Натомість, гармонізація передбачає створення правил, метою яких є поступове зближення податкових систем держав-учасниць [3, с.76-77].

Розвиток співпраці між країнами на глобальному рівні є запорукою стабільності макроекономічних процесів та мінімізації впливу наслідків переміщення значних масивів грошового капіталу між країнами. Прикладами такої співпраці є Директива ЄС 2005/19/ЄС та Конвенція Ради ЄС 90/436/ЄЕС. Названі документи були розроблені з метою врегулювання строку оподаткування податку на прибуток корпоративних підприємств та розв'язання проблем подвійного оподаткування асоційованих підприємств в межах трансфертного ціноутворення.

Акцентуємо увагу на тому, що впровадження методів уніфікації та гармонізації податкового законодавства держав породжує часткову втрату податкового суверенітету, який передусім є формою вираження тих особливостей податкового клімату, які виділяють країну з-поміж інших.

Таким чином, здійснюючи конвергенцію податкового законодавства на міжнародному рівні потрібно враховувати особливості економічних наслідків такого процесу для податкового суверенітету кожної країни.

1. Іванов Ю. Б. Щодо визначення видів податкової конкуренції / Ю. Б. Іванов, О. О. Чумаков // Економіка розвитку. – 2010. - № 1 (53). – С.5-8.

2. Tiebout Ch.M. A Pure Theory of Local Expenditures / Ch.M. Tiebout // The Journal of Political Economy. – 1956. – Vol.64. – Issue 5. – P. 416-424

3. Кучерова І. М. Фіскальне регулювання діяльності транснаціональних корпорацій [Монографія] / І. М. Кучерова. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 192 с.

Науковий керівник к.ю.н., доцент Білінський Д. О.

Секція цивільного права

Нікітіна Ольга Володимирівна
Студентка 3-го курсу
Східноукраїнського Національного
Університету ім.В.Даля
Алієва Камелія Ейвазівна
Магістр Східноукраїнського
Національного університету ім. В.
Даля
Капліна Г.А.,к.ю.н., доц.
керівник Юридичної клініки «PRO
BONO»,Східноукраїнський
національний університет імені
В.Даля

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АТО: ДОСВІД ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ «PRO BONO»

Після розпаду СРСР Україна була єдиною державою на пост-радянському просторі, яка змогла утвердити державний суверенітет за допомогою проведення референдуму, що дало змогу уникнути військового протистояння. На жаль, зовнішня агресія торкнулась України в 2014 році, що призвело до анексії Автономної Республіки Крим та виведення з-під державної влади частин Луганської та Донецької областей.

Жителі Луганської та Донецької областей зштовхнулись з військовою агресією. Багато людей змушені були покинути свої домівки. За статисткою ООН більше півтора мільйона осіб були переміщені у межах України, а 593622 особи – до сусідніх країн[1]. Це спричинило введення нового статусу для громадянина України – внутрішньо переміщені особи (далі-ВПО). Дані події потребують правової оцінки, оскільки для правової держави на першому місці стоїть верховенство права та обов'язок захисту прав людини та громадянина. Перед українськими юристами постала задача визначити статус внутрішньо переміщеної особи, обсяг її прав та обов'язків.

Для Луганської області найбільш актуальним є питання захисту прав людини в умовах проведення АТО. Не лише частина окупованої території Луганської області, а й прикордонні міста та селі потерпають від збройної

агресії. В цих умовах є необхідним забезпечити захист прав людини та уникнути порушення чи зменшення обсяг прав людини.

Відповідно до установленого порядку в світі до основних прав людини належать:

•особисті немайнові права; політичні права, свободи; економічні права; соціальні права; екологічні права; культурні права.

Без дотримання цих прав неможливе нормальне існування та розвиток людини в суспільстві. Вперше цей перелік прав закріпила Загальна декларація прав людини, прийнята ООН 10 грудня 1948 р. Україна ратифікувала дану Декларацію. Конституція України в ст.9 закріпила:чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавстваУкраїни[2]. Таким чином, Україна забов`язана дотримуватись положень Загальної декларації прав людини.

Треба констатувати з досвіду роботи Юридичної клініки «PRO BONO», що в умовах проведення АТО на сході України громадянські права людини порушуються. Перелік таких прав, які порушуються, не є вичерпним. Так, можна вказати, на істотне порушення конституційного права на вільне пересування громадян. З метою регулювання пересувань в районі проведення АТО Служба безпеки України оголосила про введення з 21 січня 2015 р. Тимчасового порядку здійснення контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів уздовж лінії розмежування в межах Донецької та Луганської областей. Згідно з Тимчасовим порядком, всі пересування в зону/із зони АТО повинні здійснюватися через 6 визначених і контрольованих урядом контрольно-пропускних пунктів (КПП) на автомобільному транспорті, розташованих уздовж 6 основних коридорів[3].До того ж, на території Луганської області існує лише один пішохідний перехід – Станиця Луганська. Тимчасовий порядок порушує положення Конституції України, а саме – право на вільне пересування [2]. Створення контрольно-пропускних пунктів обмежує можливість вільно пересуватися за межі адміністративно-територіального органу, оскільки громадянин повинен

оформити перепуску. Спеціальна моніторингова місія ОБСЄ в Україні (СММ) 6 травня 2015 р. представила тематичний звіт «Захист мирного населення та свобода пересування в Донецькій і Луганській областях»[4], в якому були зазначені основні недоліки впровадження Тимчасового порядку. Низка недоліків після публікації звіту була усунута вже в червні 2015 р., проте практичні перешкоди і складнощі отримання дозволів, а також проблеми фактичного в'їзду і виїзду з зони АТО лишаються актуальними.

Ще одним актуальним питанням є - порушення права на житло, землю та власність. Не існує єдиного механізму компенсації внаслідок шкоди завданої зруйнування пошкодження домівок. Та не має можливості в судовому порядку захистити право власності. З цього приводу 13 грудня 2016 року відбулась Конференція Норвезької ради у справах біженців «Голоси зі Сходу», на який виступав Віталій Кострицький, суддя-спікер Апеляційного суду Луганської області. Захист права власності в умовах окупації територій та проведення АТО є сучасним викликом для України, існує багато негативних наслідків, які позначилися і на відносинах у сфері власності. Головною метою судочинства є пошук ефективних з точки зору практичної реалізації, корисних для людей механізмів захисту права власності з огляду на особливості порушень цього права в особливих умовах. І такі механізми розробляються у тісній співпраці міжнародних організацій, суддів, юристів. Так в Луганській області за пропозицією Луганського апеляційного суду та за підтримки NRC, УВККБ ООН, та експертів Ради Європи було розроблено законопроект щодо проведення відео конференції у приміщенні міжнародних організацій, та використання наданих ними доказів у цивільному процесі, а саме пропонується ввести нового учасника цивільного процесу «співробітник міжнародної організації»[5].

І це не всі проблеми, які виникають у ВПО. Тому існування юридичної клініки є необхідним аби надавати первинну безоплатну правову допомогу тим, хто не знає куди їм звернутись. Особливо важливим є існування юридичної клініки на території АТО, оскільки саме тут найбільше потребують правої

допомоги громадяни. Крім того, студенти ще під час навчання мають змогу отримати досвід з консультування та швидко орієнтуватися в законодавстві.

Список використаної літератури.

1. ПРООН в Україні [Електронний ресурс].–Режим доступу:http://www.ua.undp.org/.

2. Конституція України // Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР

3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов'язків в особливий період» від 5 лютого 2015 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/158-19.

4. Тематичний звіт «Свобода пересування через адміністративний кордон з Кримом», ОБСЄ, Спеціальна моніторингова місія в Україні. - 19 червня 2015 р.-[Електронний ресурс]. – Режим доступуhttp://www.osce.org/uk/ukraine-smm/172121?download=true.

5. Офіційний веб-сайт Судова влада Україна [Елктронний ресурс]. – Режим доступу:http://old.court.gov.ua/sud1290/111/315776/

Бочаров Кирило Віталійович
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
студент ІІІ курсу, групи ЮП-15-1,
юридичного факультету

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ СІМЕЙНИХ СПОРІВ

Враховуючи високу вартість судового збору, довгу тривалість судового розгляду та виконання судових рішень, в світі все більшою популярністю починають користуватись позасудові методи вирішення конфліктних ситуацій,

зокрема медіація. Медіацією називають процедуру врегулювання спору за допомогою одного або кількох нейтральних посередників (медіаторів). Особливого поширення медіація може набути при вирішенні конфліктів в сім'ї, враховуючи особистісний та чуттєвий характер сімейних відносин, їх емоційність, тривалість.

Метою цієї роботи є визначення можливості та ефективності застосування медіації для вирішення сімейних спорів.

Велику увагу до можливостей медіації з врегулювання сімейних конфліктів звертають в Європейському Союзі (далі – ЄС). Так, ще 1998 року Комітет Міністрів Ради Європи у своїй рекомендації державам-членам щодо медіації в сімейних спорах, відзначаючи шкідливі наслідки конфліктів для сімей та високу соціальну та економічну вартість таких конфліктів, рекомендує урядам держав-членів ЄС заохочувати, запроваджувати або, коли це необхідно, посилювати медіацію в сімейних справах [1]. В документі наголошується, що медіація в сімейних справах може поліпшувати спілкування між членами родини, послабити конфлікт між сторонами спору, призводити до дружнього врегулювання, забезпечувати тривалість особистих контактів між батьками та дітьми тощо. Встановлюється, що медіацію можна застосовувати до всіх спорів між членами одної сім'ї, які пов'язані кровними або шлюбними стосунками, і всіма, хто живе чи жив у родинних зв'язках. В той же час рекомендація не містить механізму забезпечення виконання угод, укладених за результатами медіації, віддаючи це рішення на розсуд державам.

Варто також зазначити, що на відміну вирішення спору в судовому порядку, за якого завжди є сторона, яку не влаштовує рішення суду, ціллю медіації є вироблення рішення, що однаково врахує інтереси та задовольнить обох сторін конфлікту [2].

Незважаючи на користь медіації, відмічену в європейських інституціях, в Україні відсутнє спеціалізоване законодавство в цій сфері. Найпомітнішою законодавчою ініціативою, що має на меті закріпити медіацію в правовому полі є ухвалений Верховною Радою в першому читанні проект Закону України «Про

медіацію». Ним підкреслюється можливість застосування медіації при вирішенні сімейних конфліктів, встановлюються принципи здійснення медіації (добровільна участь, активність і самовизначення сторін медіації, незалежність та нейтральність медіатора, конфіденційність інформації щодо медіації). Також надається право судді або третейського судді звертати увагу сторін на можливість проведення процедури медіації на всіх стадіях судового розгляду справи. Містяться в законопроекті і норми, що регулюють статус медіатора [3].

Тим не менш, медіація загалом і щодо вирішення сімейних спорів зокрема в українських умовах, незважаючи на всі її плюси та можливості, досі не набула значного поширення. Головною проблемою під час вирішення спорів шляхом медіації є забезпечення виконання рішень, досягнутих під час такого способу врегулювання конфлікту. Адже може виявитись ситуація, при якій одна із сторін відмовиться від виконання взятих на себе зобов'язань, в такому разі іншій стороні доведеться все рівно звертатись до суду для захисту своїх інтересів і забезпечення виконання досягнутих домовленостей. За таких обставин втрачаються основні переваги медіації над судовим порядком вирішення спорів, адже сторона, що постраждала змушена буде все рівно звертатись до суду, витративши свій час та кошти на медіацію, яке не принесла належного результату.

Зазначений проект Закону України «Про медіацію» не вирішує вказаної проблеми, зазначаючи, що домовленості, досягнуті сторонами за результатами медіації можуть бути викладені письмово в договорі, який є обов'язковим для виконання сторонами. В той же час у разі невиконання стороною узятих на себе зобов'язань за таким договором інша сторона має право звернутися до суду у для захисту порушених прав і законних інтересів [3].

Отже, вирішення сімейного спору шляхом проведення процедури медіації має багато переваг, економить час, знижує вартість вирішення спору, дає можливість отримати виграшне рішення для обох сторін, проте і містить ряд недоліків – перш за все – це недостатня правова урегульованість цього інститут в Україні, по-друге – відсутність на практиці та в законодавчих ініціативах

порядку забезпечення виконання рішення, досягнутого внаслідок медіації. Та ці перешкоди можна усунути з прийняттям законодавства про медіацію із зазначенням в ньому відповідного порядку забезпечення виконання рішення.

Список використаних джерел:

1. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в сімейних справах від 21.01.1998р № R (98) 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/7442a47eb0b374b9c2257d8700495f8b/$FILE/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%E2%84%96%20R%20(98)%201.pdf

2. Ситюк В. Медіація та правові перспективи її розвитку в Україні / В. Ситюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://radako.com.ua/news/mediaciya-ta-pravovi-perspektivi-yiyi-rozvitku-v-ukrayini

3. Проект Закону України «Про медіацію» (реєстраційний номер № 3665). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463

Галкін Вячеслав Леонідович
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля
Юридичний факультет, 4 курс,
група ЮІз-142

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ В СВІТЛІ ОКУПАЦІЇ ОКРЕМИХ РАЙОНІВ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Право на судовий захист є однією з найважливіших конституційно-правових гарантій. Значущою формою реалізації цього права є можливість відновлення втраченого судового провадження.

Донедавна питанню відновлення втраченого судового провадження приділялась незначна увага, однак натепер ситуація кардинально змінилась. Особливої актуальності інститут відновлення втраченого судового провадження набув із 2014 року у зв'язку з окупацією Автономної республіки Крим та фактичним виходом з-під контролю української влади частини Донецької та Луганської областей.

Проблема втрати процесуальних документів та необхідність у їх відновленні з'явилася досить давно – ще з часу впровадження в практику обов'язкової процедури судового діловодства але й дотепер необхідність у відновленні судового провадження у цивільному судочинстві є нагальною, адже після ухвалення судового рішення у сторін часто виникає необхідність в отриманні тих чи інших процесуальних документів чи вчинення певних процесуальних дій, наприклад, отримання дублікату виконавчого документа, оскарження рішення суду, його перегляд в зв'язку з нововиявленими обставинами тощо. А в світлі того, що натепер тисячі справ залишилися на тимчасово непідконтрольній українській владі території, значення дієвого інституту відновлення втраченого судового провадження важко переоцінити.

Незважаючи на те, що сучасний Цивільний процесуальний кодекс визначає процедуру відновлення втраченого судового провадження, в сьогоденній ситуації його норми не в повній мірі вирішують процесуальні проблеми, що виникають при вирішенні питань щодо відновлення судового провадження у справах, матеріали яких знаходяться на окупованій території.

Неоднозначність діючих процесуальних норм створює перешкоди у доступі до правосуддя. Суди при розгляді справ зазначеної категорії приймають досить різні процесуальні рішення в аналогічних по суті справах.

Процесуальні питання відновлення судового провадження, втраченого у зв'язку з припиненням діяльності судів на тимчасово окупованій території окрім положень Цивільного процесуального кодексу, частково врегульовані спеціальним законодавством. Наприклад, питання про підсудність справ про відновлення судового провадження, втраченого в зв'язку з окупацією,

визначається відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» та Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції».

До того ж, питання підсудності у згаданій категорії цивільних справ здійснюється на підставі розпоряджень Голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про визначення територіальної підсудності справ», «Про зміну територіальної підсудності справ», «Про відновлення роботи судів», якими визначено суди, уповноважені на розгляд справ, підсудних відповідним судам Донецької та Луганської областей.

Якщо питання визначення підсудності справ про відновлення втраченого судового провадження відносно визначені та законодавчо врегульовані, то процесуальні законодавчо визначені підстави ініціативи відкриття провадження про відновлення втраченого судового провадження, яке було втрачено внаслідок окупації частини Донецької та Луганської областей є досить розмиті та неоднозначні, що породжує неоднакове застосування судами одних і тих же правових норм в аналогічних по своїй суті справах.

Згідно з роз'ясненнями, наданими у п. 38 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року №2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» - втрачене судове провадження у цивільній справі може бути відновлене за заявою осіб, які брали участь у справі (їх правонаступників), або за ініціативою суду. Вказане роз'яснення повністю базується на правовій позицій ст. 403 ЦПК України.

Диспозитивна правова норма вказаної статті фактично надає право суду бути ініціатором процедури відновлення втраченого судового провадження, проте не покладає на нього імперативного обов'язку здійснення зазначених процесуальних дій.

В зв'язку з неоднозначністю вказаної норми суди неоднаково діють фактично в однакових процесуальних ситуаціях. Наприклад, 26 червня 2017 року Кремінський районний суд Луганської області прийняв ухвалу, якою подання головного державного виконавця Голубівського міського відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Луганській області про видачу дубліката виконавчого листа повернув заявнику, мотивуючи своє рішення тим, що судом, який видав виконавчий документ, є Кіровський міський суд Луганської області, підсудність якого передана Кремінському районному суду Луганської області. Судом було зазначено, що за відсутності цивільної справи в Кремінському районному суді, вказаний суд позбавлений можливості видати виконавчий документ по справі. Тобто фактично суд відмовив у розгляді заяви, поставивши її в залежність від подання чи неподання державним виконавцем заяви про відновлення втраченого судового провадження.

А от 15 червня 2017 року Бердянський міськрайонний суд Запорізької області, розглядаючи заяву юридичної особи про видачу дублікатів виконавчих листів виданих Шахтарським міськрайонним судом Донецької області (справи якого підсудні Бердянському міськрайонному суду) про стягнення заборгованості за кредитним договором та поновлення строку для пред'явлення дублікатів виконавчих листів до виконання, ухвалив рішення доручити Бердянському міськрайонному суду Запорізької області вирішити питання щодо відновлення втраченого провадження справи, а вже після розгляду справи про відновлення втраченого судового провадження, розглянути можливість видачі дублікату виконавчих документів та поновлення строку їх пред'явлення. Іншими словами, суд реалізував правову норму ст. 403 ЦПК України щодо відновлення втраченого судового провадження за ініціативою суду. Така ухвала суду в повній мірі відповідає усталеній практиці Європейського суду з прав людини та пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод щодо права на справедливий суд.

Аналіз судової практики показує, що правозастосування статті 403 ЦПК України є досить неоднозначним. У багатьох випадках суди не застосовують своє право ініціативи відновлення втраченого судового провадження. Це, в свою чергу, є причиною суттєвого затягування вирішення важливих для сторін процесуальних питань, в тому числі виконання судового рішення та створення штучних бюрократичних процедур на шляху до правосуддя.

Таким чином, вказані процесуально-правові проблеми, які породжують неоднозначність правозастосування норм статті 403 ЦПК України потребують детального вивчення з послідуючим її вдосконаленням.

Суттєво зменшити строк розгляду процесуальних питань, що виникають вже після прийняття рішення по суті справи, яка з об'єктивних причин є втраченою та значно знизити бюрократичний процесуальний тягар, а, відповідно, зробити крок до доступу до правосуддя дозволили б зміни до процесуального законодавства, які б зобов'язували суд ініціювати відновлення втраченого на тимчасово окупованій території судового провадження, підсудного відповідному суду, в тих випадках, коли його відновлення необхідне для вирішення іншої заяви, подання, клопотання тощо, яке вже надійшло на розгляд відповідного суду.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Капліна Г. А.

Гасанова Конюль Хаганівна
Національний юридичний
університет
імені Ярослава Мудрого
Інститут підготовки кадрів для
органів юстиції України
4 курс 16 група

ІНСТИТУТ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА З ПИТАНЬ ПРАВА ЯК НОВЕЛА ВПРОЕКТІ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Україна, рішуче крокуючи до структур Європейського Союзу, прийняла на себе зобов'язання прискорити реформування правової, соціально-політичної і економічної сфер життя країни. Судова система однією з перших почала реформуватися. Результатом чого стали розробки нових процесуальних кодексів. Були внесені істотні зміни та новели в Цивільний та Господарський процесуальні кодекси України, Кодекс адміністративного судочинства.

Однією з новел в проекті Цивільного процесуального кодексу України (надалі – ЦПК України) є введення до складу учасників судового процесу експерта з питань права. Проектом ЦПК України передбачено, що як експерт з питань права може залучатися особа, яка має науковий ступінь та є визнаним фахівцем у галузі права. Рішення про допуск до участі в справі експерта з питань права та долучення його висновку до матеріалів справи ухвалюється судом. Із ст. 74 проекту ЦПК України випливає,що процесуальним документом, за яким експерт з питань права допускається до справи як учасник судового процесу, а його висновок долучається до матеріалів справи, є ухвала суду. Відповідно до ст.115 проекту ЦПК України питання про участь експерта у галузі права виникає при необхідності висновку щодо: 1) застосування аналогії закону чи аналогії права; 2) змісту норм права згідно з їх офіційним або загальноприйнятим тлумаченням, практикою застосування і доктриною у відповідній іноземній державі.

З вище сказаного випливає, що тільки в двох випадках суддя уповноважений залучати експерта з питань права для найповнішого вивчення справи. Авторитетні юристи-практики вважають, що ця норма буде суперечити положенню про компетентність судді, адже суддя повинен знатися у справі і має самостійно, без допомоги сторонніх осіб, приймати рішення, інші навпаки

Із цією думкою важко погодитися, відомо, що на практиці досить часто виникають справи, де необхідно застосовувати норми права іноземної держави, які можуть містити деякі складнощі у розумінні і тлумаченні для українського судді. Тому цілком логічним і обгрунтованим буде залучення експерта з питань права іноземної держави. І в цьому разі судді не потрібно буде витрачати багато часу на знаходження потрібної інформації. Закон України «Про міжнародне приватне право» у статті 8 зазначає,що у процесі застосування права іноземної держави суд чи інший орган установлює зміст його норм згідно з їх офіційним тлумаченням, практикою застосування й доктриною у відповідній іноземній державі. З метою встановлення змісту норм права іноземної держави суд чи інший орган може звернутися в установленому законом порядку до Міністерства юстиції України чи інших компетентних органів та установ в Україні чи за кордоном або залучити експертів.

Головне те, що подібні висновки експерта з питань права будуть тільки джерелом, з якого суддя буде отримувати інформацію, яка в подальшому буде піддана критичному аналізу, кінцевим продуктом якої стане рішення суду.

Зарубіжні країни, зокрема Сполучені Штати Америки, Великобританія, а також країни з системами континентального права давно і досить успішно використовують інститут висновку експерта з питань права, під яким вони розуміють «оцінку», «звіт» особи, яка є носієм, важливих у конкретних справах, юридичних знань та здатна забезпечити суд усіма необхідними для справедливого вирішення справи консультаціями.

Яскравим прикладом таких експертів виступають Генеральні адвокати, які діють у структурі Суду Європейського Союзу (надалі – Суд). До компетенції Генеральних адвокатів належить надання допомоги суддям щодо

найважливіших питань їх діяльності. Вони представляють на відкритому судовому засіданні з повною незалежністю вмотивований висновок по справах, які розглядає Суд. Цей висновок є суб'єктивною точкою зору Генерального адвоката щодо сутності справи та можливих варіантів її вирішення. Але Суд не зобов'язаний діяти згідно з такими рекомендаціями.

Варто зазначити, що інститут висновку експерта з питань права не є зовсім незнайомим Україні. Вважаємо, що його прототип вже існував в українському законодавстві. Ми маємо на увазі звернення Конституційного Суду України та Верховного Суду України до Науково-консультативної ради, а також до інших вищих юридичних навчальних та наукових закладів для отримання якісних висновків щодо важких проблем застосування норм права.

На нашу думку, впровадження інституту висновку експерта з питань права націлена на надання можливості судам загальної юрисдикції перших, других інстанцій користуватися такими висновками, отримувати подібні консультації у визначених законом випадках. Але важливо відмітити, що ці висновки не є обов’язковими для судді, вони мають дорадчий характер, а тому суддя нічим не зв’язаний і самостійно, на основі закону, приймає рішення, посилаючись на подібні висновки як на джерело відомостей, які в них містяться.

Вважаємо, що подібні висновки «вчених» ніяким чином не підривають авторитет судді, а навпаки удосконалюють знання судді у певних специфічних питаннях, адже дозволяють якомога повніше і глибше вивчити певні питання.

Підсумовуючи, слід сказати, що впровадження подібного інституту, має на меті забезпечити високу якість та справедливість судових рішень.

Головко Євген Олександрович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
Господарсько-правовий факультет, 3
курс, 3 група

ЗАСТОСУВАННЯ СТ. 61 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Неможливість повторного притягнення особи до відповідальності одного виду за одне і те ж діяння є загальновизнаним принципом, який отримав нормативне закріплення як на рівні міжнародних актів, згоду на обов'зковість яких надала Верховна Рада України, так і на рівні національного законодавства. Так, відповідно до ст. 61 Конституції України ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Характерно, що, виходячи з системного тлумачення норм ч.2 та ч.3 ст. 8 Конституції України, закріплений у ст. 61 принцип має безпосередньо застосовуватись до всіх правовідносин, в тому числі – і цивільно-правових.

Отже, у цивільному праві неможливою є подвійна відповідальність *одного виду* за одне і те ж саме діяння. Такий висновок має істотне практичне значення, про що свідчить судова практика. Верховний Суд України, зокрема, у постанові від 21.10.2015 року у справі № 6-2003цс15 виклав правову позицію, за якою одночасне стягнення пені та штрафу є неможливим, адже вони у відповідності до ст. 549 Цивільного кодексу України є *одним видом цивільно-правової відповідальності*. При цьому, у постанові Верховного Суду України від 09.04.2012 у справі № 3-88гс11 щодо одночасного застосування пені та штрафу у господарських правовідносинах міститься протилежна правова позиція. Суд при цьому посилається на те, що «оскільки згідно зі статтею 549 ЦК України пеня та штраф є формами неустойки, а відповідно до статті 230 ГК України - видами штрафних санкцій, тобто *не є окремими та самостійними видами юридичної відповідальності*.» Окрім того, позиція, за якою пеня та штраф є видами відповідальності, актуалізує питання щодо можливості

одночасного стягнення збитків та неустойки, неустойки та передбачених ст. 625 Цивільного кодексу України інфляційних витрат тощо.

З наведеного випливає, що наріжним питанням в аспекті прямого застосування ст. 61 Конституції України у цивільних правовідносинах є визначення існуючих видів юридичної відповідальності у розумінні цієї статті.

У теорії права відповідальність класифікується за багатьма критеріями: за суб'єктним складом і порядком притягнення; за змістом санкцій, що застосовуються за вчинене правопорушення; за формою здійснення тощо. Традиційним та загальноприйнятим є поділ юридичної відповідальності за галузевою ознакою на конституційну, кримінальну, адміністративну, цивільну, дисциплінарну, матеріальну відповідальність. Видається, що у ст. 61 Конституції України мова йде саме про останню класифікацію, а отже немає підстав вважати неустойку видом відповідальності у контексті означеної статті.

Втім, однозначно й остаточно вирішити проблему розмежування видів відповідальності в розумінні ст. 61 Конституції України може лише Конституційний Суд України.

Ще одним питанням, яке постає у зв'язку із прямим застосуванням ст. 61 Конституції України, є суб'єкти, на яких поширюється дія цієї статті. Так, ст. 61 Конституції України міститься у розділі другому Основного Закону, який визначає права, свободи та обов'язки *людини і громадянина*. Водночас, відповідно до ст. 2 Цивільного кодексу України учасниками цивільних правовідносин є як фізичні особи, так і юридичні особи. Отже, виникає питання: чи поширюється дія ст. 61 Конституції України на юридичних осіб? Прямої відповіді чинне законодавство не містить. Водночас, Конституційний Суд України, надаючи офіційне тлумачення частини першої статті 58 Конституції України у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) 9 лютого 1999 року № 1-рп/99, висловив позицію, за якою, виходячи із назви другого розділу Конституції України, а також

системного аналізу змісту його статей та частини другої статті 3 Конституції України, другий розділ закріплює в першу чергу права, свободи та законні інтереси людини і громадянина, а не юридичних осіб. На підставі наведеного обґрунтування Конституційний Суд України дійшов висновку, що ст. 58 не поширюється на юридичних осіб. З урахуванням наведеного, видається доцільним застосувати підхід, запропонований Конституційним Судом України, і для визначення кола осіб, на яких поширюється ст. 61 Конституції України.

Отже, на нашу думку, принцип неможливості повторного притягнення до відповідальності одного виду за одне і те ж діяння, закріплений у ст. 61 Конституції України, не може поширювати свою дію на юридичних осіб.

Окрім того, дискусійним є і сама ідея застосування такого принципу у приватному праві. Так, на рівні міжнародно-правових актів, які визначають базові права людини та їх гарантії, принцип non bis in idem стосується саме кримінальної, а не цивільно-правової відповідальності. В якості прикладу можна навести ст. 4 Протоколу № 7 до Європейської конвенції з прав людини, за якою «нікого не може бути вдруге притягнено до суду або покарано в порядку кримінального провадження під юрисдикцією однієї і тієї самої держави за правопорушення, за яке його вже було остаточно виправдано або засуджено відповідно до закону та кримінальної процедури цієї держави». Аналогічного підходу дотримано у ч. 7 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права.

На наш погляд, це обумовлено принципово відмінним характером цивільно-правової та кримінальної, адміністративної або іншої публічно-правової відповідальності. Так, цивільна відповідальність носить майновий, а не особистий характер і покликана в першу чергу виконувати компенсаційну функцію. Решта функцій цивільно-правової відповідальності, які традиційні для загального розуміння відповідальності (покарання особи, її виправлення, загальна і спеціальна превенція) є факультативними по відношенню до компенсаційної функції. Цивільно-правова відповідальність, за загальним

правилом, в першу чергу направлена на захист порушених прав та інтересів і не має самоціллю створення певних негативних наслідків для порушника. Враховуючи таку юридичну природу цивільно-правової відповідальності, її нетиповість в аспекті загального розуміння поняття юридичної відповідальності, видається недоцільним використання принципу non bis in idem у сфері приватного права взагалі та цивільного права – зокрема.

Підсумовуючи, варто зазначити, що застосування ст. 61 Конституції України до цивільно-правової відповідальності породжує цілий ряд проблем, вирішення яких полягає або у більш детальній регламентації законодавством поняття цивільно-правової відповідальності та її форм (відшкодування збитків, неустойки, втрати завдатку тощо), або ж у офіційному тлумаченні ст. 61 Конституції України Конституційним Судом України.

Жданюк Назарій Володимирович,
Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого
Інститут прокуратури та кримінальної
юстиції 6 курс 23 група

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

На сьогодні, інтерес до криптовалют росте щодня. На кожному кроці можна почути терміни «майнінг» «блокчейн» «ico» та інші. Така популярність зумовлена зручністю використання криптовалют, як платіжного засобу, через практично повну анонімність. Більше того, їх використовують не лише як платіжні інструменти, але й як високорентабельні проекти для інвестиційної діяльності, адже, наприклад, з початку року ціна «Bitcoin» виросла в 6 разів.

Стабільність криптовалют також зумовлена тим фактом, що вони не прив’язані до конкретної країни. Однак, чи існує будь-яке правове регулювання визначення криптовалют та процесу їх створення.

Ще 8 грудня 2014 року НБУ своїм листом № 29-208/72889 зазначив, що випуск віртуальної валюти «Bitcoin» не має будь-якого забезпечення та юридично зобов'язаних за нею осіб, не контролюється державними органами влади жодної із країн. Отже, «Bitcoin» є грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальної вартості. Однак, чи відповідає це дійсності?

Відповідно до статті 1 закону України «Про Національний банк України» грошовий сурогат – це будь-які документи у вигляді грошових знаків, що відрізняються від грошової одиниці України, випущені в обіг не Національним банком України і виготовлені, з метою здійснення платежів в господарському обороті, крім валютних цінностей. В свою чергу, згідно статті 3 закону України про «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» кошти існують у готівковій формі (формі грошових знаків) або у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках). Грошові ж знаки випускаються у формі банкнот і монет, що мають зазначену на них номінальну вартість. Таким чином, відповідно до вищезазначеного грошовий сурогат може бути лише у матеріальній формі (готівка чи монети), а біткоїн являє собою електронний код, тому не може бути «грошовим сурогатом» у розумінні українського законодавства.

6 жовтня 2017 року в Верховній Раді України був зареєстрований законопроект № 7183 «Про обіг криптовалюти в Україні». Однак, визначення надане в даному законопроекті не зовсім коректне. Відповідно до статті 1 криптовалюта – це програмний код (набір символів, цифр та букв), що є об’єктом права власності, який може виступати засобом міни, відомості про який вносяться та зберігаються у системі блокчейн в якості облікових одиниць поточної системи блокчейн у вигляді даних (програмного коду). Згідно з статтею 420 Цивільного кодексу України об’єктом права інтелектуальної власності є база даних. Таким чином, якщо даний законопроект буде прийнятий

у такому вигляді, криптовалюту можна буде розглядати як об'єкт інтелектуальної власності, що є нонсенсом.

На даний момент, в Україні не існує легального цивільно-правового визначення поняттям «криптовалюта» чи «Bitcoin», що викликає безліч проблем у осіб, які «видобувають» криптовалюту (шляхом «майнінгу») або ж інвестують в неї. Зокрема, неодноразово правоохоронні органи інкримінували «майнерам» і ухилення від сплати податків, і контрабанду, і фіктивне підприємництво. Однак, очевидним є той факт, що всі ці звинувачення – безпідставні. На сьогодні, в правовому полі України «майнінг» криптовалюти практично ні чим не відрізняється від видобутку золота чи руди в комп'ютерних онлайн іграх, лише своєю складністю і величезною кількістю транзакцій.

Очевидно, що криптовалюти будуть розвиватися і надалі через їхню зручність, стабільність та анонімність. Навіть НБУ декларував, намір щодо емісії електронних грошей на базі Blockchain-технологій вже у четвертому кварталі 2017 року. Зробити це без жодного правового регулювання буде не розумно і створить безліч можливостей для маніпуляцій і махінацій у цьому процесі. Прийняття актуального законодавства, що буде регулювати дані правовідносини є необхідним як для захисту приватних осіб, так і для забезпечення інтересів держави.

Науковий керівник: к.ю.н.,доц. кафедри цивільного права №1 Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого **Янишен В. П.**

Зорченко Аліна Валентинівна
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого міжнародно-правовий факультет, 5 курс, 4 група

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФРАНЧАЙЗИНГОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Однією з найперспективніших стратегій ведення бізнесу є франчайзингова форма співробітництва, котра передбачає кооперацію суб'єктів малого та середнього підприємництва з великими корпораціями, у тому числі іноземного походження.

На жаль, існує низка недоліків у сфері нормативно-правового врегулювання відносин франчайзингу. Франчайзери зустрічаються з проблемами у здійсненні контролю за якістю продукції або послуг, незахищеністю перед ризиком розкриття комерційної таємниці, відсутністю механізму захисту ділової репутації. Франчайзі ж позбавлені ефективних інструментів попередження імовірності занадто високого рівня конкуренції з іншими франчайзі і безпосередньо франчайзером, визначення у франчайзингових угодах вкрай невигідних обмежувальним умов для франчайзі, забезпечення виконання партнером власних обов'язків відповідно до умов договору, зокрема стосовно забезпечення належного рівня підтримки. В іноземних суб'єктів виникає чимало труднощів через недосконаліть врегулювання питань інвестування, оподаткування та з'ясування правосуб'єктності іноземної сторони, що зумовлено невідповідністю українського законодавства міжнародним нормам і угодам. У вразливому становищі перебувають споживачі, котрі не захищені від імовірності споживання неякісної продукції чи отримання послуг, котрі не відповідають заявленим франчайзером стандартам. Звідси випливає нагальна потреба у створенні системи інформування споживачів і забезпечення належної якості товарів і послуг, а отже необхідно більш ефективно врегулювати питання відповідальності як власне франчайзера, так і самого франчайзі.

Станом на сьогодні в Україні не сформовано раціональної системи нормативно-правового регулювання франчайзингу. Здебільшого зазначені відносини запроваджуються шляхом укладення договору комерційної концесії, котрий регламентується положеннями Цивільного та Господарського кодексів України, а така ситуація породжує низку серйозних проблем та протиріч на практиці, серед яких слід наголосити на наступних:

- відсутність на законодавчому рівні власне поняття «франчайзингу», «франчайзингових відносин», «франчайзингової угоди» тощо, що на практиці призводить до істотних розбіжностей стосовно тлумачення відповідних понять;
- відсутність правової регламентації питання переддоговірного розкриття інформації франчайзером та відповідно переддоговірної відповідальності, що позбавлає франчайзі можливості упевнитися в якості наданої франшизи;
- відсутність вимоги щодо попереднього тестування (апробації) франшизи самим франчайзером, що є досить поширеною практикою в інших розвинених країнах;
- відсутність механізму захисту франчайзі від обмежувальних умов контракту;
- наявність протиріч в обох кодексах з приводу нікчемності та недійсності договору щодо недодержання форми договору;
- запровадження Господарським кодексом обов'язкової вимоги щодо форми договору комерційної концесії як єдиного документа, що на практиці є майже нездійсненним через комплексність та ризиковість подібних відносин;
- неналежний рівень врегулювання питання визнання та процедури реєстрації іноземних торгівельних марок;
- неможливість належного захисту прав інтелектуальної власності від незаконного використання третіми особами;
- наявність значних митних бар'єрів, зокрема валютного характеру, котрі стримують розвиток міжнародного франчайзингу, а отже і залучення додаткових інвестицій;

• наявність значних прогалин з питань оподаткування суб'єктів франчайзингу, особливо за наявності іноземного елемента;

• недостатня регламентація питання припинення договору франчайзингу, зокрема однією зі сторін, невизначеність поняття «порушення зобов'язання» у франчайзингових відносинах як підстави розірвання договору.

Зважаючи на існування вищезазначених прогалин та колізій, першочергово вбачається потреба у розробленні та прийнятті Закону України «Про Франчайзинг», котрий запровадив би:

• глосарій як базисну термінологічну систему, що відповідала б вимогам загальновизнаної міжнародної практики у зазначеній сфері;

• порядок апробації франшизи;

• процедуру переддоговірного розкриття інформації;

• належний та більш раціональний на практиці порядок укладення та реєстрації договору (договорів), котрі всебічно врегулювали б відносини франчайзингу;

• механізм захисту франчайзі від обмежувальних умов договору з боку франчайзера з метою недопущення покладення на франчайзі вкрай невигідних обов'язків;

• відповідальність за несанкціоноване використання комерційної таємниці та зловживання діловою репутацією франчайзера;

• чіткий перелік та визначення підстав для припинення, у тому числі одностороннього розірвання, договору(договорів), котрі опосередковують відносини франчайзингу;

• порядок вирішення спорів між сторонами та встановлення колізійних норм щодо відносин франчайзингу з іноземним елементом з метою забезпечення можливості вибору країни, право якої підлягає застосуванню для вирішення відповідного спору між франчайзі та франчайзером, котре не ставило б жодну зі сторін у вкрай невигідні умови.

Слід зазначити, що модернізації потребують відповідні положення й інших нормативно-правових актів. Перш за все це стосується Митного кодексу

України, оскільки існує необхідність спрощення валютного обігу між партнерами франчайзингових відносин за наявності іноземного елемента, що посеред іншого відповідало б вимогам інтеграції України до СОТ. Окрім того, вченими-правниками наголошується на потребі внесення змін до Податкового кодексу України стосовно усунення прогалини з приводу врегулювання питання віднесення роялті до валових витрат. Подальшому реформуванню підлягає і законодавство у сфері здійснення та захисту прав інтелектуальної власності як неодмінної передумови прискорення розвитку франчайзингових відносин та залучення іноземних інвестицій, у тому числі інновацій.

Таким чином, відносини франчайзингу як оптимальний варіант ведення бізнесу та перспективний шлях розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, потребує наявності цілісної та ефективної системи законодавчого регулювання відповідних відносин, особливо за умови перебування України на шляху до інтеграції у світову економічний простір. Вбачається необхідність прийняття окремого Закону України «Про Франчайзинг», котрий має стати фундаментом для вирішення основних питань, пов'язаних з виникненням, розвитком та припиненням франчайзингових відносин, а також реформування низки спеціалізованих нормативно-правових актів, котрі виступають додатковим підгрунтям для існування зазначеної форми партнерства.

Іванова Аліна Сергіївна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКОЮ, 2 курс, 10 група

ЩОДО НАРАХУВАННЯ НЕУСТОЙКИ ЯК ВИДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Наразі нерідко трапляються ситуації, за яких боржник порушує свої зобов'язання. У таких випадках вмикається механізм відшкодування неустойки. Поняття «неустойка» знайшло своє визначення у двох кодексах – Цивільному і

Господарському. При цьому відповідно до статті 549 ЦК України, видами неустойки є штраф і пеня, а у статті 230 ГК України зазначається, що господарською санкцією у вигляді грошової суми є неустойка, штраф і пеня, тобто існує окреме поняття «неустойка», під яким мається на увазі певне грошове стягнення, і окремо поняття «штраф» і «пеня». Згідно з частинами 2-3 статті 549 ЦК України маємо, що штраф обчислюється «у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання», а пеня – «у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання». На основі даних визначень, виникає питання про можливість нарахування штрафу і пені одночасно. Це питання було предметом дослідження таких науковців і практиків, як Спасибо-Фатєєвої І.В. і Гуменюка В.І. Проте питання досі залишається спірним і по-різному вирішується на практиці.

Перш за все, слід зазначити, що наразі існує думка, згідно з якою нарахування штрафу чи пені за порушення одного і того ж зобов'язання фактично є подвійним притягненням до юридичної відповідальності. Аргументується дана теза тим, що штраф і пеня – це види цивільно-правової відповідальності. Тож, одночасне їх застосування є порушенням статті 61 Конституції України. Цю позицію підтверджують Ухвала Верховного Суду України від 15 грудня 2010 року № 6-9583св10 і Постанова Верховного Суду України від 21 жовтня 2015 року № 6-2003цс15, де зазначається, що одночасне застосування за порушення однієї і тієї самої умови договору не відповідає статті 61 Конституції України, адже є подвійним притягненням до відповідальності за одне й те саме правопорушення. При цьому зазначимо, що Постанова несла узагальнюючий характер і була винесена з метою «усунення розбіжностей» у судовій практиці в застосуванні норм, пов'язаних з неустойкою. Тож, можна стверджувати, що застосовувати штраф і неустойку за порушення однієї умови договору не можна, але при цьому не зазначається, що не можна нараховувати штраф і пеню одночасно за порушення декількох умов договору. Таким чином, якщо встановити штраф за порушення одного пункту в

договорі і пеню за порушення терміну в іншому пункті, то зобов'язана особа буде вимушена відповідати, виплачуючи і штраф, і пеню. При цьому даний випадок не буде подвійним притягненням до відповідальності.

З іншого боку, відповідно до Постанови Верховного Суду України від 9 квітня 2012 року № 3-88гс11 маємо, що штраф і пеня можуть бути застосовані одночасно, адже вони «не є окремими та самостійними видами юридичної відповідальності». Аргументується дана теза тим, що і штраф, і пеня є окремими формами такого виду цивільно-правової відповідальності, як неустойка. Тому «у межах одного виду відповідальності може застосовуватися різний набір санкцій». Це підтверджується і частиною 2 статті 231 ГК України, де зазначено, що за умови наявності певного державного інтересу (фінансування з Держбюджету чи участь державного підприємства), штрафні санкції застосовуються у вигляді штрафу за порушення умов договору і у вигляді пені за порушення строків виконання зобов'язання. Тож, враховуючи даний підхід, логічно допустити, що застосування штрафу та пені одночасно є можливим, адже не буде порушенням статті 61 Конституції України. Отже, така прямо протилежна щодо Ухвали Верховного Суду України від 15 грудня 2010 року № 6-9583св10 думка фактично дозволяє і в договорі, і під час судового провадження щодо порушення зобов'язання нараховувати штраф і пеню одночасно.

Слід зауважити, що передбачення одночасного застосування пені та штрафу у договорі є проявом принципи свободи договору, що закріплюється у статті 627 ЦК України, за якою «сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості». Дана теза підтверджується Оглядовим листом Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про відповідальність за порушення грошових зобов'язань» від 29 квітня 2013 року № 01-06/767/2013, де зазначається, що «одночасне стягнення з учасника господарських відносин,

який порушив господарське зобов'язання за договором, штрафу та пені не суперечить законодавству України». Аргументується зазначена думка тим, що сторони мають право на власний розсуд встановлювати умови договору і санкції у випадку їх порушення. Таким чином, якщо договірні сторони вважають за необхідне встановити одночасно штраф і пеню за порушення однієї і тієї самої умови договору, то це їх власне волевиявлення і не може бути розціненим як подвійне притягнення до відповідальності за одне й те саме правопорушення.

Підсумовуючи вище зазначене, слід зауважити, що штраф і пеня є формами неустойки як виду цивільно-правової відповідальності. При цьому їх одночасне застосування є можливим тільки за умови їх встановлення у різних пунктах договору, в іншому випадку виплата штрафу і пені одночасно може бути трактована як подвійна відповідальність за одне й те ж правопорушення. Зазначимо, що даний висновок випливає з аналізу судової практики Верховного Суду України, яка з даного питання є не досить стабільною, а тому дані протиріччя між умовами одночасного нарахування штрафу і пені мають бути врегульовані законодавцем.

Науковий керівник: ас. кафедри цивільного права №1 Іванов А. М.

Кілочек А. А.,
Національний юридичний
університет
імені Ярослава Мудрого,
господарсько-правовий факультет,
3 курс, 7 група

ПРОБЛЕМА ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ

03.10.2015 р. на 104-му пленарному засіданні Венеціанської Комісії було ухвалено Остаточний висновок «Щодо проекту змін до Конституції України в

частині правосуддя, затвердженого конституційною комісією 04.09.2015 р.», в якому зазначається, що «остання версія змін до Конституції України**,** підготовлена Робочою групою Конституційної Комісії з питань правосуддя, є досить позитивною і добре підготовленою та заслуговує повної підтримки**.»**

У 2016 році були внесені зміни до статті 59 Конституції України, а саме заміна терміна « правова допомога» на «професійна правнича допомога».

Відповідно до статті 59 Конституції України :«Кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.»

Крім того, з'явилась нова стаття 131-^{2,} в якій зазначається: **«**Для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура

У статті 12 ЦПК зазначено:«Особа, яка бере участь у справі, **має право на правову допомогу**, яка надається адвокатами або іншими фахівцями у галузі права в порядку, встановленому законом.»(частина 1 статті 12 ЦПК)

Оскільки, на сьогодні, Конституційний суд не надав офіційного тлумачення даного терміна і його застосування, виникає різне розуміння його.

Якщо переглянути рішення КСУ минулих років, то у рішенні від 30.09.2009 р. №23-рп/2009 вказується, що правова допомога є багатоаспектною, різною за змістом, обсягом та формами, вона може включати консультації, роз'яснення, складення позовів і звернень, довідок, заяв, скарг, здійснення представництва, зокрема в судах та в інших державних органах, захист від обвинувачення тощо. **Вибір форми й суб'єкта надання такої допомоги залежить від волі особи, яка бажає її отримати**. Право на правову допомогу – це гарантована державою можливість кожної особи отримати таку допомогу в обсязі та формах, визначених нею, незалежно від характеру правовідносин особи з іншими суб'єктами права.

У рішенні від 16.11.2000 р. №13-рп/2000 у справі №1-17/2000 (справа про право вільного вибору захисника) Конституційний Суд України (далі – КСУ) тлумачив саме норму «*кожен є вільним у виборі захисника своїх прав*». КСУ

визнав, що положення ч. 1 ст. 59 Конституції України про те, що **«кожен є вільним у виборі захисника своїх прав**» потрібно розуміти як конституційне право особи з метою отримання правової допомоги обирати захисником своїх прав особу, яка є фахівцем у галузі права, а також за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. Допуск приватно практикуючого юриста, який займається наданням правової допомоги особисто або за дорученням юридичної особи, як захисника, жодним чином не порушує право підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного на захист.

Таким чином, обидва рішення наголошують на тому, що у особи є право вільного вибору захисника його прав.

Аналізуючи саме слово «правничий», воно походить від іменника «правник», що позначає саму професію особи. Виходячи з цього, професійну правничу допомогу можуть надавати лише правники, а саме адвокати.

Я вважаю, що сьогодні вартість послуг адвоката є високою. І в даному випадку це порушує не тільки право вільного вибору, а й створює умови коли особа за відсутністю коштів, не зможе забезпечити своє представництво адвокатом.

Відповідно, для того щоб подати клопотання до суду, то це може зробити лише особа яка має свідоцтво адвоката, а як же бути з корпоративними юристами?

Сьогодні існує багато суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм, де створюються юридичні відділи, до складу яких входить юристи. Працюючи на цих підприємства, вони знають всі тонкощі організації, завдяки чому вони можуть успішно представити свою організацію у суді.

На мою думку, термін «професійна правнича допомога» звужує термін «правова допомога» , оскільки другий є більш широким, і відносно, у громадян більше прав у вибору свого захисника.

Ці внесені зміни суперечать статті 22 Конституції України: **«*При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не***

допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод*.»,** а також статті 64, яка вказує, що «Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтею, 59*.»**

Також ці зміни призводять до різного розуміння терміну «правнича допомога» - як судами, так і суспільством. На практиці можуть виникати спірні ситуації, такі як: громадянин прийде на судове засідання з представником, а суд його може не допустити на підставі того, що він не є фахівцем у галузі права. Таке судове рішення про недопуск представника суперечитиме ЦПК, а також вимозі забезпечення особі права «бути почутою» (п. 58 Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Серявін та інші проти України»).

Я вважаю, щоб у подальшому не виникало безліч дискусій, непорозумінь з приводу розуміння статті 59 Конституції України, є два шляхи вирішення: внести зміни до Конституції України із заміною терміна «професійна правнича допомога» на попередній термін «правова допомога» , оскільки , сьогодні сотні тисяч нормативно правових актів містять саме цей термін, або оскаржувати ці зміни у Європейському суді. Будемо сподіватись, що дане питання буде вирішено у подальшому.

Коваленко Владислав Андрійович

Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
господарсько-правовий факультет,
3 курс, 2 група

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СТУДЕНТІВ—МЕШКАНЦІВ ГУРТОЖИТКІВ

За даними Експрес випуску Державної служби статистики України від 26.12.2016 № 407/0/05.4-вн-16, на початок 2016-2017 н. р. в Україні налічувалось 657 ВНЗ, у яких навчається, близько, 159 тис. студентів. Більшість із цих закладів володіє комплексом гуртожитків, створених з метою

проживання студентів з інших міст та іноземців. Проте, відсутність якісної нормативно-правової бази, яка б регулювала питання проживання студентів у гуртожитках, реальної можливості захисту своїх прав, а також альтернативних варіантів доступного місця проживання створюють ряд проблем, що потребують докладного розгляду.

Для кращого розуміння проблем законодавства, що регулює питання проживання студентів, слід дослідити динаміку його розвитку. Першим нормативно-правовим актом, що безпосередньо регулював правила проживання у гуртожитках, стала Постанова Ради міністрів УРСР від 3 червня 1986 р. № 208 «Про затвердження Примірного положення про гуртожитки» (далі- Постанова № 208). Дані правила є найбільш синхронізованими із Житловим кодексом УРСР від 30 червня 1984 р. № 5464-X (далі - ЖК УРСР). У Постанові врегульовано порядок вселення до гуртожитків, користування займаним майном, питання культурних та оздоровчих програм, а також порядок виселення. Зокрема, саме у цьому нормативно-правовому акті найбільш повно розтлумачено ст. 132 ЖК УРСР, що стосується виселення з гуртожитків. Так, Постанова № 208 робить посилання на ст. 116 ЖК УРСР, що передбачає виселення з гуртожитків без надання іншого житлового приміщення у випадках систематичного руйнування або псування наймачем майна гуртожитку, а також порушення правил соціалістичного співжиття. Причому, обов'язковою умовою в даному випадку, виступає недієвість заходів запобігання та громадського впливу.

У новому Примірному положенні, яке затверджене Наказом МОН № 1004 від 13 листопада 2007 року, питання вселення до гуртожитків, а також правила проживання у них було значно конкретизовано. Так, положення передбачило перелік стягнень, які можуть накладатися на порушників правил проживання, а саме:

- Зауваження;
- Догана;
- Відмова у поселенні в гуртожиток наступного року;

•Розірвання угоди на проживання.

Також положенням було передбачено перелік прав то обов'язків студентів та адміністрації гуртожитків. Натомість частину, що стосується виселення студентів, було значно звужено.

На сьогодні, нормативно-правова база, що регулює питання вселення, проживання та виселення студентів з гуртожитків складається з Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 року №№ 40-44 (далі- ЦК України) , ЖК України, Закону України (далі- ЗУ) «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 38-39, «Про вищу освіту» від 2014 р. №37-38, а також з нового Положення про гуртожитки, затверджених Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 27.04.2015 № 84 (далі- Положення «Про гуртожитки». Зокрема, в останньому розкриті лише питання вселення до гуртожитків та користування ними. Усі інші моменти прописані досить розмито, а тому, чинне Положення є найбільш абстрактним у порівнянні зі своїми попередниками, що є великою вадою нормативного регулювання проживання студентів, що, в свою чергу, породжує ряд значних проблем у даній сфері суспільних відносин.

Відповідно до абз. 1 п. 4 розділу ІІІ Положення «Про гуртожитки» покладає на студентів обов'язок дотримання правил внутрішнього розпорядку в гуртожитках, що, по суті, є відсиланням до більшої конкретизації усіх питань проживання в гуртожитках саме цими правилами. Проте, не слід забувати, що останні встановлюються керівництвом навчального закладу, а тому не можуть тлумачитися як правова норма. У зв'язку з тим, що первісною підставою виникнення взаємних прав та обов'язків між ВНЗ, що є власником гуртожитку, та студентом є саме договір найму житлового приміщення, який також робить відсилку до обов'язкового виконання правил внутрішнього розпорядку, вони мають розглядатися, як частина умов цього договору. Проте, говорити про повну волимість при укладенні такого договору недоцільно, адже всі положення угоди розробляються без участі наймача. Тим паче, гуртожиток є найбільш доступним видом житла для студентів, і відмова від нього означає

пошук інших місць проживання, що є набагато дорожчим, а, часом, і зовсім недоступними для деяких сімей. Часто це є підґрунтям для зловживань з боку адміністрації гуртожитків, а, іноді, і для відвертого порушення прав наймачів.

Встановлення примусових відпрацювань є одним з найбільш грубих порушень, що мають місце сьогодні. Так, у деяких угодах наявні положення про обов'язкову кількість годин, що мають бути відпрацьовані студентом протягом навчального року. При цьому студент продовжує сплачувати обумовлену ціну та не отримує ніяких привілей і заохочень за виконання суспільно-корисних робіт. Таким чином, можна вести мову про встановлення обов'язкової трудової повинності, що не передбачено жодним з існуючих нормативно-правових актів, і встановлюється лише за угодою. Згідно із ч. 3 ст. 43 Конституції України, примусова праця забороняється, а тому говорити про явне порушення конституційних прав є більш ніж доцільним.

Іншим істотним порушенням прав та свобод студентів є обмеження цілодобового доступу до гуртожитку. Так, виходячи з положення Цивільного кодексу, можна зробити висновок, що кімната гуртожитку має усі ознаки житла, адже є приміщенням, призначеним та придатним для постійного проживання (ст. 379). Таким чином, відмова у допуску до гуртожитку є нічим іншим, як обмеження доступу до житла. На практиці ж такі неправомірні дії зустрічаються доволі часто, не дивлячись на багаторазові заборони Міністерства освіти та науки.

Безпідставні проникнення до кімнат студентів у гуртожитках, їх огляд за відсутності студентів, вилучення речей, що є забороненими для використання згідно з внутрішніми правилами, є проявами сваволі адміністрації гуртожитків, що є прямим порушенням прав осіб, які займають житлову площу.

Слід вказати, що великим проривом у сфері врегулювання питань захисту прав студентів став Лист МОН №1/9-577 від 31.10.17 «Щодо дотримання прав мешканців гуртожитку». В документі повідомляється про недопустимість обмеження доступу студентів до гуртожитку, недопустимість безпідставного виселення, залучення до обов'язкових робіт, чергувань, а також безпідставного

проникнення до житла. Проте, вказаний лист є лише нормою-рекомендацією і не може тлумачитися як загальнообов'язкове правило поведінки.

Безумовно, на сьогоднішній день права здобувачів вищої освіти продовжують порушувати, користуючись відсутністю прямих заборон, юридичної захищеності цієї групи населення, а іноді і скрутним матеріальним становищем студентів. Новим кроком для вирішення цієї проблеми має стати прийняття нового Положення «Про гуртожитки», яке б врахувало досвід усіх існуючих раніше нормативно-правових актів з цього питання.

Список літератури

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року
2. Житловий кодекс України від 30 червня 1984 р. № 5464-X
3. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 1556-VII
4. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII
5. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 27.04.2015 № 84 «Про затвердження Положення «Про гуртожитки»
6. Постанова Ради міністрів УРСР від 3 червня 1986 р. № 208 «Про затвердження Примірного положення про гуртожитки»
7. Наказ Міністерства освіти і науки № 1004 від 13 листопада 2007 року «Про затвердження примірного положення «Про гуртожитки»
8. Лист МОН №1/9-577 від 31.10.17 «Щодо дотримання прав мешканців гуртожитку»

Кошель Віктор Володимирович
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
ІПКЮ,2 курс, 10 група

ПОНЯТТЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Цивільне законодавство України є основною галуззю права, яка регулює ринкові відносини у державі, тому саме тут закріплені відповідні майнові права

сторін цих відносин. Цивільне право (в об'єктивному розумінні) регулює зобов'язальні та речові правовідносини, закріплюючи основні права та встановлюючи обов'язки їх учасників. У державі з ринковими відносинами ринок вимагає використання таких інструментів, які були б максимально простими та зручними у застосуванні і, разом з тим, чітко регламентували права сторін та забезпечували виконання обов'язків за ними. У світі одним з таких інструментів визнаються цінні папери, Україна у цьому випадку не є виключенням.

І хоча ринкові відносини у нашій державі розвиваються порівняно не довго, використання цінних паперів в Україні є досить детально регламентованим інститутом цивільного законодавства, що сприяє поступовому розвитку цього ринку. До основних нормативно-правових актів про цінні папери належать: Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок», Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», Закон України «Про акціонерні товариства», Закон України «Про обіг векселів в Україні».

До науковців, що вивчали дане питання варто віднести Яроцького В.Л., Борисову В.І., Шемчушенко Ю.С., Воронову Л.К. та інших вітчизняних та іноземних науковців.

Існує багато визначень цінних паперів, які носять як легальний, так і доктринальний характер. Легальне визначення цінного паперу міститься у ч.1 ст.194 Цивільного кодексу України: «Цінним папером є документ встановленої форми з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право і визначає взаємовідносини між особою, яка його розмістила (видала), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його розміщення, а також можливість передачі прав, що випливають з цього документа, іншим особам».

Подібне визначення дається у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» та у аб. 2 ч.1 ст. 163 Господарського кодексу України.

Перш за все потрібно зазначити те, що цінні папери становлять окремий

вид об’єктів цивільних прав, тобто вони є матеріальними благами стосовно яких між суб’єктами цивільного права виникають цивільні правовідносини. Для більш чіткого розуміння легального визначення, його треба розібрати детальніше.

Отже, по-перше цінний папір це «документ встановленої форми з відповідними реквізитами». Яроцький В.Л. вважає, що у цьому визначені цінного паперу врахована можливість випуску та обігу цінних паперів лише в документарній, тобто в паперовій формі. Але, у цьому випадку можна звернутися до Закону України «Про інформацію», де зазначено, що документ це передбачена законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації шляхом фіксації її на папері, магнітній, кіно, відео, фотоплівці або на іншому носієві. Виходячи з цього можна зробити висновок, що цінний папір може бути представлений не лише у паперовій формі (у бездокументарній), що передбачено ч. 3 ст.194 ЦК, за Законом України «Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні»: «бездокументарна форма цінного паперу здійснений зберігачем обліковий запис, який є підтвердженням права власності на цінний папір».

По-друге, цей документ посвідчує «грошове або інше майнове право». Яроцький В.Л., виходячи з теорії Цивільного права зазначає, що вживання термінологічного словосполучення «грошові права» є тавтологічним, оскільки гроші є різновидом майна, а відтак правові можливості управоможеної особи стосовно них охоплюються терміном «майнові права». Майнове право, у свою чергу це міра можливої поведінки суб’єкта правовідносин (майнових правовідносин), обумовлена об’єктивним правом, стосовно різних майнових благ (речей, робіт, послуг тощо). По-третє, цей документ «визначає взаємовідносини між особою, яка його розмістила (видача), і власником та передбачає виконання зобов'язань згідно з умовами його розміщення» .

Необхідно зазначити, що власнику цінного паперу належить два види прав: право власності на цінний папір як документ (речове право) і право вимоги, яке

випливає з цінного паперу.

Сучасне легальне українське визначення цінних паперів виникло в результаті його еволюції. Яроцький В.Л. у хронологічному порядку дає характеристику легальних визначень, починаючи з часів існування СРСР. Перше назване ним визначення було закріплено у Положенні про цінні папери, затвердженому постановою Ради Міністрів СРСР від 19 червня 1990, «цінні папери являють собою грошові документи, що посвідчують право володіння або відносини позики, визначають взаємовідносини між особою, яка випустила ці документи, та їх власниками і передбачають, як правило, виплату доходу у вигляді дивідендів або відсотків, а також можливість передачі грошових та інших прав, що випливають із цих документів, іншим особам». Яроцький В.Л. вказує, що у цьому визначенні вперше вказувало на інструментальне призначення як документа правового засобу посвідчення «прав володіння або відносин позики», надання право володільцю відповідних, визначених їх змістом майнових прав і забезпечення їх циркуляції в цивільному обороті.

Він називає наступні недоліки цього визначення :

- поняття грошових документів не поширюється на всі види цінних паперів;

- змістом цінних паперів можуть бути не лише «право володіння або відносини позик»;

- у першій частині визначення цінні папери розглядаються як грошові документи, а друга частина передбачає можливість передачі третім особам не тільки грошових, а й інших прав;

- одержання прибутку у вигляді відсотків або дивідендів, незважаючи на застереження «як правило», не може розглядатися як основна їх ознака, а тому не підлягає обов’язковому текстуальному закріпленню;

- визначення не вказує на те, що цінний папір як документ повинен мати встановлену форму з відповідними реквізитами;

Це визначення також не вказує на можливість існування і цінного паперу у бездокументарній формі.

Отже, використання цінних паперів сприяє раціональному залученню фінансових ресурсів ринку товарообігу, розвитку ринкових відносин та економіки в цілому. На основі аналізу законодавства можна зробити висновок , що цінним паперам приділяється значна увага, однак існують деякі недоліки у цій сфері регулювання, які слід вирішити.

Науковий керівник: Віктор Петрович Янишен, к.ю.н., доцент кафедри цивільного права №1.

Логвиненко Світлана Сергіївна,
Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 2 курс, 10 група

ЦИВІЛІСТИЧНА ПРИРОДА ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Оптимізація грошового обігу та поширення функціонування платіжних систем викликає підвищення інтересу до використання нових електронних платіжних інструментів. Прагнення України до Євроінтеграції обумовили розвиток правового регулювання обігу електронних грошей. *Сьогодні актуальним постає* питання щодо дослідження місця електронних грошей у цивільно-правових відносинах.

У певному секторі товарно-грошового обміну електронні гроші витісняють із провідного місця «канонічні» грошові інструменти, порівняно з якими наділені значно вищою швидкістю обертання. У підходах до визначення цивільно-правової природи електронних грошей спостерігається кілька тенденцій, які визнають їх: по-перше, формою безготівкових грошей; по-друге, грошовими зобов'язаннями банку; по-третє, правом вимоги; по-четверте, аналогом цінного паперу; по-п'яте, еквівалентом грошей. В ст. 15 Закону України «Про платіжні системи» міститься легальне визначення поняття «електронні гроші», відповідно до якого вони розглядаються як одиниці

вартості, що зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі. Аналізуючи законодавство України, можна дійти висновку, що сьогодні електронні гроші визначаються як право вимоги до пред'явника в електронній формі, тому що підставою для їх випуску є цивільно-правовий договір. *Але варто зазначити, що* електронні гроші мають вартість традиційних грошей. Вони можуть виступати у цивільному обороті як засіб платежу. Крім того, електронні гроші можуть скасовувати грошові зобов'язання, що виникли між учасниками цивільних відносин.

За цивілістичною природою ми можемо розглядати електронні гроші з двох різних аспектів. Це питання залежить від того, яким саме об'єктом вважати електронні гроші. Якщо вважати їх правом вимоги, то всі договори, які передбачають розрахунок електронними грошима, за своєю природою мали б вважатися договорами міни, де продавець товару, виконавець послуги одержують в обмін на свій товар не гроші, а право вимоги до відповідного банку-емітента електронних грошей. Власники електронних грошей мають права грошової вимоги до банку-емітента, який зобов'язаний ці вимоги погашати, зокрема і безготівковими грошима. На відміну від безготівкових коштів, внаслідок переказу електронних грошей їх одержувач набуває право грошової вимоги до того ж суб'єкта, що й платник. Електронні гроші не є універсальним засобом платежу і приймаються виключно користувачами відповідних платіжних систем. Емітентом грошей є виключно НБУ, тоді як емітентами електронних грошей виступають відповідні банківські установи. Обіг електронних грошей не є необмеженим, він допускається за чітко визначеними правилами і в чітко визначеній сфері. На відміну від реальних грошей, цінність яких проголошена законом, майнова цінність електронних грошей забезпечується передплаченими готівковими чи безготівковими грошима. Електронні гроші існують у рамках однієї платіжної системи і не здатні до переведення їх в інші платіжні системи у незмінному вигляді.

Більшість науковців та практиків відстоюють позицію, що електронні гроші є саме правом вимоги до їх емітента. Таке твердження не викликає заперечень, поки ми розглядаємо їх використання в межах платіжних систем.

Однак не менш важливе значення мають відносини, що складаються підчас випуску електронних грошей. В момент емісії відбувається продаж банком грошової вартості, яка фіксується в «електронних купюрах», - інформації, записаній на носій, передання, отримання та захист якої здійснюється через програмне забезпечення. Як засіб платежу, електронні гроші, маючи ознаки і готівкових, і безготівкових грошей, відрізняються власною специфікою. Емісія електронних грошей є видом фінансової діяльності, а самі гроші – передплаченим фінансовим продуктом. Вони виступають засобом платежу, розмір якого не перевищує розміру отриманої передплати, а переказ не вимагає використання банківського рахунку. Цей платіжний засіб приймається в якості оплати різними суб'єктами цивільних правовідносин. В більшості випадках розрахунки електронними грошима є анонімними, тобто не ідентифікованими. На «грошовий» характер електронних грошей вказує і те, що вони виступають засобом платежу, а таку функцію виконують виключно гроші, це не притаманне майновим правам вимоги. Той факт, що об'єктом у цих відносинах є саме гроші, підтверджується й особливою політикою державного регулювання ринку електронних грошей. Емітентами можуть виступати виключно банківські установи, які мають погодити свої правила з НБУ, який здійснює моніторинг діяльності з випуску електронних грошей, контролює дотримання норм фінансової стабільності, ліквідності та ризиків. Це означає, що держава здійснює контроль за обсягом обороту електронних грошей.

Таким чином, можна дійти висновку, що електронні гроші *за своєю* цивільно-правовою природою *мають дуалістичний характер*. З одного боку, їх можна розглядати як засіб платежу, а з іншого - як грошове зобов'язання. Електронні гроші належать до майнових нематеріальних об'єктів цивільних прав і є ідеальними речами. Електронні гроші можна вважати «приватними

грошима», що емітуються персонально за зверненням користувача відповідною банківською установою, яка власними коштами забезпечує їхню майнову цінність, гарантуючи їх обмін на законний засіб платежу – готівкові чи безготівкові гроші.

Науковий керівник: ас. кафедри цивільного права №1 Іванов А. М.

Невзоров Іван Васильович,
НЮУ ім. Ярослава Мудрого,
ІПКЮ, 4й курс, 17 група

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МОРАТОРІЮ НА СТЯГНЕННЯ ІПОТЕЧНОГО МАЙНА

На сьогоднішній день у зв'язку із економічною кризою, різкою девальвацією національної валюти платоспроможність українського боржника, який брав кредит у іноземній валюті опинилась під великою загрозою. У зв'язку з цим державою було прийнято рішення обмежити можливості кредитора у стягненні боргу.

Закон України «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті» визначає умови за яких нерухоме житлове майно не може бути примусово стягнуте. Проте це не означає, що кредитор позбавляється права на стягнення боргу. У постанові ВСУ від 9 вересня 2015 року справа № 6-483цс15 зазначено, що оскільки вказаний Закон не зупиняє дії решти нормативно-правових актів, що регулюють забезпечення зобов'язань, то й не може бути мотивом для відмови в позові, а є правовою підставою, що унеможливлює вжиття органами і посадовими особами, які здійснюють примусове виконання рішень про звернення стягнення на предмет іпотеки та провадять конкретні виконавчі дії, заходів, спрямованих на примусове виконання таких рішень стосовно окремої категорії боржників чи

іпотекодавців, які підпадають під дію цього Закону на період його чинності. Разом з тим рішення суду в частині звернення стягнення на предмет іпотеки на час дії Закону України «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті» не підлягає виконанню. Аналогічна правова позиція міститься у постанові Верховного Суду України від 27 травня 2015 року (№ 6-58цс15).

Відповідно до правової позиції, сформульованої ВСУ у постанові від 3 лютого 2016 р. у справі № 6-2947цс15, мораторій на стягнення іпотечного майна не позбавляє банк права виселяти мешканців іпотечної нерухомості без надання іншого житлового приміщення та письмового попередження. ВСУ звертає увагу на принципову різницю між зверненням стягнення на іпотечне майно та виселенням його мешканців. Так, згідно з діючим мораторієм виконання рішень судів про звернення стягнення на предмет іпотеки не можливо, доки діє Закон України «Про мораторій на стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті. Тобто де-факто банк не може розпоряджатись іпотечним майном, наприклад продати житло з публічних торгів, проте він може отримати рішення про стягнення на свою користь іпотечного майна, а також виселити мешканців з іпотечного майна і мораторій не забороняє судам цього робити. Таким чином, маємо досить абсурдну ситуацію, за якою звернення стягнення на предмет іпотеки не підлягає виконанню, проте виселення мешканців даного майна є можливим.

Отже, мораторій на стягнення іпотечного майна є створеним державою механізмом з метою захисту прав боржника і обмеження права кредитора на звернення стягнення на іпотечне майно. Необхідність вжиття подібних заходів є очевидною, адже в іншому разі громадяни України втратять постійне місце проживання і їх право на житло буде знівельовано, що суперечить завданням держави. Слід зазначити, що я погоджуюсь з позицією ВСУ, в якій зазначено, що мораторій не може бути мотивом для відмови у позові, тому у кредитора залишається право подати позов і отримати рішення суду на свою користь, яке буде виконано відразу після зупинення дії мораторію. Проте, на мою думку,

положення даного мораторію є недосконалими, адже у кредитора все одно залишається механізм обмеження боржника права на житло. Це є прогалиною законодавця, доречніше було б накласти мораторій не лише на стягнення іпотечного майна, а й на виселення мешканців з іпотечного майна, тоді б мета законодавця щодо захисту прав боржника була б виконана.

Некрасов О.В.
магістр 1 курсу навчання
вечірнього факультету

МЕДИЧНА РЕФОРМА - ЦЕ КРОК ВПЕРЕД АБО ТРИ КРОКИ НАЗАД?

Відповідно до ч. 2 ст. 49 Конституції України, держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно.

Існує багато думок щодо цього тлумачення даної норми. На мою думку, конституційна формула «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» виконуватиметься лише тоді, коли фінансування медичної допомоги здійснюватиметься виключно з державного і місцевих бюджетів.

Єдиним органом, який має право тлумачити Конституцію України є Конституційний Суд України. З цього питання народні депутати зверталися до нього, так Конституційний Суд України, досліджуючи дане питання, вирішив наступне: положення частини третьої статті 49 Конституції України, а саме «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» треба розуміти так, що у державних та комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається всім громадянам

незалежно від її обсягу та без попереднього, поточного або наступного їх розрахунку за надання такої допомоги.

Поняття медичної допомоги, умови запровадження медичного страхування, у тому числі державного, формування і використання добровільних медичних фондів, а також порядок надання медичних послуг, які виходять за межі медичної допомоги, на платній основі у державних і комунальних закладах охорони здоров'я та перелік таких послуг мають бути визначені законом.

Нещодавно Верховна Рада України прийняла законопроект № 6327 «Про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів», якій якісно змінює систему фінансування медичних закладів та взаємовідносин лікаря та пацієнта.

По-перше, вводиться поняття «програма державних гарантій медичного обслуговування населення» (програма медичних гарантій) - програма, що визначає перелік та обсяг медичних послуг (включаючи медичні вироби) та лікарських засобів, повну оплату надання яких пацієнтам держава гарантує за рахунок коштів Державного бюджету України згідно з тарифом, для профілактики, діагностики, лікування та реабілітації у зв’язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв’язку з вагітністю та пологами;

Програма медичних гарантій затверджується Верховною Радою України у складі закону про Державний бюджет України на відповідний рік.

На мій погляд, затверджуючи кожного року бюджет на цю програму держава буде прагнути кожного року скорочувати кількість грошей, необхідних для виділення для цієї програми, як це було, наприклад, з гарантіями чорнобильців. Парламентарі узаконили, що на програму медичних гарантій держава щорічно повинна витрачати не менше 5% ВВП.

На 1 жовтня 2017 року згідно даних Мінфіну витрачено 1,7% від бюджету. Вважаю, що ці показники є дуже критичними та свідчать про те, що держава

«забуває» про своїх громадян. В той же час витрати бюджету США на дані програми складають більше 15 відсотків, Швейцарії - 10%, Японії - 8 %.

Медична реформа буде включати декілька етапів. Та, реформа розпочнеться зі змін фінансування первинної медичної допомоги, що передбачає надання консультації, проведення діагностики та лікування найбільш поширених хвороб, травм, отруєнь, патологічних, фізіологічних (під час вагітності) станів, здійснення профілактичних заходів

Пацієнту буде необхідно укласти договір з закладом охорони здоров'я незалежно від форми власності чи фізичною особою-підприємцем, яка в установленому законом порядку одержала ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики.

Первинну медичну допомогу будуть надавати лікарі загальної практики, сімейні лікарі, лікарі інших спеціальностей.

Для того, щоб обрати сімейного лікаря, йому потрібно підписати декларацію з лікарем. Як наголосили у МОЗ, заклади первинної медичної допомоги, в яких працюють сімейні лікарі, підписують контракт з Національною службою здоров'я, а пацієнти – з лікарями, яких самі собі обрали.

Виходячи з вищевикладеного, ми бачимо, що дана медична реформа передбачає створення нового органу - Національна служба здоров'я.

Також вводиться електронна система реєстрації та ведення відносин лікаря та пацієнта - eHealth. Тобто, пацієнту потрібно зайти на сайт eHealth, знайти там медичний заклад або лікаря, після цього необхідно прийти до цього закладу з особистими документами (паспорт, свідоцтво про народження дитини, податковий номер) та не забути мобільний телефон, на який він зможе отримати СМС-код. Потім потрібно вказати прізвище обраного лікаря та надати документи для введення даних в електронну форму декларації та підписати її.

Що стосується лікаря, то йому потрібно також перейти за посиланням у запрошенні до системи eHealth, що прийде на електронну пошту. Затвердити

власний обліковий запис користувача. В медичній інформаційній системі перейти до підписання декларацій з пацієнтами. Ввести дані пацієнта у електронну форму декларації або перевірити достовірність попередньо введених реєстратором. Вказати код, що пацієнт отримав у СМС-повідомленні, або прикріпити фото/скан копії його документів. Роздрукувати заповнену декларацію у двох примірниках: один – пацієнту, один – лікарю та підписати.

Але слід зауважити, що при розробці цього законопроекту забули про технічну базу – забезпеченість лікарняних закладів комп'ютерами, наявність програмного забезпечення, адже зазвичай комп'ютери є тільки у завідувачів, головного лікаря.

Що стосується заробітної плати лікаря, то зарплатня буде залежати від кількості контрактів, які лікарі підпишуть з пацієнтами. В середньому очікується, що лікар укладатиме близько 2000 договорів та відповідно дбатиме про здоров'я 2000 пацієнтів. За обслуговування кожного пацієнта держава платитиме такому лікарю 370 гривень на рік.

В даному законопроекті не прописано механізм оплати роботи лікарів, вказана тільки сума, яку лікар отримає наприкінці року, але ж лікар повинен отримувати зарплатню щомісячно.У разі відсутності механізму виплати щомісячної зароботної плати лікарям. існує загроза отримання лікарями неправомірної вигоди

На сьогоднішній день в цій системі вже зареєстровано більше 500 закладів та лікарів, але інформації щодо Харківської області та міста Харкова немає.

Вводиться поняття тариф – ставка, що визначає розмір повної оплати за передбачені програмою медичних гарантій медичні послуги та лікарські засоби. Тариф на надання первинної медичної допомоги дуже простий. Він складається з двох частин: ставки на оплату медичної послуги та ставки на оплату діагностичних послуг. Ставка на людину на рік у 2018 році буде 370 грн.

Якщо провести моніторинг цін приватних лікарень, то в середньому одна консультація лікаря коштує 250 грн, а клінічний аналіз крові близько 100 грн,

тобто визначеної законопроект суми грошей хватить тільки на 1 візит до лікаря та на одне дослідження.

На мою думку, це призведете до того, що українці перестануть звертатися до лікарів та зросте смертність. Так, у разі набрання законної сили даного законопроекту Україні, необхідно розвивати страхову медицину, першим кроком якої є введення обов'язкового добровільного медичного страхування .

Підсумовуючи вищевикладене, вважаю, що цей законопроект є недосконалим, який не зможе виконати ті цілі і завдання, які покладають на нього наша держава в особі органів державної влади та є таким, що суттєво погіршить життя українців.

Починок Олександр Вікторович
Національний юридичний
університеу ім. Ярослава Мудрого
Інститут прокуратури та
кримінальної юстиції, 2 курс,
21 група

ПРОБЛЕМА ЗМІНИ ІМ'Я ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Питання порозуміння «батьків і дітей» - це давня проблема, яка виникала серед людей різних поколінь. Життєві принципи дорослих колись вважались базою людського буття, але в наш час вони відходять у минуле. Їм на зміну приходять нові життєві ідеали, які належать молодому поколінню. Батьки намагаються зберегти усе те, у що вони вірили, чим жили усе своє життя, іноді не розуміючи і не сприймаючи нові переконання. Для наших пращурів ім'я дане при народженні було священним, і ніхто не думав змінювати його, але з часом деякі особи все ж зацікавилися цим питанням, у зв'язку з чим у Цивільному кодексі України (надалі – ЦК України) в наш час є відповідна стаття відносно зміни імені, а що ж з приводу по батькові? Уявіть собі

ситуацію, коли батьки дали вам ім'я, а вам воно не подобається, або ви носите прізвище, яке, на вашу думку, вам не пасує чи не звучить. Так от ім'я чи прізвище ви можете змінити без проблем з моменту настання 14 років, а от по батькові, як не крути, змінити не так просто. В чому ж саме проблема? Чому ж по батькові змінити так важко?

Фізична особа набуває прав та обов'язків і здійснює їх під своїм ім'ям. Ім'я фізичної особи, яка є громадянином України складається з прізвища, власного імені та по батькові, якщо інше не випливає із закону або звичаю національної меншини, до якої вона належить (ст. 28 ЦК України).

Ім'я у різні часи є засобом індивідуалізації людини в суспільстві. Фізична особа має право на ім'я, яке не може бути відчужене. За своїм змістом право на ім'я фізичної особи включає наступне: право володіти, користуватися і розпоряджатися своїм ім'ям. Найпоширенішим видом розпорядження ім'ям є право на його змінення. Це право закріплено в статті 295 ЦК України, а порядок його зміни передбачений у Порядку розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 липня 2007 року № 915 (у редакції від 15.07.2017).

У наш час виникає дуже велика кількість спорів з приводу зміни по батькові, до прикладу, справа Європейського Суду з Прав Людини «Гарнага проти України». По батькові є частиною особистого імені і походить від імені батька особи. Законодавство України визнає, що особа досягнувши певного віку (14 років) є достатньо дорослою для прийняття самостійного рішення щодо зміни імені, вона може змінити або зберегти прізвище чи ім'я, але не по батькові. Розтлумачене державними органами положення несе чітку вказівку на те, що зміна імені батьком особи є єдиною можливою підставою для зміни по батькові відповідної особи.

З часом в ЦК України було внесено ще одну підставу для зміни по батькові, а саме виключення відомостей про нього як батька дитини з актового запису про її народження.

Отже, виходячи з усього вищезазначеного, можна зробити висновок, що чинне законодавство України прямо не передбачає право особи змінювати на власний розсуд своє по батькові. Ці обмеження є невиправданими і скоріш за все виникли через необачність законодавця.

На нашу думку, варто зробити наступне: доповнити ч. 1 та 2 ст. 295 ЦК України (що встановлюють право на зміну прізвища та імені) словами: «та (або) по батькові»; виключити ч. 3 ст. 295 ЦК України (яка встановлює спеціальний порядок зміни по батькові); Виключити абз. 3, 4 і 6 п. 1 розд. 4 з Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні.

Питання зміни ім'я фізичної особи, а саме по батькові, ще залишається проблемним, до прикладу суддя судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду м. Києва В. В. Соколова написала статтю «Аналіз судової практики Європейського суду з прав людини при розгляді справ, що виникли з цивільних правовідносин в 2013 році» в якій згадує про цю проблему.

Цікавим є те, що на сайті Верховної Ради України «висить» зареєстрований Проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України (щодо права на зміну по батькові) останні дії щодо якого проводились у 2014 році.

Науковий керівник: к.ю.н., доц.. кафедри цивільного права №1 Янишен В. П.

Зміст

Секція адміністративного права та правоохоронних органів

Віітова Д. С. ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНИХ 5

Гончарук Л. Ю. Носач С. В. ПІДСТАВИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З БЕЗПЕКОЮ ДОРОЖНЬОГО РУХУ 7

Демченко В. О. ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ..... 12

Забіяка Ю. В. ПРАВОВИЙ СТАТУС ПРОКУРОРА 15

Зозуля А. О. ДЖЕРЕЛА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА.....

Зубашков М. ДОЦІЛЬНІСТЬ РОЗПОДІЛУ ПОНЯТЬ «ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ» ТА «ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ» 18

Кашицька А. Ю. ПРИНЦИП НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПРОКУРАТУРИ 20

Кідалов С. О., Кідалова.Н О. ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ З ВІДБОРУ ОБ'ЄКТІВ, ЯКІ МАЮТЬ СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ ТА БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ..... 23

Крот М. А. ПРИТЯГНЕННЯ ПРОКУРОРА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ 27

ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ 31

Милоненко Ю. В. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ..... 34

Приліпко В. В. ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В СФЕРІ ОСВІТИ 36

Псьота О. В. ЩОДО ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ ДО ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ..... 39

Рогальська Н. В. СПЕЦІАЛІЗОВАНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ 41

Ситник Р. В. НЕДОЛІКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ..... 45

Тимощук Г. О. УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ..... 51

Фаркаш Я. В. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ 53

Цибульник Н. Ю. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ КРИТЕРІЙ: ВАРТІСТЬ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПРОДУКТУ (ПОСЛУГИ) ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ 56

Чехівський Я. О. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ 59

Шевчук Н. В. О ПРОБЛЕМИ КОДИФІКАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ 62

Секція господарського права

Забіяка Ю. В. ПОНЯТТЯ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ФОРМИ ЇЇ ЗДІЙСНЕННЯ 67

Кашицька А. Ю. ПРАВОВИЙ СТАТУС ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ 70

Костін В. С. СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ «ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ» ТА «СОЦІАЛЬНА ДОЦІЛЬНІСТЬ» В ПРОЦЕСІ ВИБОРУ ПРАВОВОЇ МОДЕЛІ БАНКРУТСТВА В УКРАЇНІ 73

Крот М. А. ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ КОНЦЕРНУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ 76

Мартиненко А. О. ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГОСПОДАРСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ В ЧИННОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ 79

Палешник Б. Є. ОСОБЛИВОСТІ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ ХОЛДИНГОВІ КОМПАНІЇ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЇХ НЕДОЛІКИ 82

Яковлева А. Ю. ДІЯЛЬНІСТЬ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИХ ПАЛАТ В УКРАЇНІ 85

Секція державного будівництва та державного (конституційного) права зарубіжних країн

Полякова Ю. О. ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ АПАРАТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ 90

Рудковська М. Р. ПОНЯТТЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ 93

Соха С. С. ДОБРОВІЛЬНА НАРОДНА ДРУЖИНА: ДОСВІД, ПРИКЛАД, ОСУЧАСНЕННЯ 96

Фесенко Ю. А. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОАЛІЦІЇ ДЕПУТАТСЬКИХ ФРАКЦІЙ 99

Фроляк М. П. ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ОБ'ЄКТИ СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД» 102

Секція екологічного права

Волошина А. Є. ПРО ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА 107

Гамова А. В. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В ЕКОЛОГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ 110

Головко Л. О. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОСТУПУ ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ 113

Горбачевська Т. І. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ГМО ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ 116

Горбачевська Т. І. ПРАЛІСИ, КВАЗІПРАЛІСИ, ПРИРОДНІ ЛІСИ ЯК ОБ'ЄКТИ ПОСИЛЕНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ 120

Дайнеко К. К. ОКРЕМІ ОСПЕКТИ ЗАХИСТУ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ У МЖНАРОДНОМУ ПРАВІ 122

Забіяка Ю. В. ЛІС ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ 126

Кашицька А. Ю. ПРАВОВА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ 129

Крот М. А. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ РОСЛИННОГО СВІТУ 132

Магоммедова Шамснур Расул кизи ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ 135

Мартиненко А. О. ЕКОЛОГІЧНЕ СТРАХУВАННЯ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНСТИТУТУ В УКРАЇНІ 138

Марченко В. Ю. БЕЗПЕРЕШКОДНИЙ ДОСТУП ОСІБ ДО ВОДОЙМ В КОНТЕКСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИБЕРЕЖНИХ ЗАХИСНИХ СМУГ 141

Палешник Б. Є. АКТУАЛЬНІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ НАДРОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ 145

Пархоменко А. А. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІМЕЙНИХ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ 149

Пономаренко В. О. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ КООПЕРАЦІЮ 152

Спіцина Л. В. ПОНОВЛЕННЯ ДОГОВОРУ ОРЕНДИ ЗЕМЛІ З ОГЛЯДУ ВИМОГ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОРЕНДУ ЗЕМЛІ» 155

Норочевський О. О. ЄДИНИЙ МАСИВ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ..... 161

Шрамко К. О. РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ 164

Яковлева А. Ю. ПРОБЛЕМА ЗАБЕПЕЧЕННЯ ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ..... 167

Секція історії держави і права України та зарубіжних країн, політології та філософії

Зубова А. О. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕТНОСОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ..... 173

Мальчик О. М. ДЕРЖАВНИЦЬКІ ІДЕЇ Я. БОГДАНА..... 175

Цибулько А. В. СВОБОДА СЛОВА ТА ЦЕНЗУРА В УКРАЇНІ 178

Шестопал К. Е. ДОПУСТИМО ЛИ УБИЙСТВО ЧЕЛОВЕКА ПО ЕГО ЖЕЛАНИЮ: ФИЛОСОФСКИЙ АСПЕКТ?..... 180

Секція конституційного права

Бондарук К. В. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ДОСТУПНИМ ЖИТЛОМ В УКРАЇНІ..... 186

Війтова Д. С. ГРОМАДЯНСТВО В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 189

Ворона В. О. ПРАВОВІ РЕГУЛЯТОРИ ЕКОНОМІЧНОГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ВИЩУ ОСВІТУ В УКРАЇНІ 191

Демченко В. О. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗЕМЦІВ В УКРАЇНІ..... 195

Дмитренко Ю. О. ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ГРОМАДЯН НА МИРНІ ЗІБРАННЯ 197

Заїка А. В. ПИТАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МНОЖИННОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ..... 200

Зіверт М. І. ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ..... 203

Милоненко Ю. В. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЗВИЧАЙ КРАЇН ЄВРОПИ І ФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗВИЧАЮ В УКРАЇНІ 206

Нонка Є. Ю. ПРИНЦИП ЄДИНОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ ТА В СВІТІ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 208

Полуніна А. В. СВОБОДА МИРНИХ ЗІБРАНЬ ЯК ПРОЯВ ПОЛІТИЧНОЇ БАГАТОМАНІТНОСТІ ДЕМОКРАТИЧНО РОЗВИНЕНОГО СУСПІЛЬСТВА 210

Приліпко В. В. ФЕДЕРАЛІЗАЦІЯ УКРАЇНИ: ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ СТОРОНИ 213

Рудковська М. Р. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ 215

Токар Д. Є. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВОСУДДЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ МОДЕЛЕЙ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ 218

Ухіна О. С. ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ 221

Червоняща К. С. ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ 223

Чехівський Я. О. ЗАБОРОНА ЕВТАНАЗІЇ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРИРОДНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ 227

Секція кримінального права і процесу, оперативно-розшукової діяльності

Вишневська І. А. ДОСВІД ЗАКРІПЛЕННЯ ACTIO LIBERA IN CAUSA У ЗАКОНОДАВСТВАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН 231

Грабовська І. С. ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМАГАЛЬНОЇ ПРОЦЕДУРИ ДОКАЗУВАННЯ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ 233

Дайнеко К. К. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОСТІ ТА ЗМАГАЛЬНОСТІ СТОРІН ПРИ ДОКАЗУВАНІ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТУ ЄСПЛ 236

Короп І. В. ПРОБЛЕМИ УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ МІЖ ПРОКУРОРОМ ТА ПІДОЗРЮВАНИМ ЧИ ОБВИНУВАЧЕНИМ 238

Оболенцев В. Ф. КОРУПЦІЯ В СИСТЕМУ ДЕРЖАВИ УКРАЇНА: ФОРМАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ НА ЗАСАДАХ МЕТОДИКИ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ 240

Сергієнко С. Д. CORRUPTION AS A FACTOR OF NEGATIVE INFLUENCE ON PUBLIC AUTHORITIES AND INSTITUTES OF CIVIL SOCIETY AND DISCRIMINATION - ANTI-CORRUPTION POLICY 244

Соловей А. М. СЛІДЧИЙ СУДДЯ ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА УКРАЇНИ 247

Шахрай К. В. ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ МІЖ ПОТЕРПІЛИМ ТА ПІДОЗРЮВАНИМ ЧИ ОБВИНУВАЧЕНИМ 250

Шевченко Е. О. НЕВДАЛА СПІВУЧАСТЬ У ЗЛОЧИНІ 252

Секція кримінології та кримінально-виконавчого права

Гришко І. К. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА ПРИ ВІДБОРІ КАДРІВ В ОРГАНИ ПРОКУРАТУРИ 258

Шейко К. В. НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ НА НЕПОВНОЛІТНІХ 261

Секція міжнародного права та права Європейського союзу, гуманітарного права

Джанашия С. В. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЖЕРТВ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ 265

Капліна В. А. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ БІЖЕНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ 267

Ковтун О. О. МІЖНАРОДНЕ СПОРТИВНЕ ПРАВО: ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ 271

Козлова І. Г. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ 274

Мацканюк В. А. ПРОБЛЕМА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕЛІМІТАЦІЇ ПОВІТРЯНОГО ТА КОСМІЧНОГО ПРОСТОРІВ 279

Микитюк О. С. ДЕЯКІ АСПЕКТИ СРЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНОВИЩА БІЖЕНЦІВ В ІСПАНІЇ 282

Палешник Б. Є. «М'ЯКЕ» ПРАВО – РЕКОМЕНДАЦІЯ ЧИ ПЕРЕДУМОВА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОСТІ 285

Питель В. А. МЕХАНІЗМ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ БОРОТЬБИ З ОФШОРНИМИ ЗОНАМИ 288

Рогальська Н. В. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ 292

Терлецька А. І. МАЛОЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЗМУ ДОТРИМАННЯ 3-Ї СТАТТІ ЩОДО ЗАБОРОНИ КАТУВАНЬ В УКРАЇНІ 294

Тур А. В. ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА НА СВОБОДУ СОВІСТІ ТА ВІРОСПОВІДАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ 298

Фаркаш Я. В. МИРОТВОРЧІ ОПЕРАЦІЇ ООН ЯК ЗАСІБ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ 301

Хоружа А. В. ПРОБЛЕМА ЯДЕРНОГО РОЗЗБРОЄННЯ В РОБОТІ 72-Ї СЕСІЇ ГЕНЕРАЛЬНОЇ АСАМБЛЕЇ ООН 304

Яковлева А. Ю. ГУМАНІТАРНА ІНТЕРВЕНЦІЯ ЯК НАСЛІДОК ТА ПРИЧИНА 308

Секція трудового права

Волошин В. Д. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА КОЛЕКТИВНІ ПЕРЕГОВОРИ 312

Гармаш В. В. ЧИ МОЖЛИВЕ ЗАСТОСУВАННЯ ШТРАФУ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ? 314

Горб Т. І. ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ 318

Житнікова В. В. ОСОБЛИВОСТІ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЗА ПРОЕКТОМ ТРУДОВОГО КОДЕКСУ 321

Здебська А. В. ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ 324

Капітан А. ПОРІВНЯЛЬНО–ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОЛОЖЕНЬ КОДЕКСУ ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ ТА ПРОЕКТУ ТРУДОВОГО КОДЕКСУ У ЧАСТИНІ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ 327

Кілочек А. А. ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ 330

Кудінова А. М. КОНТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ СВОБОДИ ПРАЦІ ТА СВОБОДИ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУВ ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ 333

Мороз І. В. ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЖІНОК У ДОСТУПІ ДО ПЕВНОГО ВИДУ РОБОТИ. ДИСКРИМІНАЦІЯ ЧИ ПРИВІЛЕЇ? 336

Ніколаєва К. В. ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗІРВАННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ З ІНІЦІАТИВИ РОБОТОДАВЦЯ У ВИПАДКАХ НЕВІДПОВІДНОСТІ ПРАЦІВНИКА ЗАЙМАНІЙ ПОСАДІ АБО ВИКОНУВАНІЙ РОБОТІ ВНАСЛІДОК НЕДОСТАТНЬОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ 338

Хрилін В. Д. ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ НЕОФІЦІЙНОЇ ПРАЦІ 341

Секція фінансового права та податкового права

Глєбов Р. С. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ ПДВ ОПЕРАЦІЙ З ПОСТАЧАННЯ ПРОГРАМНОЇ ПРОДУКЦІЇ У ВИГЛЯДІ ВЕБ-САЙТІВ ТА ЇХ ЕЛЕМЕНТІВ 345

Горб Т. І. ЩОДО ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ ПОРУШЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ 350

Даниловських В. В. ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ 353

Здебська А. В. ПРОБЛЕМА АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ 356

Кілочек А. А. ПРОБЛЕМА НЕСПЛАТИ ПОДАТКІВ 359

Корчака Є. О. АНАЛІЗ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН ЗА РОКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ 362

Мосієвич С. І. BITCOIN – ЯК ПЛАТІЖНИЙ ЗАСІБ В УКРАЇНІ 366

Плодистий В. Я. ШЛЯХИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ГРИВНІ В 2017 РОЦІ 369

Самборська О. Ю. МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА ЛАНКА МІСЦЕВИХ ФІНАНСІВ 372

Тріфонов М. А. ПРОБЛЕМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ 375

Шульжук Т. Р. ДО ПИТАННЯ ПРО КОНКУРЕНЦІЮ МІЖНАРОДНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ХОЛДИНГОВИХ КОМПАНІЙ 378

Секція цивільного права

Нікітіна О. В., Алієва К. Е. Капліна Г. А. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ АТО: ДОСВІД ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІКИ «PRO BONO» 382

Бочаров К. В. ПРОБЛЕМАТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ СІМЕЙНИХ СПОРІВ 385

Галкін В. Л. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНОГО СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ В СВІТЛІ ОКУПАЦІЇ ОКРЕМИХ РАЙОНІВ ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ 388

Гасанова К. Х. ІНСТИТУТ ВИСНОВКУ ЕКСПЕРТА З ПИТАНЬ ПРАВА ЯК НОВЕЛА ВПРОЕКТІ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ 393

Головко Є. О. ЗАСТОСУВАННЯ СТ. 61 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН 396

Жданюк Н. В. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ 399

Зорченко А. В. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФРАНЧАЙЗИНГОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ 402

Іванова А. С. ЩОДО НАРАХУВАННЯ НЕУСТОЙКИ ЯК ВИДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ 405

Кілочек А. А. ПРОБЛЕМА ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ 408

Коваленко В. А. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ СТУДЕНТІВ—МЕШКАНЦІВ ГУРТОЖИТКІВ 411

Кошель В. В. ПОНЯТТЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ 415

Логвиненко С. С. ЦИВІЛІСТИЧНА ПРИРОДА ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ 419

Невзоров І. В. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МОРАТОРІЮ НА СТЯГНЕННЯ ІПОТЕЧНОГО МАЙНА 422

Некрасов О. В. МЕДИЧНА РЕФОРМА - ЦЕ КРОК ВПЕРЕД АБО ТРИ КРОКИ НАЗАД? 424

Починок О. В. ПРОБЛЕМА ЗМІНИ ІМ'Я ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ 428

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Збірка тез наукових доповідей і повідомлень
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів,
аспірантів, науковців та молодих вчених

(Харків, 18 листопада 2017 р.)

Відповідальний за випуск *Я. О. Токарь*

Видається в авторській редакції

Комп'ютерна верстка *А. Т. Гринченка*

Підписано до друку з оригінал-макета 16.11.2017.
Формат 60×84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 19,24. Ум. друк. арк. 25,58. Вид. № 1759.
Тираж 120 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Почернін
Тел. (057) 717-28-80